

**T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ**

AVRUPA BİRLİĞİ SİYASETİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**MÜLTECİ KRİZİNİN AVRUPA'DA AŞIRI SAĞIN YÜKSELMESİNE
ETKİSİ: ALMANYA, AVUSTURYA VE HOLLANDA ÖRNEKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Celil BATUR

İSTANBUL - 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

AVRUPA BİRLİĞİ SİYASETİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**MÜLTECİ KRİZİNİN AVRUPA'DA AŞIRI SAĞIN YÜKSELMESİNE
ETKİSİ: ALMANYA, AVUSTURYA VE HOLLANDA ÖRNEKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Celil BATUR

Danışman: Dr. Öğr. Üy. Nedime Aşlı ŞİRİN ÖNER

İSTANBUL - 2019

TEZ ONAY SAYFASI

Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğüne

Enstitünüz, Avrupa Birliği Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Türkçe / İngilizce Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Celil Batur** tarafından hazırlanan, "**Mülteci Krizinin Avrupa'da Aşırı Sağın Yükselmeye Etkisi: Almanya, Avusturya ve Hollanda Örnekleri**" başlıklı bu çalışma, ..22/..05/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda **OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞUYA BAŞARILI** bulunarak aşağıda isimleri yazılı jüri üyeleri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

Dr. Öğr. Üy. N. Aslı ŞİRİN ÖNER Danışman

Doç. Dr. Erhan DOĞAN Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üy. Zekeriya TÜZEN Jüri Üyesi

Onay
Prof. Dr. Muzaffer DARTAN
Müdür

03.05/2019 tarih ve 2019/09 sayılı Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

ÖZET

Arap Baharı sonrası meydana gelen çatışmalar nedeniyle binlerce mülteci, daha iyi bir yaşam umuduyla Avrupa'ya gitmiştir. Avrupa devletlerinin tutumu ve özellikle denizlerde meydana gelen kazalar sonucu binlerce mültecinin yaşamını yitirmesiyle bu süreç, krize dönüşmüştür. Mültecilerin, Avrupa'ya yönelmeleri ve bu konunun aşırı sağ partiler tarafından siyasallaştırılması ve seçim malzemesi haline getirilmesi yeni bir olgu değildir. Ancak, 2015 yılında Avrupa'nın yaşadığı mülteci krizi başta siyasi olmak üzere, Avrupa'da birçok dengeyi değiştirmiştir. Öyle ki, yılların birikimi olan insan hakları, çokkültürlü toplum ve İkinci Dünya Savaşı sonrası inşa edilen mülteci hakları gibi AB tasarruflarının yeniden değerlendirilmesine sebep olmuştur. Ayrıca, Brexit örneğinde olduğu gibi AB'nin geleceği de tartışma konusu olmuştur. Mülteci krizinin yaşandığı dönemde Avrupa devletleri tutarlı bir yaklaşım sergileyememiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda, mülteci krizine yönelik milliyetçi tepkiler verildiği, bu tepkilerin seçim sonuçlarına yansıdığı ve Avrupa'da aşırı sağın yükselmesine neden olduğu, incelenen üç ülke ve bu ülkelerde yer alan partiler üzerinde gözlemlenmiştir. Bu kapsamda, mülteci krizine yönelik, AB düzeyinde insan haklarına dayalı kapsamlı ve yapıcı politikalar oluşturulması, anaakım partilerin aşırı sağ seçmenin korku ve endişelerini dikkate alarak, seçmenlerle aralarındaki güven bağlarının yeniden kurulması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mülteci Krizi, Göç Karşıtlığı, Popülizm, Aşırı Sağ Partiler, Sosyal İnşacılık, Almanya İçin Alternatif Parti (AfD), Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), Özgürlük Partisi (PVV).

ABSTRACT

As a result of the conflicts following the Arab Spring, thousands of refugees have migrated to Europe with hopes of a better life. Due to the stance of the European governments and marine accidents in particular, which caused thousands of refugees to lose their lives, this process has become a crisis. The inclination of refugees towards Europe and the politization of this subject and its utilization for electoral purposes by the far right parties is not a recent phenomenon. However, the refugee crisis that Europe had undergone in 2015 has led to many changes, especially in terms of politics. In fact, it has caused the reevaluation of EU disposition like human rights, multicultural society, and refugee rights, constructed in the aftermath of the Second World War, which were built up over years. Furthermore, as in the example of Brexit, the future of the EU has become a matter of debate. The European governments could not show a consistent approach during the period of the refugee crisis. As a result of the analysis conducted in the three countries and the parties in these countries which were analyzed, it was observed that nationalist reactions were given to the refugee crisis, these reactions have been reflected on election results and led to the rise of the far right in Europe. In this regard, it was found that, concerning the refugee crisis, extensive and constructive policies based on human rights should be developed at the EU level, and that mainstream parties should rebuild bonds of trust between them and the voters, taking into consideration the fears and concerns of the far right voters.

Keywords: Refugee Crisis, Anti-immigration, Populism, Far Right Parties, Social Constructivism, Alternative für Deutschland (AfD), Freiheitliche Partei Österreichs (FPÖ), Partij Voor de Vrijheid (PVV).

TEŞEKKÜR

Danışmanlığımı üstlenerek, tez konusunun belirlenmesi ve yürütülmesinin her aşamasında kıymetli bilimsel uyarı ve önerileriyle benden desteğini esirgemeyen başta Sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Nedime Aslı ŞİRİN ÖNER olmak üzere, çalışmama katkı sağlayan ve tez savunma jürimde yer alan Doç. Dr. Erhan DOĞAN ve Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya TÜZEN'e teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Tez çalışmam için tavsiyelerini benden esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Hatice YAZGAN, Sayın Doç. Dr. Umut KEDİKLİ ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ali Samir MERDAN'a gösterdikleri nezaket için çok teşekkür ederim.

Tez çalışmamın her aşamasında bana destek veren kıymetli arkadaşlarım Dr. Aydın ERDOĞAN, Dr. Osman ŞAŞKIN, Dr. Öğr. Gör. Seyhun TUTGUN, Umut Can YILDIZ, Özgür SELÇUK, Rıza ALAN, Şeyhmus AKAR ve Ece ÇATAKLI'ya teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen başta annem Fatma BATUR ve babam Ethem BATUR olmak üzere, tüm aile bireylerime şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
ŞEKİL LİSTESİ	vi
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1
1. SOSYAL İNŞACILIK PERSPEKTİFİNDEN AŞIRI SAĞ	6
1.1. Bir İdeoloji Olarak Aşırı Sağ	6
1.1.1. Milliyetçilik	7
1.1.2. Irkçılık	11
1.1.3. Faşizm	14
1.1.4. Yabancı Düşmanlığı	18
1.1.5. Popülizm	20
1.2. Sosyal İnşacılığın Aşırı Sağa Bakışı	22
2. AVRUPA’NIN GÖÇ DENEYİMİ VE AŞIRI SAĞ	31
2.1. II. Dünya Savaşı Sonrası Avrupa’ya Yönelik Göç Hareketleri	31
2.2. 1973 Petrol Krizi Sonrası Avrupa’ya Göç ve Aşırı Sağın Ortaya Çıkışı	36
2.3. Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Avrupa’ya Göç ve Aşırı Sağ	43
2.4. 9/11 Saldırılarından Arap Baharı’na Avrupa’ya Göç ve Aşırı Sağ	54
3. MÜLTECİ KRİZİNİN AVRUPA’DA AŞIRI SAĞA YANSIMALARI	65
3.1. Rakamlarla Mülteci Krizi	66
3.2. Mülteci Krizi’nin Avrupa’ya Etkisi	67
3.3. Almanya’nın Mülteci Krizindeki Yaklaşımı	75
3.4. Avusturya’nın Mülteci Krizindeki Yaklaşımı	79

3.5. Hollanda'nın Mülteci Krizindeki Yaklaşımı	83
3.6. Mülteci Krizinin Avrupa'da Siyasal Yansımaları ve Aşırı Sağ	87
3.6.1. Almanya İçin Alternatif Parti/Alternative für Deutschland (AfD)	88
3.6.2. Avusturya Özgürlük Partisi/Freiheitliche Partei Österreichs (FPÖ) ..	95
3.6.3. Özgürlük Partisi/Partij Voor de Vrijheid (PVV).....	105
SONUÇ	115
KAYNAKÇA.....	121

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1: Aşırı sağ partilerin ideolojik özellikleri	24
Şekil 2: Farklı göç senaryoları altında öngörülen Avrupa'daki Müslümanların sayısı ..	57
Şekil 3: Akdeniz üzerinden gelen mültecilerin uyrukları (2015)	73
Şekil 4: Yıllara göre AB üyesi ülkelere yapılan iltica başvuruları (2010-2018).....	74
Şekil 5: Yıllara göre Almanya'ya yapılan iltica başvuruları (2010-2018).....	77
Şekil 6: Yıllara göre Avusturya'ya yapılan iltica başvuruları (2008-2017).....	80
Şekil 7: Yıllara göre Hollanda'ya yapılan iltica başvuruları (1975-2017).....	84
Şekil 8: Yıllara göre AfD'nin genel seçimlerde aldığı oy oranları (2013-2017)	94
Şekil 9: Yıllara göre, FPÖ'nün genel seçimlerde aldığı oy oranları (1956-2013)	101
Şekil 10: Yıllara göre PVV'nin genel seçimlerde aldığı oy oranları (2010-2017).....	112

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AfD	: Almanya İçin Alternatif Parti/Alternative Für Deutschland
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
AGİ	: Avrupa Gönüllü İşçi Projesi
ALFA	: İlerleme ve Atılım İttifakı/Allianz für Fortschritt und Aufbruch
AN	: Milli İttifak/Alleanza Nazionale
BDI	: Alman Endüstri Federasyonu/Bundesverband der Deutschen Industrie
bkz.	: Bakınız
BMMYK/ UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği/United Nations High Commissioner for Refugees
BNP	: İngiliz Ulusal Partisi/British National Party
BZÖ	: Avusturya'nın Geleceği İttifakı/Bündnis Zukunft Österreich
CD	: Merkez Demokratlar/Centrum Democraten
CDA	: Hristiyan Demokrat Parti/Christian Democratic Appeal
CDU	: Hristiyan Demokrat Birliği
COA	: Sığınmacıların Kabulü İçin Merkez Ajansı
CP'86	: Merkez Partisi'86/Centrum Partij'86
CPs (İsveç)	: Merkez Parti/Centerpartiet

CSU	: Hristiyan Sosyal Birliği
çev.	: Çeviren
DF	: Danimarka Halk Partisi/Dansk Folkeparti
DP	: Danimarkalılar Partisi/Danskernes Parti
drl.	: Derleyen
DVU	: Almanya Halk Birliği/Deutsche Volks Union
Ed.	: Editör
FN	: Ulusal Cephe/Front Nationale
FNb (Belçika)	: Ulusal Cephe/Front National
FNin (İngiltere)	: Ulusal Cephe/Front National
FPÖ	: Avusturya Özgürlük Partisi/Freiheitliche Partei Österreichs
GAV	: Göç Araştırmaları Vakfı
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasılası
hzl.	: Hazırlayan
IND	: Göç ve Yurttaşlık Hizmetleri
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü/International Organization for Migration
İKV	: İktisadi Kalkınma Vakfı
KPÖ	: Avusturya Komünist Partisi/Kommunistische Partei
LL	: Lombardiya Ligi/Lega Lombarda
LN	: Kuzey Ligi/Lega Nord
LV	: Veneta Ligi/Liga Veneta

M5S	: Beş Yıldız Hareketi/Movimento 5 Stelle
MSI	: İtalyan Toplumsal Hareketi/Movimento Sociale Italiano
MSI-DN	: İtalyan Sosyal Hareketi-Milli Sağ/Movimento Sociale Italiano- Destra Nazionale
NDP	: Milli Demokratik Parti/Nationaldemokratische Partei
NFA	: Milli-Özgürlükçü Aksiyon/National-Freiheitliche Aktion
NPD	: Almanya Ulusal Demokrat Partisi/Nationaldemokratische Partei Deutschlands
NSDAP	: Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü/Organisation for Economic Cooperation and Development
ON	: Yeni Düzen/Ordre Nouveau
ONI	: Ulusal Göç Ofisi/Office National d'Immigration
ÖVP	: Avusturya Halk Partisi/Österreichische Volkspartei
PEGIDA	: Batı'nın İslamlaşmasına Karşı Yurtsever Avrupalılar /Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes
PS	: Gerçek Finliler Partisi/Perussuomalaiset
PvdA	: İşçi Partisi/Partij van de Arbeid
PVV	: Özgürlük Partisi/Partij Voor de Vrijheid
REP	: Cumhuriyetçiler/Die Republikaner
SD	: İsveç Demokratları/Sverigedemokraterna
SPÖ	: Avusturya Sosyalist Partisi/Sozialistische Partei Österreichs

SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
UKIP	: Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi/United Kingdom Independence Party
UNRWA	: Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mülteciler için Yardım ve Bayındırlık Ajansı
VB	: Flaman Bloğu/Flaman Menfaati/Vlaams Blok
vd.	: Ve Diğerleri
VdU	: Bağımsızlar Birliği/Verband der Unabhängigen
VVD	: Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi/Volkspartij voor Vrijheid en Democratie

GİRİŞ

Soğuk Savaş öncesi dönemde faşist partilerin başarı kazanması, dönemin benzersiz şartları ile (devrimsel komünizmin varlığı, Birinci Dünya Savaşı sırasında kitlelerin millileştirilmesi ve kapitalizmin ekonomik çöküşü) ilgiliydi. Ancak savaş sonrası dönemin şartları farklı olmuştur. Liberal demokrasi büyük ölçüde kabul görmüş, refah seviyesi yükselmiş, militarizm ve emperyalizm önemini kaybetmiş ve devrimsel milliyetçilik, savaş, yıkım ve soykırım ile anılmaya başlanmıştır.¹

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Avrupa² devletleri, sosyal ve siyasi anlamda istikrarlı bir dönem yaşamıştır. Ekonominin gelişmesi, bireysel refah artışı ve refah devletinin genişlemesi, sosyal ve siyasi istikrara katkıda bulunmuştur.³ Batı Avrupa'daki güçlü ekonomik gelişmeler, bu dönemde toplumsal gerilimin düşük seviyede kalmasını da sağlamıştır. Bu nedenle, aşırı sağ partilere (ASP) olan destek marjinal düzeyde kalmış ve bu partilerin çoğu siyasi arenanın dışında yer almıştır.⁴ Biyolojik temelli ırkçılık, antisemitizm, Nazizm ya da faşizm ile ilgili herhangi bir şey halk tarafından desteklenmemiş, yalnızca marjinal bir kesimin desteğini alabilmiştir.⁵

Savaş sonrası dönemde, Avrupa'da yaşanan gelişmelere paralel olarak ülkeler çeşitli şekillerde göçmen almışlardır. Bu dönemde yaşanan ekonomik gelişmeye bağlı olarak, işgücü açığı meydana gelmiş ve Batı Avrupa ülkeleri, Akdeniz ülkelerinden ve eski sömürgelerden getirilen işçilerle bu açığı kapatmaya çalışmışlardır. Bu dönemde, göçün siyasi ve sosyal anlamda gerekli ve genel olarak ekonomik refahın yüksek olması nedeniyle toplumda memnuniyetsizlik ve buna bağlı olarak göçmen karşıtlığı oluşmamıştır. 1970'lerden itibaren petrol krizine bağlı olarak Avrupa ülkelerinin ekonomilerinde istikrarsızlık, gerileme ve yüksek düzeyde işsizlik gibi sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bununla birlikte, 1960'ların sonlarına doğru çoğu Batı Avrupa

---

¹ Matt Golder, "Far Right Parties in Europe", **Annual Review of Political Science**, Vol.19, 2016, s.481.

² Bu çalışmada, Avrupa terimi, Şekil 2'de listelenen ülkeleri ifade etmektedir. Bkz. s.57.

³ Hans-George Betz (a), "The New Politics of Resentment: Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe", **Comparative Politics**, Vol.25, No.4, 1993, s.413.

⁴ Pia Knigge, "The Ecological Correlates of Right-Wing Extremism in Western Europe", **European Journal of Political Research**, Vol.34, No.2, 1998, s.249.

⁵ Jens Rydgren (a), "Is Extreme Right-wing Populism Contagious? Explaining the Emergence of a New Party Family", **European Journal of Political Research**, Vol.44, No.3, 2005, s.413.

ülkesinde politik güven seviyesi hızla düşmeye başlamıştır.⁶ Ayrıca, geçici oldukları düşünülen göçmenlerin kalıcı oldukları anlaşılır hale geldiğinde göç, pek çok devlet tarafından siyasallaştırılmaya başlanmıştır. Göçün sosyal etkileriyle birlikte, ekonomik sorunlar, işsizlik ve suç oranlarındaki artış, anaakım partilerin bu sorunlara çözüm bulma noktasında başarısız olması, seçmenlerin anaakım partilere güvensizlik duymasına neden olmuş ve politik memnuniyetsizlik ortaya çıkmıştır.⁷ Bu dönemden itibaren, Avrupa'nın birçok ülkesinde ASP'ler sistematik olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu partilerin birçoğu, seçim desteği olarak siyasi temsil hakkı kazanmaya başlamıştır.⁸ Bu partiler, göç meselelerini odak noktası haline getirerek, göçün sınırlandırılmasını istemişlerdir. Aynı zamanda çokkültürlü toplum modeline karşı çıkarak hem merkez sağ hem de merkez sol partilerin seçmenlerini kendi taraflarına çekmeye çalışmışlardır.⁹

Soğuk Savaş döneminin sona ermesi, Demir Perde'nin yıkılması ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasına bağlı olarak Avrupa'ya göçmen hareketliliği devam etmiştir. Ayrıca bu dönemde küreselleşme süreciyle birlikte birçok Avrupa ülkesindeki göçmen sayısında büyük artışlar meydana gelmiştir. Bunun yanı sıra küreselleşme siyasi, ekonomik ve kültürel sorunlara da yol açmıştır. Bu sorunlar, bazı bireyler açısından kırılmalı bir ortam yaratmış, bu bireyler ise söz konusu ASP'ler açısından potansiyel seçmen olarak görülmüştür. Küreselleşmenin yarattığı koşullar ve Avrupa ülkelerinde meydana gelen gelişmeler, göçmen karşıtı duyguları körüklemiş ve yabancı düşmanlığının artmasına neden olmuştur. ASP'lerin göçmen karşıtlığı Soğuk Savaş sonrası dönemde artarak devam etmiştir. Küreselleşmenin beraberinde getirdiği ekonomik, kültürel ve siyasi problemler, çoğu zaman birbirleriyle bağlantılı bir şekilde gelişmiştir. ASP'ler tarafından başarılı bir şekilde kullanılan bu faktörlerin üzerine, merkez sağ ve sol partilerin etkin(siz)liği de eklenince Avrupa'da ASP'lerin hareket alanı artmıştır. Bu durum da, ASP'lerin siyasi arenada yer almalarını kolaylaştırmıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde komünizm tehlikesinin ortadan kalkmasıyla beraber yeni 'düşman' göçmenler olmuştur. Başta Müslümanlar olmak

---

⁶ a.g.e., s.414.

⁷ Roger Karapın, "Radical-Right and Neo-Fascist Political Parties in Western Europe", **Comparative Politics**, Vol.30, No.2, 1998, s.214.

⁸ Knigge, s.249-250.

⁹ Karapın, s.213-214.

üzere, göçmenler ASP'lerin hedefi haline gelmişlerdir. Bu duruma 9/11 saldırıları ve sonraki dönemlerde artan terör olayları da eklenince, Avrupa'da hem göçmenlere hem de İslam'a yönelik tutumlar önemli ölçüde değişmiştir. Küresel finansal krizin meydana getirdiği sorunlar da eklenince ASP'lerin hareket alanı daha da genişlemiştir. Daha önce de ifade edildiği gibi, ekonomik göstergelerin olumlu olduğu durumlarda, göçmenlere yönelik ayırıcı söylemler marjinal kalmaktadır. Fakat ekonominin durgunlaşmaya ve gerilemeye başladığı durumlarda göçmenler 'yük' olarak görülmekte ve ASP'ler tarafından dışlayıcı söylemin merkezine oturtulmaktadır. Ekonomik durgunluğun yaşandığı böyle dönemlerde ise seçmenlerin ASP'lere oy verme eğilimi daha fazla olmaktadır.

Görüldüğü gibi Avrupa'nın karşı karşıya kaldığı kriz dönemleri, Avrupa siyaseti açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır. 2015 yılında yaşanan mülteci¹⁰ krizi de bunlardan biridir. Mültecilerin Avrupa'ya yönelmeleri yeni bir olgu değildir. Ancak Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde meydana gelen çatışmalar neticesinde sadece 2015 yılında bir milyondan fazla mülteci daha iyi bir yaşam umuduyla Avrupa'ya gitmiştir. Avrupa ülkeleri, Arap Baharı öncesi göçmen sorununa nasıl çözüm getirmediyse, mülteci krizinde de kararlı tutum takınmamıştır. Mülteci krizi, son dönemlerde Avrupa'da çoğu şeyi temelden değiştirmiştir. Bu durum Avrupa'da siyasi dengelerde büyük değişikliğe yol açmıştır. Bu doğrultuda, "mülteci krizinin Avrupa'da aşırı sağın yükselişini etkileyip etkilemediği" sorusu, bu tez çalışmasının araştırma problemini oluşturacaktır.

Bu çalışmanın amacı; 1980'lerden günümüze gelene dek istikrarlı bir biçimde varlıklarını sürdüren ASP'lerin ideolojik tutumlarını, seçmen kitlelerinin niteliklerini ve bu partilerin başarı elde etmesine yardımcı olan etkenleri irdelemektedir. Bu doğrultuda, 2015'te yaşanan mülteci krizinin, Avrupa Birliği'nin (AB) üç önemli üyesi Almanya,

---

¹⁰ "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa mülteci denir." Bkz. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, s.2. (Çevirimiçi) http://www.goc.gov.tr/icerik3/multecilerin-hukuki-durumuna-iliskin-sozlesme_340_341_641 (20.01.2019).

Avusturya ve Hollanda'da aşırı sağın yükselmesine olan yansımaları sosyal inşacı perspektiften incelemektedir. Söz konusu ülkelerde odaklanılacak partiler, Almanya'da 'Almanya İçin Alternatif Parti/Alternative Für Deutschland (AfD)', Avusturya'da 'Avusturya Özgürlük Partisi/Freiheitliche Partei Österreichs (FPÖ)' ve Hollanda'da 'Özgürlük Partisi/Partij Voor de Vrijheid (PVV)'dir. İkincil kaynaklara dayanan betimsel bir vaka çalışması ile oluşturulan bu çalışmanın araştırma evreni olarak Avrupa ülkeleri ele alınmış ve Almanya, Avusturya ve Hollanda örnekleri incelenmiştir. Almanya'nın seçilmesinin nedeni, AB'nin lokomotif görevini üstlenen ülkelerden biri olması ve ekonomik krizde olduğu gibi mülteci krizinde de lider bir rol üstlenmesi; bununla birlikte, İkinci Dünya Savaşı sonrası sağ popülist oluşumların Almanya'da yerleşik siyasete katılmaları için oldukça zor bir ülke olmasına rağmen, AfD kısa zamanda önemli bir başarı elde etmesidir. Avusturya'nın seçilmesinin nedeni, uzun yıllar boyunca aşırı sağın kuvvetli olduğu ve aynı zamanda coğrafi konumu itibarıyla mülteci krizinden en fazla etkilenen ülkelerden biri olmasıdır. Hollanda'nın seçilmesinin nedeni, hoşgörünün en yüksek olduğu ülkelerden biri olmasına rağmen, son dönemlerde aşırı sağın ülke çapında yükselişe geçmesidir. Sosyal inşacılık teorisinin ele alınmasındaki amaç ise; bu tezinin, kimlik inşası, kimlik değişimi ve siyasi tercihlerin oluşumu süreçlerini açıklamasıdır. Bu sebeple de ASP'lerin asıl yükselişini ve aşırı sağ kimliklerin insanlar arasında yaygınlaşmasını anlamaya yardımcı olabilir.

Söz konusu bu çalışmada, dört argüman ileri sürülmektedir. Birincisi, ASP'lerin göçmen karşıtlığının, mülteci krizinden öncesine dayandığıdır. İkincisi, Avrupa'nın karşı karşıya kaldığı kriz dönemlerinde, ASP'lerin hareket alanlarının arttığıdır. Üçüncüsü, söz konusu ülkelerin mülteci krizine yönelik tutumlarının, toplumda milliyetçi tepkilere neden olduğu ve aşırı sağın yükselmesini etkilediğidir. Dördüncüsü, ASP'lerin sahip olduğu söylemlerin, anaakım partilerin söylemlerini etkilemeye başladığıdır.

Bu kapsamda, çalışmanın ilk bölümünde sosyal inşacılık perspektifinden aşırı sağın incelemesi yapılmış, öncelikle aşırı sağ ideoloji ve buna bağlı olarak milliyetçilik, ırkçılık, faşizm, yabancı düşmanlığı ve popülizm gibi kavramlar hakkında bilgi

verilmiştir. Daha sonra sosyal inşacılığın aşırı sağa bakışı irdelenerek, konu teorik bir çerçeveye oturtulmuştur.

İkinci bölümde, Avrupa'nın göç deneyimi, aşırı sağın yükselişine arka plan oluşturması amacıyla verilmiştir. Aynı zamanda ASP'lerin ortaya çıkması ve yükselişe geçmesi farklı ülkelerde bulunan örnek olay ve partiler üzerinden incelenmiştir. ASP'ler incelenirken, söz konusu partilerin ideolojik yaklaşımları, parti programları, lider söylemleri ve seçimlerde aldıkları oy oranları ele alınmış, ayrıca aşırı sağın yükselmesine etki eden faktörler de irdelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise, mülteci krizinin Avrupa üzerindeki etkisi incelenerek, Almanya, Avusturya ve Hollanda'nın mülteci krizine yaklaşımları ele alınmıştır. Ayrıca, bu yaklaşımların seçimlere nasıl yansıdığı, bu ülkelerde bulunan ASP'lerin (AfD, FPÖ ve PVV) tarihçeleri, parti programları, seçim kampanyaları ve lider söylemleri gözönünde bulundurularak, mülteci krizinin yerel, genel ve Avrupa Parlamentosu seçimlerindeki etkisi ortaya konulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL İNŞACILIK PERSPEKTİFİNDEN AŞIRI SAĞ

Aşırı sağ ideoloji, milliyetçilik, ırkçılık, faşizm, yabancı düşmanlığı ve popülizm çerçevesinde gelişmektedir. Bu anlamda Avrupa'da yükselen aşırı sağ ideolojiye sahip, parti ya da hareketlerin anlaşılması için söz konusu kavramların açıklanması gerekmektedir. Böylece, ASP'lerin tarihsel olarak dayandığı temelleri, amaçları, günümüzdeki hareket alanları, etkileri, geçmişten günümüze yaşanan değişim ve dönüşüm daha iyi anlaşılabilir. Bu bağlamda, öncelikle aşırı sağ ideoloji ve buna bağlı olarak milliyetçilik, ırkçılık, faşizm, yabancı düşmanlığı ve popülizm gibi kavramlar hakkında bilgi verilecektir. Daha sonra sosyal inşacılığın aşırı sağa bakışı irdelenerek, konu teorik bir çerçeveye oturtulacaktır. Böylelikle, çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde incelenecek örnek olay ve partiler hakkında daha detaylı bilgiye ulaşılabilecektir.

1.1. Bir İdeoloji Olarak Aşırı Sağ

1970'lerin sonlarına doğru ortaya çıkan ASP'ler, Arap Baharı sonrası yaşanan mülteci krizi ile ilgili gelişmelere paralel olarak Avrupa'nın birçok ülkesinde yükselişe geçmiş ve siyasal yaşamı meşgul etmeye başlamıştır. Bu kapsamda 1980'lerden itibaren aşırı sağ konusu birçok siyaset bilimci tarafından ele alınmış ve bu anlamda geniş bir literatür oluşturulmuştur. Fakat aşırı sağın çekirdek ideolojisini neyin oluşturduğuna dair net bir fikir birliğinde bulunulmamıştır.¹¹ Cas Mudde, ASP'ler ile bağlantılı 58 farklı ideolojik özellik tanımlamaktadır.¹² Buna göre, milliyetçilik, dışlayıcılık, yabancı düşmanlığı, güçlü devlet vurgusu, ırkçılık ve antidemokratik özellikler,¹³ aşırı sağı tanımlamak için kullanılmaktadır. Benzer şekilde, Minkenberg ve Perrineau ASP'leri tanımlarken, bu partilerin, popülist aşırı milliyetçiliğin ortak özellikleri ile tanımlanan milliyetçi, otoriter ve yabancı düşmanı partiler olduğuna vurgu yapmaktadırlar.¹⁴

---

¹¹ Golder, s.478.

¹² Cas Mudde(a), "The War of Words Defining the Extreme Right Party Family", **West European Politics**, Vol.19, No.2 1996, s.229.

¹³ Cas Mudde (b), **The Ideology of the Extreme Right**, Manchester University Press, 2002, s.187-189.

¹⁴ Michael Minkenberg and Pascal Perrineau, "The Radical Right in the European Elections 2004", **International Political Science Review**, Vol.28, No.1, 2007, s.30.

Vardar'a göre ise ASP'lerin ortak özelliği "kimlikçi popülizm"* söylemleriyle kitleleri harekete geçirme yeteneğidir.¹⁵

ASP'ler ya demokrasiyi (yabancı düşmanlığı ve ırkçılığa karşı duruşlarından bağımsız olarak) açıkça reddetmektedirler ya da benimsemektedirler.¹⁶ Bazı yazarlar sistem karşıtı tutumları ya da muhalefeti de demokrasinin tanımsal kriteri olarak görmekte ısrar etmektedirler. Burada kullanılan tanıma göre aşırı sağ, demokrasinin tam olarak zıttı değildir. Daha ziyade, demokrasi karşıtı yaklaşımlar yerine ileri seviye milliyetçiliğe odaklanıldığında, aşırı sağcıların demokrasi ile ilişkileri deneysel bir yaklaşımla irdelenmeye müsait durumda olduğu görülecektir.¹⁷

Aşırı sağ ideolojinin daha iyi anlaşılabilmesi ve günümüzde ASP'lerin neyi temsil ettiklerini, temel çıkış noktalarının ne olduğunu ve hareket alanlarını kavrayabilmek için bazı kavramları daha detaylı incelemekte yarar vardır. Bu amaca yönelik olarak milliyetçilik, ırkçılık, faşizm, yabancı düşmanlığı ve popülizm gibi kavramlar açıklanacaktır. Şüphesiz bu kavramların her biri ayrı bir çalışma konusu oluşturmaktadır. Bu nedenle ayrıntıya girmeden, literatürde kabul gören tanımlara yer verilecek, bu kapsamda diğer bölümlerdeki örnek olay ve partilerin dayandığı temel argümanlar hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır.

1.1.1. Milliyetçilik

Milliyetçilik kavramını anlayabilmek ve analiz edebilmek için öncelikle millet kavramının tanımı yapmakta fayda vardır. Türk Dil Kurumuna göre millet; "çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insanlar topluluğu, ulus" anlamına gelmektedir.¹⁸ Noi'ye göre, birçok bilim

---

¹⁵ Deniz Vardar, **Aşırı Sağ'dan Popülist Radikal Sağ'a: Fransa Örneği**, 1. Basım, İstanbul: Bağlam Yayınları, 2004, s.10.

(*) Vardar, "kimlikçi popülizm" kavramını, ırkçılığın dönüşmüş ve örtülü biçimi olan "yeni ırkçılık"la popülizmin birleşmesi şeklinde formüle etmektedir. Bkz. a.g.e., s.10.

¹⁶ Herbert Kitschelt, "Growth and Persistence of the Radical Right in Postindustrial Democracies: Advances and Challenges in Comparative Research", **West European Politics**, Vol.30, no.5, 2007, s.1178.

¹⁷ Minkenberg ve Perrineau, s.30.

¹⁸ Türk Dil Kurumu Sözlüğü, "Millet".

(Çevirimiçi) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=MİLLET, (08.04 2018).

dalının inceleme alanına girdiğinden, millet kavramı farklı tanımlamalar içermektedir. Buna göre;

“Millet kavramı bir sosyolog için ‘aynı etnik kökene sahip olma bilincini, siyasi sadakat bilinciyle birlikte, grupsal aidiyetin belirleyici unsuru haline dönüştüren insan topluluğu’ anlamına gelirken, bir hukukçu için ‘bir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı insanlar topluluğu’ anlamına gelmektedir. Bir uluslararası ilişkiler uzmanı için ise ‘Birleşmiş Milletler teriminde içeriği açıkça bulunduğu üzere millet, devlet adını verdiğimiz siyasi birim’ anlamına gelmektedir.”¹⁹

Anderson, millet kavramını, hayali bir cemaat* olarak nitelendirdiği siyasal bir topluluk olarak görmektedir.²⁰ Anderson’ın böyle bir tanımlama yapmasının altında yatan neden, en küçük milletin üyelerinin bile diğer üyelerin çoğunu tanımayacağını, onlarla ilgili hiçbir şey duymayacağı, buna karşın her birinin ortak bir zihinde var olacağına olan inançtır.²¹ Smith ise milleti, belirli bir toprak ya da ülke üzerinde ortak bir tarihi belleği, ekonomi ve kamu kültürünü, yasal hak ve görevleri paylaşan bir insan topluluğu²² olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde Özkırmımlı da millet kelimesini tanımlarken, nesnel ve öznel unsurlara vurgu yaparak, nesnel unsurları -etnisite, din, dil, toprak, ortak tarih, ortak köken ya da kültür ve benzeri- şeklinde sıralamaktadır.²³ “Kendi varlığının farkında olma” unsurunu öznel millet tanımlamalarında temel unsur olarak gören Özkırmımlı, Anderson’ın tanımına benzer şekilde bir milletin, yalnızca söz konusu topluluğun üyelerinin çoğunun zihninde var olduğu sürece hayat bulacağını belirtmektedir. Yani milli toplulukların inanç yoluyla oluştuğunu, kendilerini aynı topluluğa ait hisseden üyelerin, ortak özellikleri paylaştıkları zaman var olduğunu belirtmektedir.²⁴

---

¹⁹ Aylin Ünver-Noi, **Avrupa’da Yükselen Milliyetçilik**, 1. Basım, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007, s.23.

²⁰ Benedict Anderson, **Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması**, 2. Basım, İstanbul: Metis Yayıncılık, 1995, s.20.

(*) Anderson cemaatleri, hakikilik/sahtelik olarak değil, hayal edilme şekline göre birbirinden ayırmaktadır. Bkz. a.g.e., s.21.

²¹ a.g.e., s.20.

²² Anthony D. Smith, **Milli Kimlik**, Bahadır Sina Şener (çev.), İstanbul: İletişim Yayınları, 1994, s.32.

²³ Umut Özkırmımlı (a), **Milliyetçilik Üzerine Güncel Tartışmalar: Eleştirel Bir Müdahale**, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Basım, 2010, s.15.

²⁴ a.g.e. 15-18.

Milliyetçilik, bazı yazarlara göre bir ideoloji, doktrin ya da söylem niteliği taşımaktadır. Kedourie'ye göre milliyetçilik, 19. yüzyılın başlarında Avrupa'da icat edilen bir doktrindir. Bu doktrin, kendi hükümetini oluşturmaya yetecek kadar nüfus birimi belirlemek, devlet otoritesini yasal bir şekilde kullanmak ve devletler topluluğunun doğru bir şekilde organize edilmesi ölçütlerini sağladığını iddia etmektedir.²⁵ Kısaca doktrin, insanlığın doğal olarak milletlere ayrıldığını, bu milletlerin belirli özellikleri ile bilindiğini ve yegane meşru yönetim tarzının öz yönetim olduğunu belirtmektedir.²⁶

Ulusun yanı sıra toplumsal yaşamın doğal temeli olarak adlandırılan milliyetçilik, grupların kendilerini bir ulus olarak, özellikle bağımsız bir ulusal devlet olarak tanımlamak adına teşvik edici bir yönü kendi içinde barındırmaktadır.²⁷ Bu kapsamda birçok milliyetçi akım, siyasi bağımsızlık adına ulus-devlet kurma hedefine yönelmiştir.²⁸

Tarihsel olarak incelendiğinde milliyetçilik, farklı yorumlamalara sahne olmuştur.

Carr'a göre milliyetçilik üç aşamalı bir evreden geçmiştir:

1) Milletın halk olarak tanımlandığı, imparatorlukların dağılması ve ulus devletin kurulması ile başlayan ilk dönem.

2) Fransız devriminin bir ürünü olan ve Birinci Dünya Savaşı'na kadar devam eden ikinci dönem,

3) Milliyetçiliğin zirve yaptığı, 1914-1939 yılları arasındaki üçüncü milliyetçilik dönemidir. Bu dönem, yıkıcı milliyetçiliğin yükselişi olarak da ifade edilmektedir.²⁹

Gellner ise milliyetçiliği beş ana başlık altında incelemektedir:

1) Westphalia Antlaşması'ndan Fransız Devrimi'ne kadar olan, çok uluslu imparatorluklar dönemindeki milliyetçilik,

---

²⁵ Elie Kedourie, **Nationalism**, London, 1961, s.9.

²⁶ a.g.e., s.9.

²⁷ Celalettin Yanık, "Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi", **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi**, Cilt.20, 2013, s.232.

²⁸ Ünver-Noi, s.26.

²⁹ Umut Özkırımlı (b), **Theories of Nationalism: A Critical Introduction**, London: Palgrave, 2000, s.46'dan aktaran Ünver-Noi, s.27-28.

2) Halklar tarafından aynı dili kullanma ve devletin gerekliliğinin vurgulandığı endüstrileşme ve modernleşme dönemindeki milliyetçilik,

3) Endüstrileşme ve modernleşmenin sonucu olarak ulus-devletin zafer kazandığı dönem,

4) Hitler ve Stalin tarafından kullanılan milliyetçilik. Bu milliyetçilik, öldürme, göçe zorlama ve asimilasyon yöntemlerini kullanmaktadır.

5) Gelişmiş endüstri toplumunun oluşmaya başlamasıyla ortaya çıkan ve ulus üstü entegrasyonu gerekli kılan milliyetçilik.³⁰

Bu tarihsel çerçeve kapsamında milliyetçilik ilkelerinin, geçtiğimiz yüzyıllar boyunca ortaya çıkan siyasal olaylara yön verdiğini söyleyebiliriz. Çok uluslu imparatorlukların dağılmasıyla birlikte 19. yüzyılda Avrupa'nın siyasi sınırları yeniden çizilmeye başlanmıştır. 1861 yılında birleşik bir devlet olan İtalya, 1870 yılında Roma'nın alınmasıyla birleşme sürecini tamamlamıştır. Benzer şekilde, 39 devletin birleşiminden meydana gelen Almanya, Fransa savaşıdan sonra 1871 yılında birleşik bir devlet olarak ortaya çıkmıştır.³¹

19. yüzyılın sonlarına gelindiğinde milliyetçilik, kitlesel siyasetin etkili bir aracı haline gelmiştir. Ancak, zamanla milliyetçiliğin yapısı değişmeye başlamış ve daha önceleri liberal ve ilerlemeci hareketlerle bütünleşen milliyetçilik, zamanla gerici politikaları içine almaya başlamıştır.³² Böyle bir milliyetçilik, aşırı sağcı hareketlerin yükselmesine, daha da önemlisi politik yabancı düşmanlığına dayanan bir ideolojiye dönüşmüştür.³³ Avrupa devletleri açısından önemli bir sorun haline gelen bu durum, Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasına yol açmıştır.³⁴ Anderson'a göre, Birinci Dünya Savaşı, çok uluslu imparatorluklar çağının bitmesine neden olmuştur. 1922 yılından itibaren, Habsburg, Hohenzollern, Romanov ve Osmanlı hanedanları sona ermiş ve ulus-devlet, uluslararası bir norm halini almaya başlamıştır.³⁵ Bu dönemde Alman, Avusturya-Macaristan ve Rus İmparatorlukları dağılmış ve yerine Finlandiya,

---

³⁰ a.g.e., s.27.

³¹ Andrew Heywood, **Siyasal İdeolojiler: Bir Giriş**, Ahmet Kemal Bayram, Şeyma Akın vd. (çev.), 5. Basım, Ankara: Adres Yayınları, 2013, s.161.

³² a.g.e., s.162.

³³ Eric J. Hobsbawm, **Milletler ve Milliyetçilik**, 5. Basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2014, s.129.

³⁴ Heywood, s.162.

³⁵ Anderson, s.129.

Macaristan, Çekoslovakya, Polonya ve Yugoslavya devletleri ortaya çıkmıştır.³⁶ Birinci Dünya Savaşı, milliyetçilik adına önemli bir kilometre taşı olarak ifade edilebilir. Ancak milliyetçilik, iki savaş arası dönemde zirve yapmıştır. Başta Almanya ve İtalya’da olmak üzere, faşist ve otoriter hükümetlerin ortaya çıkmasıyla, Hitler ve Mussolini gibi faşist diktatörler, soykırım yoluyla toplumu homojenleştirmek adına, milliyetçiliği kitlesel seferberlik aracı olarak kullanmaya başlamışlardır. Bu durum milliyetçiliğin, ırkçılık gibi aşırı şekillere bürünmesine neden olmuştur.³⁷ Milliyetçiliğin gelişip yükselmesi, 19. ve 20. yüzyıllarda söz konusu olsa da günümüzde etkisini devam ettirmektedir.³⁸ Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, Avrupa’daki örnek olay ve partiler üzerinden günümüzdeki milliyetçilik, değerlendirilecektir.

1.1.2. Irkçılık

Tarih boyunca insanlar birbirleriyle çatışma halinde olmuşlardır. Kendi çıkarlarını muhafaza etme, birbirlerine üstünlük kurma düşüncesi ya da iktidar olma güdüsü, insanların topluluk halinde yaşamaya başlamasından günümüze dek var olmuştur. Modern hukuk devletlerinde bile açıklanması zor, güç mücadelelerinin yönlendirdiği davranış biçimlerine rastlamak mümkündür. İnsanların bazılarının çoğunluğu oluşturan toplum içerisinde çeşitli bakımlardan farklı özellikler taşıması, çoğunluğun onlara farklı davranması veya farklı gözlerle bakması sonucunu doğurmaktadır. Farklı coğrafyalarda yaşayan kişilerin çoğunluğa göre farklı fiziki özellikleri, inanç durumları ve yaşam tarzları, çoğunluk açısından tehdit ve korku unsuru olarak görülmekte ve bu kişiler veya gruplar ötekileştirilmektedir.³⁹

Milles’in ifade ettiği gibi;

“İrk fikri, İngiliz dilinde 16. yüzyılın başında ortaya çıktı ve başlangıçta, Avrupa tarihini ve ulusal oluşumunu tanımlamak için kullanılıyordu. Tarihle ilgili eserlerde görüldüğü gibi ‘ırk’ düşüncesi, İngiltere ve Fransa gibi yeni oluşan ulusal devletlerin nüfuslarını

---

³⁶ Heywood, s.162.

³⁷ Ünver-Noi, s.44-45.

³⁸ Martina Topić, “Nations and Nationalism: Questioning Ernest Gellner’s Theory”, **Intersticios: Revista Sociológica de Pensamiento Crítico**, Vol.5, No.1, 2011, s.48.

³⁹ Can Ünver, **Alman Kışı: Neo-Liberal Çağın Almanya’sında Irkçılığın Hedefindeki Göçmenler**, 1. Basım, Ankara: Nika Yayınevi, 2015, s.29-30.

oluşturan çeşitli grupları ve sonradan ulusal sembol haline dönüşen, olduğu varsayılan görülür nitelikleri ifade ediyordu.”⁴⁰

İrk düşüncesinin ortaya çıkışını İngiltere örneği üzerinden açıklayan Milles, bu düşüncenin soy ya da ortak nesil olduğunu ifade etmektedir. Buna göre ırk düşüncesi, değişmez biyolojik özelliklerden çok, aynı köken ve tarihe sahip bir nüfusu ifade etmektedir.⁴¹ Soyun alt bölümlerinden biri olarak ortaya çıkan ırk kavramını tanımlamanın en iyi çıkış noktası ise doğa bilimlerinde bulunur. Çünkü ırk kavramına ilişkin ilk uygulamalar hayvanlar aleminde yapılmıştır.⁴²

Antropolojik olarak ırk kavramının üç evreden geçtiğini söylemek mümkündür. İlk olarak ırk kavramına *bilimsellik* kazandırılmaya çalışıldığı Aydınlanma Çağında, insanların ten renklerine göre sınıflandırılması yapılmıştır. Bu dönemde siyah deri rengine sahip olanlar değersiz olarak nitelendirilmiş, bu insanların gelişemeyeceği, yalnızca beyaz ırk sayesinde “tam insan” olma yolunda başarı elde edebilecekleri sonucuna varılmıştır. İkinci aşamada öne çıkan *sosyal darwinist* düşünceyle, insanların düşünsel ve kültürel gelişmesi, yeteneklerini kullanabilmesi, beynin büyüklüğü ile eşdeğer tutulmuştur. Üçüncü aşamada ise ırksal farklılıklar, insanların *gen* özelliklerine göre değerlendirilmiştir.⁴³ Bilimsel ve rasyonel bir proje olarak Aydınlanma döneminde geliştirilen ırkçılık, bu dönemde Batı medeniyetinin üstünlüğünü ifade eden bir teoriye dönüşmüştür.⁴⁴

20. yüzyılın sonuna gelindiğinde, Avrupa’da sadece küçük azınlık gruplar bilerek ve isteyerek kendilerini ırkçı olarak tanımlamıştır. Ahlaki olarak ırkçılığın ya da bu düşünceyle hareket edenlerin suçlanması gerektiği konusunda bir fikir birliği bulunmaktadır. Bu durumun altında yatan temel bir sebep ise hemen hemen herkes tarafından bilinen bazı tarihi gelişmelerdir. Örneğin, 16. ve 17. yüzyılda birkaç Avrupa ülkesinin (İngiltere, Fransa, Portekiz, Hollanda, Danimarka)⁴⁵ organize ettiği köle

---

⁴⁰ Robert Milles, **İrkçılık**, Sibel Yaman (çev.), 1. Basım, İstanbul: Sarmal Yayınları, 2000, s.47.

⁴¹ a.g.e., s.47.

⁴² François De Fontette, **İrkçılık**, Haldun Karyol (çev.), 1. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları, 1991, s.10

⁴³ Ünver, s.31.

⁴⁴ Mehmet Taş, **Avrupa’da İrkçılık: Göçmenler ve Aşırı Sağ Partiler**, 1. Basım, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1999, s.41.

⁴⁵ Gaye Yılmaz, “Emek Göçünün Tarihsel Arka Planı AB’deki Göçmen İşçilerin Durumu”, **Mesleki ve Sağlık Güvenlik Dergisi (MSG)**, Cilt.6, Sayı.23, 2005, s.2.

ticareti, 1933-1945 yılları arasında Naziler tarafından bir milyonu çocuk olmak üzere, yaklaşık altı milyon Yahudi'nin bilimsel yöntemlerle öldürülmesi,⁴⁶ 1960'lara kadar Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) ayrımcı uygulamalar ve Güney Afrika'daki *Apartheid* rejiminin⁴⁷ resmi bir devlet politikası olarak uyguladığı ırk ayrımıdır.⁴⁸

Irka dayalı ırkçılığın zamanla önemini yitirmesiyle şekil değiştiren ırkçılık, “yeni bir ırkçılıktan söz etmek ne derece uygundur?”⁴⁹ tartışmasını başlatmıştır. Balibar, bu soruya Gramsci'nin çalışmalarından esinlenerek yanıt aramaya çalışmış ve yeni ırkçılığın var olduğunu ifade etmiştir. Balibar'a göre yeni ırkçılık, eski sömürgeler ile eski metropoller arasındaki nüfus hareketliliğinin yer değiştirmesi ve insanlığın tek bir siyasal alana bağlandığı döneme ait bir ırkçılıktır. İdeolojik olarak Anglosakson ülkelerinde uzun süredir var olan “ırksız ırkçılık” ile uyumludur. Genel düşüncenin biyolojik soyaçekim değil, kültürel farklılıkların aşılabilirliği olduğu bir ırkçılık; ilk bakışta bir kimsenin diğerine üstünlüğü değil, sadece sınırların kaldırılmasının sakıncasını, yaşam tarzlarının ve geleneklerin bağdaşmazlığını savunan bir ırkçılıktır. Bu durumu Taguieff, ‘farkçı ırkçılık’ olarak isimlendirmektedir.⁵⁰

Bireyler arasındaki kan ve gen gibi kalıtsal özellikler ve ahlaki davranışları doğal etkenler⁵¹ olarak gören yeni ırkçılık, kendinden olmayana dışlama, onlara nefretle bakma ve gerektiğinde saldırganlaşmanın doğal gerekçesini savunmaktadır.⁵² Geçmiş-

---

⁴⁶ Bernard Lewis, **Semitizm ve Anti-Semitizm: Çatışma ve Önyargıya Dair**, Hür Güldü (çev.), Ankara: Akılçelen Kitaplar, 2016, s.21.

⁴⁷ Apartheid rejimi, 1948-1994 yılları arasında Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki Ulusal Parti'nin uyguladığı, ırkçı ağırlıklı “ayrımcı politikaları”dır. Ayrımcı politikaların uygulandığı dönemde siyahi halk, yıllarca “yurtluk” adı verilen “zorunlu iskan bölgelerinde” yaşamıştır. Söz konusu bu dönemde siyahiler, beyazlardan ayrı olarak hükümetin belirlediği, etrafı çevrilmiş gettolarda kötü yaşam koşullarına sahip olmuştur. Ayrıca, beyazlar ve siyahların birbirleriyle evlenmeleri de yasaklanmıştır. Devlet kurumlarında çalışanların beyaz olması gerekirken, siyahiler ise, sadece kendilerine izin verilen işletmelerde çalışma hakkına sahip olmuştur. Bu dönemde siyahilerin oy hakkı bulunmazken, politik ve ekonomik güç tamamen beyazların elinde bulunmuştur. Kısaca Apartheid dönemi, hemen hemen her alanda insanların renklerinin dikkate alındığı, temel hak ve özgürlüklerin çifte standarda tabi tutulduğu dönem olmuştur. Bkz. Osman Nuri Aras, **Akıyla Karasıyla Güney Afrika**, Bakü, 2004, s.16-21. (Çevirimiçi)

https://www.academia.edu/34135419/Ak%C4%B1yla_Karas%C4%B1yla_G%C3%9CNEY_AFR%C4%B0KA (11.04.2018).

⁴⁸ Milles, s.10-11.

⁴⁹ Etienne Balibar ve Immanuel Wallerstein, **İrk Ulus Sınıf: Belirsiz Kimlikler**, Nazlı Ökten (çev.), 6. Basım, İstanbul: Metis Yayınları, 2017, s.27.

⁵⁰ Balibar ve Wallerstein, s.32.

⁵¹ Taş, s.52.

⁵² Ünver, s.67.

ten günümüze değişim göstermekle birlikte, ırkçılığın temelinde ötekileştirme yatmaktadır. Ötekileştirme üzerinden meşruiyet kazanma amacını güden, insan topluluklarının bir arada yaşamasını engelleyen, küresel barışı tehdit eden ırkçılık, ASP'lerin temel ideolojisine dönüşmüştür.⁵³

1.1.3. Faşizm

Faşizm kelimesinin kökleri, İtalyanca '*Fascio*' kelimesinden türemiştir ve balya ya da deste anlamına gelmektedir. Daha geniş çaplı düşünüldüğünde, Latince '*Fasces*' kelimesini anımsatan ve Romalılar'ın geçit törenlerinde devletin otoritesini ve birliğini simgelemek adına, hakimlerin önünde taşınan ve etrafı çubuklarla sarılı bir baltanın ismidir. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Mussolini, milliyetçi eski asker ve sendikalistlerden meydana gelen ve kendi etrafında toplanan küçük çetelerin ruh halini belirtmek üzere '*Fascimo*' kavramını ileri sürmüştür.⁵⁴ İtalyanca *Fascio* kelimesinin Almanca karşılığının, '*birlik*' anlamına gelen '*bund*' kelimesi olduğunu belirten J. W. Mannhardt, faşizmi, dikey yapılandırılmış, en üstte liderin olduğu ve '*erkek birliği*' anlamına gelen "*Mannerbund*'lardan meydana gelen bir sistem" olarak nitelendirmiştir.⁵⁵

Griffin'e göre faşizm, "çeşitli permütasyonlarındaki mitsel nüvesini* palingenetik** türde popülist ultra-milliyetçiliğin oluşturduğu bir siyasal ideoloji türüdür."⁵⁶ Griffin, tanımlamasını çoğunlukla yeniden doğuş üzerinden yapmakta ve ona göre bu durum faşizmin birleştirici yönünü meydana getirmektedir. "Faşizm, millete yeni değer atfeder (*revalue*), yeniler (*renovate*), iyileştirir, canlandırır (*renew*), yeniden fetheder (*reconquer*), yeniden biçimlendirir (*remould*), yenileştirir (*restore*), yani millet hayata döner (*resurrect*), canlılık kazanır (*regenerate*), kısacası "Atayurdun

---

⁵³ a.g.e., s.34-39.

⁵⁴ Robert O. Paxton, **The Anatomy of Fascism**, New York: Alfred A. Knopf, 2004, s.4.

⁵⁵ Stefan Breuer, **Milliyetçilikler ve Faşizmler: Fransa, İtalya ve Almanya Örnekleri**, Çiğdem Canan Dikmen (çev.), 2. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları, 2017, s.53-54.

⁵⁶ Roger Griffin, **Faşizmin Doğası**, Ali Selman (çev.), 1. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları, 2014, s.59.

(*)Bir ideolojinin nüvesi, eylemcilerini destekçilerini harekete geçiren siyasal bir mit olarak düşünülebilir. Bkz: a.g.e., s.61.

(**)Yenilenme ya da yeniden doğuş anlamına gelmektedir. Geniş anlamda palingenetik mitinin en belirgin kaynağı dindir. Hz. İsa'nın yeniden dirilişi tüm bir inancın merkezine böyle bir miti yerleştirir. Bkz: a.g.e., s.69-70.

Palingenesis”ini gerçekleştirir.”⁵⁷ Bu yeniden doğuş miti, Naziler için ırkın yüceltilmesi iken İtalyan faşizmi için milletin yüceltilmesidir.⁵⁸ Mann ise faşizmi, Paramilitarizm yoluyla aşkın ve arındırıcı bir ulus devletçiliği gerçekleştirme uğraşı olarak tanımlamaktadır. Daha detaylı bir tanım için Mann, faşizmi beş kilit nokta üzerinden değerlendirmektedir. Faşizmi, faşistlerin temel değerleri, hareketleri ve güç organizasyonları üzerinden tanımlayan Mann’a göre, milliyetçilik, devletçilik, aşkınlık, temizlik ve paramilitarizm faşizmin kilit noktalarıdır.⁵⁹ Bu değerleri şu şekilde açıklayabiliriz:

1) Milliyetçilik: Herkes tarafından kabul edilen, ‘organik’ ve ‘ayrılmaz’ bir ulusa derin ve popülist bir bağlılık. Etnik veya kültürel farklılığa fazla tolerans göstermeyen faşistler için bu farklılık, ulusun birliğini bozacak bir tehdit olarak görülmektedir. Hem içerideki hem de dışarıdaki düşmana gösterilen saldırganlığın asıl sebebi budur.

2) Devletçilik: Faşistler için devletçilik, hem bir hedef hem de örgütsel bir biçimdir. Esas olarak organik bir milleti temsil eden devletin, liderlik ilkesine bağlı kalan parti elitinin de ifade ettiği gibi tekil ve uyumlu bir irade için otoriter olması gerekmektedir.

3) Aşkınlık: Faşizmin seçim programının merkezi planı olan ve asla başarılabilen aşkınlık, faşizmin devrimci hedeflerine ulaşmasının bir parçasıdır.

4) Temizlik: Bu düşünceye göre rakipler/aleyhtarlar, düşman olarak görülmektedir ve ulusun bunlardan arındırılması gerekmektedir. Çoğu faşizmde, bu düşünceye bağlı kalınarak farklı derecelerde etnik ya da politik temizlik uygulanmıştır.

5) Paramilitarizm: Faşist değerlerin kilit noktasını oluşturan ve aynı zamanda faşizmin örgütsel şekli olan paramilitarizm, tabandan doğan halkçı bir eylem olarak varsayılabilir da söz gelimi milletin birliğini temsil eden elitist bir harekettir. Faşistleri, dünyanın çoğu askeri ve monarşi diktatörlüğünden ayıran özellik, aşağıdan yukarıya doğru yükselmesi ve şiddet içeriyor olmasıdır. Bu özellik, seçimlerde ve elitistler arasında ona popülerlik getirmiştir. Şiddetlerini savunmacı fakat başarılı olarak tasvir

---

⁵⁷ a.g.e., s.131.

⁵⁸ Yunus Yücel, “Kapitalizmin Enkazı, Neo-Faşizmin Yükselişi”, **Ayrıntı Dergi**, Sayı.21, Mayıs-Haziran 2017, s.25.

⁵⁹ Michael Mann, **Fascists**, Cambridge University Press, 2004, s.13.

eden faşistler, bu yolla düşmanları devirebilmişlerdir.⁶⁰ Kısaca faşistler, şiddete başvurmayı zorunlu ve yararlı görmüşlerdir.

Paxton'a göre Faşizm, toplumun gerilemesi, aşağılanması veya mağduriyetine ilişkin saplantılı bir endişeyle, bu endişelerin birlik, enerji ve saflık kültleri tarafından telafi edileceği siyasi bir davranış biçimidir. Bu noktada, geleneksel elitlerle huzursuz fakat etkin bir biçimde çalışan, kendisini buna adanmış milliyetçi militanların kitle temelli partisi, demokratik özelliklerinden vazgeçmiş, kurtarıcı şiddetle ve ahlaki ya da yasal kısıtlama olmadan içeride temizlik, dışarıda genişleme amaçlarını takip etmiştir.⁶¹ Paxton'a göre faşist hareketlerin altında yatan düşünceleri anlamının yolu, bu eylemlerin kendisinde yatmaktadır.

Paxton'un 'harekete geçirici hisler' olarak tanımladığı hisler şunlardır:

- 1) Herhangi bir geleneksel çözümün işe yaramadığı güçlü bir kriz hissi,
- 2) Bağlı olunan grubun mağdur olduğu inancı ve her türlü düşmana yönelik hareketi etik ve yasal sınırlar olmaksızın meşru gören bir duygusallık,
- 3) Bireysel liberalizmin, sınıf çatışmasının ve yabancı etkilerin yıpratıcı etkisiyle bağlı olunan grubun gerileyeceği korkusu,
- 4) Gerektiğinde dışlayıcı şiddet yoluyla daha temiz bir toplulukla bütünleşme gerekliliği,
- 5) Doğal bir lidere (her zaman erkek) duyulan ihtiyaç,
- 6) Liderin sezgilerinin soyut ve evrensel akıldan üstün olması,
- 7) Seçilmiş insanların, insani ya da tanrısal herhangi bir yasanın sınırlaması olmadan, başkalarına hükmetme hakkı ve bu hakkın Darwinci bir mücadele içinde grubun kahramanlığı ile belirlenmesi. Bu hisleri tarihsel olarak ele almak zordur. Çünkü bazıları oldukça eskiye dayanmaktadır. Fakat, Birinci Dünya Savaşı öncesinde yükselen milliyetçiliğin ve bu savaşın uyandırdığı tutkuların onları keskinleştirdiğini söylemek mümkündür.⁶²

Yukarıdaki tanımların ortak noktalarına bakıldığında faşizm, ultra milliyetçi, hiyerarşik bir biçimde lider kültü etrafında organize edilmiş, şiddet ve paramiliter

---

⁶⁰ a.g.e., s.13-17.

⁶¹ Paxton, s.218.

⁶² a.g.e., s.41-42.

eylemler ile herhangi bir sınırlama olmaksızın düşmanları yenmeyi hedefleyen siyasal bir ideoloji olarak tanımlanabilir. Faşistleşme sürecini, klasik faşizm için, iki dünya savaşı arası dönemde Almanya ve İtalya'da yaşanan ekonomik, siyasal ve ideolojik krizlerin yanında kendi özgüllükleri içinde düşünmek gerekir.⁶³ Gerçekten de Almanya ve İtalya'daki faşist hareketler, iktidarı ele geçirip bunu bir süre devam ettiren nadir rejimlerdir.⁶⁴

Hem modernitenin genel problemlerine hem de Birinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan toplumsal krizlere bir cevap olarak ortaya çıkan otoriter sağcılar, modernleşmeyi bilinçli bir şekilde devam ettirirken, demokratik kitle seferberliğini reddetmişlerdir. Otoriter sağcıların moderniteyi benimsemesi, savaşın getirdiği veya ağırlaştırdığı bir dizi ekonomik, askeri, politik ya da ideolojik krizin etkisiyle oluşmuştur. Şayet bu krizler veya savaş olmasaydı, bu otoriter dalgalanma olmayacaktı ve faşizm kitlesel bir hareketten ziyade bir zümre hareketi olarak kalacaktı.⁶⁵ Yine de faşizm yenilgiyle sonuçlanmıştır. Üst düzey liderler infaz edilmiş, hapse atılmış birçoğu da tasfiye edilmiştir. 1945 yılından itibaren kitlesel eski asker hareketi veya bölgesel revizyonizm siyaseti oluşmamıştır. 1989 yılından itibaren otoriterlik Doğu'dan ayrılmaya başlayınca, faşizme ilişkin bir şey kalmamıştır. Faşizm neredeyse bitmiştir.⁶⁶

Yukarıda ifade edildiği gibi, faşist partilerin başarı kazanması, dönemin benzersiz şartları ile (devrimsel komünizmin varlığı, Birinci Dünya Savaşı sırasında kitlelerin millileştirilmesi ve kapitalizmin ekonomik çöküşü) ilgiliydi. Ancak savaş sonrası dönemin şartları farklı olmuştur. Liberal demokrasi büyük ölçüde kabul görmüş, refah seviyesi yükselmiş, militarizm ve emperyalizm önemini kaybetmiş ve devrimsel milliyetçilik, savaş, yıkım ve soykırım ile anılmaya başlanmıştır.⁶⁷ Bununla birlikte 1970'lerden itibaren, Batı Avrupa'da az da olsa canlanma meydana gelmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan neofaşist ve özellikle neo-Nazi grupları, Holokost'u⁶⁸ inkar

---

⁶³ Yücel, s.27.

⁶⁴ Mann, s.47.

⁶⁵ a.g.e., s.353.

⁶⁶ a.g.e., s.366.

⁶⁷ Golder, s.481.

⁶⁸ Naziler için Yahudilik, dinsel ya da kültürel bir özellik olmadığı gibi, bir topluluğa ya da halka aidiyet de içermiyordu. Yahudilik, ırksal ve sabit bir özellik; dördüncü dereceden bir büyükanne veya büyükbabanın bile varisçisine bulaştırdığı kalıtımsal ve çıkmayan bir leke olarak görülüyordu. Nazi

etmekle birlikte, faşizmin stilini ve ritüellerini taklit edip, faşist doktrinlere (biyolojik ırkçılık, farklı yabancıların temizlenmesi, antidemokratik devletçilik ve şiddete dayalı aşırı milliyetçilik) bağlılıklarını ilan etmişlerdir.⁶⁹

1.1.4. Yabancı Düşmanlığı

‘Yabancı düşmanlığı’ (*xenophobia*), kelimesi, Yunanca, yabancı anlamındaki ‘*xenos*’ ve korku anlamına gelen ‘*phobos*’ gibi iki Yunanca terimin birleşmesinden oluşmuştur.⁷⁰ Böylece, yabancı korkusu üzerine kurulmuş olan yabancı düşmanlığı, genellikle ‘yabancılardan nefret’ anlamına gelmektedir. Bu anlamda belirli bir nüfus içerisinde yerli olmayanlara yönelen düşmanlık olarak ifade edilebilir. Yabancı düşmanlığı ve ırkçılık çoğu zaman birbirleriyle örtüşür, ama birbirlerinden ayrı olgulardır. Irkçılık, yukarıda da açıklandığı üzere, genellikle ten rengi, saç tipi, yüz özellikleri, vb. gibi fiziksel farklılıklara dayansa da, yabancı düşmanlığı, ötekinin, toplumun ya da ulusun dışından geldiği düşüncesine dayanmaktadır.⁷¹ Genel olarak, dışarıdan gelen her şeye ve herkese yönelik bir karşıtlık söz konusudur. Bu karşıtlık çoğunlukla Müslüman olmak üzere, göçmen kitleye yöneliktir. Göçmen ve mültecileri toplumsal bir sorun haline getiren bu bakış açısına göre göçmenler, kötü gidişatın tek sorumlusu olarak görülmekte ve marjinalleştirilmektedirler. Önyargı ve kalıp yargılara dayalı bu düşünce, mültecilere, sığınmacılara ve ekonomik sebeplerle gelen göçmenlere karşı dışlayıcı ve ayrımcı bir politikaya sebep olmaktadır. Bu ayrımcı ve dışlayıcı politikaların temel nedeni ise çoğunlukla göçmenlerin farklı kültürel nitelikler taşıyor olmalarıdır.⁷² Yabancı düşmanlığını Master ve Le Roy, “kültüründe barındıran bir ulusa özdeş kimlikle bağlantı kurularak yabancılara karşı duyulan güvensizlik, korku

---

doktrinine göre Yahudiler, Sami ırkının bir parçası olduğu için (çoğu Avrupalı Ari ırkına mensup) ‘aşağı’ ve ‘iğrenç’ görülüyordu. Bu doğrultuda, 1939-1945 yılları arasında, bir milyonu çocuk olmak üzere yaklaşık altı milyon kişi sırf Yahudi oldukları için Naziler tarafından toplama kamplarında, çoğu bilimsel yöntemlerle öldürülmüştür. Bkz. Lewis, a.g.e., s.18-21.

⁶⁹ Mann, s.366.

⁷⁰ Fatma Yılmaz, **Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı** 1. Basım, Ankara: USAK Yayınları, 2008, s.27.

⁷¹ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), “Xenophobia”. (Çevirimiçi) <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/glossary/xenophobia/> (16.04.2018).

⁷² Müşerref Yıldırım, “Aşırı Sağ ve Çok Kültürlülük: Avrupa’da Ötekileştirilen Göçmenler”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt.12, Sayı.2, 2017, s.220.

ve/veya nefretin ifadesi”⁷³ şeklinde tanımlayarak, kültür ve kimlik unsurlarına vurgu yapmaktadırlar. Ulusal kimlik ve kültürün altını çizen tanımların yanında Aliboni, yabancı düşmanlığını, ülke içerisindeki çeşitlilik ve farklılığa duyulan düşmanlık olarak da değerlendirmektedir. Bu çeşitlilik sadece etnik ve dini olanı kapsamamakta, cinsiyet farklılıklarına (örneğin homoseksüeller) duyulan düşmanlığı da ifade etmektedir.⁷⁴

1990’lı yıllarda yabancı düşmanlığının artmasıyla birlikte dünyanın çeşitli toplumlarında ırkçı şiddet eylemlerinde de artış meydana gelmiştir. Yabancı düşmanlığının bu yükselişi, daha önce de ifade edildiği gibi Nazizm’e ve faşizme yol açan eski ırkçı davranışlardan ayırt edilebilir. Bu davranışların artık biyolojik ırkçılık ile ilgili olmadığını, kültürel farklılıklara dayanan yeni bir ırkçılığa ilişkin olduğunu söylemek mümkündür. 20. yüzyılın sonlarına doğru yükselişe geçen yabancı düşmanlığını besleyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler genel itibariyle, sömürgecilik sonrası dönemde işgücü piyasasının kademeli bir biçimde uluslararasılaşmasının bir etkisi olarak geliştirilen göç modelleri ve küreselleşmeyle bağlantılı gelişmeler şeklinde ifade edilebilir. Bu iki nedene bağlı olarak göç kabul eden ülkelerde göçmenler, iş ve kamu hizmetlerinde rakip olarak görülmüşlerdir. Bu durum, göçmenlere yönelik tepkilere ve devletin kendi vatandaşlarını yabancılara karşı daha iyi korunmasını talep eden sosyal ve politik bir iklim yaratmıştır.⁷⁵ Özellikle, ASP’ler tarafından Avrupa’da nüfusun önemli bir kesimini oluşturan göçmenler, ülkedeki ya da Kıta’daki sorunların temel sebebi olarak görülmekte⁷⁶ ve bu yabancının derhal kapı dışarı edilmesi talep edilmektedir. Bazı Almanların “Turken raus! (Türkler dışarı!)” ya da Fransa’da Ulusal Cephe’nin (Front Nationale-FN), “Akdeniz’in öte yakasından gelen yabancı işçiler, göçmenler, kulübenize geri dönün!” sloganları bu düşüncüyü desteklemektedir.⁷⁷

---

⁷³ Sara De Master and Michael K. Le Roy, “Xenophobia and the European Union”, **Comparative Politics**, Vol.32, No.4, July 2000, s.425’ten aktaran Yılmaz (a), s.27.

⁷⁴ Roberto Aliboni, “The EU, Islamophobia and Immigration”, **Conflict in Focus**, Issue.11, February 2006, s.2’den aktaran Fatma Yılmaz, s.28.

⁷⁵United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), “Xenophobia”. (Çevirimiçi) <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/glossary/xenophobia/>. (16.04.2018).

⁷⁶ Yıldırım, s.20.

⁷⁷ M. Şeyhmus Güzel, **Fransa’da Aşırı Sağ ve Irkçılık**, 1. Basım, İstanbul: Belge Yayınları, 1995, s.20.

1.1.5. Popülizm

Birçok ASP'nin ideolojik merkezinde popülizm bulunmaktadır. Toplumu, iki homojen ve zıt gruba ('masum halk' ve 'yozlaşmış seçkinler') ayrılmış olarak gören popülizm, siyasetin halkın genel iradesini yansıtması gerektiğini savunmaktadır. Seçkinliğe ve çoğulculuğa karşı çıkan popülizm, seçkinliğin aksine, halkı ahlaki açıdan üstün grup olarak görmektedir. Popülizme göre, seçkinler kendilerini zenginleştiren ve halkın sorunlarını sürekli görmezden gelen parazit bir gruptur. Bu seçkinlerin, ahlaka aykırı değerlerini, halkın bilgeliğine ve sağduyusuna taban tabana zıt olarak gören popülizm, gücün halkın egemenliğine bırakılmasını istemektedir ve referandumları, halk girişimlerini ve yönetimin doğrudan seçimini fazlasıyla desteklemektedir.⁷⁸

Popülist söylemin merkezinde, suç bulma ve suçlu belirleme (düşman yaratma) bulunmaktadır. Bunlar, yukarıda da ifade edildiği gibi, bir taraftan sıradan insanların oluşturduğu çoğunluk, diğer taraftan ülke kaynaklarını (ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel) yöneten nispeten küçük bir grup olmak üzere, iki düşman gruptan oluştuğu yönündeki siyasi görüşün temel unsurlarıdır.⁷⁹

Son birkaç on yılda popülist radikal sağcılar, yerelci (*nativist*) bir görünüş sergilemeye başlamışlardır. Yerelcilik, özünde meşrulaştırıcı bir anlatımla desteklenen bir dışlama ideolojisidir. Bu anlamda özellikle göçmenler, popülistler tarafından yerel halk için bir tehdit unsuru olarak görülmektedir. Söz konusu bu tehdit için popülistler, ekonomik sorunlardan, daha karmaşık kültürel sorunlara kadar birtakım sebepler öne sürmüşlerdir. Başlangıçta, göçmenlere karşı olan popülistlerin odak noktası öncelikli olarak ekonomi olmuştur. Popülistlere göre, kitlesel işsizliğe bağlı olarak göçmenler, daha büyük problemlere sebebiyet verecektir ve refah devletinin cömert eğilimleri nedeniyle, zaten güç durumunda olan kamu hizmetleri, göçmenler tarafından daha sorunlu hale getirilecektir. Popülistlerin ekonomik kaygılara ilişkin odak noktası, zamanla mevcut göçmenlerin ülkeyle bütünleşme sorununa kaymıştır. Bu değişim, büyük,

---

⁷⁸ Golder, s.479.

⁷⁹ Hans-Georg Betz (b), "The Radical Right and Populism" In Jens Rydgren (Ed.), **The Oxford Handbook of the Radical Right**, Oxford University Press, 2018, s.90.

karmaşık ve duygusal açıdan yüklü bir konuyu, popülist söylem için büyük bir fırsata çevirmiştir.⁸⁰

Popülist radikal sağ, kendini Marine Le Pen'in 2012 yılındaki başkanlık kampanyasında ifade ettiği gibi 'görünmez' ve 'unutulmuş' grupların sesi ve temsilcisi olarak yeniden konumlandırmıştır. Popülistler, göçmen karşıtı konularına mazeret olan sosyoekonomik kaygıları vurgulamaktan vazgeçmişlerdir. Onun yerine, kültür, değerler ve özellikle de kimlik gibi konuları, yeni dışlama siyasetinin merkezine alarak, bilinçli bir biçimde 'farklılıkların tanınmasına' ilişkin yeni bir 'ortak söylem' kullanmaya başlamışlardır. Günümüz yerelciliğinde "farklılık hakkının" tanınması yönündeki çokkültürcü düşünce, kültürel temelli dışlamanın ana gerekçesi olmuştur. Radikal sağa göre geleneksel sol-sağ çekişmesi eski önemini yitirmiş ve yerini kimlik savunucularını, çokkültürlülük savunucularının rakibi haline getiren yeni bir cepheye bırakmıştır. Çokkültürlü ideolojiye karşı olanlar, siyasi doğruluk savunucuları tarafından susturulmakta ve endişeleri anaakım medya tarafından gerici olarak yansıtılmaktadır. Böyle bir durumda popülist partiler, kendilerini sıradan vatandaşın tek sesi, sokaktaki adamın ne düşündüğünü dillendirmeye cesareti olan bir ses; sessiz çoğunluğun çokkültürlülük ve siyasi doğruluk tarafından mağdur edilen yılmaz destekçileri; ifade özgürlüğünün korkusuz savunucuları olarak göstermekte; çokkültürcü seçkinlerin ve onların kamuoyunu şekillendirmek için tasarladıkları "sözel hilelerin" yalanlarını ve yarım gerçeklerini ortaya çıkarmak için durmadan çabalamaktadırlar.⁸¹

Popülist partilerin, 21. yüzyıl başındaki seçimlerde başarı elde etmesinin altında yatan sebep, büyük ölçüde, yerelci söylemlerini yeni sosyokültürel gerçeklerle uyumlu bir biçimde yansıtılmalarından kaynaklanmaktadır. Tartışmaya açık olsa da bu yeni gerçeklerin en önemlilerinden biri, İslam'ın iç siyasette temel bir sosyokültürel ve sosyopolitik bir mesele olarak yer bulmasıdır. İslam'ın Batı toplumlarındaki yeri, İslami radikalliğin yayılışı ve bunun şiddetle ilişkilendirilmesi sebebiyle, hayli çekişmeli ve duygusal açıdan karmaşık bir konu haline gelmiştir. Batı demokrasilerinin, gittikçe daha da kendinden emin hale gelen, Müslüman topluluklara ülkede bir yer bulma ve temel Batı değerlerini koruma arasındaki dengelyi sağlamakta zorlanması, popülist radikal

---

⁸⁰ a.g.e., s.95.

⁸¹ a.g.e., s.96-97.

sağa, yerelci yorumlarını ve çıkarımlarını kamusal müzakere alanına taşımak için önemli bir fırsat vermiştir. Bu söylemin temel belirgin noktaları, İslam'ın totaliter bir ideoloji olarak görülmesi nedeniyle, liberal demokrat değerlerle kıyaslanamayacak olması, Müslüman azınlıkların görünür biçimde toplumda yer almasının, Batı toplumlarının İslamlaşmasının ilk adımı olması ve ulusal seçkinlerin çokkültürlülük ve siyasi doğruluk adına düzenli biçimde İslami yayılmacılığın oluşturduğu tehdidi görmezden gelmesi, önemsiz sayması ve reddetmesidir.⁸²

Ekonomik baskının, toplumsal parçalanmaların ve günümüz liberal demokrasilerinin karşı karşıya olduğu kültürel çekişmelerin yarattığı karmaşada popülist radikal sağın yerelci anlatısı çok da şaşırtıcı değildir.⁸³ Onun en önemli özelliği, güçlü bir ulusal kimliğin yeniden inşası ve kabulü adına ilk adım olarak kültürel farklılıkları koruma hakkı iddiasıdır. Çünkü, yalnızca güçlü bir ulusal kimlik bir ulusun bağımsızlığını koruyabilir.⁸⁴

1.2. Sosyal İnşacılığın Aşırı Sağa Bakışı

Sosyal inşacılık teorisi, kimlik inşası, kimlik değişimi ve siyasi tercihlerin oluşum süreçlerini açıklamaktadır. Tüm toplumsal ve kültürel olgular insan etkileşimi, uygulamalar, iletişim ve toplumsal etkileşim yardımıyla oluşturulmaktadır. Özneler, zaman ve mekan içerisinde birbirleriyle iletişime girer ve böylece hepimizin içerisinde yaşadığı toplumsal dünya, sosyal biçimde kurulmuş olur.⁸⁵ Ayrıca, sosyal inşacılık teorisi fikirler, değerler, kültürler, kimlikler, kültürel ve kimliksel özellikler, kurumlar ve çıkarlar arasındaki ilişkiyi de incelemektedir.⁸⁶

Uluslararası İlişkiler yazını incelendiğinde sosyal inşacılığın ortaya çıkışının, pozitivistler ile post-pozitivistler arasında yaşanan 'üçüncü büyük tartışma' ile ilişkilendirilerek ele alındığı görülebilir. 'Üçüncü tartışma'nın bir tarafında gerçekte rasyonalist ve materyalist bir çizgiye sahip olan pozitivist teoriler yer alırken, diğer

---

⁸² a.g.e., s.98.

⁸³ a.g.e., s.98.

⁸⁴ a.g.e., s.99.

⁸⁵ Jeffrey T. Checkel and Andrew Moravcsik, "A Constructivist Research Program in EU Studies?", **European Union Politics**, Vol.2, No.2, 2001, s.220.

⁸⁶ Erhan Akdemir, **Avrupa Birliği'nde Kimlik, Kültür Tartışmaları ve Türkiye**, 1. Basım, Bursa: Ekin Yayınları, 2013, s.9.

tarafında ise reflektivist ya da eleştirel olarak adlandırılan sosyolojik nitelikteki post-
pozitivist teoriler yer almaktadır. Rasyonalizmden ve reflektivizmden farklı olan sosyal
inşacılığı, ontolojik ve epistemolojik açılardan bu iki görüşe eşit mesafede yer almak
şartıyla pozitivism ve post-pozitivism arasında konumlandırmak mümkündür.⁸⁷

Uluslararası ilişkilerin daha iyi anlaşılabilmesi ve analiz edilebilmesi için
başvurulan en önemli yaklaşımlardan biri olan sosyal inşacılık, disiplin içerisinde dış
politika, uluslararası örgütler, kimlik, anarşi gibi birçok alanda yapılan çalışmalarda
atıfta bulunulan önemli bir yaklaşım haline gelmiştir.⁸⁸ Uluslararası İlişkiler alanında ilk
kez Nicholas Greenwood Onuf tarafından kullanılan Sosyal inşacılık, başta Alexander
Wendt olmak üzere, Friedrich Kratochwil, Emmanuel Adler ve John Gerard Ruggie
tarafından popüler hale getirilmiştir.⁸⁹

Sosyal inşacılık, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte kimlikler, kültürler ve
normlar gibi düşünsel ve toplumsal unsurların genelde sosyal bilimler, özelde de
uluslararası ilişkiler çalışmalarında önem kazanmasıyla ortaya çıkmıştır.⁹⁰ Bu anlamda
Avrupa'da aşırı sağcı parti ya da hareketlerin ortaya çıkıp yükselmesi ile sosyal
inşacılık teorisinin önem kazanmasının, birbirine paralel bir biçimde geliştiğini
söylemek yanlış olmayacaktır.

1970'lerin sonunda yeni siyasi oluşumlar olarak ortaya çıkan ASP'leri
tanımlamadan önce, bu partilerle ilgili alanyazında yaygın bir şekilde kullanılan
kavramlara bakmakta yarar vardır. Nitekim bu partileri tanımlamak için çok sayıda
kavram ortaya atılmıştır. 'Radikal sağ', 'yeni sağ', 'yeni radikal sağ', 'uç sağ', 'faşizm',
'neofaşizm', 'mimetik ya da nostaljik faşizm', 'yeni popülizm ya da neopopülizm',
'radikal sağ popülizm', 'yeniden doğuşçu ultra milliyetçilik' gibi terimler, 'aşırı sağ'

---

⁸⁷ Sezgin Kaya (a), "Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivist Yaklaşımlar", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt.63, Sayı.3, 2008, s.91-92.

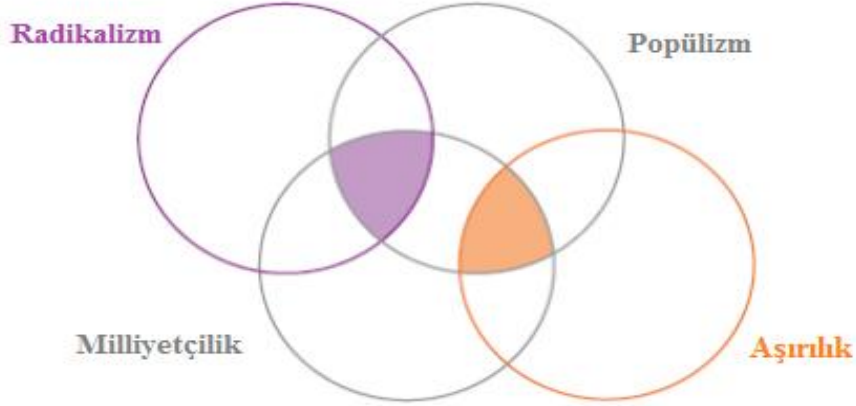
⁸⁸ Derya Büyüktanır, "Toplumsal İnşacı Yaklaşım ve Avrupa Bütünleşmesinin Açıklanmasına Katkıları", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt.14, No.2, 2015, s.3.

⁸⁹ Helin Sarı Ertem, "Kimlik ve Güvenlik İlişkisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: Kimliğin Güvenliği ve Güvenliğin Kimliği", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Yıl.8, Sayı.16, 2012, s.183.

⁹⁰ Akdemir, s.7.

olarak nitelendirilen partileri, siyaseti veya temsilcilerini tanımlamak üzere kullanılmaktadır.⁹¹

Şekil 1: Aşırı sağ partilerin ideolojik özellikleri

Kaynak: Golder, s.482.

Şekil 1, ASP'lerin ideolojik özelliklerinin görselleştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Daireler, aşırı sağın temel ideolojik özelliklerini temsil etmektedir. Popülizm ve milliyetçilik daireleri, bu özelliklerin tüm aşırı sağ partiler tarafından paylaşılmadığını ve anaakım partiler arasında da bulunabileceğini göstermek için gri renktedir. Mor alan, çağdaş aşırı sağın üzerinde giderek hakim olan özelliklerin (radikalizm, popülizm ve milliyetçilik) birleşimini, turuncu bölge ise faşizmin yerini göstermektedir.⁹² İdeolojik olarak ASP'lerin, antidemokratik, milliyetçi, göçmen karşıtı, yabancı düşmanı, ırkçı, popülist, otoriter, sistem karşıtı oldukları belirtilmiştir. Bu sıfatlar çerçevesinde ASP'ler kısaca şu şekilde tanımlanabilir:

ASP'ler genellikle göz ardı edilmiş sıradan insanlar adına konuştuıkları için popülist olarak tanımlanırlar. Kampanyalarında kullandıkları tanımlar ve savundukları değerler, yerel kaygıların ve karşı çıktıkları siyasi kurumların etrafında şekillenir. Elitler tarafından bahsedilmeye değmez gibi görülen değerleri halk adına savunduklarını iddia ederler. Popülistler, toplumu ilgilendiren problemlerin çözümü için sıklıkla referandum

⁹¹ Hasan Saim Vural, *Avrupa'da Radikal Sağın Yükselişi*, 1. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları, 2005, s.23.

⁹² Golder, s.482.

seçeneğini dile getirirler ve siyasileri yok sayarak çözümleri halka bırakırlar. Halka olan yakınlıklarının ve siyasi kurumlara olan mesafelerinin altını çizirken alışılmadık diplomasi dışı bir dil kullanmaya meyillidirler. Popülistler adına Jean Marie Le Pen'in FN'si, bu meydan okumanın var olan liberal demokratik siyasete karşı sahip olduğu gücün en canlı örneğidir.⁹³

ASP'lerin göçmen karşıtı olarak nitelendirilmesinin kültürel, dini, sosyal, güvenlik ve ekonomik sebepleri bulunmaktadır. Buna göre göçmenler, ana ulusun kültürel homojenliği açısından tehdit oluşturmaktadır. Göçmenlerin baskın kültüre asimile edilmesi konusunda isteksiz oldukları düşünülmektedir. 9/11 saldırılarından sonra göçmenlere olan yaklaşım dini bir boyut kazanmaya başlamış ve göçmenler artık bir Türk ya da Faslı olarak değil Müslüman olarak görülmüşlerdir.⁹⁴ 9/11 saldırıları sonrası, Avrupa'da İslam algısının değişmesine bağlı olarak, sosyal inşacılık çerçevesinde negatif bir kimlik yaratıldığını söylemek mümkündür. ASP'lerin ifade ettiği bir diğer konu, göç ile suç bağlantısıdır. ASP'ler, suç oranlarının artmasını göçmenlere bağlayarak, göç ile suç oranları arasında ilişki kurmaktadır. Göçmenlerin ev sahibi topluma maddi yük getirdiği ve işsizliğe sebep olduğu düşüncesi de ASP'ler arasında oldukça yaygındır.⁹⁵ Bu nedenlerden dolayı ASP'ler, ulusal kültürü ve kimliği korumak adına göçün, doğrudan durdurulamıyorsa da azaltılması gerektiğini savunmaktadırlar. Ayrıca asimilasyon konusunda ısrar etmekte ve çok kültürlülüğe şiddetle karşı çıkmaktadırlar.⁹⁶ Bu durum, sosyal inşacıların söylemleriyle uyumludur. Sosyal inşacılar, her kimliğin bir farklılık yarattığı varsayımına dayanarak, kimliklerin karşılıklı etkileşimle oluşmasında 'öteki'nin rolünü' (aşağılanan, korkulan ya da imrenilen) önemsemektedirler.⁹⁷ Wendt'e göre, uluslararası politikalar, maddi değil, sosyal temellere dayanır ve bu temeller, aktörlerin yalnızca davranışlarını değil, kimlik

---

⁹³ Margaret Canovan, "Populism For Political Theorists", **Journal of Political Ideologies**, Vol.9, No.3, October 2004, s.242-243.

⁹⁴ Cas Mudde (c), **The Relationship Between Immigration and Nativism in Europe and North America**, Washington DC: Migration Policy Institute, 2012, s.9-10.

⁹⁵ a.g.e., s.11-12.

⁹⁶ Kris Dunn, "Preference For Radical Right-Wing Populist Parties Among Exclusive-Nationalist and Authoritarians", **Party Politics**, Vol21. No.3, 2015, s.370.

⁹⁷ John Gerard Ruggie, "What Makes the World Hang Together? Neo-Utilitarianism and the Social Constructivist Challenge", **International Organization**, Vol.52, No.4, 1998, s.873.

ve çıkarlarını da şekillendirirler.⁹⁸ Kimlikler, yaşanan koşullardan bağımsız bir biçimde oluşup gelişmemekte, aksine sosyal bir çevrede gerçekleşmektedir. Bu anlamda kimliğin inşası, ‘öteki’lerin belirlenmesini gerektirir.⁹⁹ Günümüzde başta Müslümanlar olmak üzere, göçmenler Avrupa’nın ‘öteki’si olarak nitelendirilmektedir.

Milliyetçilik, ASP’lerin önemli ideolojik özelliklerinden biridir. ASP’ler, milli kimliği siyasi birliğin temeli olarak görmektedirler. Milli kimlik ise etnisite temelinde tanımlanır. Milli duygularla devlete bağlı olan etnik bir grubun korunması ve vatanın güvenliğinin sağlanması, devlete meşruiyet kazandırır.¹⁰⁰ Mudde’a göre ASP’ler, siyasi birimin (devlet) ve kültürel birimin (ulus ya da etnik topluluk) uyumlu olması için çabalayan milliyetçi partilerdir.¹⁰¹ Ona göre, iki tür milliyetçilikten söz edilebilir: Birincisi, vatandaşlığı temel alan devlet milliyetçiliğine göre, devlet insan yapılanmasının temel birimidir. Bu anlayışa göre, millet kültürel olarak homojendir fakat etnik olarak homojen olmak zorunda değildir. Devlet, kültürel homojenliğe ulaşmak için hem asimilasyon politikasının hem de bazı unsurları sınır dışı etmenin önemini vurgular. Devlet milliyetçiliğine örnek olarak Hollanda’daki ‘Merkez Demokratlar’ (Centrum Democraten-CD) gösterilebilir. İkincisi, etnik toplumu insan yapılanmasının temeli olarak gören ve vatandaşlığın sadece kan bağıyla kazanıldığı etnik milliyetçiliktir. Buna göre vatandaşlık doğuştan gelir ve ortak bir dil ve dini de kapsar. Aynı etnik topluluğa ulaşmak için devletten ayrılma ya da devlet ile birleşme yapılabilir. Etnik milliyetçiliğe örnek olarak Hollanda’daki ‘Merkez Partisi’86’ (Centrum Partij’86-CP’86) ve Belçika’daki ‘Flaman Bloğu/Flaman Menfaati’ (Vlaams Blok-VB) örnek gösterilebilir.¹⁰² Bu partiler, temsil ettiği gruplar üzerinde bir milliyetçilik söylemi oluşturmaya çalışmaktadırlar. Burada milliyetçilik söylemi, tıpkı kimlik söylemlerinde olduğu gibi dünyayı ‘biz’ ve ‘onlar’ şeklinde ikiye bölmektedir. Milliyetçi söylem, bir toplumsal boşluk içerisinde inşa edilmemektedir, kendini

---

⁹⁸ Alexander Wendt (a), “Constructing International Politics”, **International Security**, Vol.20, Issue.1, 1995, s.71-72.

⁹⁹ Akdemir, s.12.

¹⁰⁰ Ödül Celep, **Aşırı Sağ ve Demokrasi**, 1.Basım, İstanbul: Tasam Yayınları, 2009, s.58.

¹⁰¹ Mudde (b), s.169.

¹⁰² a.g.e., s.171.

desteklemek ve yeniden üretmek için devletten ve sivil toplum kurumlarından faydalanmaktadır.¹⁰³

Bütün ASP'ler için yabancı düşmanı nitelemesini yapmak yanlış olmayacaktır. Kendi ulusundan olmayan her şey yabancı olarak tasvir edilir ve tehdit olarak algılanır. Bu nedenle ASP'ler genel olarak Avrupa bütünleşmesini ve özellikle iç sınırların kaldırılmasını kendi gruplarının karakterlerine yönelik bir tehdit olarak algılarlar ve karşı çıkarlar.¹⁰⁴ Bu yaklaşım ile ASP'ler, kendilerini hem anaakım partilerden ayırmayı hem de Avrupa Parlamentosu seçimlerinde seçmenleri harekete geçirmeyi başarmışlardır. Bu konuda seçmenden destek görmüş ve önemli başarılar elde etmişlerdir.¹⁰⁵ Bu durum, sosyal inşacılık perspektifinden değerlendirildiğinde, kimlik unsuru ön plana çıkmaktadır. Yukarıda, kimlik inşasının, 'öteki'lerin belirlenmesi ile mümkün olduğu ifade edilmişti. Övet'e göre, "her kimlik, 'öteki' içselleştirilerek inşa edilir. Hele bu öteki, tehdit oluşturuyorsa ya da tehdit olarak algılanırsa, işte o zaman onun rolü salt tanımlama işlevinin ötesinde, kimliği kuvvetlendirme şeklinde cereyan eder."¹⁰⁶ 'Negatif' bir sürecin sonucu olan kimlik, her şeyden önce 'öteki'lerden ayrı olan noktalar üzerine inşa edilmektedir. Yani kimlikler, farklılıklar üzerine inşa edilmektedir.¹⁰⁷ Bu anlamda öteki kimliklerle ilişkiyi ortaya koyan 'ötekileştirme' süreci, kimliklerin ortaya çıkma sürecinin ayrılmaz bir parçası olmaktadır.¹⁰⁸

Protestocu olmak ASP'lerin başka bir özelliğidir. Buna göre ASP'ler, var olan demokratik sisteme, bu sistemin kurumlarına (parlamentolar, siyasi partiler gibi) ve bu kurumları temsil eden bireylere (siyasetçiler, yerel yöneticiler gibi) karşı olumsuz bir tavır takınmaktadır. Özellikle iktidarda yer almış partiler, ASP'ler tarafından toplumdaki sorunların başlıca sebebi olarak görülmektedir.¹⁰⁹

---

¹⁰³ Özkırmılı (a), s.148-149.

¹⁰⁴ Mudde (b), s.172-13.

¹⁰⁵ Daphane Halikiopoulou, Kyriaki Nanou and Sofia Vasilopoulou, "The Paradox of Nationalism: The Common Denominator of Radical Right and Radical Left Euroscepticism", **European Journal of Political Research**, Vol.51, No.4, 2012, s.504.

¹⁰⁶ Talha Övet, "Avrupa Öteki'si", **TASAM Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Sayı.11, 2007, s.95.

¹⁰⁷ Sarı Ertem, s.195.

¹⁰⁸ Övet, s.95.

¹⁰⁹ Celep, s.58.

Ignazi, ASP'leri 'eski sağ' ve 'yeni sağ' olmak üzere ikiye ayırmış ve ASP'leri tanımlamak üzere üç kriter belirlemiştir:

- 1) Politik yelpazedeki yerleri (mekansal),
- 2) Belirtilen parti ideolojisi ve faşizme yapılan göndermeler (tarihi-ideolojik),
- 3) Politik sisteme karşı tutumları (tutumsal-sistemsel).¹¹⁰

Birinci kritere göre, ASP'ler politik yelpazenin en sağında yer alırlar. Yine de bu ilk kriter, geniş bir bakış açısı sunmak adına sınırlıdır. İkinci kritere göre, faşizm çoğu kişinin az ya da çok üzerinde hemfikir olduğu bir sağ ideolojidir. Fakat, bu ideolojinin muhafazakar düşünceden ayrılması gerekmektedir. Ignazi'ye göre, bu eğilimin en önemli temsilcisi 'İtalyan Toplumsal Hareketi' (Movimento Sociale Italiano-MSI) 1970'lere kadar tüm aşırı sağ grup ve partilere ilham vermiş ya da onlardan ilham almıştır. MSI'nin yanında, 'Almanya Halk Birliği' (Deutsche Volks Union-DVU), 'Almanya Ulusal Demokrat Partisi' (Nationaldemokratische Partei Deutschlands-NPD), 'İngiliz Ulusal Partisi' (British National Party-BNP), faşist partilere örnek gösterilebilir. Üçüncü kritere göre ise ASP'ler, demokratik olmayan bir kurumsal düzeni açıkça savunmasalar da, politik söylemleri boyunca antidemokratik değerleri ifade ederler. Bununla birlikte ASP'lerin parti manifestoları ve lider söylemlerine bakıldığında sistem karşıtı olan bazı özellikleri paylaştıkları görülmektedir. Özetlemek gerekirse, ASP'lerin eleştirileri, modernitenin reddi, bölünme korkusu, bir uyum içerisinde buldukları toplumu üstün görme, yabancılara karşı düşmanlık besleme, hiyerarşik yapılara olan güven ve meclis ortamına duyulan güvensizlik etrafında şekillenmektedir. ASP'ler arasından bu üç kriteri, eski sağ partiler karşılamaktadır. Yeni ASP'ler ise, diğer tüm partilere karşı bir savaş halindedirler ve egemen sınıfı halkın gerçek sorunlarını göz ardı etmekle veya yanlış ele almakla suçlamaktadırlar. Hukuk, düzen ve göç konularını, sistemin en fazla göze çarpan problemleri olarak görmektedirler. Son olarak bu partiler kendilerini faşizmle ilişkilendirmekten kaçınmaktadırlar.¹¹¹ ASP'lerin başka bir özelliği toplumu 'bizden olanlar' ve 'bizden olmayanlar' anlayışıyla algılama pratiğidir. Bu davranış biçimi,

---

¹¹⁰ Pierro Ignazi, "The Silent Counter-Revolution", **European Journal of Political Research**, Vol.22, no.1, 1992, s.7.

¹¹¹ a.g.e., s.7-16.

ASP'leri diğer merkez sağ partilerden ayırmaktadır. Merkez sağ partiler ise yabancılara yönelik söylemlerinde ASP'lere göre biraz daha temkinli ve ölçülü davranmaktadırlar. Merkez sağ partilere göre, ASP'lerin söylemleri daha radikal ve provokatif olabilmektedir.¹¹² Yeni sağ partilere örnek olarak Fransa'daki FN, Belçika'daki VB, Hollanda'daki CD ve Almanya'daki 'Cumhuriyetçiler' (Die Republikaner-REP) gösterilebilir.¹¹³ Sosyal inşacılar göre, çıkarların kaynağını, düşünsel unsurlar ve kimlikler oluşturmaktadır.¹¹⁴ Bu anlamda, ASP'lerin politika değişimine gitmelerini, benzer siyasi söylemleri kullanmalarını, sosyal inşacı perspektiften değerlendirmek mümkündür. Bu durum, devletlerin sahip oldukları kimlik ve çıkarların sabit olmadığı, süreç içerisinde değişebildiğini belirten Wendt'in görüşleri¹¹⁵ ile uyumludur.

ASP'leri diğer partilerden ayıran en büyük özellik, sadece göçmenlere yönelik saldırgan tavırlar değil, sahip oldukları neoliberal programlarıdır. ASP'lerin çoğu, yoğunluğu ve verilen önem değişse de güçlü bir şekilde devletçilik karşıtı eğilimlere sahiptirler. Bu karşıtlık, yüksek vergi oranlarını, genel anlamda bürokratik devleti ve refah giderlerini sert bir dille eleştirme şeklinde kendini göstermektedir. ASP'ler, müdahaleci devlete karşı eleştirileri, devletten, bürokrasiden ve siyasetçilerden duyulan hoşnutsuzluğu, popülist bir özgürlük ve demokrasi söylemiyle birleştirirler. Neticede ortaya çıkan siyasi program, bir anlamda radikal liberalizmin geri dönüşünün ilanı olmaktadır. Bu şekilde ASP'ler, bazı vergilerde indirim gitme, bazılarını tamamen kaldırma eğilimine girerler ki bu da devletin ekonomideki rolünü önemli ölçüde azaltmakta ve devlet kontrolündeki medya da dahil, kamu sektörünün önemli ölçüde özelleştirilmesi, özel sektörün denetimsizleşmesi ve kamu sektörünün yeniden yapılanması ve düzenlenmesi anlamına gelmektedir. Bu düzenlemelerden en karlı çıkanlar ise, yeni teknolojilerin yardımıyla büyük şirketlerle yarışa hazır olmalarından ötürü, ileri Batı toplumlarının gelişmesinde azami önem arz etmesi beklenen küçük ve orta ölçekli firmalar olacaktır.¹¹⁶

---

¹¹² Celep, s.60-61.

¹¹³ Ignazi, s.15.

¹¹⁴ Mustafa Küçük, "Uluslararası İlişkiler Kuramında 'Konstrüktivist Dönüşü' Anlamak", **Ege Akademik Bakış**, Cilt.9, Sayı.2, 2009, s.783.

¹¹⁵ Alexander Wendt (b), "Anarchy is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics", **International Organization**, Vol.46, No.2, 1992, s.412.

¹¹⁶ Betz (a), s.417-418.

ASP'lerin göçmen karşıtı tutumları neoliberal programlarıyla çelişmektedir. Onlara göre işsizlik problemi, göçmenlerden değil devletin aşırı müdahalesinden kaynaklanmaktadır. Doğru teşvikler verildiği zaman göçmenlerin tümü ekonomiye katkıda bulunabilecektir. Bu bağlamda popülist radikal sağcı partilerin yabancı düşmanlığı ve neoliberalizm karması programları küresel değişimlere tepki olarak görülebilir. Bu partiler bir taraftan küresel mücadeleyi bireysel teşvik ve girişimlerle kazanmayı amaçlarken, diğer taraftan bu girişimleri engelleyebilecek, kaynakları kurutabilecek ve böylece rekabeti engelleyebilecek her türlü unsuru yok etmeye çalışmaktadırlar. Sonuçta ortaya çıkan ideoloji, geleceğin 'Kale Avrupası'nda yeni bir tecrit politikası olarak tanımlanabilir. Bu, radikal sağ kanat popülist partilerin neden bazı Batı Avrupa ülkelerinde sadece göçmenlere karşı değil, daha az gelişmiş bölgelerdeki (ilerde değinileceği gibi Güney İtalya, Valonya) vatandaşlara karşı da büyüyen bir içerlemenin gözlemlendiği en müreffeh kısımlarında (Lombardiya, Flanders gibi) iyi bir sonuç elde ettiğini açıklayabilir ki bu iki kesim de (göçmenler-gelişmiş bölgeler) kaynakları kurutan unsurlar olarak görülmektedir. ASP'lerin programlarında yer alan farklılıklar bazı destek gruplarına cazip gelmektedir. ASP'lerin seçim başarıları, programlarında yer alan bu farklılıklara bağlanabilir. Program, içerleme duygusunun popülist biçimde uyandırılmasıyla ileri Avrupa toplumlarının derin sosyal, kültürel ve siyasi dönüşümüne verilen gelecek odaklı bir tepkiyi birleştirmektedir. Bu dönüşüm, yaygın biçimde bilgi odaklı, tüketen sanayi sonrası toplumun gelişi olarak yorumlanabilir.¹¹⁷

Sosyal inşacılıkta, maddi değerlerin yanında manevi değerlerin önemi de vurgulanmaktadır. ASP'lerin göçmen karşıtı tutumlarını, yukarıda da ifade edildiği gibi, hem ekonomik hem de kültürel unsurlar etkileyebilmektedir. Bu da bizlere, göçmen karşıtı tutumlarla ilgili tartışmalarda, hem maddi hem de manevi değerlerin önemini ortaya koymaktadır.

---

¹¹⁷ a.g.e., s.419-420.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA'NIN GÖÇ DENEYİMİ VE AŞIRI SAĞ

Birinci bölümde ASP'lerin sahip oldukları çeşitli ideolojilere yer verilmişti. Görüldüğü üzere ASP'lerin sahip oldukları ideolojiler bakımından net bir fikir birliği bulunmamaktadır. Bu nedenle farklı ideolojilerin tanımlarına yer verilerek ASP'lerin ideolojik olarak dayandığı argümanlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bölümde ise İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'nın göç deneyimine ve ASP'lerin kuruluşları, ülke bazında dağılımları, partilerin izledikleri politikalar, seçimlerde elde ettikleri başarılar ve en önemlisi göçmenlere yönelik tutumlarına yer verilecektir. Bununla birlikte, yukarıda iki savaş arası dönemde ASP'lerin başarı kazanması, dönemin benzersiz şartları ile (devrimsel komünizmin varlığı, Birinci Dünya Savaşı sırasında kitlelerin millileştirilmesi ve kapitalizmin ekonomik çöküşü) ilgili olduğu belirtilmişti. İki savaş arası dönemde ASP'leri doğuran koşullar ile günümüzdeki ASP'leri doğuran koşulları karşılaştırdığımızda benzer birçok unsur olduğu gibi değişen koşullara bağlı olarak yeni unsurların da ASP'leri doğurabildiğini görmekteyiz. Çalışmanın bu bölümünde söz konusu bu unsurlar da incelenecektir.

Bu çalışmanın asıl konusunu oluşturan, Almanya'daki 'Almanya İçin Alternatif Parti' (Alternative Für Deutschland-AfD), Avusturya'daki 'Avusturya Özgürlük Partisi' (Freiheitliche Partei Österreichs-FPÖ) ve Hollanda'daki 'Özgürlük Partisi'ne (Partij Voor de Vrijheid-PVV) çalışmanın son bölümünde yer verileceği için, söz konusu bölümde bu partiler ve ülkeler ele alınmamaktadır.

2.1. II. Dünya Savaşı Sonrası Avrupa'ya Yönelik Göç Hareketleri

İkinci Dünya Savaşı, Avrupa'da hem demografik, hem ekonomik, hem de siyasi anlamda büyük yıkımlara neden olmuştur. Savaş boyunca, 30 milyondan fazla insan hayatını kaybetmiş, Avrupa ülkelerinin altyapıları yok olmuş ve bu ülkelerin toplam Gayri Safi Milli Hasılası (GSMH) ortalama %25 oranında düşmüştür. Savaştan sonra siyasi, sosyal ve ekonomik buhranların yaşandığı Avrupa ülkeleri arasında ilişkilerin yürütüleceği herhangi bir zemin kalmamıştı. Böyle bir ortamda, ABD

tarafından 1947 yılına kadar Avrupa'ya 9 Milyar dolar yardım yapılmışsa da bu miktar sorunların çözümü için yeterli olmamıştır. Bu dönemde ABD, hem SSCB'nin Batı Avrupa'da etkinliğini azaltmak, hem de kendi ekonomik gelişimine katkıda bulunması amacıyla, Avrupa ülkelerinin ekonomik kalkınmasını destekleyerek, Avrupa bütünleşmesinin önünü açan bir politika izlemeye başlamıştır. Bu kapsamda atılan en önemli adım, 1947 yılında ilan edilen Marshall Planı* olmuştur.¹¹⁸

Savaş sonrası dönemde, Marshall yardımlarının etkisiyle Avrupa ülkeleri, ekonomik anlamda hızlı bir büyüme sürecine girmişlerdir. 1952-1968 yılları arasında üretim iki katına çıkmış, kullanılan teknolojilerin yardımıyla işgücünün üretkenliği artmış ve üretilen mallar kârlı bir şekilde satılmaya başlanmıştır. Bu dönemde kadınlar, hemen hemen bütün Avrupa ülkelerinde işgücüne katılım sağlamışlardır. Ancak kadınların işgücüne katılımı, çocuk bakımının sağlanmasına yönelik sosyal harcamaları arttırdığı için işverenler, bu maliyetleri üstlenmek yerine yetişkin yabancı işçi alımına yönelmişlerdir. İşverenlerin yabancı işçilere olan talebi, Batı Avrupa'ya göçün başlamasını sağlamıştır.¹¹⁹

Stalker'a göre, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemden 1973 yılına kadar Avrupa'ya yönelik göçün gelişimi iki dönemde incelenebilir. Birincisi, 1940'ların sonu ve 1950'lerin başında yaşanan kitlesel mülteci hareketleridir. Bu dönemde, 15 milyon kişi Almanya, Polonya ve eski Çekoslovakya arasındaki sınırların değişmesi sonucu dramatik bir şekilde yer değiştirmek durumunda kalmışlardır. 1950'lerin ortalarından itibaren yavaşlayan bu hareketler, 1961 yılında Berlin Duvarı'nın inşa edilmesine kadar

---

¹¹⁸ Çağrı Erhan ve Erhan Akdemir, "Avrupa Bütünleşmesi", İçinde Belgin Akçay, Sevilay Kahraman ve Sanem Baykal (Ed.), **Avrupa Birliği'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler**, 1. Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008, s.21.

(*) 12 Temmuz 1947 yılında Paris'te bir araya gelen 16 Avrupa ülkesi (SSCB ve Doğu Avrupa ülkeleri hariç) Marshall yardımı çerçevesinde Avrupa'nın ihtiyaçlarını tespit etmek ve karşılamak amacıyla "Avrupa Ekonomik İşbirliği Konferansı" adıyla bir örgüt kurdular. ABD örgüt üyesi ülkelerden, yapılacak yardımın bir program çerçevesinde değerlendirilmesi, bu ülkeler arasında gümrük birliği kurulması ve bir örgütlenme içerisine girilmesi gibi isteklerde bulunmuştur. Plan, 16 Nisan 1948'de Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (OEEC-1960'da Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü-OECD olarak değişmiştir) adıyla kabul görmüştür. Plan çerçevesinde ABD katılımcı ülkelere 13 Milyar dolar civarında yardımda bulunmuştur. Plan, 1953 yılında son bulmuştur. Bkz. a.g.e., s.21-22.

¹¹⁹ Gülay Toksöz, **Uluslararası Emek Göçü**, 1. Basım, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006, s.26.

sürmüştür. İkincisi ise 1950'lerin başından 1973 yılına kadar sözleşmeli işçilerin alınması sürecidir.¹²⁰

Savaş sonrası dönemde, Batı Avrupa'nın hızla büyüyen ekonomileri, işgücü açığını giderebilmek için Avrupa çevresinde yer alan az gelişmiş ülkelerden işçi almaya başlamışlardır.¹²¹ Bu dönemde Avrupa ülkeleri özellikle Almanya, İngiltere, Fransa, Hollanda, Belçika, İsveç ve İsviçre göç alan ülkeler olmuştur.¹²² Savaş sonrası dönemde Almanya'ya, Polonya ve Çekoslovakya'dan (önceden Alman toprağı olan kısımlarından) 15 milyon kişi gelmiş, bununla birlikte Almanya, Berlin Duvarı'nın yapıldığı yıla kadar Doğu Almanya'dan da göç almaya devam etmiştir.¹²³ Tüm bunların yanında Almanya, Akdeniz ülkelerinden de işçi almaya başlamıştır. 'Misafir İşçi' (Guest Worker-Gastarbeiter) sistemini uygulayan Almanya¹²⁴ 1955'te İtalya, 1960'da İspanya ve Yunanistan, 1961'de Türkiye, 1963'te Fas, 1964'te Portekiz, 1965'te Tunus ve 1968'de Yugoslavya¹²⁵ ile misafir işçi alımı anlaşmaları imzalamıştır. Bu doğrultuda, Federal Almanya Cumhuriyetinde bulunan yabancı işçi sayısı, 1956'da 95.000'den 1966'da 1,3 milyona ve 1973'te ise 2,6 milyona ulaşmıştır. Yabancı işçi sayısının bu kadar artmasının sebebi, yukarıda ifade edilen ani endüstriyel gelişmenin ve buna bağlı olarak artan seri üretim yöntemlerindeki değişimdir.¹²⁶

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından İngiltere, mülteci kamplarından ve Avrupa Gönüllü İşçi (AGİ) projesiyle İtalya'dan çoğunluğu erkek olmak üzere 90.000 işçi getirmiştir. Sömürge geçmişi olan İngiltere, sömürgelerden gelen işçilerden daha kolay faydalanacağını düşünerek 1951 yılında AGİ projesini sonlandırmıştır. Buna rağmen, 1946 ve 1951 yılları arasında 100.000 Avrupalı çalışma izni alarak İngiltere'ye giriş

---

¹²⁰ Peter Stalker, "Migrations Trends and Migration Policy in Europe", **International Migration**, Vol.40, No.5, 2002, s.152-153.

¹²¹ Stephen Castle and Mark Miller, **Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri**, Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut (çev.), 1. Basım, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, s.96-98.

¹²² Heinz Fassmann and Rainer Munz, "Patterns and Trends of International Migration in Western Europe", **Population and Development Review**, Vol.18, No.3, 1992, s.459.

¹²³ Toksöz, s.26.

¹²⁴ Castle and Miller, s.100.

¹²⁵ Randall Hansen, "Migration to Europe Since 1945: Its History and Its Lessons", In Sarah Spencer (Ed.), **The Politics of Migration: Managing Opportunity, Conflict and Change**, Oxford: Blackwell Publishing, 2003, s.25.

¹²⁶ Castle and Miller, s.100.

yapmayı başarmıştır.¹²⁷ İngiltere'nin işgücü açığını kapatmak üzere işçi alımı yaptığı ülkelerden biri de İrlanda'dır. 1946 ve 1959 yılları arasında İngiltere, endüstri ve inşaat sektörlerinde çalıştırılmak üzere 350.000 İrlandalı göçmen almıştır. İrlandalı göçmenlerin, AGİ projesi kapsamında getirilen işçilerden ayırt edici özelliği, aileleri ile birlikte kalıcı olarak yerleşmeleri ve oy verme gibi haklara sahip olmalarıdır. Bununla birlikte İngiltere, Yeni İngiliz Milletler Topluluğu'ndan (Commonwealth) (Karayipler, Hindistan, Pakistan ve Afrika'daki eski İngiliz sömürgelerinden) göç almıştır. 1951 yılına kadar 218.000 kişi ve 1961 yılı itibariyle 541.000 kişi bu doğrultuda İngiltere'ye göç etmiştir. 1971 yılı itibariyle İngiliz Milletler Topluluğu kökenlilerin nüfusu 1,2 milyona yükselmiştir.¹²⁸

Sömürge geçmişi olan Fransa, Güney Avrupa'dan gelen işçilerin işe alımını düzenlemek için 1945 yılında bir Ulusal Göç Ofisi (Office National d'Immigration-ONI) kurmuştur. ONI, her yıl çoğunlukla İspanya'dan gelen mevsimlik tarım işçilerinin işe alım sürecini organize etmiştir. 1970 yılında 2 milyon kişi ve onlara bağımlı 690.000 kişi Fransa'da yaşamaktaydı. Gelen yabancıların çoğu, kendi diktatörlüklerinden kaçan Portekiz ve İspanyol işçiler de dahil olmak üzere, başlarda turist olarak gelip, daha sonra iş bularak ülkede kalmaya ve mevcut durumlarını yasal hale getirmeye çalışmışlardır.¹²⁹ Fransa, Güney Avrupa ile birlikte, Cezayir, Fas ve Tunus'tan da işçi almıştır. 1970 yılında 600.000'nin üzerinde Cezayirli, 140.000 Faslı ve 90.000 Tunuslu Fransa'ya göç etmiştir. Çoğu kez ağır koşullarda çalıştırılan göçmenler, düşük bir yaşam kalitesine sahipti. Bu dönemde, Avrupalı olmayan gruplara yönelik aşırı sağcı gruplar tarafından ırksal şiddet kampanyaları yapılmaya başlanmış ve 1973'te 32 Kuzey Afrikalı öldürülmüştür.¹³⁰

Sömürge geçmişi olan bir diğer ülke ise Hollanda'dır. Hollanda 1945 ve 1960'ların başları arasında, eski Hollanda Doğu Indies'den (günümüzde Endonezya) 300.000'e yakın göçmen almıştır. Çoğu Hollanda vatandaşı olan bu göçmenlerin entegrasyonuna yönelik politikanın başarılı olduğu söylenebilir. Entegrasyonu kabul eden gruplara yönelik ırkçılık ya da ayrımcılığa yönelik çok az gelişme olmuştur.

---

¹²⁷ a.g.e., s.98.

¹²⁸ a.g.e., s.101.102.

¹²⁹ a.g.e., s.98.

¹³⁰ a.g.e., s.102-103.

Entegrasyonu reddeden gruplar ise kamplarda tecrit edilmiş ve 1970'lerin sonlarına doğru artan memnuniyetsizlikleri ise çeşitli şiddet olaylarına sebep olmuştur.¹³¹

Savaş sonrası dönemde Belçika da yabancı işçi alımına başlamıştır. Çoğunlukla İtalyan erkeklerden oluşan işçiler, kömür madenleri, demir ve çelik endüstrisinde çalıştırılmışlardır. Gelen işçilerin büyük çoğunluğu, kendileriyle birlikte yakınlarını da getirmiş ve kalıcı olarak yerleşmişlerdir.¹³²

Yabancı işçi getirme politikasını sürdüren bir diğer ülke olan İsviçre, 1945 yılından 1974 yılına kadar yabancı işçi getirmiştir. Yabancı işçilerin kabul ve ikamet işlemleri hükümet tarafından yapılırken, işçilerin seçimi ise işverenler tarafından gerçekleştirilmiştir. İsviçre'de işçilerin iş değiştirme, kalıcı yerleşim ve aile birleşimi 1960'lara kadar yasaklanmıştır. Ancak 1970'lerin başlarında, İsviçre ekonomisinin yabancı işçilere olan bağımlılığının artması ve İtalya'dan gelen diplomatik baskı sonucu kalıcı yerleşim ve aile birleşimi ile ilgili politikalar yumuşamaya başlamıştır.¹³³

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde İskandinav ülkelerinin durumu biraz farklı olmuştur. 1954 yılından itibaren İsveç, Danimarka, Finlandiya ve Norveç ile ortak bir işgücü piyasası kurmuş ve 1957 yılından itibaren insanların sisteme dahil diğer ülkelerde serbest bir şekilde çalışmasına izin veren ortak bir pasaport birliği oluşturulmuştur. Örneğin bu, İsveç'in Finlandiya'dan işçi alımına yol açmışsa da daha sonraları Yugoslavya, Türkiye ve Yunanistan dahil olmak üzere diğer ülkelerden gelen yabancı işçilere yönelik kontrollü bir sistem oluşturulmasına imkan tanımıştır.¹³⁴

Özetlemek gerekirse, savaş sonrası dönemde Avrupa'da yaşanan gelişmelere paralel olarak ülkeler çeşitli şekillerde göçmen almıştır. Bu dönemde yaşanan ekonomik gelişmeye bağlı olarak, işgücü açığı meydana gelmiş ve Batı Avrupa ülkeleri, Akdeniz ülkelerinden ve eski sömürgelerden getirilen işçilerle bu açığı kapatmaya çalışmıştır. Bu dönemde, göçün siyasi ve sosyal anlamda gerekli ve genel olarak ekonomik refahın yüksek olması nedeniyle, göçmenlere yönelik kayda değer bir ayrımcılık ya da saldırı

---

¹³¹ a.g.e., s.103.

¹³² a.g.e., s.98.

¹³³ a.g.e., s.99.

¹³⁴ Stalker, s.165-166.

olmamıştır. Ancak 1973 yılında petrol krizinin sebep olduğu ekonomik durgunluk, misafir işçi alımlarının durdurulmasına, ırkçı anlaşmazlıkların yaşanmasına ve popülist yabancı karşıtı hareketlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.¹³⁵

2.2. 1973 Petrol Krizi Sonrası Avrupa'ya Göç ve Aşırı Sağın Ortaya Çıkışı

Savaş sonrası dönemde Avrupa'nın inşası, büyük bir ekonomik patlamayı da beraberinde getirmiştir. Özellikle, 1950 ile 1973 yılları arasında OECD ülkelerinin ekonomileri yılda ortalama %5 büyümüştür. Bu doğrultuda Batı Avrupa ülkeleri, gerek Akdeniz ülkelerinden gerekse sömürge ülkelerinden işgücü açığını kapatmak için göçmen almaya başlamışlardır. Bu dönemde, Batı Avrupa'ya gelen göçmen sayısı 10 milyona ulaşmıştır. Çok sayıda göçmenin gelmesi, 1960'ların sonlarından itibaren göçmenlere yönelik muhalefetin büyümesine neden olmuştur. Bununla birlikte 1973 yılındaki petrol krizinin neden olduğu ekonomik durgunluk, mevcut durumu tersine çevirmiş ve hemen hemen bütün hükümetler işçi göçü almayı sonlandırmış ve mevcut göçmenlerin geri dönmelerini istemiştir.¹³⁶ İlk olarak İngiltere 1971, Fransa 1972, Almanya 1973 yılında ve diğer devletler de iki yıl içerisinde göç almayı sonlandırmıştır. Ancak bu zamana kadar yapılan sözleşmelerle sömürge ülkelerinden gelenler vatandaş olarak kabul edildikleri için bu göçmenler geri dönmeyi reddedip, aile birleşimi hakkını talep etmişlerdir. Diğer göçmenler için hükümetler aile birleşimi hakkını sınırlandırmaya hatta geri dönüş için teşvik vermeye başlamışlardır. Ancak bu çabalar başarısız olmuştur.¹³⁷ Yine de petrol krizi sonrası yaşanan gelişmelere bağlı olarak, işçi göçünde önemli bir azalma olmuş ve aile birleşmesi ile gelenlerin yanında mevcut göçmenlerin bir kısmı geri dönmüştür.¹³⁸

1973 yılının sonunda artan toplumsal gerginlikler ve durgunluk korkusu karşısında emek göçünün sonlandırılmasıyla, 1974 ve 1988 yılları arasında kontrollü göç dönemi başlamıştır.¹³⁹ Bu dönemde Batı Avrupa ülkelerinin çoğu kendilerini 'sıfır

---

¹³⁵ Fassmann and Munz, s.461.

¹³⁶ Stalker, s.153.

¹³⁷ Hansen, s.27.

¹³⁸ Goran Rystad, "Immigration History and the Future of International Migration", **International Migration Review**, Vol.26, No.4, 1992, s.1178.

¹³⁹ Klaus F. Zimmermann, "Tackling the European Migration Problem", **Journal of Economic Perspectives**, Vol.9, No.2, 1995, s.47.

göç alan ülkeler' olarak ilan etmişlerdir.¹⁴⁰ Buna karşılık, aile birleşimi yolu ile göçmenlerin gelmeye devam etmesi, yabancı nüfus arasında doğurganlık oranının yüksek olması, sığınmacı ve mültecilerin kabulü ile özellikle Fransa ve Almanya'da göçün aniden yükselmesine neden olmuştur.¹⁴¹ Örneğin, Federal Almanya Cumhuriyeti'nde 1974 ve 1981 yılları arasında yabancı erkek sayısında azalma meydana gelirken, 15 yaşına gelen çocukların sayısında %52, kadınların sayısında ise %12 artış kaydedilmiştir. Bu dönemde politikacılar, yabancı nüfusun düşeceğini beklerken, 1980'lerin başında yabancı nüfus 4,5 milyona yükselmiş, 1990 yılında iki Almanya'nın birleşmesinden önce 5 milyonun üzerine çıkmıştır.¹⁴²

1980'lerin ortalarına gelindiğinde Avrupa'da göçmen akışının niteliği ve yapısı değişmeye başlamıştır. Bu dönemde iltica talebinde ve yasadışı göçün kapsamında artış yaşanmıştır.¹⁴³ Örneğin 1980 yılına kadar Batı Almanya'da iltica başvurusunda bulunan Türk vatandaşlarının sayısı 108.000'e kadar yükselmiştir.¹⁴⁴ 1983 yılında 14 OECD ülkesindeki sığınmacı sayısı sadece 76.000 iken, bu rakam üç yıl sonra üç katına çıkmıştır.¹⁴⁵ Buradaki temel itici güç kaynak ülkelerdeki ekonomik ve politik sorunlardan kaynaklanmaktadır. Bu dönemde hem yasal hem de yasadışı yollardan gelen yeni göçmenler, çoğunlukla Afrika, Asya ve Latin Amerika kökenlidir.¹⁴⁶

1973 yılından itibaren yaşanan gelişmeler, göç akışının niteliğini ve yapısını değiştirdiği gibi, Avrupa'da göçmenlere yönelik bakış açısının değişmesine de neden olmuştur. Örneğin, 1973 yılından önce 'misafir işçi' olarak kabul edilenler, 1973 yılından itibaren 'yabancı' (başka ülke vatandaşı) olarak tanımlanmışlardır. 1970'lerin sonuna gelindiğinde ise göçmenler 'öteki' olarak nitelendirilmiştir.¹⁴⁷ Daha önce de ifade edildiği gibi 1973 yılından önce göçmenlerin geçici oldukları düşünülmüştür. Ayrıca refah seviyesindeki artış ve göçmenlere duyulan ihtiyaç nedeniyle, bu döneme kadar göçmenler, ulusal politik bir problem olarak görülmemiştir. Ancak göçmenlerin

---

¹⁴⁰ Castle and Miller, s.110.

¹⁴¹ Zimmermann, s.1178.

¹⁴² Castle and Miller, s.110.

¹⁴³ Rystad, s.1179

¹⁴⁴ Stalker, s.153.

¹⁴⁵ Fassmann and Munz, s.463.

¹⁴⁶ Castle and Miller, s.112.

¹⁴⁷ Uğur Tekin, "Avrupa'ya Göç ve Türkiye", **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No.37, Ekim 2007, s.47.

kalıcı oldukları anlaşılır hale geldiğinde göç, Fransa ve Almanya başta olmak üzere pek çok devlet tarafından siyasallaştırılmaya başlanmıştır.¹⁴⁸ Avrupa’da sağcı parti ve hareketlerin ortaya çıkması ise bu dönemde başlamıştır.

1970’lerden itibaren Avrupa’da aşırı sağın en önemli temsilcilerinden biri Fransa’daki başkanı Jean-Marie Le Pen olan FN’dir. FN, 5 Ekim 1972 yılında Yeni Düzen (Ordre Nouveau-ON) adında küçük eylemci bir grup tarafından kurulmuştur.¹⁴⁹ Parti kurulduktan sonra Fransız aşırı sağının çeşitli fraksiyonlarını (Katolik köktendinciler, Vichy rejiminin eski işbirlikçileri) ve diğer küçük radikal parti gruplarını bir araya getirmiştir.¹⁵⁰ Birbiriyle rekabet eden ve kökleri geçmişe dayanan bu fraksiyonları Jean-Marie Le Pen, karizmatik ve mücadeleci yapısıyla bir arada tutmayı başarmıştır.¹⁵¹ FN, ilk olarak yerel seçimlerde destek görmeye başlamıştır. Artan ekonomik problemler, işsizlik ve halkın merkezdeki partilere olan güvensizliği, Le Pen için uygun fırsatlar yaratmıştır. Göç ve göçmen meseleleriyle uğraşan Le Pen, ‘ne kadar göçmen o kadar işsiz’ sloganını kullanarak, göçü ekonomik ve sosyal maliyetiyle gündeme getirmeyi başarmış, kültürlerarası farklılık temalarını da kullanmıştır.¹⁵² Fransa’nın ulusal yeniden doğuşu, Fransız kimliğinin hayatta kalması, FN’nin siyasi programında yer alan nihai amaçlardır. 1970’lerde ve 1980’lerde FN, ulusal kimliğin uluslararası komünizm tarafından tehdit edildiğine inanmaktadır. On yıl sonra çok kültürlülük bağlamında göç ve kimlik temaları önemli hale gelmiştir.¹⁵³ Seçimlerdeki performansına bakıldığında FN, 1984’teki Avrupa Parlamentosu seçimlerinde %11 oy alarak büyük bir başarıya imza atmıştır. 1980’ler ve 1990’lar boyunca parti her seçimde %10 ile %15 arasında oy oranına sahip olmuştur.¹⁵⁴

---

¹⁴⁸ Hansen, s.28-29.

¹⁴⁹ David Đukanović, “Populist Parties in Selected European Countries”, University of Turku, Centre for Parliamentary Studies, 2014, s.8.

¹⁵⁰ Tina Louis, “The Far Right in France Today”, **The Far Right in Europe**, Rosa Luxemburg Stiftung Brussels Office, 2014, s.3.

(Çevirimiçi) http://www.rosalux.eu/fileadmin/user_upload/reader_far-right.pdf (20.05.2018).

¹⁵¹ Zeynep Atikkan, **Avrupa Benim: Batı Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselişi**, 1. Basım, İstanbul: Metis Yayınları, 2014, s.116.

¹⁵² a.g.e., s.117.

¹⁵³ Đukanović, s.10.

¹⁵⁴ Elisabeth Ivarsflaten, and Frøy Gudbrandsen, “The Populist Radical Right in Western Europe”, *Europa Regional Surveys of the World: Western Europe*, 2012, s.1.

İngiltere’de ise aşırı sağ destekleyen büyük bir seçmen potansiyeli olmasına rağmen yakın zamana kadar İngiltere’deki ASP’lerin gelişmemiş olması siyaset biliminde ‘İngiliz istisnası’ olarak açıklanmaktadır. İngiltere’deki demokratik kurumların sağlamlığı, liberal gelenek, yerleşmiş bir hukuk düzeni, merkez sağda Muhafazakar Parti’nin sahip olduğu güç ve dar bölge-çoğunluk esasına dayalı seçim sisteminin varlığı, ASP’lerin yakın zamana kadar gelişmemiş olmasının temel sebepleri olarak görülmektedir.¹⁵⁵

Tarihsel olarak bakıldığında, İkinci Dünya Savaşı sonrası İngiliz ASP’lerinin kuruluşlarının 1960’lı yıllara dayandığı görülmektedir. 1967 yılında birçok aşırı sağcı örgüt ‘Ulusal Cephe’ (Front National-FNin) etrafında birleşmişti. Faşist geçmişi bulunan parti, 1970’lerde ideolojik bir değişim geçirerek daha çok seçmen kazanma amacına yönelmiştir. FNin, 1970’lerde bazı seçim başarıları elde etse de parti içerisinde yaşanan çekişmeler nedeniyle gücünü yitirmiştir.¹⁵⁶ 1982 yılına gelindiğinde başka bir İngiliz ASP’si BNP kurulmuştur. John Tyndall tarafından kurulan ve çoğunlukla eski FNin yöneticileri tarafından yönetilen BNP, ideolojik olarak FNin ile aynı çizgiyi paylaşmaktadır.¹⁵⁷

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra İtalya’da kurulan ASP’lerin tarihi eskiye dayanmaktadır. İkinci Dünya Savaşı’nın hemen ardından 1946 yılında eski faşist rejim yanlıları ve faşist savaş gazileri tarafından kurulan MSI, İtalya’daki en eski ASP’lerden biridir. Otoriter, nostaljik faşizan ve statüko karşıtı temaları işleyen MSI, 1970’lerin başında aşırı sağcı Monarşik parti ile birleşmiş ve bu birleşmeden sonra partinin ismi ‘İtalyan Sosyal Hareketi-Milli Sağ’ (Movimento Sociale Italiano-Destra Nazionale-MSI-DN) olarak değiştirilmiştir.¹⁵⁸

İtalya’da dikkat çeken bir diğer ASP, Umberto Bossi liderliğindeki ‘Kuzey Ligi’ (Lega Nord-LN) partisidir. 1970’lerde özellikle Kuzey bölgelerinde bölgeci bazı seçim listelerinin destek bulması sonucu, bölgeci siyasetin Kuzey’de başarı sağlayacağı

---

¹⁵⁵ Atikkan, s.135.

¹⁵⁶ Matthew j. Goodwin and James Dennison, “The Radical Right in the United Kingdom”, In Jens Rydgren (Ed.), **The Oxford Handbook of the Radical Right**, Oxford Universty Press, 2018, s.522-524.

¹⁵⁷ Goodwin, and Dennison, s.524-526.

¹⁵⁸ Celep, s.70-71.

düşünülmüştür. Sol görüşlü öğrenci Umberto Bossi 1979 yılından itibaren federalist fikirleri yaymaya çalışmış ve 1984 yılında ‘Lombardiya Ligi’* (Lega Lombarda-LL) partisini kurmuştur. Lombardiya için özerklik talep eden parti, Roma partitokrasisine (partitocrazia),¹⁵⁹ ‘asalak Güney’e, örgütlü suça ve göçmenlere karşı çalışmıştır. LL’nin bazı yerel seçim başarıları elde etmesi ve ardından 1987 yılında parlamentoya girmesi, Kuzey İtalya’da birçok bölgeci partinin kurulmasını teşvik etmiştir.¹⁶⁰ Kuzeydoğu’da tipik bir mikro-milliyetçi parti olan ‘Veneta Ligi’nin (Liga Veneta-LV), kurulması bunlardan biridir.¹⁶¹ Bu partiler Umberto Bossi tarafından 1991 yılında aynı çatı altında birleştirilmiş ve LN oluşturulmuştur.¹⁶²

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Avrupa’da ASP’lerin etkili olduğu bir diğer ülke ise Belçika’dır. Belçika’nın kurulduğu 1831 yılından itibaren Valonlar (Fransızca konuşan kesim), ekonomik, kültürel ve siyasi anlamda baskın olmayı başarmışlardır. Resmi dili Fransızca olan Valonlar, sivil ve askeri bürokraside üst mevkilerde bulunmaktaydılar. Fakat 1945’ten sonra durum Flamanlar lehine değişmiştir. Hızla endüstrileşen Flaman bölgeleri gelişmeye başlamış, Valonlar ise Flamanlar’a oranla geri kalmışlardır. Aynı dönemde nüfus yoğunluğu da artmaya başlayan Flamanlar, kültürel ve siyasi haklar bakımından kazanımlar elde etmişlerdir. Ülkedeki etnik/bölgesel gerilime, 1993 yılında yapılan anayasa değişiklikleri ile çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Yapılan değişikliklere göre ülke, federal bir modelde, büyük ölçüde etnik temelde, Flaman bölgesi Flanders, Valon bölgesi Valonya ve Brüksel olmak üzere üç federe bölgeye ayrılmıştır. Belçika’daki sağ radikalizmin gelişmesinde belirleyici etkenlerden biri olan etnik bölünme, Flaman ve Valon milliyetçiliklerinden yararlanan birbirine

---

¹⁵⁹ İtalya’daki parlamenter sistem “partitokrazi (partitocrazia)” olarak nitelendirilmektedir. Bu sistemde, gerçek bir “iktidar değişimi” yoktur. Hükümet, halkın oylarıyla değil, partiler arasındaki oyunlarla, milletvekilleri arasındaki pazarlıklarla kurulur veya dağılır. Bkz. Kemal Gözler, **Anayasa Hukukunun Genel Teorisi**, Cilt.1, Birinci Basım, Bursa: Ekin Yayınları, 2011, s.608.

¹⁶⁰ Vural, s.172.

¹⁶¹ Atikkan, s.127.

(*)‘Lombardiya Lombardiyalılarıdır’ sloganını benimseyen partinin adı, 12. yüzyılda Alman Kutsal Roma Germen İmparatoru I. Frederick Barbarosa’nın Lombardiya’yı işgaline direnen Renén kasaba ve köylerinin tarihine gönderme yapmaktadır. Parti amblemi ise, 1176 yılında Frederick Barbarosa’nın ordusunu yenen, halk kahramanı Alberto da Giussano’nun kılıç kuşanmış figüründen oluşmaktadır. Bkz. Atikkan, s.127-128.

¹⁶² Michele Conte, “Far-Right Identities in Italy: An Analysis of Contemporary Italian Far-Right Parties”, 2006, Lund University, Departman of Political Science.

(Çevirimiçi) <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1325661&fileOid=1325662> (23.05.2018).

paralel iki ayrı geleneğin ortaya çıkmasına neden olmuştur.¹⁶³ Flaman milliyetçiliğini, Flamanların Fransızca'nın baskısına yönelik mücadelesi şekillendirmiştir. Valon milliyetçiliği ise Fransız aşırı sağının etkisinde kalmıştır. Flamanlar, Belçika'dan ayrılmayı talep eden taraf iken, Valonlar ise Belçika'ya bağlılığını dile getiren taraf olmuştur.¹⁶⁴

1980'lerin başında bazı yerel politikacılar, Fransız FN'nin desteğiyle bir Valon partisi kurmayı denemişlerdir. Göçmen karşıtlığını güden bu parti kurma girişimi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Akabinde Daniel Féret, 1984 yılı sonunda bazı radikal sağ grupları bir araya getiren 'Ulusal Cephe'yi (Front National-FNb) kurmuştur. Antikomünist, antisosyalist ve göçmen karşıtı bir parti olan FNb, 1991 yılındaki seçimlerde %1,7 oranında oy alarak ulusal meclise girmeyi başarmıştır. Ulusal düzeyde oy oranı düşük olmasına rağmen parlamentoda temsil edilen FNb, Valon milliyetçiliğini ilgilendiren konuların yerleşik Valon partilerinin, özellikle sosyal demokratlar tarafından etkin bir şekilde savunulması nedeniyle bu anlamda öne çıkmayı başaramamıştır. Ayrıca Valon bölgesindeki yabancı nüfusun eski tarihlerden bu yana yerleşmiş ve toplumla kaynaşmış olması yabancı karşıtı politikanın etkisini azaltmaktadır.¹⁶⁵

Flaman bölgesindeki ASP'lerin, Valon bölgesindeki ASP'lerden daha başarılı olduğunu söylemek mümkündür. 1978 yılında kurulan VB, FNb'den daha yüksek oy oranları almayı başarmıştır. Flaman milliyetçileri tarafından kurulan VB'nin en önemli iki figürü, gazeteci Karel Dillen ve ayrılıkçı Halk Birliği'nin (Volksunie) eski milletvekili Lode Claes'tir. Belçika devletini reddeden ve bağımsız bir Flaman devletinin kurulmasını isteyen VB, 1982 ve 1994 yılları arasında özellikle Antwerp şehrinde önemli oy oranları elde etmiştir.¹⁶⁶

Kuzey Avrupa ülkelerinde ise aşırı sağın nispeten etkili olduğu ülke İsveç'tir. 'Sağ aşırılığa bağışık' kabul edilen ülkelere biri olan İsveç, Avrupa'nın en gelişmiş refah sistemine ve en liberal göçmenlik rejimlerinden birine sahiptir. 1990'lara kadar

---

¹⁶³ Vural, s.117-118.

¹⁶⁴ Atikkan, s.130.

¹⁶⁵ Vural, s.120-121.

¹⁶⁶ Celep, s.76.

birkaç küçük marjinal grup dışında, yabancı düşmanlığı ve ırkçı şiddete başvuran bir grup ya da örgüt bulunmamaktaydı. İsveç'te yabancı düşmanlığını seçim malzemesi olarak kullanan ilk isim, kırsal kesimin sağcı partisi 'Merkez Parti' (Centerpartiet-CPs) yerel yöneticilerinden Sven-Olle Olsson'dur. Olsson, 1987 yılında Sjöbo bölgesinde siyasi mültecilerin bölgeye kabul edilmemelerini içeren bir referandum önermiş ve yabancı düşmanlığının sembol ismi haline gelmiştir. 1988 yılında faşist 'Neo İsveç Ligi' ile işbirliği yaptığı gerekçesiyle partisinden ihraç edilse de, referandum sonrası Olsson'un önerisi kabul edilmiştir.¹⁶⁷

1988 yılında kurulan 'İsveç Demokratları' (Sverigedemokraterna-SD) partisi ise kendisini 'muhafazakâr, kültürel değerleri ile gurur duyan milliyetçi bir temele sahip, sosyal muhafazakâr bir parti' olarak tanımlamaktadır. AB'ye şüpheyle bakan partinin milliyetçi değerlerine göre temel talepleri, Brüksel'in elindeki yetkilerin alınıp Stockholm'e geri verilmesi, İsveç'in Schengen Anlaşması'ndan ayrılması ve AB içerisindeki kişilerin serbest dolaşımının sınırlandırılmasıdır. Aynı zamanda İsveç'e daha fazla göçmen ve mülteci istemeyen SD, halihazırda İsveç'te bulunan mültecilerin ve göçmenlerin haklarını da sınırlandırmak istemektedir.¹⁶⁸

Görüldüğü üzere, 1973 petrol krizinin yaratmış olduğu ekonomik durgunluk, toplumda meydana gelen huzursuzluk ve artan işsizlik, göçmenlere yönelik tutumların değişmesine, göçmenlere yönelik muhalefetin artmasına, göçün siyasallaşmasına hatta güvenlikleştirilmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda, Avrupa'nın birçok ülkesinde aşırı sağ partiler kurulmuş ve göçmenler, siyasi partilerin programlarında kullanılan bir sorun haline getirilmiştir. Birçok Avrupa ülkesinde varlık gösteren ASP'lerin kuruluş amaçları birbirinden farklılık arz etse de hemen hemen bütün ASP'ler göçmenlik konusunu siyasi söylemlerinde ve parti programlarında kullanarak, gerek genel ve yerel seçimlerde gerekse Avrupa Parlamentosu seçimlerinde seçmenlerden destek almışlardır. Bu durum, ASP'lerin göçmen karşıtlığının, mülteci krizinden öncesine dayandığı argümanını destekler niteliktedir. Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte, değişen

---

¹⁶⁷ Vural, s.80-81

¹⁶⁸ Anne Jessen, "The Far Right in North Europe", **Rosa Luxemburg Stiftung Brussels Office**, 2014, s.18-19. (Çevirimiçi) http://www.rosalux.eu/fileadmin/user_upload/reader_far-right.pdf (26.05.2018).

koşullar, konjonktürel gelişmeler ve Avrupa'ya göçün devam etmesi nedeniyle ASP'ler, toplumdan destek görmeye ve siyasi yelpazede yer almaya devam etmişlerdir.

2.3. Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Avrupa'ya Göç ve Aşırı Sağ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa, önemli göç dalgalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Yukarıda da ifade edildiği gibi 1945-1960 yılları arasında meydana gelen hareketler, ağırlıklı olarak savaş nedeniyle yer değişikliklerinden kaynaklanmış ve ilk dalga gerçekleşmiştir. İkinci dalga, 1950'lerin ortaları ve 1973 yılları arasında, Kuzey Avrupa'daki güçlü ekonomik kalkınmadan kaynaklanan büyük işgücü talebi sonrası, Güney Avrupa, Türkiye ve Kuzey Avrupa'dan gelen göçmenlerle yaşanmıştır. Üçüncü dalga, 1973 yılından itibaren gerçekleştirilen aile birleşmesi ve Üçüncü Dünya ülkelerinde meydana gelen ayrılıkçı hareketler, eşitsizlikler ve iç savaşlar nedeniyle meydana gelen mülteci hareketleri ile neticelenmiştir. Son dalga ise, 1980'lerin sonlarında SSCB'nin liberalleşme politikası ve 1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla hız kazanan, Doğu'dan Batı'ya doğru gerçekleşmiş olan göç hareketleridir.¹⁶⁹

1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılması ve ardından SSCB'nin dağılmasıyla sona eren Soğuk Savaş döneminden sonra hem SSCB'den ayrılan cumhuriyetlerin her biri kendi devletini kurmuş hem de Doğu ve Batı Almanya birleşmiştir.¹⁷⁰ 1989'da Demir Perde'nin yıkılmasıyla birlikte, Avrupa'daki politika yapıcılar yeni ve büyük ölçüde bilinmeyen bir durumla karşı karşıya kalmışlardır. Özellikle, Doğu Avrupa'dan Batı Avrupa'ya doğru toplu bir göç hareketi beklenmiştir.¹⁷¹

1980'lerin ikinci yarısından itibaren, kaynak ülkelerdeki ekonomik ve politik problemler nedeniyle göçmenlerin çoğu Afrika, Asya ve Latin Amerika'dan gelmiştir. Ancak 1980'lerin sonlarında SSCB ve Doğu Avrupa'da yaşanan kriz, Doğu ve Batı

---

¹⁶⁹ Christian Dustmann, "Return Migration: the European Experience", **Economic policy**, Vol.11, No.22, 1996, s.215-216.

¹⁷⁰ Umut Kedikli ve Mehmet Akça, "Soğuk Savaş Sonrası Avrupa'da Artan İslamofobi", **TESAM Akademi Dergisi**, Cilt.4, Sayı.1, Ocak 2017, s.61.

¹⁷¹ Jean-Pierre Garson and John Salt, "50th OECD Anniversary: International Migration and the SOPEMI", **International Migration Outlook: SOPEMI**, In **Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD)**, 12 Jul. 2011, s.10.

(Çevirimiçi) <https://www.oecd.org/migration/48342373.pdf> (29.05.2018).

Avrupa arasında yeni hareketlere yol açmıştır.¹⁷² Batı Avrupa'ya yönelen göç hareketlerinde hedef ülke olarak ilk sırada Almanya, ikinci sırada ise İngiltere yer almıştır. 1990 yılında Almanya'ya 842.000 kişi göç ederken, 1999 yılında bu sayı 674.000'e düşmüştür. Aynı yıl İngiltere'ye gelenlerin sayısı ise 297.000 olmuştur. İngiltere'yi 268.000 kişiyle İtalya izlemiştir.¹⁷³ Avrupa ülkelerinde (İsviçre ve Lihtenştayn dahil) bulunan toplam yabancı nüfus, 1990 yılına gelindiğinde, 16 milyon (toplam nüfusun %4,5'i) olmuştur. Ülkeler bazında değerlendirildiğinde 1995 yılı itibariyle, Almanya'da 7,7 milyon (nüfusun %8,8'i), Fransa'da 3,6 milyon (nüfusun %6,3'ü), Birleşik Krallık'ta 2 milyon (nüfusun %3,4'ü) yabancı bulunmaktadır. Ayrıca 1995 yılı itibariyle, yabancı uyrukluların ülke nüfusuna oranı en yüksek ülkeler %38,1 ile Lihtenştayn, %33,4 ile Lüksemburg ve %18,9 ile İsviçre, diğer ülkelerde ise %9 ile Belçika, %5,2 ile İsveç ve %5 ile Hollanda yer almaktadır.¹⁷⁴

Soğuk Savaş sonrası dönemde politik ve ekonomik koşullara bağlı olarak sığınmacı ve mülteci hareketlerinde önemli bir artış meydana gelmiştir. 1989 ve 1992 yılları arasında Avrupa'daki sığınma başvuru sayısı 320.000'den 695.000'e yükselmiştir. 1992 yılında yapılan başvuruların neredeyse 2/3'ü Almanya'ya yapılmıştır ve toplamda 438.000 sığınma başvurusu söz konusudur. Aynı yıl İngiltere'ye yapılan başvuru sayısı 32.000 olmuştur.¹⁷⁵ 1993 yılında ise Almanya'ya yapılan başvuru sayısı 323.000'e düşmüştür. 1994 yılından itibaren ilticayla ilgili düzenlemelerin sertleştirilmesine bağlı olarak Almanya'ya yapılan sığınma başvurularında azalma meydana gelmiş ve 2000 yılında bu sayı 78.600'e düşmüştür. İngiltere aynı yıl 97.900 sığınma başvurusuyla ilk sırada yer almıştır.¹⁷⁶ 2000 yılında Hollanda'da sığınma başvuru sayısı 43.900 iken, Belçika'da ise 42.700 olmuştur.¹⁷⁷ 1990'larda Balkanlar'da meydana gelen çatışmalar, bu bölgeden büyük bir göçmen ve mülteci hareketini beraberinde getirmiştir. Ekim 1993 yılı itibariyle Yugoslavya'daki savaş nedeniyle, çoğunlukla Bosna-Hersek ve Hırvatistan'dan gelerek, koruma arayan mülteci ve yerinden edilmiş kişi sayısı 5

---

¹⁷² Castle and Miller, s.112.

¹⁷³ Toksöz, s.115.

¹⁷⁴ Klaus J. Bade, "Legal and Illegal Immigration into Europe: Experiences and Challenges", **European Review**, Vol.12, No.3, 2004, s.340.

¹⁷⁵ Hansen, s.35.

¹⁷⁶ Toksöz, s.119-120.

¹⁷⁷ OECD-SOPEMI. "Trends in International Migration", Annual Report 2001, Paris, s.22.

milyon olmuştur. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 4,3 milyon kişiye yardım ederken, sadece 700.000 kişi Batı Avrupa'ya ulaşma şansı bulmuştur. Hedef ülke olarak Almanya, İsveç, İsviçre, Avusturya, İngiltere ve Macaristan yer alırken, yukarıda da ifade edildiği gibi Almanya ve İngiltere dışındaki ülkeler, bu kişileri mülteci olarak kabul etme noktasında ilgisiz kalmışlardır.¹⁷⁸

1973 yılından 1990'lara kadar meydana gelen hareketlerde, yasal yollardan gelen emek göçü sayıca azalmasına rağmen, 1990'ların ikinci yarısından itibaren işgücü talebinde meydana gelen artışa bağlı olarak emek göçü, başta İngiltere olmak üzere Macaristan ve İtalya'da yeniden yükselişe geçmiştir. Bu ülkelerde işgücü piyasasının üst katmanlarında istihdam edilen vasıflı işçilerin yanında mevsimlik işçi alımı öne çıkmıştır. Özellikle, Almanya için yüksek olan yabancı işçi sayıları arasında en kalabalık grubu en fazla üç aylık süreli mevsimlik işçiler oluştururken, İsviçre mevsimlik işçi alımında ikinci sırada yer almıştır.¹⁷⁹

Soğuk Savaş sonrası dönemdeki önemli gelişmelerden bir diğeri, bugüne kadar göç veren İtalya, İspanya, Portekiz ve Yunanistan gibi ülkelerin göç veren ülkeler olarak rolleri azalırken, göç alan ülkeler olarak rollerinin daha belirgin hale gelmesidir. Örneğin, İtalya'da oturma izni alan yabancıların sayısı, 1981 ve 1991 yılları arasında 300.000'den 600.000'e yükselirken, sonraki on yılda bu sayı 1,4 milyonu aşmıştır. 2001 yılıyla birlikte, aileleriyle yaşayan ve bu nedenle oturma izni alamayan 18 yaşın altındaki yabancılar dahil olmak üzere, yasal olarak 1,5 milyon kişi İtalya'da ikamet etmiştir. Benzer şekilde, kendi vatani dışında 2,5 milyon vatandaşı olan İspanya, 1990 yılında 279.000 yabancıya ev sahipliği yaparken bu sayı 1999 yılında 801.000'e yükselmiş ve önemli bir dönüşüm geçirmiştir. 1993 yılı itibarıyla, Portekiz'e göçle gelenlerin sayısı, göçle gidenlerin sayısından fazla olmuş ve ikamet eden yabancı nüfus 1999 yılına kadar 108.000'den 191.000'e yükselmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde Yunanistan'da da göç hızla artmış, yabancılar 2001 yılına doğru 11 milyon olan nüfusun %8'ini oluşturmuştur. Yunanistan on yıl içerisinde, çoğunlukla düzensiz olan uluslararası göçten en fazla etkilenen ülkelerden biri haline gelmiştir. Çoğunluğu düzensiz olan Soğuk Savaş sonrası dönemin ilk on yılındaki göç hareketleri, Güney

---

¹⁷⁸ Toksöz, s.120.

¹⁷⁹ a.g.e., s.116-117.

Avrupa'nın dramatik bir şekilde dönüşümüne neden olmuştur. Birçok ülke yasalastırma prosedürleriyle göçmenlere yasal statü sağlarken, yasadışı göçü güçlendiren temel süreçleri değiştirememiştir.¹⁸⁰

Uluslararası göçü hızlandıran ve güçlendiren süreçlerin başında küreselleşmenin geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Küreselleşme, anlaşılması zor, tanımını üzerinde fikir birliği bulunmayan bir kavramdır. Küreselleşmedeki ana tema, "sınırsız bir dünya'nın, yani ulusal devlet sınırlarıyla tanımlanmış geleneksel siyasi sınırların geçirgen olma eğiliminin ortaya çıkmasıdır."¹⁸¹ Neticede küreselleşme sosyal mekanı yeniden biçimlendirmektedir. Siyasi ideolojileri çeşitli şekillerde etkileyen küreselleşme, milliyetçilik ve ulus olgusuyla temellendirilmiş diğer ideolojik projeleri de etkilemektedir.¹⁸² Bilgiden ekonomiye, kültürden siyasete, farklı alanlarda etkileşim, bağımlılık, birleşme ve bütünleşme şeklinde gelişme, değişim ve dönüşümlere işaret eden çok boyutlu karmaşık süreçler bütününe işaret eden küreselleşme olgusu, toplumların, ekonomilerin ve siyasal kurumların yapısında köklü değişimler meydana getirmekte, bu değişim, söz konusu kurumlara yön veren ilkeler, değerler ve tutumları da etkilemektedir.¹⁸³

Doğası gereği, ulus devletlerin egemenliğini aşındıran, sınırsız bir ortam ortaya çıkaran ve buna bağlı olarak kişilerin ve sermayenin dolaşımını kolaylaştıran bir süreç olan küreselleşme, beraberinde getirdiği problemlerle, birçok ülkede zarar gören veya geleceğe yönelik hem kendisi hem de ülkesi adına endişe duyan bir kitle ortaya çıkarmıştır. Söz konusu bu kitleler çoğunlukla günümüz ASP'lerin seçmen kitlesini oluşturmaktadır.¹⁸⁴ Küreselleşmenin getirdiği problemleri ve ASP'leri besleyen faktörleri ekonomik, kültürel ve siyasi olarak sınıflandırmak mümkündür. Knigge'ye göre;

"Ekonomik koşullar kötüleştikçe, Batı Avrupa vatandaşlarının ASP'ler için destek verme eğilimi artmaktadır. Modern yerleşik

---

¹⁸⁰ Castle and Miller, s.114-118.

¹⁸¹ Heywood, s.38.

¹⁸² a.g.e., s.38.

¹⁸³ Bülent Şener, "Küreselleşme Sürecinde Ulus-Devlet ve Egemenlik Olguları", **Tarih Okulu Dergisi (TOD)** Yıl.7, Sayı.XVIII, Haziran 2014, s.56-57.

¹⁸⁴ Muhammed Onur Çöpöğlü, "Avrupa'da Yükselen Popülist Aşırı Sağ Partiler: Özgürlükler ve Uluslar Avrupası (ENF) Grubu Üzerine Bir İnceleme", **Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt.4, Sayı.7, 2017, s.2.

demokrasilerdeki sanayileşme, kentleşme ve yükselen sosyal hareketlilik çoğu vatandaş için nispeten güvenli ve yüksek yaşam standartları yaratmıştır. Söz konusu bu gelişmeler, geleneksel olarak faşizme yatkınlık gösteren tabakaların azalmasını sağlamıştır. Ancak 1973 yılına gelindiğinde bu istikrarlı büyüme durma noktasına gelmiştir. 1980'lerde çoğu Batı Avrupa ülkesinde çift haneli işsizlik oranları oldukça yaygın hale gelmiştir. Bazı uzmanlar, sanayideki modernleşmeyi sürdürmeye bağlantılı olan bu son ekonomik eğilimin, kitleleri sağ kanadın durgun kalmış aşırı tavrılarını yeniden hareketlendirmeye yönlendiren bir ortam yarattığını savunmaktadır.”¹⁸⁵

Bu koşullar (ekonomik) altında iç grup üyeleri (yerel halk) ekonomik sıkıntılar, oluşturulan önyargılar ve ayrımcılık için dış grubu (yabancılar, ötekiler) suçlama eğilimine girmektedirler. ASP'ler bu ekonomik sıkıntıları göçmenlere ve azınlıklara bağlayıp “İşsizliğe Son Ver: Göçü Durdur” gibi sloganlar kullanarak durumdan yararlanmaya çalışmaktadırlar.¹⁸⁶

Kültürel nedenlere bakıldığında, Avrupa toplumları, göçmenlerin gelmesiyle birlikte farklı kültür, etnik ve dine mensup gruplarla bir arada yaşamaya başlamışlardır. Yukarıda da ifade edildiği gibi, farklı kültür, etnik ve dini grupların bir arada yaşaması, anlaşmazlıkları da beraberinde getirmiştir. Kendi kültürünü, etnik yapısını ve dinini, diğer kültürlerden ve dinlerden üstün görme anlayışı fay hatlarındaki kırılmaları daha belirginleştirmiştir. ASP'ler, toplum nezdinde göçmenlere yönelik artan memnuniyetsizliği kullanmış ve bu konuda başarılı olmuşlardır.

Siyasi alandaki etkilere bakıldığında ise, başta uluslararası hukukta, siyasi karar almanın uluslararasılaştırılmasında, hegemon blokların ve uluslararası güvenlik yapılarının oluşturulmasında küreselleşmenin önemli bir etkisi bulunmaktadır. AB gibi ulus üstü yapılanmaların oluşturulmasıyla birlikte ulus devletin işlev ve yetkilerinde daralma meydana gelmiştir. Kitlesele göç, Avrupa bütünleşmesi ve insan hakları gibi bir takım hakların evrensel boyut kazanması, beraberinde vatandaşlık kavramının sorgulanmasına ve çifte vatandaşlık, diasporik vatandaşlık, ulus ötesi vatandaşlık, kültürel vatandaşlık gibi yeni vatandaşlık kavramlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu gelişmelerin sonucu olarak göçmenler, bulunduğu ülkenin vatandaşı

---

¹⁸⁵ Knigge, s.256-257.

¹⁸⁶ Golder, s.483.

olmaksızın bazı sosyal haklardan yararlanmaya başlamışlardır. Ekonomik göstergelerin olumlu olduğu durumlarda göçmenler sorun olarak görülmezken, durgunluk ya da gerileme dönemlerinde göçmenler refah devleti üzerinde ‘yük’ olarak görülmeye başlanmıştır. ASP’ler tarafından her zaman kullanılan bu durum ‘refah devleti şovenizmini’ yaratmıştır.¹⁸⁷

Küreselleşmenin getirdiği ekonomik, kültürel ve siyasi sorunlar, sosyal inşacıların ortaya koyduğu argümanları destekler niteliktedir. Sosyal inşacılık teorisi, kimlik inşası, kimlik değişimi ve siyasi tercihlerin oluşum süreçlerini açıklamaktadır. Tüm toplumsal ve kültürel olgular insan etkileşimi, uygulamalar, iletişim ve toplumsal etkileşim yardımıyla oluşturulmaktadır. Özneler, zaman ve mekan içerisinde birbirleriyle iletişime girer ve böylece hepimizin içerisinde yaşadığı toplumsal dünya, sosyal biçimde kurulmuş olur. Checkel, sosyal etkileşimi kişilerin birbirleriyle iletişim halinde olduğu ve belki de kimliklerin değiştiği bir süreç olarak tanımlamaktadır. Yani kimliklerin oluşumu toplumsal öğrenme sürecinde gerçekleşmektedir.¹⁸⁸ Toplumsal öğrenme, öznelerin belirli bir fiziksel teşvikin olmadığı durumlarda, daha geniş kurumsal bağlamlarla (normlar ya da söylemsel yapılar) kurdukları bağ aracılığıyla yeni ilgi alanları ve tercihler benimsediği bir süreci kapsamaktadır. Checkel’e göre, bireylerin ortak profesyonel geçmişleri paylaştıkları gruplarda, grubun kendisini krizde hissettiği ya da inkar edilemez bir politik başarısızlıkla karşı karşıya kaldığı durumlarda, grup içerisindeki kişiler arasında yüksek yoğunlukta etkileşim olduğu durumlarda ve grupların, doğrudan bir siyasi baskı veya hedef göstermeye maruz kalmadığı durumlarda, sosyal öğrenme daha iyi gerçekleşmektedir.¹⁸⁹ Bu bağlamda küreselleşme, ve işsizliğin, küreselleşmenin kötü yanlarını tecrübe eden insanlar için belirsiz durumlar ya da kriz olarak nitelenebilecek değişimler getirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi gerek küreselleşmenin yarattığı koşullar gerekse Avrupa ülkelerinde meydana gelen gelişmeler, ASP’lerin siyasi arenada yer almalarını kolaylaştırmıştır. Söz konusu bu partilerin göçmen karşıtlığı, Soğuk Savaş sonrası dönemde artarak devam etmiştir. Örneğin Fransa’da bulunan FN’ye göre, ulusal sınırlar

---

¹⁸⁷ Ünver-Noi, s.113-115.

¹⁸⁸ Checkel and Moravcsik, s.220.

¹⁸⁹ Jeffrey T. Checkel, “Social Construction and Integration”, **Journal of European Public Policy**, Vol.6, No.4, 1999, s.548.

içerisinde göçmenler, Yahudiler, siyasi elitler, sınırların ötesinde ise Soğuk Savaş boyunca komünizm, 1990'dan bu yana ise ABD, küreselleşme, AB ve İslam dahil birçok düşman tanımlanmıştır.¹⁹⁰ FN için ulusal kimliği korumanın yolu, öteki insanları hariç tutmaktan geçmektedir. ‘Önce Fransızlar!’ sloganını benimseyen FN, başta göçmenler olmak üzere, yabancılar aleyhine ayrımcı bir politika izlerken, etnik olarak Fransız vatandaşlarına ise özel bir muamele yapılmasını tercih etmektedir. 1990'ların sonları boyunca kendini ‘refahın partisi’ olarak sunmaya çalışan FN, refahın sadece etnik Fransızlara dağıtılması gerektiğini düşünmektedir.¹⁹¹

Bu dönemde benzer politikalara sahip bir diğer ASP, İngiliz BNP'dir. 1999 yılına gelindiğinde BNP, Cambridge mezunu Nick Griffin'i başkan olarak seçmiştir. Bu tarihten itibaren parti her ne kadar gelişme döneminde ırksal milliyetçiliğe bağlı kalsa da, Griffin bazı ırksal grupların eşitsizliğinden ziyade uyumsuzluğunu öne süren yeni etnik çoğulcu öğretinin unsurlarını benimsemiştir. Ayrıca Griffin, kampanyalarında göç karşıtlığının yanında, burkanın yasaklanması, helal et satışı, yeni Camiler ve daha fazla İslami göçün yasaklanması dahil olmak üzere İslamofobik¹⁹² söylemleri de kullanmıştır. Bu söylemleri ile BNP, ortalama eğitim seviyesinin düşük olduğu, ekonomik olarak dezavantajlı ve Müslümanların yaşadığı Kuzey topluluklarında güçlü bir destek görmüştür.¹⁹³

İngiltere'de son dönemlerde en fazla dikkat çeken parti ise 1993 yılında kurulan ‘Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi’ (United Kingdom Independence Party-UKIP)'dir. UKIP, 1990'larda AB'ye ve Maastricht Antlaşması'na karşı çıkan, Londra

---

¹⁹⁰ Đukanović, s.10.

¹⁹¹ Jens Rydgren (b), “France: The Front National, Ethnonationalism and Populism”, In Daniele Albertazi and Duncan McDonnell (Ed.), **Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy**, New York: Palgrave Macmillan, 2008, s.170.

¹⁹² İslamofobi, kavram olarak ilk kez 1997 yılında İngiltere merkezli düşünce kuruluşu olan Runnymede Trust tarafından yayınlanan “Islamophobia: A Challenge for Us All” isimli raporda kullanılmıştır. Söz konusu bu raporda, İslamofobi kısaca “Müslümanlara duyulan korku ve hoşnutsuzluğu” ifade etmekteydi. Aynı kuruluşun, 2017 yılında yayınladığı “Islamophobia: Still A Challenge for Us All” isimli raporda tanımı genişletilen İslamofobi kavramı, “Müslümanlara ya da Müslüman olarak algılanan kişilere yönelik herhangi bir ayırım, kısıtlama, dışlama veya siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ya da herhangi bir kamusal alanda eşit şartlarda çalışma ya da temel insan hak ve özgürlüklerinin tanınmasını engelleme veya bozmaya yönelik tercih” olarak belirtilmektedir. Bkz. Runnymede Trust, “Islamophobia: Still A Challenge for Us All”, London: Runnymede Trust, November 2017, s.7. (Çevirimiçi) <https://www.runnymedetrust.org/projects-and-publications/equality-and-integration/islamophobia.html> (04.06.2018).

¹⁹³ Goodwin, and Dennison, s.524-526.

Ekonomi Okulu profesörü Alan Sked liderliğinde, küçük bir parti olan Anti-Federalist League'den doğmuştur. 1997 yılında yapılan parlamento seçimlerinde istediği başarıyı elde edememiştir, ancak 1999 yılından itibaren AB karşıtı politikasıyla daha fazla görünür hale gelmiş ve aynı yıl yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerinde %7 oranında oy alarak parlamentoda üç sandalye kazanmayı başarmıştır.¹⁹⁴ Adından da anlaşıldığı üzere AB'ye karşı ulusal bağımsızlığı savunan ve AB karşıtlığının üzerine göçmen karşıtı söylemi de dahil eden UKIP, sağa kaydığı gerekçesiyle parti içerisinde tepkiyle karşılanmıştır. 2000 yılında radikal sağcı Jeffrey Titford'un parti başkanlığına seçilmesiyle, daha ılımlı/liberal bir ulusal bağımsızlık siyaseti yapmak isteyen 200 kadar üye, partiden kopmuş ve reform adını verdikleri bir hareketle partinin eski çizgini sürdürmeye çalışmıştır.¹⁹⁵

Benzer politik olaylar İtalya'da da devam etmiştir. Faşist geçmişi nedeniyle fazla destek göremeyen MSI, 1990'lı yıllarda değişime gitmiş ve faşist ideolojinin yerini göçmen ve özellikle de İslam düşmanlığı almıştır.¹⁹⁶ Gianfranco Fini liderliğindeki MSI, 1993 yılındaki yerel seçimlerde beklenmedik bir başarı elde ederek, dört büyük şehirde ve toplam 19 orta büyüklükteki *comuni*'deki (belediye) seçimleri kazanmıştır. Roma'da parti lideri Fini %46,9 oranında oy almayı başarırken, aynı partiden aday olan Benito Mussolini'nin torunu Alessandra Mussolini, Napoli'de %44,4 oy kazanmıştır. Tüm bu başarılarla rağmen parti, marjinal kalmaya devam etmiş ve parti başkanı Fini tarafından yeni bir sağ hareket olan 'Milli İttifak' (Alleanza Nazionale-AN) partisi kurulduktan sonra MSI, Ocak 1995'te resmen feshedilmiştir.¹⁹⁷ Gianfranco Fini liderliğindeki AN, kampanyalarını komünizm karşıtlığı, çok kültürlülük ve göçmen karşıtlığı üzerinden şekillendirmektedir.¹⁹⁸

İtalya'da dikkatleri çekmeyi başaran LN, 1992 yılında katıldığı genel seçimlerde, ülke çapındaki oyların %8'den fazlasını almış, sadece Lombardiya'da %20,5 oy elde etmiştir. 1993 yılındaki yerel seçimlerde ise Milano'nun kent meclisindeki en büyük parti olmuştur. LN'nin kısa zamanda bu başarıyı kazanması

---

¹⁹⁴ a.g.e, s.528-529.

¹⁹⁵ Vural, s.37-38.

¹⁹⁶ Atikkan, s.126-127.

¹⁹⁷ Celep, s.71.72.

¹⁹⁸ Ünver-Noi, s.103.

şaşırtıcı değildir. Özellikle, çökmekte olan sistem partileri karşısındaki sert tavrı, ‘protesto oylarını’ kanalize etmede önemli ölçüde etkili olmuştur. ‘Hırsız Roma’ (Roma ladrona) gibi sloganlar, sanayileşmiş Kuzey kesimlerindeki orta sınıfa çekici gelmiştir. Benzer şekilde, küreselleşme ve Avrupa Tek Pazarı’nın yaratmış olduğu rekabet baskısına yönelik söylemleri de büyük işletme sahipleri ve girişimcileri etkilemiştir. LN’nin politik söylemlerinin merkezi, federalleşmeden yabancı düşmanlığına, göçmen ve mülteci karşıtlığına doğru kaymış, bu doğrultuda AB dışından gelenler ve kaçak olan sığınmacılar ‘yeni Güneyliler’ olarak algılanmaya başlanmıştır.¹⁹⁹

İtalya’da olduğu gibi bölgeci siyasetin yapıldığı Belçika’da da ASP’ler, Soğuk Savaş sonrası dönemde seçim başarıları elde etmeye devam etmişlerdir. Örneğin, 1989 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde Antwerp’te %20,8 ve Flanders genelinde %6,6 oy alarak önemli bir çıkış yakalayan VB, Karel Dillen’in Avrupa Parlamentosu’na girmesini sağlamıştır. 1991 yılındaki ulusal meclis seçimlerinde, Antwerp’te % 25,1 ve Flanders’te %10,3 ve ülke genelinde de %6,6 oy alan VB, hem yerleşik partileri geride bırakmış hem de Flaman radikal sağının egemen partisi haline gelmiştir. 1980’lerin başında etnik bölgeciliğin yanında göçmen karşıtlığı temalarını da işleyen VB, ‘önce kendi halkımız’ ve ‘500.000 işsiz: göçmene ne gerek var?’ gibi sloganlarla seçmenden destek görmeye başlamıştır. Göçmenleri etnik topluluğun varlığına yönelik en büyük tehdit olarak değerlendiren VB, işsizliği arttıran, suçu yaygınlaştıran ve ahlaki çöküntüye sebep olan yabancıların, topluluğun yaşadığı çevreyi geri dönüşü olmayan bir biçimde değiştirdiğini düşünmektedir. Özellikle Müslümanlar, değerleri ve yaşam biçimleriyle, Batı uygarlığı ile uyuşması mümkün olmayan yabancılar olarak görülmektedir. Filip Dewinter’in parti programına eklediği göçmen karşıtı söylemler, VB’ye önemli ve istikrarlı başarılar kazandırmıştır. 1990’larda federalizm sorununun büyük ölçüde çözüme kavuşmasıyla bağımsız Flanders idealinin yanında, yabancılar konusu, suçun önlenmesi, güvenliğin sağlanması gibi kanun ve nizam konuları, ‘dar kafalı’ ve ‘yozlaşmış’ yerleşik siyasete yöneltilecek eleştiriler, Dewinter’in kazandıran formülünün içeriğini oluşturmaktaydı. 2003 genel seçimlerinde de kullanılan bu

---

¹⁹⁹ Alper Arısoy, “İtalya’da Kuzey Bölgeselciliği ve Kuzey Ligi Hareketi”, **Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi**. 2010, Cilt.1, sayı.1, s.4-13.

(Çevirimiçi) <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/esam/article/view/5000127176> (08.06.2018),

söylemler, VB'ye ulusal düzeyde %11,6 oranında oy kazandırmış ve VB, Flamanların ikinci, federal meclisin de dördüncü büyük partisi olmuştur.²⁰⁰

Soğuk Savaş sonrası dönemde, mevcut ASP'ler önemli seçim başarıları elde ederken, sahip oldukları demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve hoşgörü anlamında hemen hemen herkes tarafından saygı gösterilen Danimarka ve Finlandiya gibi Kuzey Avrupa ülkelerinde bile yeni ASP'ler kurulmuştur. Danimarka'nın en önemli ASP'si, 1995 yılında Pia Kjaersgaard tarafından kurulan 'Danimarka Halk Partisi'dir (Dansk Folkeparti-DF). Milliyetçi, AB ve göçmen karşıtı bir parti olan DF, Danimarka'da İlerleme Partisi'nin (Fremskridtspartiet) eski yöneticileri tarafından kurulmuştur. 2001 yılındaki genel seçimlerde göçmenlik karşıtı kampanyasıyla Muhafazakâr azınlık koalisyon hükümetinin ana destekçisi olmuştur.²⁰¹ 'Danimarka Danimarkalılarıdır' sloganını benimseyen DF'nin parti programına göre, 'ülke, Danimarka kültür mirası üzerine kurulmuştur. Bu kültür, Danimarka halkının tarihinin, deneyiminin, inançlarının, dilinin ve geleneklerinin toplamından oluşur'.²⁰² Başka kültürel kökenlere sahip insanların dışlandığı bu programda, 'Danimarka bir göçmen ülkesi değildir ve hiçbir zaman da olmamıştır. Bu nedenle çok etnikli bir topluma dönüşmeyi kabul etmeyeceğiz' beyanları bulunmaktadır. Muhafazakar yönetim döneminde meclisin en büyük partilerinden biri olan DF, ülkenin göç politikasını da büyük oranda etkilemiştir. Danimarka halihazırda AB'nin en sıkı göç mevzuatına sahip üye ülkelerinden biridir.²⁰³ Benzer şekilde, Finlandiya'da 1995 yılında kurulan 'Gerçek Finliler Partisi' (Perussuomalaiset-PS), Kuzey Avrupa'da yükseliş halinde olan popülist partilerden biridir. Açık bir biçimde İslam karşıtı olan parti, sıkı bir göçmen politikası için çalışmakta, aynı zamanda Finlandiya'daki okullarda ülkenin ikinci resmi dili olan İsveççe'nin öğretilmesine de karşı çıkmaktadır.²⁰⁴

Görüldüğü üzere, küreselleşmenin beraberinde getirdiği ekonomik, kültürel ve siyasi problemler, çoğu zaman birbirleriyle bağlantılı bir şekilde gelişmiştir. ASP'ler

---

²⁰⁰ Vural, s.122-125.

²⁰¹ Ivarsflaten and Gudbrandsen, s.1.

²⁰² Jessen, s.17.

²⁰³ a.g.e., s.17-18.

²⁰⁴ Jessen, s.20-21.

tarafından başarılı bir şekilde kullanılan bu faktörlerin üzerine, merkez sağ ve sol partilerin etkin(siz)liği de eklenince Avrupa'da ASP'lerin hareket alanı artmıştır.

Avrupa'da ASP'lerin yükselişi, toplumda yaygınlaşan politik memnuniyetsizlik ile açıklanabilmektedir. Bu bağlamda, siyasi düzenden duyulan memnuniyetsizlik de belirsiz bir durum olarak düşünülebilir. Checkel, bu duruma toplumsal öğrenmenin gerçekleşmesinin muhtemel olduğu durumlar arasında yer vermektedir. Knigge'ye göre, Batı Avrupa halklarının, demokratik siyasi kurumları ve prosedürleri ile ilgili memnuniyetsizlik ve güvensizlik düzeyi arttıkça, ASP'lerin yükselme olasılıkları da artmaktadır. Sağ ve solun anaakım partileri yaşanan değişime tepki verme noktasında başarısız olmuşlardır. Ayrıca siyasi skandallar ve artan sosyo-ekonomik problemlerin sonucunda Avrupa vatandaşları arasında anaakım partilere ve kurumlara güven kaybı meydana gelmiştir.²⁰⁵ Benzer şekilde Rydgren de, politikacılara ve kurumlara daha az güven duyan seçmenlerin, ASP'ler için oy kullanma olasılığının fazla olduğunu ifade etmektedir.²⁰⁶ Bu şekilde, yerleşik sisteme yabancılaşan ve güvenini kaybeden seçmenler, sistemi protesto etmek amacıyla, ASP'lere destek vererek tepkilerini ifade etmektedirler.²⁰⁷

Checkel, toplumsal öğrenmede iknayı önemli bir etken olarak kabul etmekte ve toplumdaki öznelerin ikna sürecini, tercihlerin değiştiği ve buna bağlı olarak siyasi fikirlerin oluşabileceği önemli bir süreç olarak görmektedir. Buna göre; ikna edilecek kişi yeni ve belirsiz bir ortamda, bu yüzden de bilişsel olarak yeni bilgileri işlemeye istekli olduğunda ve ikna edilen kişi, ikna edenin mesajıyla çelişen az sayıda ön bilgiye, yerleşmiş inanca sahip olduğunda daha verimli sonuçlar elde edilebilir.²⁰⁸ Bu argümanı destekleyen şartlar, Soğuk Savaş sonrası dönemde oluşmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönemde tehdit olarak algılanan komünizmin çökmesiyle güven kaybeden sol partiler, etkili bir muhalefet sergileyememişlerdir. Hükümetlerde yer alan sol partilerin refah politikaları üzerine verdikleri sözleri tutmaması, ASP'ler için verimli bir ortam yaratmıştır. Sol kanattaki partilerin başarısız idareleri, başta göç ve işsizlik ile

---

²⁰⁵ Knigge, s.256.

²⁰⁶ Jens Rydgren (c), "The Sociology of the Radical Right", **Annual Review of Sociology**, Vol.33, 2007, s.251.

²⁰⁷ a.g.e., s.251.

²⁰⁸ Checkel and Moravcsik, s.222.

mücadeledeki seçmenleri, hükümet için yeni alternatif arayışlarına itmiştir. İdeolojik olarak zayıflayan ve diğer partiler karşısında farklı sloganlar geliştirmekten mahrum kalan sol partilerin bıraktığı boşluğu, ASP'ler hem doldurmayı amaçlamış hem de AB üye devletlerindeki yerel ve genel seçimlerde tepki oylarına dönüştürmeyi başarmışlardır.²⁰⁹

1980 yılından itibaren, dünya genelinde mültecilerin ve sığınmacıların sayısında önemli bir artış meydana gelmiştir. Dünyanın farklı kıta ve ülkelerinde olduğu gibi, Avrupa ülkelerinde de sığınma ve mültecilik, önemli politik bir mesele haline gelmiştir. Başta medya ve ASP'ler olmak üzere pek çok kesim, Avrupa'da suç oranlarının artması, terörizm, sosyal politikaların çökmesi ve işsizlik gibi problemleri sığınma politikalarının sonuçları olarak görmüşlerdir. Bu doğrultuda medya ve ASP'ler, katı sınır kontrollerinin uygulanması, yasadışı ikamet edenlerin sınır dışı edilmeleri, mevcut sığınmacıların özel alanlarda muhafaza edilmeleri yönünde taleplerde bulunmuşlardır. Kuşkusuz bu tarz polemiklerin temel nedeni, doğudan ve güneyden kitlesel göç hareketi korkusuyla bağlantılıdır.²¹⁰ ASP'lerin bu anlamda başarılı olduklarını söylemek mümkündür. Nitekim birçok Avrupa ülkesinde ASP'ler önemli seçim başarıları elde etmişlerdir. Soğuk Savaş sonrası dönemde komünizm tehlikesinin ortadan kalkmasıyla beraber artık yeni 'düşman' göçmenler olmuştur. Başta Müslümanlar olmak üzere, göçmenler ASP'lerin hedefi haline gelmişlerdir. Bu duruma 9/11 saldırıları ve sonraki dönemlerde artan terör olayları da eklenince, Avrupa'da hem göçmenlere hem de İslam'a yönelik tutumlar önemli ölçüde değişmiştir.

2.4. 9/11 Saldırılarından Arap Baharı'na Avrupa'ya Göç ve Aşırı Sağ

11 Eylül 2001 yılında Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'a gerçekleştirilen terör saldırıları, Avrupa'daki göçmen karşıtı eğilimleri farklı bir boyuta taşımıştır. Saldırıları gerçekleştiren radikal grubun Müslüman olması, Avrupa'daki Müslüman kökenli göçmenler açısından durumu daha karmaşık hale getirmiş ve İslamofobik tutumları ciddi derecede etkilemiştir. 9/11 terör saldırılarıyla birlikte, 2004 yılında Madrid ve 2005 yılında Londra'da gerçekleştirilen terör saldırıları, Avrupa'daki

---

²⁰⁹ Ünver-Noi, s.158-162.

²¹⁰ Castle and Miller, s.144.

göçmen karşıtı tutumları yaygınlaştırmış ve ötekileştirmenin oldukça eskiye dayandığı Avrupa için yeni bir dönüm noktası yaratmıştır.²¹¹ Birçok ASP, İslam karşıtlığı ve Müslüman göçmenler ile ilgili ötekileştirici söylemleri programlarında ve kampanyalarında daha fazla kullanmaya başlamışlardır.

Kallis'e göre;

“11 Eylül saldırıları, ASP'ler tarafından harekete geçme sebebi olarak algılanmış ve başta Jean-Marie Le Pen gibi popülist siyasetçiler, 1993 yılında Samuel Huntington'ın bahsettiği medeniyetler çatışmasının dikkate değer, vahşi ve korkutucu bir örneği olarak ilan edilmiştir. İslamofobiyi körükleyen partiler, zamanla onu Batı toplumlarında geniş kabul gören bir ırkçılık haline getirmişlerdir. Bu süreçte ASP'ler, artarak devam eden manevi panik ortamında, göçmen Müslümanlar tarafından gerçekleştirilecek 'istila', 'baskı' ve 'sömürgeleştirmeden' duyulan korkuları ve Batı'nın varoluşu ile ilgili şüpheler uyandıran topyekûn küresel bir kültürler savaşı imgesini birleştirmeyi başarmışlardır. Böylece 11 Eylül sonrasında İslamofobi, radikal sağın 'biz' kavramını 'onlara' zıt duran radikal bir biçimde yeniden tanımlayıp daralttığı, ırkı kültürle, ön yargıyı bütünleşme, uyumluluk ve hazmetme kapasitesi hakkında mantıklı tartışmalarla bir tuttuğu, ayrımcı bir ideoloji olarak yeniden şekillenmiş ve güç kazanmıştır.”²¹²

Neticede birkaç yıl öncesinde tabu, kabul edilemez veya yasadışı olarak görülen, çoğunlukla da yasal yaptırımlara tabi tutulan şeylerin birçoğu, artık açık bir biçimde dillendirilebilmiş ve popülistlerden takdir toplamaya başlamıştır. 11 Eylül'den sonra ASP'ler için Müslümanlar ve göçmenler, Batı'nın ulusal, ulus ötesi ve medeni 'biz'ine karşı, ulus ötesi, şeytani ve varlığı tehdit eden 'öteki' haline gelmişlerdir. Her şeyin ötesinde İslamofobi, derinlerde gizlenen inançları açığa çıkarmış, siyasi ve toplumsal korkuları harekete geçirmiştir. ASP'lerin başarılı bir şekilde İslamofobi'yi normalleştiren tutumu, anaakım siyasetçiler (hem sağdan hem de soldan) arasında 2016 yılında yaşanan haşema krizine dair süregelen savaşta açık bir şekilde görülmektedir.²¹³

11 Eylül ve devamında meydana gelen 2004 Madrid ve 2005 Londra saldırılarının yanında, Mayıs 2014 ve Mart 2016'da Brüksel, Ocak 2015'te Paris'teki

²¹¹ Fatma Yılmaz Elmas ve Mustafa Kutlay, “Avrupa'yı Bekleyen Tehlike: Aşırı Sağın Yükselişi”, **Uluslararası stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK)**, Analiz No.11, Temmuz 2011, s.14.

²¹² Aristotle Kallis, “The Radical Right and Islamophobia”, In Jens Rydgren (Ed.), **The Radical Right**, Oxford University Press, 2018, s.46-48.

²¹³ a.g.e., s.55.

Charlie Hebdo, Kasım 2015'te Paris'te Fransa Stadi'na (Stade de France) yapılan saldırı, Temmuz 2016'da Fransa Ulusal Günü'nde yapılan Nice saldırısı, Ocak 2016 ve Ocak 2017'de İstanbul, Ağustos 2017'deki Barcelona saldırısı gibi birçok saldırı Avrupa'daki İslamofobik söylemlerin artmasına neden olmuştur.²¹⁴ Nitekim bu saldırıların çoğu Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) terör örgütü tarafından üstlenilmiştir.

Yukarıda aktarılan bilgilerden anlaşılacağı üzere, Avrupa'da göçmenler ve Müslümanlar için yaşam gittikçe daha zor hale gelmektedir. Avrupa'da Müslüman nüfus arttıkça, İslamofobik söylem ve davranışlar da her geçen gün artarak devam etmektedir. Şekil 2'de, farklı göç senaryoları altında öngörülen Avrupa'daki Müslümanların sayısı gösterilmiştir. Amerika'da bulunan PEW Araştırma Merkezinin yaptığı, Avrupa'daki Müslüman nüfusun 2050 yılına kadar yükselişine dair üç senaryo halinde gerçekleştirilen araştırmaya göre, 2050 yılına kadar Avrupa'ya hiç göç yapılmadığı ve sadece doğum oranları hesaba katıldığında bile, Avrupa'daki Müslüman nüfus 35,8 milyon olacak ve %4,9 olan oran, %7,4'e yükselecektir. İkinci senaryoya göre 2016 yılından itibaren Avrupa'ya mülteci hareketinin durduğunu varsayarak, sadece 'düzenli göçmenlerin' geleceği düşünüldüğünde 2050 yılında Müslüman nüfusun 57,9 milyon ve oranının da %11,2 olması düşünülmektedir. Son senaryoya göre ise, Avrupa'ya göçün yüksek düzeyde devam etmesi durumunda Avrupa'daki Müslüman nüfusun 2050 yılında 75,6 milyon ve Avrupa nüfusuna oranının %14 olması beklenmektedir. Araştırmaya göre, ülkeler bazında en fazla Müslüman nüfusa sahip olanlar, Fransa, Almanya ve İsveç olarak belirlenmiştir. Buna göre, günümüzde Fransa'da 5,7 milyon olarak tahmin edilen Müslüman nüfusun 2050 yılında 13,8 milyona ulaşması beklenmektedir. 2016 yılında Müslüman nüfusun oranı %6 olduğu tahmin edilen Almanya'da, 2050 yılına kadar Müslüman nüfusun, ilk iki senaryoya göre %9, üçüncü senaryoya göre ise %20 olması beklenmektedir. İsveç'te 2016 yılında %8 olan Müslüman nüfusun oranı 2050 yılına kadar ilk senaryoya göre %11, ikinci senaryoya

---

²¹⁴ "Avrupa'daki Terör Saldırılarının Kronolojisi", **Deutsche Welle (Türkçe)**, 17.08.2017. (Çevirimiçi) <http://p.dw.com/p/2dPZU> (14.06.2018).

göre %21 ve üçüncü senaryoya göre %31 olması beklenmektedir. Müslüman nüfusun en az artacağı ülke ise %1 ile Polonya gösterilmektedir.²¹⁵

Şekil 2: Farklı göç senaryoları altında öngörülen Avrupa'daki Müslümanların sayısı

	2010	2016	2050 Sıfır Seviye Seneryosu	2050 Orta Seviye Seneryosu	2050 Yüksek Seviye Seneryosu
Avrupa Geneli	19.520.000	25.770.000	35.770.000	57.880.000	75.550.000
Birleşik Krallık	2.970.000	4.130.000	6.560.000	13.060.000	13.480.000
Fransa	4.720.000	5.720.000	8.600.000	12.630.000	13.210.000
Almanya	3.300.000	4.950.000	5.990.000	8.480.000	17.490.000
İtalya	2.150.000	2.870.000	4.350.000	7.050.000	8.250.000
İspanya	980.000	1.180.000	1.880.000	2.660.000	2.810.000
İsveç	430.000	810.000	1.130.000	2.470.000	4.450.000
Hollanda	990.000	1.210.000	1.510.000	2.200.000	2.790.000
Belçika	650.000	870.000	1.250.000	2.050.000	2.580.000
İsviçre	390.000	510.000	660.000	1.140.000	1.520.000
Norveç	180.000	300.000	390.000	980.000	1.320.000
Avusturya	450.000	600.000	750.000	960.000	2.120.000
Danimarka	220.000	310.000	430.000	770.000	1.100.000
Finlandiya	60.000	150.000	220.000	720.000	990.000
Yunanistan	590.000	620.000	590.000	700.000	860.000
Bulgaristan	820.000	790.000	700.000	500.000	650.000
Kıbrıs	280.000	300.000	300.000	390.000	430.000
Portekiz	30.000	40.000	50.000	210.000	220.000
İrlanda	50.000	70.000	80.000	190.000	200.000
Macaristan	<10.000	40.000	30.000	110.000	390.000
Romania	70.000	80.000	70.000	110.000	120.000
Slovenya	70.000	80.000	80.000	100.000	100.000
Çek Cumhuriyeti	<10.000	20.000	20.000	100.000	110.000
Hırvatistan	70.000	70.000	60.000	70.000	70.000
Lüksemburg	10.000	20.000	20.000	60.000	90.000
Polonya	<10.000	10.000	10.000	50.000	60.000
Malta	<10.000	10.000	10.000	40.000	80.000
Slovakya	<10.000	<10.000	<10.000	30.000	40.000
Letonya	<10.000	<10.000	<10.000	<10.000	<10.000
Litvanya	<10.000	<10.000	<10.000	<10.000	<10.000
Estonya	<10.000	<10.000	<10.000	<10.000	10.000

Kaynak: PEW Research Center (2017).

9/11 saldırıları ve devamında gerçekleştirilen saldırılar, Avrupa'da çoğunlukla Müslüman göçmenlere ve İslam'a yönelik tutumları değiştirdiği gibi, ASP'lerin de

²¹⁵ "Europe's Growing Muslim Population", **PEW Research Center**, 29.11.2017. (Çevirimiçi) <http://www.pewforum.org/2017/11/29/europes-growing-muslim-population/> (14.06.2018).

seçimlerde başarı elde etmelerine fırsat sağlamıştır. Örneğın FN, 2002 yılında Fransa'daki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde oyların %16,9'unu almayı başarmıştır.²¹⁶ 2002 yılındaki seçimlerde Jean-Marie Le Pen, sosyalistlerin Cumhurbaşkanı adayı Lionel Jospin'den daha fazla oy alarak ikinci turda Jacques Chirac ile mücadele etmiştir.²¹⁷ 2002 yılındaki seçimlerde Le Pen'in aldığı oy oranı önemlidir. Nitekim, FN'nin 1980'lerden itibaren yükselişini Fransa'da birçok demokratik, liberal ve sol grubu endişelendirmeye başlamıştır. Çünkü Le Pen, bu grupları rahatsız edecek söylemlerde bulunmuştur. Fransa'da uygulanan 'nefret söylemi' üzerindeki yasakları sert bir dille eleştirmiş ve insanlar arasında 'ırksal eşitsizlik' olduğunu ileri sürmüştür. AIDS'i cinsel sapkınlık (*sodomy*) sonucu yayılan ölümcül bir hastalık olarak nitelendirmiş, Nazi Soykırımı'nı ise 'tarihte sadece bir ayrıntı' olarak ifade etmiştir.²¹⁸ 2007 yılına gelindiğinde parti düşüş göstermeye başlamıştır. Aynı yıl Fransa'da yapılan ve Sarkozy'nin de aday olduğu Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde oyların %10,44'ünü alarak dördüncü olmuştur.²¹⁹ 2011 yılında yapılan parti kongresinde FN'nin liderliği, baba Le Pen'den kızı Marine Le Pen'e geçmiştir. Marine Le Pen'in başkan olması partiye yeni bir soluk getirmiştir. Le Pen, çok geçmeden antisemitizmi lanetlemiş ve Yahudi soykırımını 'barbarlığın zirvesi' olarak nitelendirmiştir. Ancak her ASP gibi FN'nin de oy potansiyelini artırmak için bir düşman yaratmaya ihtiyacı vardı. Le Pen'in hedefinde Müslümanlar bulunmaktaydı. 'Fransa'nın bazı kentlerinde Müslümanların sokakta namaz kılmasını' Nazi işgaline benzetecek kadar ileriye gitmiştir.²²⁰ Bu ve buna benzer söylemleri seçimlerde kullanan Le Pen, 2012 seçimlerini kazanamamış ancak oyların %17,9'unu alarak kendi partisi için şimdiye kadarki en iyi sonucu elde etmeyi başarmıştır.²²¹ Marine Le Pen liderliğindeki FN, iyi bir çıkış yakalamıştır. 2014 yılında yapılan yerel seçimlerde üçüncü olan parti, aynı yıl yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerinde oyların %25'nin alarak Fransa'da birinci parti olmayı başarmıştır.²²² 2017 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turunda Le Pen, oyların %34'ünü

---

²¹⁶ Ivarsflaten and Gudbrandsen, s.1.

²¹⁷ Sigrđ Saveljeff, "New Questions and New Answers: Strategies Towards Parties With a Radical Right-Wing Populist Profile", Malmö University, Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare (MIM), 2011, s.16. (Çevirimiçi) <http://muep.mau.se/handle/2043/11763> (15.06.2018).

²¹⁸ Celep, s.75.

²¹⁹ Đukanović, s.9.

²²⁰ Atikkan, s.118.

²²¹ Đukanović, s.9.

²²² Atikkan, s.119.

olarak 'En Marche' (Yürüyüş) hareketinin lideri Macron karşısında seçimleri kaybetmiş olsa da aldığı 11 milyon oy Le Pen için önemli bir başarıdır.²²³

Genel olarak bakıldığında, hemen hemen her dönemde Fransız siyasetinde dikkatleri çekmeyi başaran FN, benimsediği politikalarla Avrupa'nın ve Fransa'nın en önemli ASP'lerden biri haline gelmiştir. Le Pen'in benimsediği Fransız milliyetçiliği, toplumsal muhafazakarlık, küreselleşme karşıtlığı, Avrupa şüpheciliği, İslam karşıtlığı ve göçmen karşıtlığı gibi politikalar, gerek AB'nin gerek Fransa siyasetinin geleceği açısından kritik bir hal almaya başlamıştır. Şüphesiz, Cumhurbaşkanı olması durumunda Le Pen'in Fransa'ya göçmen girişinin durdurulması, siyasi sığınma ve evlilik yoluyla ülkeye giriş yapma hakkının sınırlandırılması²²⁴ gibi doğrudan göçmenleri ve yabancıları hedef alan vaatleri, göçmenlerin ve yabancıların geleceği açısından kritik bir önem taşımaktadır.

9/11 olaylarından sonra İslam karşıtlığının arttığı bir diğer ülke de Danimarka'dır. 2006 yılındaki karikatür krizinde ön safta yer alan DF politikacıları, Müslüman karşıtı söylemleri meclis kürsüsünde yüksek sesle dile getirmişlerdir. Tüm bunlara rağmen anaakım çevrelerde geniş ölçüde kabul görmeye devam etmişlerdir. AB'ye karşı son derece şüpheci olmasına rağmen yine de Brüksel'de ulusal çıkarları temsil etmek üzere Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılan DF, 2014 yılındaki Avrupa Parlamentosu seçimlerinde %26,6 oy almayı başarmıştır. Türkiye'nin AB üyeliğine de karşı olan DF, Türkiye'nin Doğu kültürü ile Avrupa'nın Batı kültürünün uyumsuz olduğunu açıkça belirtmektedir.²²⁵ 2015 yılında yapılan seçimlerden %21,1 oy ve 37 sandalye kazanmayı başaran DF, mecliste ikinci büyük parti olmuştur.²²⁶ Danimarka'da DF dışında 'Danimarka Ulusal Sosyalist Hareketi, Danimarkalılar Partisi (Danskernes Parti-DP), Danimarka Ulusal Cephesi, Danimarka'nın İslamlaşmasını Durdur' gibi

---

²²³ Emre Yıldız, "Fransa Cumhurbaşkanlığı Seçimleri: Le Pen'e Oy Veren 11 Milyon Seçmen", **Perspektif**, 1 Haziran 2017.

(Çevirimiçi) <http://www.perspektif.eu/2017/06/01/fransa-cumhurbaskanligi-secimleri-le-pene-oy-veren-11-milyon-secmen/> (17.06.2018).

²²⁴ Kazım Keskin, ve Hacı Mehmet Boyraz. "Fransa'da Aşırı Sağın Yükselişi ve Cumhurbaşkanlığı Seçimleri", **SETA**, Sayı.200, Nisan 2017, s.18.

²²⁵ Jessen, s.17-18.

²²⁶ "Dansk Folkeparti", **Parties and Elections in Europe**.

(Çevirimiçi) <http://www.parties-and-elections.eu/denmark.html> (17.06.2018).

aşırı sağ yanlısı gruplar bulunmaktadır. Ancak bunlar DF kadar siyasi nüfuza sahip değillerdir.²²⁷

Benzer şekilde İngiltere’de de ASP’ler, İslam karşıtlığını propagandalarının merkezine almaya başlamışlardır. 2014 yılından beri Adam Walker tarafından yönetilen ve eski gücünü kaybeden BNP, ideolojik olarak göç ve İslam karşıtlığı üzerine yoğunlaşmaya devam etmektedir. Kendilerini göçü durduracak tek parti olarak gören BNP, göçü İngiliz kimliği için tehdit şeklinde değerlendirmektedir.²²⁸ Benzer biçimde, İslam’ın doğası gereği, modern seküler Batı demokrasisiyle bağdaşmadığını belirten BNP, burka, peçe ve Şeriatın yasaklanması ve geleneksel Hristiyan inancının savunulması gerektiğini belirtmektedir.²²⁹

BNP ile birlikte UKIP de İngiliz siyasetinde yer almayı başarmıştır. 2000 yılından itibaren hem Avrupa Parlamentosu seçimlerinde hem de ulusal seçimlerde önemli kazanımlar elde eden parti, en önemli çıkışı Nigel Farage döneminde yapmıştır. Nigel Farage liderliğindeki UKIP, 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde birinci parti olmuştur. 2015 genel seçimlerinde oyların %13,6’sını kazanan UKIP, seçimlerde üçüncü parti olmayı ve Avam Kamarası’na 1 milletvekili yollamayı başarmıştır.²³⁰ Kampanyalarında AB ve göçmen karşıtlığını kullanan Farage, 23 Haziran 2016 yılında yapılan ‘Brexit’²³¹ referandumunda Britanya’nın AB üyeliğinden ayrılması yönünde kampanya yürütmüştür. Kampanya boyunca, AB’nin elinde bulunan yetkilerin arttığını, birçok konuda kararların Brüksel’de alındığını, Britanya’nın egemenliği ve kendi geleceğini belirleme hakkının elinden alındığını belirten UKIP,

²²⁷ Jessen, s.18.

²²⁸ British National Party, “Stopping All Immigration”.

(Çevirimiçi) <https://bnp.org.uk/policies/immigration/> (18.06.2018).

²²⁹ British National Party, “Reversing Islamisation”.

(Çevirimiçi) <https://bnp.org.uk/policies/reversing-islamisation/> (18.06.2018).

²³⁰ Goodwin, and Dennison, s.530.

²³¹ Britanya’nın AB üyeliği koşullarını, AB kurumları ve diğer üye devletlerle yeniden müzakere etmek ve bu koşulları iyileştirmek amacıyla referandumu gerçekleştiren David Cameron, 16 bakan, İşçi Partisi, İskoç Ulusal Partisi (SNP), Galler Bölgesi’nin Partisi Plaid Cymru ve Liberal Demokrat Partisi ile birlikte Britanya’nın AB üyeliğinin devam etmesi yönünde kampanya yürütmüştür. İktidardaki Muhafazakar Parti milletvekillerinin yaklaşık yarısı, 5 bakan, bazı İşçi Partisi milletvekilleri ve UKIP ise, Britanya’nın AB üyeliğinden ayrılması yönünde kampanya yürütmüştür. 23 Haziran 2016 tarihinde yapılan referandum %51,9 oranında Britanya’nın AB üyeliğinden ayrılması yönünde sonuçlanmıştır. Bkz. İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV), **Britanya Referandumu ve Sonrası: AB Entegrasyon Sürecinin Geleceği ve Türkiye**, Yayın No: 284, İstanbul, 2016, s.10-11.

(Çevirimiçi) [http://www.ikv.org.tr/images/files/IKV_Brexit_Yayin%20no%20284\(1\).pdf](http://www.ikv.org.tr/images/files/IKV_Brexit_Yayin%20no%20284(1).pdf) (18.06.2018).

üyeliğin Britanya'ya göçmen akınına doğurduğunu ifade etmiştir. Britanya toplumunun kültürel yapısının göç tehdidi altında olduğunu belirten UKIP, Türkiye'nin AB üyeliğine de sert biçimde karşı çıkmış ve Türkiye'nin AB'ye üye olması durumunda hem işgücü piyasaları hem de güvenlik açısından birçok riski beraberinde getireceğini belirtmiştir.²³²

Referandum sonrası hem David Cameron hem de Nigel Farage partilerinden istifa etmiştir. Britanya'nın AB üyeliğinden ayrılmasını savunan liderlerin, bunun ne şekilde gerçekleşeceği, sonrasında nasıl bir politika izlemesi gerektiğine dair bir stratejilerinin olmadığı görülmüştür. David Cameron'dan sonra Muhafazakâr Parti'nin başına geçen Theresa May liderliğinde, Britanya'nın AB'den çıkış sürecinin gerçekleşmesi beklenmektedir.²³³ AB'den ayrılma noktasında devam eden müzakerelerin nasıl sonuçlanacağı ise belirsizliğini korumaktadır.

Genel olarak bakıldığında, İngiliz ASP'lerinin yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı gelişemediği görülmektedir. Buna karşılık, göç ve İslam karşıtlığı, AB karşıtlığı ve kimlik politikası yürüten ASP'ler, zaman zaman başarı elde etmişlerdir. UKIP'in öncülüğünü yaptığı Brexit kararının ise diğer üye ülkelere model oluşturacağı ve AB'nin geleceği ile ilgili belirsizlik yaratacağı düşünülmektedir.

İngiltere'de olduğu gibi benzer siyasi olaylar İtalya'da da devam etmiştir. İtalya'da son dönemlerde en dikkat çeken parti ise popülist 'Beş Yıldız Hareketi'dir (Movimento 5 Stelle-M5S)'. Finansal krizden sonra 2009 yılında eski komedyen Beppe Grillo tarafından kurulan M5S,²³⁴ kuruluş yıllarında İtalya'nın, AB ve Euro bölgesinden çekilmesine destek vermekteydi.²³⁵ Ancak son dönemlerde partinin lideri Luigi Di Maio tarafından AB ve Euro ile ilgili söylemlerini yumuşatan M5S, AB'de kalmak

---

²³² İKV, a.g.e., s.9-11.

²³³ a.g.e., s.11.

²³⁴ Parti ismindeki '5' rakamı: Suya erişim, sürdürülebilir ulaşım, internete erişim hakkı, sürdürülebilir kalkınma ve çevrecilik kavramlarını kapsamaktadır. Bkz. Selvi Eren, "AB'nin Aşıl Topuğu: İtalya'da Kartlar Yeniden Dağıtılıyor", **İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV)**, Sayı.226, Mart 2018, s.61. (Çevirimiçi) http://www.ikv.org.tr/ikv_dergi/ikv_mart_2018/html/index.html (20.06.2018).

²³⁵ "Italian Elections: What is the Five Star Movement?", 05.03.2018.

(Çevirimiçi) <http://www.theweek.co.uk/italian-elections/92081/italian-elections-what-is-the-five-star-movement> (20.06.2018).

istediklerini belirtmiştir.²³⁶ Partinin göçmenlere yaklaşımı belirsiz olsa da yasadışı göçmenlerin ülkelerine geri gönderileceğini savunmaktadır.²³⁷ Göçmen krizine getirdiği çözüme bakıldığında M5S'nin, göçmen karşıtı popülist bir parti olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

M5S, sistem karşıtı duruşuyla İtalya'da adı sık sık yolsuzluk skandallarına karışan, siyasal sınıfa duyulan rahatsızlığı dile getiren seçmenlerin oylarını hızlı ve başarılı bir şekilde almıştır.²³⁸ 2013 yılındaki parlamento seçimlerinde %25,6 oy ve 109 sandalye kazanan M5S, 2018 yılındaki seçimlerden %32,7 oy ve 227 sandalye elde ederek seçimlerden birinci parti olarak çıkmıştır.²³⁹

Genel olarak bakıldığında, İtalya'daki ASP'ler arasında ayırım yapmak her zaman kolay olmamaktadır. Bunun nedeni, birbirinden farklı partilerin sık sık birleşmeleri ve programlarını yeniden tanımlamalarıdır. Ancak İtalya'da siyasal sağın iki koldan geliştiğini söylemek mümkündür. Birincisi, İkinci Dünya Savaşı sonrası, politik sistem ve ideolojik olarak çöken faşizmin mirasına sahip olan MSI gibi partiler, ikincisi ise en büyükleri LN olan etnik milliyetçi ve bölgeci partilerdir.²⁴⁰ Son dönemde yükselen M5S partisi de ikinci koldan gelişen partiler arasına konulabilir.

Görüldüğü üzere, ASP'ler Avrupa'nın farklı ülkelerinde kendilerine siyasi arenada yer edinmeyi başarmışlardır. Böyle bir ortamda uluslararası terörizmle birlikte küresel ekonomik krizin yaratmış olduğu problemler dahil edilince, ASP'lerin göçmen karşıtlığı ve Müslümanlara yönelik İslamofobik söylemlerin gün geçtikçe artacağı yorumunu yapmak yanlış olmayacaktır.

---

²³⁶ Catherina Edwards, "What You Need to Know About Italy's 2018 Election", **The Local It**, 17.12.2017.

(Çevirimiçi) <https://www.thelocal.it/20171215/what-you-need-to-know-about-italys-upcoming-2018-election> (20.06.2018).

²³⁷ "These Are the Promises Italy's Political Parties Have Made to Voters", **The Local It**, 23.01.2018.

(Çevirimiçi) <https://www.thelocal.it/20180123/italian-election-2018-party-pledges-manifesto-democratic-m5s-northern-league-forza-italia> (20.06.2018).

²³⁸ Carlo Ruzza, "The Radical Right in Southern Europe", In Jens Rydgren (Ed.), **The Oxford Handbook of the Radical Right**, Oxford : Oxford University Press, 2018, s.508.

²³⁹ "Movimento 5 Stelle", **Parties and Elections in Europe**.

(Çevirimiçi) <http://www.parties-and-elections.eu/italy.html> (22.06.2018).

²⁴⁰ Ruzza, s.506.

AB, günümüz dünyasının en önemli ekonomik gücüne sahip örgütlerinden biridir. Ancak dünya ekonomisindeki istikrarsızlıklara karşı direnci düşük olan bazı üye ülkelerin ekonomik yapısında sonradan kırılmalar meydana gelebilmektedir. Almanya, Fransa ve İngiltere gibi güçlü ekonomik yapıya sahip ülkeler, ciddi ekonomik problemlerle karşılaşmazken, Yunanistan, İspanya ve Portekiz gibi ülkeler dünya ekonomisindeki konjonktürel dalgalanmalardan oldukça derinden etkilenmişlerdir.²⁴¹ Bilindiği gibi, ABD’li yatırım devi Lehman Brothers’ın, Eylül 2008 yılında batması sonucu tüm dünyaya yayılan küresel ekonomik kriz, Avrupa ülkeleri üzerinde de yıkıcı etkiler bırakmıştır.²⁴²

AB ile ABD arasındaki ticaret hacminin ve sermaye hareketliliğinin yüksek olduğu düşünüldüğünde, krizin AB ekonomisinde derin çalkantılar yarattığı görülebilir.²⁴³ AB içerisinde hissedilen kriz her ne kadar ABD kaynaklı olsa da Birlik içerisindeki ülkelerin çoğunluğunda reel ekonominin güçsüz olması, ekonomik durgunluğu sürekli hale getirmiştir.²⁴⁴ Bu bağlamda ortaya çıkan ekonomik istikrarsızlığın aşılması için AB ülkelerinde vergiler arttırılmış, sosyal harcamalarda kesintiye gidilmiş ve yaşam standartlarında düşüş meydana gelmiştir. Bu durum refah devleti olarak varlığını sürdürmeye devam eden ülkelerde siyaset mekanizmasını doğrudan etkilemiş ve milliyetçi-sağcı hareketlerin artmasına neden olmuştur. Azalan refah standardı, artan işsizlik oranları, göçmenler nedeniyle oluşan düşük ücret seviyeleri, kültürel farklılık, inanç ayrılıkları ve milliyetçilik, ekonomik istikrarsızlığın önemli sonucu olan sosyal olgular olarak ortaya çıkmıştır.²⁴⁵ Bu bağlamda, ABD kaynaklı krizin sadece ekonomik olarak değil, siyasi ve sosyal etkilerinin de olduğunu söylemek mümkündür.

Krizin yaratmış olduğu yıkıcı etkilerden en fazla göçmenlerin etkilendiği ifade edilebilir. Nitekim işsizliğin artmasının bir sonucu olarak, alt gelir gruplarını oluşturan göçmenler, ekonomide işlerin yolunda gittiği dönemlerde rağbet gören inşaat ve turizm

---

²⁴¹ Adem Karakaş, “Küresel Kriz ve Avrupa Birliği: Sosyo-Ekonomik Etkiler”, İçinde Mehmet Dikkaya ve Mustafa Acar (Ed.), **Ekonomik Perspektiften Küresel Kriz Sonrası Avrupa Birliği**, Ankara: Savaş Yayınevi, 2016, s.103.

²⁴² Yılmaz-Elmas ve Kutlay, s.15.

²⁴³ Karakaş, s.104.

²⁴⁴ a.g.e., s.105.

²⁴⁵ a.g.e., s.106.

gibi sektörlerde çoğu kez yarı zamanlı olarak istihdam edilmişlerdir. Ekonomik genişleme dönemlerinin yükselen sektörleri, kriz dönemlerinde ekonominin kaybedenleri olabilmekte ve bu durum göçmenlerin bu sektörlerde işgücünü oluşturan asıl kesim olarak, artan ekonomik sorunların merkezine yerleştirmektedir. Kriz dönemlerinin göçmenler üzerindeki bir diğer etkisi de, konumlarını korumak isteyen politikacıların göçmenleri günah keçisi olarak ilan etmeleridir. Hedef şaşırtmaya yönelik bu yaklaşım, yine de kısa vadede işe yaramakta ve ASP'lerin toplum içerisindeki etkisini arttırabilmektedir.²⁴⁶

Yukarıda da ifade edildiği gibi, ekonomik göstergelerin olumlu olduğu durumlarda, göçmenlere yönelik ayırıcı söylemler marjinal kalmaktadır. Fakat ekonominin durgunlaşmaya ve gerilemeye başladığı durumlarda ise, göçmenler 'yük' olarak görülmekte ve ASP'ler tarafından dışlayıcı söylemin merkezine oturtulmaktadır. Ekonomik durgunluğun yaşandığı böyle dönemlerde, seçmenlerin ASP'lere oy verme eğilimi daha fazla olmaktadır. Görüldüğü gibi, küreselleşmenin beraberinde getirdiği problemler, 9/11 saldırıları ve sonraki dönemlerde artan terör olayları ve küresel finansal krizin meydana getirdiği sorunlar, ASP'lerin hareket alanını genişletmiş ve bu partilerin, seçimlerde önemli oy oranları almalarına neden olmuştur. Böylece, Avrupa'nın karşı karşıya kaldığı kriz dönemlerinde, ASP'lerin hareket alanlarının arttığı argümanı desteklenmiştir.

---

²⁴⁶ Yılmaz-Elmas ve Kutlay, s.15-16.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜLTECİ KRİZİNİN AVRUPA'DA AŞIRI SAĞA YANSIMALARI

2011 yılından itibaren Arap dünyası, baskıcı iktidar yapılarına karşı gelişen halk hareketleriyle birlikte siyasi anlamda önemli bir değişim sürecine girmiştir. Genel olarak, demokratik, ekonomik hak ve özgürlük talepleriyle, tek adam ve aile yönetimlerinin tahakkümüne, sıkıyönetim uygulamalarına karşı gelen Arap halkları, insan haklarının korunması, siyasi özgürlüklerin sağlanması, gelirlerin adil paylaşılması ve işsizliğin giderilmesi gibi reform taleplerini dile getirmeye başlamıştır. İlk olarak, sokak yürüyüşleri ile başlayan süreç, ilerleyen dönemlerde silahlı halk hareketlerine dönüşmüş, Tunus, Mısır, Libya ve Yemen'de yönetim değişikliklerine neden olmuştur.²⁴⁷ Arap Baharı sürecinde meydana gelen isyanlar, başta kendi coğrafyasında olmak üzere bölgesel ve küresel istikrarı ve güvenliği tehdit eden bir hal almaya başlamıştır. Arap isyanlarının en sancılı hattı ise Suriye'de meydana gelmiştir. 2010 yılında domino etkisiyle kısa sürede yayılan ve toplumsal bir değişim ve dönüşüm talebi üzerinden monarşik iktidarların devrilmesi hedefleri ile başlayan bu süreçte meydana gelen iç savaşlar nedeniyle kitlesel göçler yaşanmış ve mülteci hareketleri ortaya çıkmıştır.²⁴⁸ Mültecilerin zamanla Avrupa'ya yönelmesi ve binlerce kişinin denizlerde yaşamını yitirmesiyle bu süreç, 'mülteci krizi'ne dönüşmüş ve Avrupa'yı başta siyasi olmak üzere, ekonomik ve sosyal anlamda etkilemiştir.

Çalışmanın bu bölümünde, mülteci krizinin Avrupa'da aşırı sağa yansımaları Almanya, Avusturya ve Hollanda özelinde araştırılacaktır. Bu anlamda, mülteci krizinin Avrupa üzerindeki etkisi incelenerek, Almanya, Avusturya ve Hollanda'nın mülteci krizine yaklaşımları ele alınacaktır. Ayrıca, bu yaklaşımların seçimlere nasıl yansdığı, bu ülkelerde bulunan ASP'lerin (AfD, FPÖ ve PVV) tarihçeleri, parti programları, seçim kampanyaları ve lider söylemleri gözönünde bulundurularak, mülteci krizinin yerel, genel ve Avrupa Parlamentosu seçimlerindeki etkisi ortaya konulacaktır.

²⁴⁷ Atilla Sandıklı ve Ali Semin (hızl.), "Bütün boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye", **Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM)**, Rapor No.52, Kasım 2012, s.4.

²⁴⁸ Selim Vatandaş, "Avrupa'ya göçmen Akışı ve Türkiye'de Göçmen Politikaları", **İlim Kültür Eğitim Derneği (İLKE)**, Sayı.3, Mart 2016, s.2.

3.1. Rakamlarla Mülteci Krizi

Arap Baharı ve sonrasında meydana gelen çatışmalar nedeniyle birçok insan yerinden edilmiş ve mülteci konumuna düşmüştür. 2012 yılının sonuna gelindiğinde, Suriyeli mülteci sayısı 450.000'e ulaşmış ve 2,5 milyon kişi (ülke nüfusunun %10'u) yerinden edilmiştir. 2013 yılının sonunda ise, Suriyeli 2 milyon kişi mülteci konumuna düşmüştür.²⁴⁹ Suriye'de hükümete karşı halk ayaklanmasından üç yıl sonra, BMMYK verilerine göre Suriyeli mülteci sayısı 2014 yılında 3 milyona ulaşmıştır. Bu süre zarfında 22 milyon nüfuslu Suriye'de halkın yarısı ya yerinden edilmiş ya da kaybolmuştur.²⁵⁰

Suriye'de olduğu gibi, Irak'ta da IŞİD'in 2014 yazından itibaren sivillere uyguladığı 'vahşi' uygulamalarla birlikte, IŞİD ve muhalif gruplar arasındaki çatışmalar nedeniyle birçok insan yerinden edilmiştir.²⁵¹ BMMYK verilerine göre, 2014 yılında dünya genelinde 19,5 milyon mülteci, 38,2 milyon ülke içerisinde yerinden edilmiş kişi ve 1,8 milyonu sığınmacı olmak üzere 59,5 milyon zorla yerinden edilmiş kişi bulunmaktadır; sadece 2014 yılındaki çatışmalar veya zulüm nedeniyle ise 11 milyonu ülke içerisinde yerinden edilmiş kişi ve 2,9 milyonu yeni mülteci olmak üzere 13,9 milyon kişi yerinden edilmiştir. 2014 yılına gelindiğinde Suriye kaynaklı mültecilerin sayısı 3,88 milyona²⁵² Irak'ta ise 2014 yılı sonuna gelindiğinde yerinden edilen kişi sayısı 3,6 milyona (2013 yılında sadece 1 milyon kişi) ulaşmıştır.²⁵³ Suriye ile birlikte Afganistan (2,59 milyon) ve Somali (1,11 milyon) dünyadaki mültecilerin yarısından fazlasının (%53) kaynak ülkeleri konumundadır.²⁵⁴

Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) verilerine göre, 2015 yılının sonuna gelindiğinde dünya çapında zorunlu olarak yerinden edilenlerin sayısı 65,3 milyona

²⁴⁹ Rochelle Davis, "Syria's Refugee Crisis", **Great Decisions**, No.115, 2015, s.68-70.

(Çevirimiçi) <https://www.jstor.org/stable/44214795> (13.07.2018).

²⁵⁰ a.g.e., s.65.

²⁵¹ Elizabeth Ferris and Kemal Kirişçi, **The Consequences of Chaos: Syria's Humanitarian Crisis and the Failure to Protect**, Washington DC: Brooking Institution Press, 2016, s.33.

²⁵² United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) (a), "Global Trends: Forced Displacement in 2014", s.2-3.

(Çevirimiçi) <http://www.unhcr.org/statistics/country/556725e69/unhcr-global-trends-2014.html> (14.07.2018).

²⁵³ UNHCR (a), s.25.

²⁵⁴ UNHCR (a), s.3.

yükselmiştir. Bu sayının 21,3 milyonu mülteci iken sığınmacıların sayısı 3,2 milyona yükselmiştir. Suriye kaynaklı mültecilerin sayısı 4,9 milyona yükselirken, Suriye en fazla mülteci veren ülke olmuştur. Bu döneme kadar Suriyeli mültecilerin büyük çoğunluğuna Suriye'ye komşu ülkeler olan Türkiye (2,5 milyon), Lübnan (1,1 milyon), Ürdün (628.200), Irak (244.600) ve Mısır (117.600) ev sahipliği yapmıştır.²⁵⁵

2016 yılının sonu itibariyle zorunlu olarak yerinden edilmiş kişilerin sayısı 65,6 milyona yükselmiştir. Bu sayının 22,5 milyonu mülteci (17,2 milyonu BMMYK'nın sorumluluğunda, 5,3 milyonu Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mülteciler için Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) tarafından kayıt altına alınan Filistinli mülteciler) iken, 40,3 milyonu ülke içerisinde yerinden edilmiş kişi ve 2,8 milyonu sığınmacıdır.²⁵⁶ 2017 sonu itibariyle zorunlu olarak yerinden edilmiş kişilerin sayısı 68,5 milyona yükselirken, bu sayının 25,4 milyonu mülteciler (19,9 milyonu BMMYK, 5,4 milyonu UNRWA tarafından kayıt altına alınan Filistinli mülteciler), 40 milyonu ülke içerisinde yerinden edilmiş kişiler ve 3,1 milyonu sığınmacılardan oluşmaktadır.²⁵⁷

Yukarıda da ifade edildiği gibi, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da meydana gelen çatışmalar nedeniyle yerinden edilen kişiler, bölgedeki komşu ülkelere sığınmıştır. Olayların Suriye'ye sıçraması neticesinde meydana gelen göç hareketleri kontrol edilemez bir noktaya ulaşmıştır. Göç hareketlerinin krize dönüşmesi ve Avrupa'yı etkilemeye başlaması mülteci krizini farklı bir boyuta taşımıştır.

3.2. Mülteci Krizi'nin Avrupa'ya Etkisi

Mültecilerin Avrupa'ya yönelmeleri yeni bir olgu olmamakla birlikte, Arap Baharı'nın ilk yıllarında, başta Libya olmak üzere, Somali, Eritre, Nijerya, Mali ve Sudan gibi ülkelere kaçan sığınmacılar ilk olarak İspanya'nın Afrika Kıtası'nda

---

²⁵⁵ International Organization for Migration (IOM), "2015 Global Migration Trends Factsheet", 2015, s.8. (Çevirimiçi) <http://gmdac.iom.int/global-migration-trends-factsheet> (15.07.2018).

²⁵⁶ UNHCR (b), "Global Trends: Forced Displacement in 2016", s.2. (Çevirimiçi) <http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5943e8a34/global-trends-forced-displacement-2016.html> (15.07.2018).

²⁵⁷ UNHCR (c), "Global Trends: Forced Displacement in 2017", s.2. (Çevirimiçi) <http://www.unhcr.org/5b27be547.pdf> (16.07.2018).

bulunan ‘Ceuta ve Melilla’²⁵⁸ kentlerine ulaşmaya çalışmışlardır. Ancak İspanya’nın bu kentlerin çevresine inşa ettiği metrelerce yükseklikteki duvarlar, başta yaşlılar olmak üzere kadınları ve çocukları zor durumda bırakmıştır. Yine de duvarı aşabilenler AB topraklarına ulaştıkları için iltica başvurusunda bulunmaya hak kazanmıştır. Fakat hem duvarların oluşturduğu engel hem de İspanya’nın güvenlik güçlerine, mültecilere henüz duvara tırmanmadan müdahale etme yetkisi veren yasayı çıkarması, mültecilerin bu rota üzerinden Avrupa’ya ulaşma umudunu azaltmıştır.²⁵⁹

Kuzey Afrika’dan kaçan mültecilerin hedef ülkelerinden biri de İtalya’dır. Arap Baharı’nın henüz ilk üç ayında 20.000’den fazla göçmenin İtalya’nın Lampedusa adasına sığınması, İtalya’nın AB ülkelerinden teknik destek ve maddi yardım istemesine neden olmuştur. AB ülkelerinden yük paylaşımı noktasında gerekli desteği alamayan İtalya, aynı zamanda korku/panik yaratmakla suçlanmıştır. Bunun üzerine İtalya’nın 22.000’e yakın göçmene ikamet izni vermesi ve buna bağlı olarak Schengen uyarınca sığınma arayışındaki göçmenlere serbest dolaşım hakkı tanınması, AB içerisinde yankı uyandırmıştır.²⁶⁰ Çoğunluğu Tunuslulardan oluşan göçmenlerin Fransa’ya gitmek istemeleri, İtalya ile Fransa arasında Schengen krizine neden olmuştur. Fransa, kamu güvenliğinin tehlike altında olduğunu belirterek ulusal sınır kontrolleri başlatmış ve hem İtalya’dan yapılan girişleri engellemiş hem de İtalya’ya olan tren seferlerini iptal etmiştir. İtalya’nın göçmenlere geçici ikamet iznini vermesi AB içerisinde endişelere neden olmuş ve Fransa’da FN lideri Marine Le Pen, Schenge’in askıya alınması, sınır kontrol noktalarında gümrük kontrollerinin yeniden başlatılması gerektiğini belirtmiştir.²⁶¹

İtalya ile Fransa arasında birkaç hafta süren bu gerginlik, 26 Nisan 2011 tarihinde yerini Schengen sınırları konusunda ‘istisnai’ bir ortak öneriye bırakmıştır.

---

²⁵⁸ ‘Ceuta ve Melilla’, İspanya’nın Kuzey Afrika’da yer alan özerk yönetim statüsüne sahip kentleridir. İspanya’nın 1978 Anayasası ile hakları teminat altına alınan özerk yönetimlerde, resmi dil olan İspanyolca dışında ikinci bir resmi dil de kabul edilmekte ve bu yönetimler ulusal bayrak yanında kendi bölgesel bayraklarını da kullanabilmektedir. Bkz. Dışişleri Bakanlığı, “İspanya’nın Siyasi Görünümü”. (Çevirimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/ispanya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>

²⁵⁹ Enes Bayraklı ve Kazım Keskin, “Türkiye, Almanya ve AB Üçgeninde Mülteci Krizi”, **SETA**, Sayı.143, Kasım 2015, s.13.

²⁶⁰ Fatma Yılmaz Elmas, **Avrupa ‘Kapı Duvar’: Göç Yaklaşımında Söylem-Eylem Tutarsızlığı**, 1. Basım, Ankara: USAK Yayınları, 2016, s.188.

²⁶¹ Mehlika Özlem Ultan, **Avrupa Birliği’nde Yasa Dışı Göçün Önlenmesi ve Ülke Uygulamaları**, 1. Basım, Ankara: Nobel Yayınları, 2016, s.192-193.

Dönemin İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi ve Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin Roma'da gerçekleştirdikleri ikili zirve sonrasında ortak bir mektup yayınlarak AB'yi Schengen kuralları konusunda 'gerekli ve istisnai durumlarda' revizyona çağırması ve mevcut yasal düzenlemelerin yetersizliğini vurgulamışlardır. Söz konusu mektupta, belirli prensiplerin göz önünde bulundurularak yeni bir yasal paketin hazırlanması önerilmiştir. İki lider arasında yapılan görüşmeler neticesinde İtalya ile Fransa arasındaki kriz aşılsa da "ortak dış sınırların yönetimi konusunda zorlukların yaşandığı istisnai olaylarda, iç sınır kontrollerinin geçici olarak geri getirilmesi olasılığının gözden geçirilmesi" gibi öneriler, 20 yıl önce kaldırılan 'iç sınır kontrollerini' geri çağırarak yorumlanmıştır.²⁶² Avrupa ülkelerinin mevcut krizde yeterli dayanışmayı göstermediği ve AB üye ülkeleri arasında siyasi bakımdan önemli fikir ayrılıklarının meydana geldiği açıkça görülmüştür.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da meydana gelen çatışmalar nedeniyle milyonlarca insan yerinden edilirken, çatışmalardan kaçan binlerce mülteci Ege ve Akdeniz'i geçerek Avrupa'ya yönelmeye başlamıştır. Avrupa'ya ulaşmak isteyen mülteciler, deniz rotası ile birlikte Balkan ülkeleri üzerinden de Avrupa'ya ulaşmayı amaçlamıştır. Genel olarak, Avrupa'ya yönelik mülteci ve göçmen hareketlerinde üç önemli güzergah kullanılmaktadır. Bu güzergahlardan ilki, öncelikle Libya olmak üzere Tunus ve Mısır'dan yola çıkarak deniz üzerinden İtalya ve Yunanistan'a ulaşmayı amaçlayan hattır. İkinci güzergah, Fas ve Cezayir'den yola çıkarak deniz üzerinden İspanya veya Fransa'ya ulaşmayı amaçlayan geçiş hattıdır. Üçüncü ve sıklıkla kullanılan geçiş hattı ise Türkiye'den başlayıp hem deniz hem de kara olmak üzere Yunanistan, Arnavutluk, Sırbistan ve Macaristan üzerinden Avrupa içlerine ulaşmayı hedefleyen güzergahtır.²⁶³ Başta deniz yolu ile olmak üzere kara yolu üzerinden Avrupa'ya ulaşmak isteyen mülteciler, bu süreçte dramatik olaylarla karşılaşmışlardır. 3 Ekim 2013 tarihinde İtalya'nın Lampedusa adasına ulaşmak isteyen ve içerisinde yaklaşık 500 mültecinin bulunduğu teknenin batması sonucu 365 kişi yaşamını yitirmiştir.²⁶⁴ Yaşanan olay üzerine bir günlük ulusal yas ilan edilen İtalya'da dönemin Başbakanı Enrico Letta,

---

²⁶² Yılmaz-Elmas, s.189.

²⁶³ Oğuzhan Ömer Demir ve Yusuf Soyupek, "Mülteci Krizi Denkleminde AB ve Türkiye: İlkeler, Çıkarlar ve Kaygılar", **Global Politika ve Strateji**, Global Analiz 6, Aralık 2015, s.20.

²⁶⁴ Bayraklı ve Keskin, s.13.

Mare Nostrum (*Bizim Deniz*) adıyla insani yardım operasyonu yürüteceklerini açıklamıştır.²⁶⁵ Operasyon kapsamında bir yıl içerisinde hem Lampedusa hem de Libya yakınlarında 100.000’den fazla insanın hayatı kurtarılmasına rağmen, diğer üye ülkeler tarafından düzensiz göçü teşvik ettiği gerekçesiyle eleştirilmiştir.²⁶⁶ Aylık bütçesi 9 milyon Euro olan Mare Nostrum operasyonu için toplamda 117 milyon Euro harcanmış ve Ekim 2014 yılında maliyeti gerekçe gösterilerek operasyona son verilmiştir.²⁶⁷

2015 yılının ortalarına gelindiğinde, Akdeniz’de tam anlamıyla bir insanlık dramı yaşanmıştır. 19 Nisan 2015 tarihinde Libya’nın 60 mil açıklarında bir teknenin batması sonucu 700 civarında kişi yaşamını yitirmiştir. Nisan ayında sadece bir hafta içerisinde 1.000’den fazla kişi yaşamını yitirirken²⁶⁸ BMMYK sözcüsü Adrian Edwards, 19 Nisan’da meydana gelen faciayı “şimdiye kadar kaydettiğimiz en ölümcül olay” diye nitelendirmiştir.²⁶⁹ Kuzey Afrika’dan gelen mülteciler, İtalya güzergahı üzerinde yaşanan geniş çaplı kazalardan sonra mesafenin kısa ve dolayısıyla daha güvenli olması nedeniyle hedef ülke olarak Yunanistan’a yönelmiştir. 2015 yılında Yunanistan’a yasadışı geçiş yapanların sayısı İtalya’nın neredeyse altı katı fazla iken ölüm oranı ise dört kat azalmıştır.²⁷⁰ Bu dönemde Yunanistan’a deniz yolu üzerinden 851.319 kişi gelirken, aynı yıl İtalya’ya 153.600 kişi gelmiştir.²⁷¹

Bir taraftan Avrupa’ya gelen mülteci sayılarında artış yaşanırken diğer taraftan bazı devletler de gelen mültecileri engellemek için ülke sınırlarında önlemler almaya çalışmışlardır. Örneğin, Macaristan Temmuz 2015 tarihinde Sırbistan sınırına tel örgü inşa ederek Yunanistan rotasından gelen mültecilerin, Sırbistan’ı geçerek Macaristan’a ulaşmasını yasaklamıştır. Bu süreçte Macaristan polisi, Temmuz ayından yıl sonuna

---

²⁶⁵ “Akdeniz’deki Kaçak Trajedisi”, **Haberler.com**, 15 Ekim 2013.

(Çevirimiçi) <https://www.haberler.com/akdeniz-deki-kacak-trajedisi-5183993-haberi/> (18.07.2018).

²⁶⁶ Bodo Weber, “The European Refugee Crisis, the Balkan Route and the EU-Turkey Deal”, **Democratization Policy Council**, September 2016, s.19.

²⁶⁷ Ultan, s.215-216.

²⁶⁸ Yılmaz-Elmas, s.248.

²⁶⁹ Mike Berry, Inaki Garcia Blanco and Kerry More, “Press Coverage of the Refugee and Migrant Crisis in the EU: A Content Analysis of Five European Countries”, 2016, s.27.

(Çevirimiçi) <http://orca.cf.ac.uk/87078/> (20.07.2018).

²⁷⁰ Sümeyra Yıldız Yücel, “Avrupa’nın Mültecilerle İmtihanı”, **SETA**, Sayı.221, Kasım 2017, s.15.

²⁷¹ UNHCR (d), “Refugees/Migrants Emergency Response-Mediterranean”.

(Çevirimiçi) <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/46752> (22.07.2018).

kadar 10.496 mülteci ve göçmenin ülkeye yasadışı girişini engellediğini açıklamıştır.²⁷² Mültecilere sert müdahaleleri nedeniyle eleştirilen Macaristan, benzer şekilde Hırvatistan sınırına da 41 kilometrelik tel örgü çekmiştir.²⁷³ Macaristan'ın Sırbistan sınırına tel örgü çekmesiyle birlikte mülteciler Hırvatistan'a yönelmiştir. Kısa sürede 10 binden fazla mültecinin geldiği Hırvatistan, Sırbistan sınırındaki 8 geçiş noktasının 7'sini kapatmıştır. Bunun üzerine bazı mülteciler yürüyerek Slovenya'ya giderken, Slovenya, bir grup mülteciyi taşıyan treni durdurarak Hırvatistan'a geri göndereceğini açıklamıştır.²⁷⁴

2015 yılında sınır kontrollerinin sıklaştırılması, krizin çözümünden ziyade derinleşmesine neden olmuştur. Örneğin, İtalya'dan yasadışı yollarla Fransa'ya giriş yapan göçmenlerin, İtalya'ya geri gönderilmesi üzerine göçmenler, Fransa'yı İngiltere'ye bağlayan Manş Denizi kıyısında bulunan Calais kentinde toplanmaya başlamıştır. 2015 yılında 5.000 göçmenin yaşadığı ve Fransa'nın en büyük göçmen kampının bulunduğu Calais bölgesindeki kötü yaşam koşulları, sivil toplum kuruluşlarının tepkisini çekmiştir. Daha iyi bir yaşam umuduyla İngiltere'ye gitmeye çalışan göçmenler, iki ülke arasındaki sınırın taşınması tartışmalarına neden olmuştur. Fransız siyasetçiler, göçmen krizinin İngiltere tarafındaki sınıra taşınması gerektiğini ifade ederken, İngiltere ise göçmenleri sınırda kontrol edemediği gerekçesiyle Fransa'yı eleştirmiştir.²⁷⁵ Kampta bulunan göçmenler Eritre, Suriye, Afganistan, Somali ve Sudan'dan gelirken²⁷⁶ iki ülke arasında krize neden olan ve 'Orman' ya da 'Göçmen Ormanı' olarak bilinen Calais'deki kampta 7.400 göçmen, 24 Ekim 2016 tarihinde tahliye edilmiştir. Fransa Göç ve Entegrasyon Ofisi'nin verilerine göre, tahliye edilen

---

²⁷² UNHCR (e), "Refugees and Migrants Entering and Crossing Europe via the Mediterranean and Western Balkans Routes", February 2017, s.3-4.

(Çevirimiçi) <http://www.unhcr.org/news/updates/2017/2/58b449f54/desperate-journeys-refugees-migrants-entering-crossing-europe-via-mediterranean.html> (22.07.2018).

²⁷³ "Macaristan, Hırvatistan Sınırına Tel Örgü Çekmeye Başladı", **Radikal**, 22.09.2015.

(Çevirimiçi) <http://www.radikal.com.tr/dunya/macaristan-hrvatistan-sinirina-tel-orgu-cekme-basladi-1436209/> (23.07.2018).

²⁷⁴ "Hırvatistan Sınır Kapılarını Kapatı", **Radikal**, 23.09.2015.

(Çevirimiçi) <http://www.radikal.com.tr/dunya/hrvatistan-sinir-kapilarini-kapatti-1436184/> (23.07.2018).

²⁷⁵ "İngiltere ve Fransa'nın Göçmen Krizi", **Aljazeera Türk**, 3 Ağustos 2015.

(Çevirimiçi) <http://www.aljazeera.com.tr/haber/ingiltere-ve-fransanın-gocmen-krizi> (23.07.2018).

²⁷⁶ Danny Boyle, "Calais Crisis: How Does Britain Deal With Migrants Arriving From France", **The Telegraph**, 31 July 2015.

(Çevirimiçi) <https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/immigration/11773030/Calais-crisis-How-does-Britain-deal-with-migrants-arriving-from-France.html> (23.07.2018).

göçmenlerin %95'i koruma altına alınmış ve 1.524 göçmen ise iltica talebinde bulunmuştur.²⁷⁷

Avrupa'da birçok ülke mültecileri sınırlarından uzak tutmaya çalışırken, Fransa ve Danimarka 2015 yılının başında Paris'te ve Kopenhag'da meydana gelen terör saldırıları sonrası güvenlik kaygıları nedeniyle, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'dan gelen mültecileri kabul etme konusunda isteksiz davranmışlardır. Macaristan, Polonya, Slovakya ve Çek Cumhuriyeti (Çekya) gibi ülkelerin liderleri de Müslüman olmayan göçmenleri tercih edeceklerini açıklamışlardır. Örneğin, Slovakya, Ağustos 2015 yılında Suriye'den sadece Hristiyan olan mültecileri kabul edeceğini duyururken, Polonya da Suriyeli Hristiyanlara sığınma hakkı vermeye odaklanmıştır. Polonya'nın göçmenlik bürosunun başkanı da Financial Times'a "sığınma başvurusu yapanların dini geçmişinin, mülteci statüsü uygulamaları üzerinde etkili olacağını" bildirmiştir.²⁷⁸ Söz konusu ülkeler, göçmenleri dini kriterlere göre değerlendirirken, Slovakya Başbakanı da "Slovakya'nın azınlıklar için değil Slovaklar için inşa edildiğini ve Slovakya'da Cami inşa etmeye başlayacak Müslüman göçmenlere tahammül etmeyeceklerini" ifade etmiştir.²⁷⁹ Benzer şekilde Macaristan'da da Victor Orban göçmen karşıtı politikalarını Müslüman karşıtlığı üzerine kurmuştur.²⁸⁰

Mülteci krizinin zirveye ulaştığı 2015 yılında gerek AB düzeyinde gerekse ülkeler düzeyinde soruna çözüm bulunamamıştır. Böyle bir ortamda mülteci krizi Avrupa'nın gündeminden düşmezken, Eylül ayında ailesiyle birlikte Yunanistan'a gitmeye çalışırken boğularak yaşamını yitiren 3 yaşındaki Aylan Kurdi'nin cansız bedeninin Bodrum kıyılarına vurması, dünya kamuoyunun vicdanını derinden sarsmıştır.²⁸¹ Bazı siyasetçiler, sorumluluk almaları gerektiğini belirterek mültecilere kucak açılması yönünde söylemlerde bulunurken, Macaristan Başbakanı Victor Orban, 'mültecilerin Avrupa'nın Hristiyan değerlerini tehdit ettiğini' ve 'Avrupa'nın bir

---

²⁷⁷ "Calais Campı", **Göç Araştırmaları Vakfı (GAV)**, 25 Ekim 2017.

(Çevirimiçi) <http://gocvakfi.org/tag/calais-kampi/> (23.07.2018).

²⁷⁸ Jeanne Park, "Europe's migration Crisis", **Council on Foreign Relations (CFR)**, 23 September 2015. (Çevirimiçi) <https://www.cfr.org/backgrounder/europes-migration-crisis> (24.07.2018).

²⁷⁹ James Hampshire, "Europe's Migration Crisis", **Political Insight**, Vol.6, No.3, November 2015, s.10.

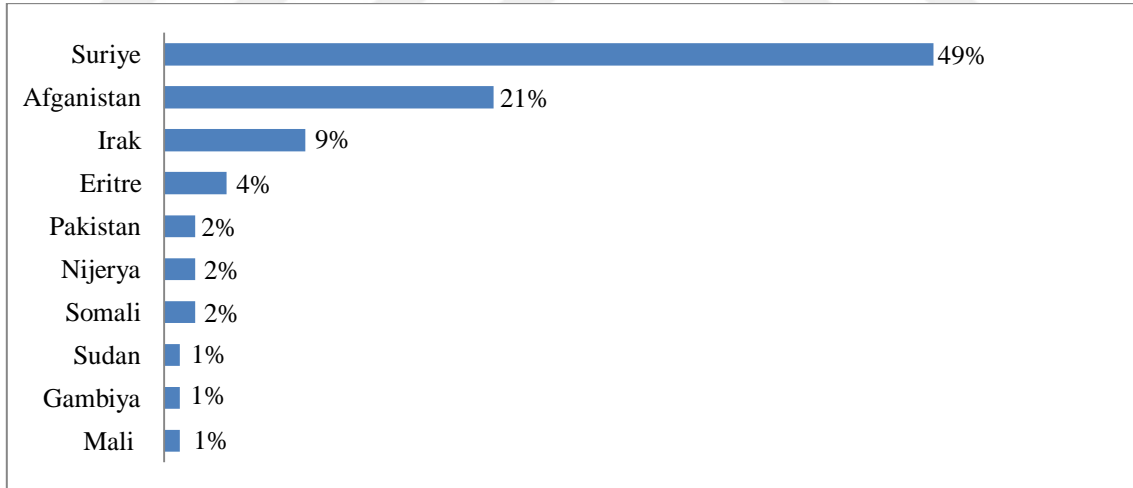
²⁸⁰ Park, (Çevirimiçi) <https://www.cfr.org/backgrounder/europes-migration-crisis> (24.07.2018).

²⁸¹ Bayraklı ve Keskin, s.17.

mülteci krizinin olmadığını, Almanya'ya gitmek istedikleri için Almanya'nın bir mülteci sorunu olduğunu' iddia etmiştir.²⁸²

Mülteci krizine çözüm aranıldığı bu süreçte yaşananlar, krizin derinliğini gözler önüne sermiştir. Bu dönemde, deniz yoluyla Avrupa'ya ulaşmaya çalışanların sayısı 2015 yılında 1.015.000 iken 3.771 kişi yaşamını yitirmiştir. 2016 yılında 362.300 kişi Avrupa'ya ulaşırken, yaşamını yitirenlerin sayısı 5.096'ya yükselmiştir. 2017 yılı itibariyle Avrupa'ya ulaşmaya çalışanların sayısında düşüş meydana gelse de (178.500) yaşamını yitirenlerin sayısı 3.139 olmuştur.²⁸³ 2018 yılının ilk yarısında 3.144'ü kara yoluyla İspanya'ya gitmek üzere toplamda 54.697 kişi Avrupa'ya ulaşırken, yaşamını yitiren ve kayıp olanların sayısı ise 1.410 olarak tespit edilebilmiştir.²⁸⁴ Kayıt altına alınamayanlar da hesaba katıldığında, gerçekte bu sayıların çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Şekil 3'te, Akdeniz üzerinden gelen mültecilerin uyruklarına göre oranı verilmektedir. Buna göre, Akdeniz üzerinden Avrupa'ya ulaşan mültecilerin %70'i Suriyeli ve Afganistanlılar'dan oluşmaktadır.²⁸⁵

Şekil 3: Akdeniz üzerinden gelen mültecilerin uyrukları (2015)

Kaynak: UNHCR (d).

²⁸² Yücel, s.23.

²⁸³ UNHCR (f), "Arrivals in Europe".

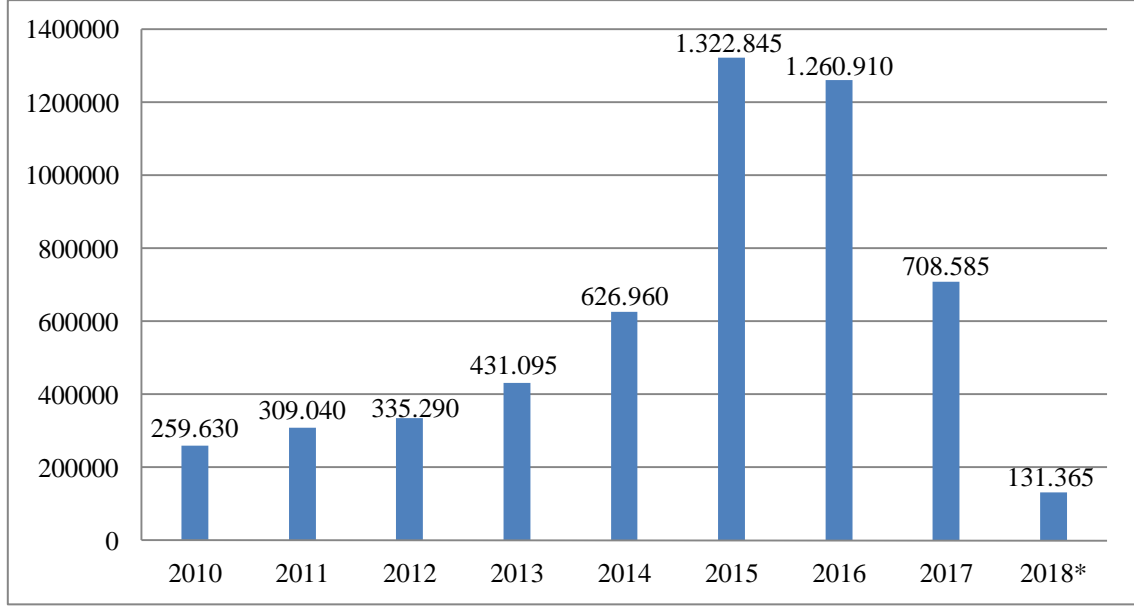
(Çevirimiçi) <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/62326> (25.07.2018).

²⁸⁴ UNHCR (g), "Mediterranean Situation".

(Çevirimiçi) <http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean> (25.07.2018).

²⁸⁵ UNHCR (d), (Çevirimiçi) <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/46752> (25.07.2018).

Şekil 4: Yıllara göre AB üyesi ülkelere yapılan iltica başvuruları (2010-2018)

(*) 2018 yılına ait veriler ilk üç aylık dönemi kapsamaktadır.²⁸⁶

Kaynak: Eurostat (a).

Dünya genelinde mülteci sayılarının artmasıyla birlikte, 2011 yılından itibaren Avrupa ülkelerine sığınma başvurusunda bulunanların sayısı giderek artmıştır. Şekil 4'e göre, 2015 yılında Avrupa ülkelerine 1,3 milyondan fazla iltica başvurusu yapılmıştır. İltica başvuruları, Suriye (675.668), Afganistan (406.300) ve Irak (253.558) kökenliler tarafından yapılmakla birlikte²⁸⁷ Almanya (476.510) en fazla iltica başvurusu alan ülke olmuştur. Almanya'yı, Macaristan (177.135), İsveç (162.450), Avusturya (88.160), İtalya (83.540) ve Fransa (76.165) takip etmektedir.²⁸⁸ Sığınma başvurusunda bulunanların sayısındaki artış, ülkelerin krize yaklaşımını etkilemiştir.

²⁸⁶ Eurostat (a), "Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Monthly data (rounded)".(Çevirimiçi) <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (26.07.2018).

²⁸⁷ UNHCR (h), "Global Report 2015", s.84.

(Çevirimiçi) http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/GR_2015_Eng.pdf (26.07.2018).

²⁸⁸ Eurostat (b), "Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Annual aggregated data (rounded)".

(Çevirimiçi) <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (26.07.2018).

3.3. Almanya'nın Mülteci Krizindeki Yaklaşımı

Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da meydana gelen çatışmalar neticesinde binlerce insan yerinden edilmiş ve olayların başlangıcında binlerce kişi ilk olarak komşu ülkelere sığınmışlardır. Bu nedenle, mültecilerin kitlesel bir şekilde Avrupa'ya yönelmelerine kadar Avrupa ülkeleri mevcut krizden fazla etkilenmemişlerdir. Ancak, mültecilerin kitleler halinde Avrupa'ya yönelmeleri, krizi Avrupa'nın bir sorunu haline getirmiştir. Bu süreçte özellikle Almanya, ekonomik krizde olduğu gibi en fazla ön plana çıkan ülke olmuştur.

Mülteci krizinin Avrupa'yı etkilemesiyle birlikte Alman politikacılar ve özellikle Merkel, bir taraftan soruna çözüm bulmaya çalışırken, öteki taraftan diğer üye ülkelere destek çağrılarını yapmıştır. Ancak bazı ülkelerin mültecilere kapıyı tamamen kapatması ve krizin çözümünden kendilerinin sorumlu olmadığını belirtmesi nedeniyle çok fazla destek bulamamıştır. Yine de Almanya, mülteci krizine çözüm bulma noktasında diğer ülkelerden farklı bir politika izlemiş ve bu süreçte lider bir rol üstlenmeye çalışmıştır.²⁸⁹ Avrupa'da birçok ülke, mültecilere sınırlarını kapatırken, Almanya mültecilere yönelik 'açık kapı' politikası izlemiştir. Almanya'nın böyle bir politika izlemesinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Birincisi, göç nedeniyle ASP'lere destek veren kesime rağmen halkın büyük çoğunluğu, savaştan ve sivil çatışmalardan kaçan sığınmacılara sahip çıkılması gerektiği düşüncesindedir. Yani bir tarafta yabancı düşmanlığı bulunurken diğer tarafta 'Willkommenskultur' (hoşgörü kültürü) tutumunu benimseyen kesimin hükümete verdiği destek söz konusudur. İkincisi, 2015 yazından önce Merkel'in siyaset tarzı, geniş ve kapsamlı bir politik vizyondan ziyade pragmatist olarak karakterize edilmiştir. Ancak 2015 yılından itibaren Merkel, her zamanki tarzından uzaklaşmış ve "Yapabiliriz!" sloganını kullanarak, "Almanya'nın ihtiyacı olan herkese yardım edecek kadar güçlü olduğunu" belirtmiş²⁹⁰ ve açık bir iltica politikası konusunda kararlı davranmıştır. Üçüncüsü, Almanya'nın yaşlanan nüfus gibi

²⁸⁹ Şeyma Akın, "The Effects of the Syrian Crisis on German Politics", **Turkish Journal of Middle Eastern Studies**, Special Issue, 2017, s.84-87.

²⁹⁰ Matthias M. Mayer, "Germany's Response to the Refugee Situation: Remarkable Leadership or Fait Accompli?", **Bertelsmann Foundation**, 1 May 2016, s.6. (Çevirimiçi) <https://www.bfna.org/research/germanys-response-to-the-refugee-situation-remarkable-leadership-or-fait-accompli/> (01.08.2018).

olumsuz demografik özelliklerinin yanında, belirli sektör ve bölgelerdeki işgücü eksikliğinin giderilmesi için Ortadoğu'dan gelen mültecileri kabul etmenin, Almanya'nın yararına olacağı düşüncesidir. Dördüncüsü ise, 2015 yılına kadar AB genelinde ve Almanya özelinde mülteci krizine herhangi bir çözüm bulunamamış olmasının Almanya'yı, gelen göçmenleri ya 'kabul etmek' ya da 'insani bir felakete sebep olmak' gibi iki seçenek arasında tercih yapmaya zorlamasıdır.²⁹¹ Bu faktörler, Almanya'nın mülteci politikasını şekillendirirken Ağustos 2015'te Merkel, mültecilerin girdiği ilk AB ülkesinde sığınma başvurusu yapmasını zorunlu kılan Dublin Yönetmeliği'ni²⁹² askıya alarak binlerce Suriyeli mülteciyi kabul edeceğini açıklamıştır.²⁹³ 2015 yılında Merkel'in, AB düzenlemelerine rağmen sığınmacılara kapılarını açacağını ilan etmesi, göçmenlerin gözünde Merkel'i bir kahraman haline getirmiştir. Başta sosyal medyada olmak üzere Suriyeliler, Merkel'i öven yazılar paylaşmışlardır. Macaristan'da bulunan Suriyeliler de "Merkel" ve "Almanya" sloganları eşliğinde, Merkel fotoğraflarıyla Almanya'ya gitmeye çalışmıştır.²⁹⁴ 2014 yılında Almanya'da 238.676 yeni mülteci kayıt altına alınırken, 2015 yılında binlerce mültecinin Almanya'ya yönelmesiyle 1.091.894 yeni mülteci kayıt altına alınmış ve bir önceki yıla göre neredeyse beş kat artış göstermiştir.²⁹⁵

Almanya'nın 2015 yılındaki politika değişikliği sonrası, Almanya'ya iltica başvurularında da artış meydana gelmiştir. Şekil 5'te görüldüğü üzere, Almanya'ya

---

²⁹¹ a.g.e., s.6-7.

²⁹² Dublin Yönetmeliği, AB'de bir iltica başvurusunun incelenmesinden hangi üye devletin sorumlu olduğunu belirlemektedir. Genellikle sorumluluk, iltica başvurusunun yapıldığı ilk üye devlete aittir. Dublin yönetmeliği hakkında daha detaylı bilgi için; Bkz. European Commission, "Country Responsible for Asylum Application (Dublin)", **Migration and Home Affairs**. https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en (02.08.2018).

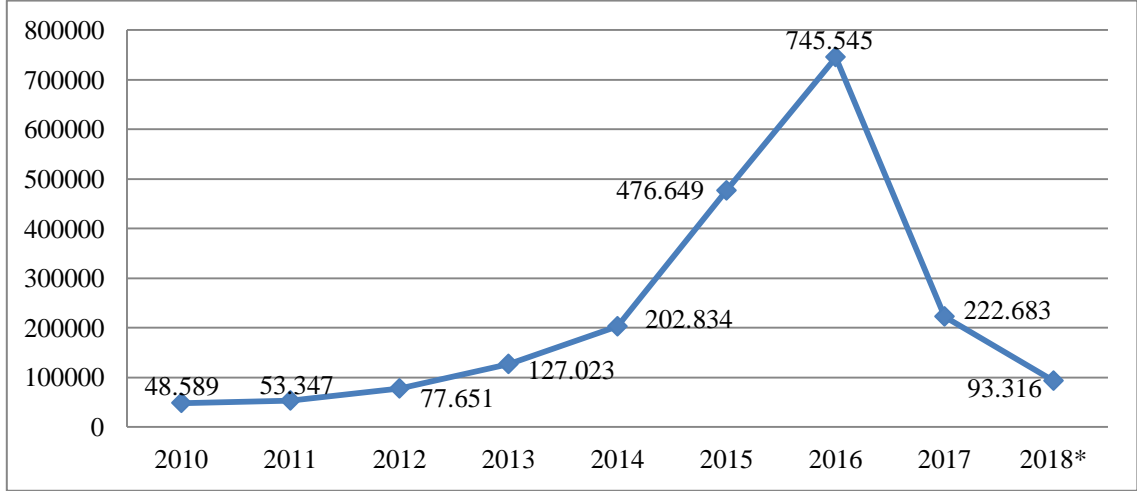
²⁹³ Seth M. Holmes and Heide Castañeda, "Representing the 'European Refugee Crisis' in Germany and Beyond: Deservingness and Difference, Life and Death", **American Ethnologist**, Vol.43, No.1, 2016, s.14.

²⁹⁴ İlhan Aras ve Akın Sağıroğlu, "Almanya ve Suriyeli Mülteci Krizi", **Researchgate**, 2018, s.4. (Çevirimiçi) <https://www.researchgate.net/publication/326356915> (02.08.2018).

²⁹⁵ Statista (a), "Anzahl der neu Registrierten Flüchtlinge in Deutschland von 2014 bis 2018". (Çevirimiçi) <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/663735/umfrage/jaehrlich-neu-registrierte-fluechtlinge-in-deutschland/> (02.08.2018).

2015 yılında yapılan iltica başvuru sayısı, 2014 yılına göre iki kattan fazla artarken 2016 yılında nerdeyse dört kat artmıştır.²⁹⁶

Şekil 5: Yıllara göre Almanya'ya yapılan iltica başvuruları (2010-2018)

(*) 2018 yılına ait veriler Haziran ayına kadar olan dönemi kapsamaktadır.

Kaynak: Statista (b).

Almanya’da, 2015 yılında mülteci sayısındaki artış, ülke içerisinde tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Merkel’in başında bulunduğu Hristiyan Demokrat Birliği’nin (CDU) kardeş partisi Hristiyan Sosyal Birliği’nin (CSU) Genel Başkanı Horst Seehofer, “sığınmacı akınının kontrollü ve sınırlı olması gerektiğini” belirtmiş, gerekirse “Federal Yönetimi, Anayasa Mahkemesi’ne dava etmekle tehdit etmiş” ve Merkel’e sert eleştirilerde bulunmuştur.²⁹⁷ Bu sırada Göç ve Mülteci Dairesi Başkanı Manfred Schmidt görevinden istifa etmiş, bu istifanın Merkel hükümetinin mülteci politikasına yönelik bir tepki olduğu yorumları yapılmıştır.²⁹⁸

Ülke içerisindeki siyasi tartışmalarla birlikte, açık kapı politikası, tüm Almanlar tarafından olumlu karşılanmamış, bu da Merkel’in popülaritesinin azalmasına neden olmuştur. Krizin başlamasından iki yıl sonra mültecilere yönelik tutumlar olumsuz anlamda değişmeye başlamıştır. Ocak 2017 yılında Almanya’da yapılan bir ankete göre, Almanların %40’ı mültecileri Alman kültürüne yönelik bir tehdit olarak

²⁹⁶ Statista (b), “Anzahl der Asylanträge (insgesamt) in Deutschland von 1995 bis 2018”. (Çevirimiçi) <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/76095/umfrage/asylantraege-insgesamt-in-deutschland-seit-1995/> (02.08.2018).

²⁹⁷ Bayraklı ve Keskin, s.21.

²⁹⁸ a.g.e., s.21.

görmüştür. Bu oran, Ekim 2016 tarihinde %33'tü. Ankete katılanların %62'si mülteci sayılarındaki artışın, suç oranını yükselteceğini düşünürken, Ocak 2017 tarihinde yapılan ankette bu oran %70'e yükselmiştir. Bu nedenlerden dolayı, diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Almanya'nın yakın geleceğinde mülteci alımına yönelik bir destek muhtemel görünmemektedir. Bu durum hükümetin, mülteci politikasını savunmasını zorlaştırmıştır. Bununla birlikte, yabancı uyruklular tarafından işlendiği iddia edilen cinsel saldırı haberleri ve bazı sığınmacıların IŞİD'den ilham alarak terör saldırılarında bulunması, kamuoyunun mültecilere yönelik tutumunu değiştiren önemli dönüm noktaları olmuştur. Siyasi krizlerle birlikte, kamuoyunda artan memnuniyetsizlik, Merkel hükümetinin üzerinde baskı oluşturmaya başlamıştır. Bu kapsamda Merkel, "2015'teki durumun tekrar etmeyeceğine" ilişkin söz vererek "göçün daha kontrollü ele alınacağını" ifade etmiştir.²⁹⁹ Almanya'nın 2015 yılındaki açık kapı politikası, Balkan rotası üzerinden olmak üzere daha fazla mülteci göçüne neden olmuştur. Bu da Avusturya, Macaristan, Slovenya ve Hırvatistan gibi transit ülkeler üzerinde baskıya neden olmuştur.³⁰⁰ Bu durumu değiştirmeye çalışan Almanya, Schengen Anlaşması'nı askıya alarak geçici sınır kontrollerini başlatmıştır.³⁰¹ Aynı zamanda federal hükümet, Ekim 2015 ve Mart 2016'da İltica Kanununda önemli değişiklikler gerçekleştiren İltica I ve İltica II paketlerini kabul etmiştir. Buna göre, tam mülteci veya sığınma statüsü bulunmayan kişiler için aile birleşimi yasaklanmıştır. Ayrıca, değişiklikler kapsamında ciddi suçlar işleyen mültecilerin ve göçmenlerin sınır dışı edilmeleri düzenlenmiştir.³⁰²

Almanya, 2015 yılında mülteciler için 21.1 milyar Euro harcamıştır. Diğer AB ülkelerini de krize taraf haline getirerek, mali yükten kurtulmayı amaçlayan Almanya, mültecilerin buldukları ülkede kalmaları için maddi destek sağlayarak, Almanya'ya mülteci akını azaltmayı amaçlamıştır. Ayrıca 2017 sonlarında, sığınmacıların geri dönüşlerini teşvik etmek amacıyla, Almanya'yı terk eden sığınmacılara 3 bin Euro

---

²⁹⁹ Stefan Trines, "Lessons From Germany's Refugee Crisis Integration, Costs and Benefits", **World Education News and Reviews (WENR)**, 2 May 2017, (Çevirimiçi) <https://wenr.wes.org/2017/05/lessons-germanys-refugee-crisis-integration-costs-benefits> (02.08.2018).

³⁰⁰ Mayer, s.8.

³⁰¹ Bayraklı ve Keskin, s.19.

³⁰² Bruce Katz, Luise Noring and Nantke Garrelts, "Cities and Refugees: The German Experience", **Brookings Institution: Washington D.C.**, 18 September 2016, s.7.

yardımda bulunacağını açıklamıştır.³⁰³ Balkan rotasının kapatılmasının yanı sıra AB ile Türkiye arasında Geri Kabul Anlaşması'nın imzalanmasıyla birlikte, 2016'dan itibaren Almanya'ya yönelik göç hızı yavaşlamıştır.³⁰⁴ Nitekim, 2016 yılında 321.361 yeni mülteci kayıt altına alınırken, bu sayı 2017 yılında 186.644'e düşmüştür. Haziran 2018 tarihine kadar da 54.790 yeni mülteci kayıt altına alınmıştır.³⁰⁵

Almanya'nın, mülteci krizi sırasında tam anlamıyla bir açık kapı politikası izlemediği görülmektedir. Merkel'in, 2015 yılının ortalarından itibaren mültecilere kapıların açılacağını söylemesi, mülteciler tarafından Merkel'e kahraman gözüyle bakılmasına yol açmıştır; ancak, 2015 yılında gelen mülteci sayısının bir önceki yıla oranla beş kat artması, ülke içerisinde siyasi krizlerin yaşanmasına neden olmuştur. Siyasi krizlerle birlikte, kamuoyunda artan memnuniyetsizlik, Merkel'in politika değiştirmesine neden olmuştur. Nitekim, Schengen Anlaşması'nın askıya alınarak, sınır kontrollerinin uygulanmaya başlanması, iltica kanunlarında yapılan değişikliklerle mültecileri hedef alan düzenlemelerin getirilmesi, mültecileri kabul etme politikasından geri dönüş için teşvik verilmesi noktasına gelinmesi, 2015 yılında izlenen açık kapı politikasının bir istisna olduğunu ortaya çıkarmıştır.

3.4. Avusturya'nın Mülteci Krizindeki Yaklaşımı

Avusturya, coğrafi olarak Avrupa'nın Kuzey-Güney ve Doğu-Batı göç yollarının ortasında yer aldığı için mülteci krizinin ağırlığını en fazla hisseden ülkelerden biri olmuştur. 2015 ve 2016 yıllarında, ani göç hareketlerinin artması ve sığınma başvurularında artış meydana gelmesi nedeniyle, Avusturya büyük bir baskı altına girmiştir.³⁰⁶ Avusturya, 2015 yılında 88.340 sığınma başvurusu almıştır. Bu sayı, bir önceki yılın üç katıdır. 2016 yılında ise 42.285 sığınma başvurusu yapılmıştır ve bu sayı bir önceki yılın yarısından daha azdır.³⁰⁷ 2015 yılında yapılan sığınma başvuruları, Avusturya nüfusunun %1'ine ve 2015'te, AB ülkelerine sığınma başvurusunda

³⁰³ Aras ve Sağıroğlu, s.5.

³⁰⁴ Katz, Noring and Garrelts, s.3.

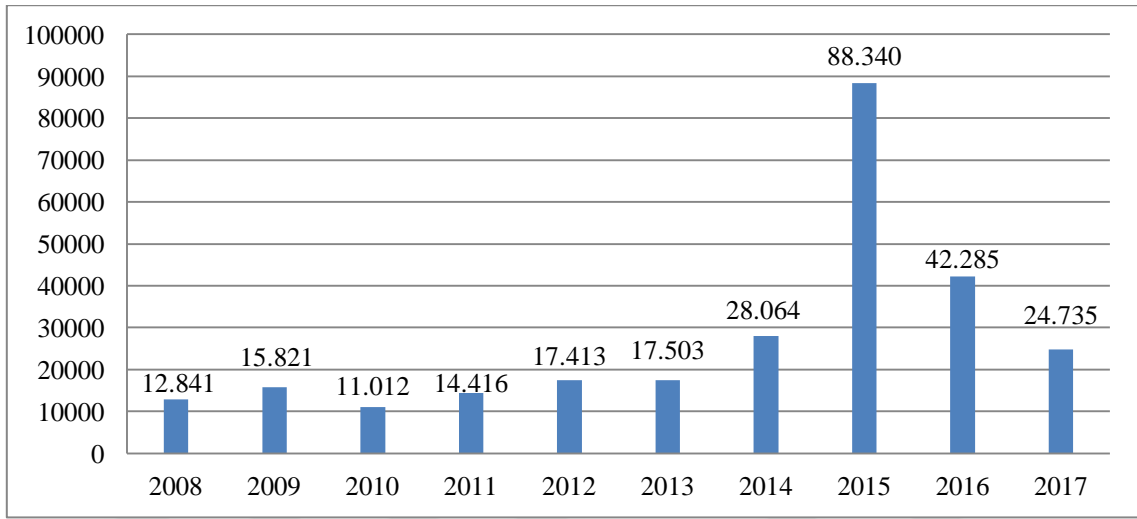
³⁰⁵ Statista (a), (Çevirimiçi) <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/663735/umfrage/jaehrlich-neu-registrierte-fluechtlinge-in-deutschland/> (03.08.2018).

³⁰⁶ Peter Hilpold, "Unilateralism in Refugee Law: Austria's Quota Approach Under Scrutiny", **Human Rights Review**, Vol.18, No.3, 2017, s.306.

³⁰⁷ "Austria Annual Policy Report 2016", **European Migration Network (EMN)**. (Çevirimiçi) <https://www.emn.at/en/publications/annual-reports/> (06.08.2018).

bulunanların %7'sine tekabül ederken, Avusturya en fazla sığınma başvurusu alan dördüncü ülke olmuştur.³⁰⁸ Şekil 6'da yıllara göre Avusturya'ya yapılan iltica başvuruları gösterilmiştir.³⁰⁹ Buna göre, 2015 yılında yapılan sığınma başvuruları, Avusturya için en yüksek seviyeye ulaştıktan sonra bu eğilim, 2016 yılından itibaren tersine dönmeye başlamıştır.

Şekil 6: Yıllara göre Avusturya'ya yapılan iltica başvuruları (2008-2017)

Kaynak: Bundesministerium Inneres.

Avusturya, krizin en yoğun olduğu dönemlerde yürütülecek politikalarla ilgili kararları etkileme ve bu kararlardan etkilenme anlamında çoğu zaman merkezi bir yere sahip olmuştur. Yeni gelen insanların sayısındaki büyük artışa rağmen, çoğu Avusturya federal bölgesinin alım kotasını doldurmadığı ve bazı toplulukların, kısmen de vatandaşların güvenlik kaygısı sebebiyle, mülteci yerleşkeleri için kalıcı çözümler üretmeyi reddettiği için siyasi tansiyon yükselmiştir. 2015 yazında, Avusturya'nın ilk alım merkezleri yetersiz kalmıştır. Geçici çadır kampları ve konteynir yerleşim birimleri dolmuş ve mültecileri uygun bir şekilde kaydetmek ve yerleştirmek mümkün olmamıştır. 2015 yazının sonunda, Doğu Avusturya'da bir otoyolda 71 mülteci, insan kaçakçılığı yapan bir kamyonun kasasında ölü bulununca trajedi, kamuoyunda büyük

³⁰⁸ Isabella Buber-Ennsner, Judith Kohlenberger, Bernhard Rengs and Others "Human Capital, Values and Attitudes of Persons Seeking Refuge in Austria in 2015", **Plos One**, Vol.11, No.9, 2016, e0163481, s.2. (Çevirimiçi) <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0163481> (06.08.2018).

³⁰⁹ Bundesministerium Inneres, "Asylanträge 2002 bis 2017". (Çevirimiçi) <http://www.bmi.gv.at/301/Statistiken/start.aspx#jahr> (06.08.2018).

üzüntü yaratmış ve mülteci krizinin, artık Avrupa'nın uzağında yer alan bir sorun olmadığına dair bilinç artmıştır.³¹⁰

Avusturya'nın mülteci krizine verdiği tepkiler, 2015 boyunca mültecilerin girişine yönelik takındığı çelişkili tavrı gözler önüne sermiştir. Sözel olarak mültecilerin kabulünü belli bir orana kadar hoş karşılarken, 'öteki'ne duyduğu güvensizlik, attığı adımların belirleyicisi olmuştur. Merkez sol Sosyal Demokratik Parti'nin (SPÖ) ve FPÖ'nün ülke çapında önemli ölçüde destek aldığı dikkate alındığında hükümetin çelişen tepkilerinin, ülkedeki farklı siyasi fikirlerin yansıması olduğu görülebilir. SPÖ'nün mültecilere yönelik tutumu, FPÖ'ye göre olumlu olsa da çoğu araştırmacı, devletin krize yönelik tepkisinin, FPÖ'nün etkisini daha fazla yansıttığını düşünmüştür. Bu durum, Viyana'ya yaklaşık 32 km uzaklıkta bulunan ve ülkenin en büyük mülteci kampı olan Traiskirchen'de meydana gelen olaylarla da kanıtlanmıştır. Traiskirchen Avusturya'ya gelen birçok mültecinin ilk durağı olurken, mülteci akınının başladığı sıralarda, yetkililer kötü hazırlanmış ve yeteri kaynak bulundurmamıştır. Dahası, yerel ve genel yönetim, Traiskirchen'deki zorlu koşullara aldırmaksızın, mülteciler için kalıcı bir yerleşim yeri bulmayı reddetmiştir. Ayrıca yetkililer, kampta hırsızlık ve küçük çaplı suçların ortaya çıkmasını engellemek için çok az çaba harcamıştır. Uluslararası Af Örgütü ise kampı, 'aşığılayıcı ve insanlık dışı' olarak nitelendirmiş, bunun Avusturya için başarısızlık olduğunu ifade etmiştir.³¹¹

Son birkaç on yılda Avusturya'nın, sığınma ve iş piyasasına erişim politikaları oldukça kısıtlayıcı olmasına rağmen , "tercih edilen bir sığınak ve yardımsever bir ev sahibi" olarak görülmüştür.³¹² Ancak bazı siyasetçiler, Avusturya'ya kabul edilen mülteci sayısına katı bir sınırlama getirmek ve sınırları korumak için tel örgüler örmek gibi çağrılarda bulunmuş, bazı diğer siyasetçiler ise bunlara karşı çıkmıştır. Birkaç ay içerisinde bu çağrılar desteklenmiş ve/veya üstü kapalı yollarla sürdürülmüştür. Sonunda her iki talep de yerine getirilmiş ve 11 Kasım 2015'te hükümet, bir 'sınır

---

³¹⁰ Esther Greussing and Hajo G. Boomgarden, "Shifting the Refugee Narrative? An Automated Frame Analysis of Europe's 2015 Refugee Crisis", **Journal of Ethnic and Migration Studies**, Vol.43, No.11, 2017, s.1753.

³¹¹ Rebecca Mendelsohn, "The European Refugee Crisis: Nationalist Backlashes within the European Union", **MJUR**, Issue.7, 2017, s.161-162.

³¹² Buber-Ennsner, Kohlenberger, Rengs and Others., s.2.

yönetimi' sistemi kurmayı kabul etmiş ve 20 Ocak 2016'da sığınma başvuruları için yıllık üst sınırı 37.500 olarak kararlaştırmıştır.³¹³ Aldığı bu karar sonrası Avusturya, mültecilere bir üst sınır koyan ilk AB ülkesi olmuştur.³¹⁴

Paris'te meydana gelen terör olayları ve Köln'de yeni yıl arefesindeki cinsel taciz vakaları, Avrupa'da birçok ülkede olduğu gibi, Avusturya'da da mültecilere yönelik tepkilerin değişmesine neden olmuştur. Yaşanan son olay, tartışmaları mültecilere konukseverlik göstermek odağından kaydırıp, “kadınlarımızı yasadışı göçmenlerden koruma” odağına oturtmuştur.³¹⁵ Çoğu hükümet üyesi, sınırın en azından kısmen kapatılması ve kontrolün güçlendirilmesi hakkındaki tartışmalarda ‘sınırı tel örgüyle çevirme’ lafını kullanmamak için büyük gayret gösterse de muhalif FPÖ, bu terimi sert tavrını belli etmek için kullanmıştır. Ekim 2015 tarihinde, dönemin İçişleri Bakanı Johanna Mikl-Leitner, mültecilerin sınırı geçmek için kullandığı bir sınır kontrol noktasına yaptığı ziyarette “Avrupa Kalesi inşa edilmelidir. AB'nin dış sınırlarında daha iyi bir koruma olmadan uzun vadede durumu kontrol altına almanın mümkün olmayacağını” belirtmiştir.³¹⁶

Macaristan'ın, Eylül 2015 başında sığınma politikalarını sertleştirdiği için Avusturya halkının birçok kesiminde, mültecilerle dayanışma teşvik edilmiştir. Ancak, Ekim 2015 tarihinden bu yana Avusturya devleti, mültecileri konukseverlikle karşılayan Eylül'deki o havadan, sığınma hakkı için başvurulara üst sınır koyma talebiyle uzaklaşmıştır. Doğu ve Batı Avusturya'daki önemli mülteci rotalarında sınır kontrolleri hayata geçirilmiş, 2015 kışı boyunca sınırın kısa bir bölümüne insan hareketliliğini düzenlemek adına tel örgü çekilmiştir.³¹⁷ Sonuç olarak, Avusturya ‘mülteciliğin’ temel gerçeklerini göz ardı etmiş, mülteci akışlarını mevcut sosyal yapılara, politikaya, kültürel tutumlara ve milliyetçi ideallere tehdit olarak görmüştür. Bu bağlamda, sınırı geçmiş binlerce Suriyeli, Afganistanlı, Iraklı, Pakistanlı ve Eritreli mültecileri hoş

---

³¹³ Markus Rheindorf and Ruth Wodak, “Borders, Fences, and Limits Protecting Austria From Refugees: Metadiscursive Negotiation of Meaning in the Current Refugee Crisis”, **Journal of Immigrant & Refugee Studies**, Vol.16, No.1-2, 2018, s.16.

³¹⁴ Marianne Arens, “Austria Closes its Borders to Refugees”, **Global Research**, 26 January 2016. (Çevirimiçi) <http://www.globalresearch.ca/austria-closes-its-borders-to-refugees/5503754> (10.08.2018).

³¹⁵ Rheindorf and Wodak, s.20.

³¹⁶ a.g.e., s.25.

³¹⁷ Greussing and Boomgarden, s.1753-1754.

karşılammıştır. Aksine, mülteciler yabancı olarak nitelenmiş, Avusturyalılık için tehdit olarak görülmüşlerdir. Kasım 2015 Paris saldırıları mülteci karşıtlığını arttırmış ve olaylar sığınma taleplerinin kabul olasılığını düşürmüştür. Politik hareketlerin çoğu, Macaristan'ın milliyetçi tutumu ile paralellik göstermiştir. Hoşgörü ve yardım isteği yalnızca sözde kalmıştır.³¹⁸

3.5. Hollanda'nın Mülteci Krizindeki Yaklaşımı

Hollanda, nüfus olarak küçük olmasına rağmen Avrupa'da güçlü ekonomiye sahip ülkelerden biridir. Hollanda'nın mülteci krizindeki yaklaşımı, komşuları İngiltere'nin sert yaklaşımı ile Almanya'nın iyi niyetli yaklaşımının ortasında konumlandırılabilir. Bu bağlamda, Hollanda'nın bu insani krize verdiği yanıt, İngiltere'nin 'ikircikli' tutumunu, Almanya'nın 'merhametini' ve Doğu ve Güney Avrupa ülkelerinin 'öncelik sıralaması' yapan tutumunu da kapsayan bir yaklaşım olarak açıklanabilir. Hollanda'nın göçmenlere yönelik karmaşık bir ulusal, bölgesel ve yerel politikalar bütünü bulunmaktadır ve bunların her biri, kendini ulusun tepkisine göre ve uluslararası insan hakları gereklerine göre konumlandırmaya çalışmaktadır. Bu durum bölgesel yaklaşımlarda ve resmi faaliyetlerde farklılıklara ve "kamuoyu meşruiyetine" sahip olmayan karmaşık bir ulusal politikaya sebebiyet vermektedir.³¹⁹

Şekil 7'de yıllara göre, Hollanda'ya yapılan iltica³²⁰ başvuruları gösterilmiştir. Hollanda'da sığınma başvuruları, 2000'lerin başından 2013 yılına kadar 10.000 ile 20.000 arasında değişirken, mülteci krizinin yaşandığı dönemde önemli ölçüde artmış ve 2014 yılında neredeyse 30.000 sığınma başvurusu yapılmıştır. Bu sayı, 2015 yılında yaklaşık 60.000 ile rekor düzeye ulaşırken, 2015 yılında yapılan başvuruların %40'ı

³¹⁸ Mendelsohn, s.151-162.

³¹⁹ Sam Mackenzie, "The Netherlands Response to the Current Migrant Crisis".

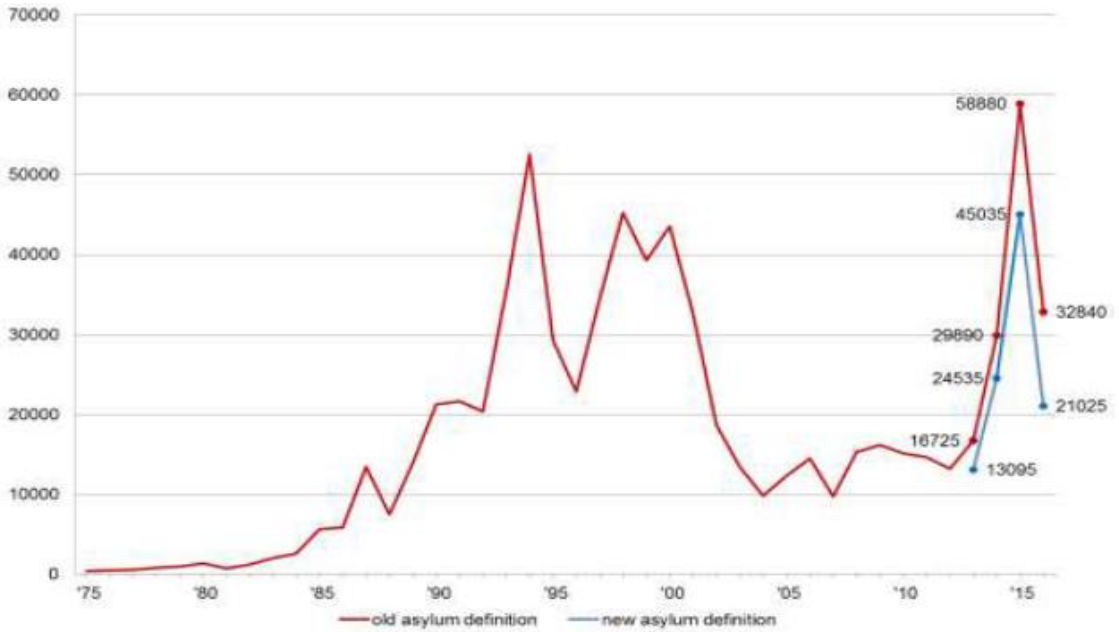
(Çevirimiçi) <https://glst490.atavist.com/the-netherlands-role-in-the-current-migrant-crisis-clone-mpjhw> (14.08.2018).

³²⁰ Hollanda'da Ocak 2014'te iltica yasası değiştirilmiştir. 2014 yılından önce, aile birleşimi talepleri, bir sığınmacıya oturma izni verildikten sonraki üç ay içerisinde yapıldıysa, bu başvurular sığınma başvuruları olarak değerlendiriliyordu. 2014 yılından itibaren sığınma statüsü verilen sığınmacıların aile üyeleri, oturma izni almak için sığınma başvurusu yapmak zorunda değil. Bu nedenle, şekil 7'de görüldüğü üzere, aile birleşimi kapsamında yapılan başvurular, sığınmacı istatistiklerine dahil edilmemiştir. Bkz. Jeanine Klaver, Arend Odé and Bertine Witkamp, "DUTCH SOPEMI REPORT 2017: Migration Statistics and Migration Policies in the Netherlands", REGIOPLAN, Publication Number.14097, s.50, Amsterdam, 12 January 2018. (Çevirimiçi) <https://www.regioplan.nl/project/dutch-sopemi-report-2017-migration-statistics-and-migration-policies-in-the-netherlands-2/> (14.08.2018).

Suriyeliler ve %17'si Eritreliler'e aittir. Suriye'den gelenlerin yaptığı başvuru sayısı 8.750'den 18.675'e yükselerek bir önceki yıla göre iki kattan fazla artmıştır. Ayrıca, Irak, Afganistan, Arnavutluk ve Ukrayna'dan gelenlerin sayısında da önemli artış meydana gelmiştir. Hollanda, 2009 ve 2012 yılları arasında yapılan sığınma başvurularının büyük çoğunluğunu reddederken, 2013 yılından itibaren bu durum değişmeye başlamıştır. Özellikle 2014 ve 2015 yılında yapılan sığınma talepleri, önemli ölçüde olumlu sonuçlanmıştır. 2014 yılında yapılan sığınma başvurularının %67'si olumlu sonuçlanırken, bu oran 2015 yılında %80'e çıkmıştır. Sığınma taleplerine yönelik olumlu kararlardaki büyük artışın nedeni, başvuruların Suriyeliler ve Eritreliler tarafından yapılmasından kaynaklanmış ve 2015 yılında bu grup tarafından yapılan başvuruların %98'i olumlu sonuçlanmıştır. 2015 yılında, 16.450 mülteci Hollanda'dan sığınma hakkı kazanmıştır. Mültecilerin çoğu (olumlu kararların %57'si) ikincil koruma hakkından yararlanmıştır. Tüm bunların yanında, 2015 yılında Arnavutluk ve Ukrayna'dan gelen taleplerde önemli ölçüde artış olsa da bu grup için yapılan başvuruların neredeyse tamamı reddedilmiştir.³²¹

Şekil 7: Yıllara göre Hollanda'ya yapılan iltica başvuruları (1975-2017)

Kaynak: Klaver, Odé and Witkamp, s.51.

³²¹Jeanine Klaver, "Local Responses to the Refugee Crisis in the Netherlands: Reception and Integration", **Institute of Public Affairs**, Warsaw, 2016, s.3.

(Çevirimiçi) http://www.forintegration.eu/uploads/drive/publikacje/pdf/holandia_1.pdf (15.08.2018).

Hali hazırda, Hollanda’da sığınma talepleri, Cenevre Sözleşmesi kapsamında ya da ikincil korumaya dayanılarak onaylanmaktadır. 2015 yılında ikincil korumaya dayalı 9.400, Cenevre Sözleşmesi’ne dayalı 6.660 (ve insani yardım kapsamında 390 adet) kabul gerçekleştirilmiştir. Hem Cenevre Sözleşmesine bağlı olarak hem de ikincil korumaya dayalı sığınma taleplerine yönelik olumlu kararlar, 2013 yılından itibaren önemli ölçüde artmıştır. 2014 yılından önce mecburi insani sebeplerden (örneğin karşı karşıya kalınan travmalar) ötürü de sığınma hakkı verilmiştir.³²²

2014 yılından itibaren sığınma taleplerinde ciddi artış meydana gelmesiyle birlikte, sığınmacıların alımından (Sığınmacıların Kabulü İçin Merkez Ajansı/COA) ve başvuruların işlenmesinden (Göç ve Yurttaşlık Hizmetleri/IND) sorumlu hükümet kurumları alım ve işleme kapasitelerini artırarak karşılık vermişlerdir. COA, var olan alım merkezlerini artırmış ve yeni yerler (geçici/acil) oluşturmuştur. 2014’te yaklaşık 10.000 yatak kapasiteli 20 yeni alım merkezi açılmıştır. Bununla birlikte, Kasım 2015’te Hollanda’da hükümetin çeşitli kanatları arasında yönetsel bir anlaşmaya varılarak genel ve yerel yönetimler arasında, mültecilerin alımı ve uyum sürecinde daha fazla işbirliği için bir zemin teşkil etmiştir. Ayrıca 2015’te, yüksek sığınmacı sayısına karşılık olarak geçici bir ‘Bakanlık Göç Komitesi’ oluşturulmuştur. Bu komite, Avrupa’ya yapılan göçlerin sebeplerine ilişkin önlemleri, göçü sınırlayıp AB içindeki görev dağılımını daha iyi bir şekilde yapacak dengeli bir AB politikası oluşturmak için yapılabilecekleri ve hem sığınmacılar hem de Hollanda’da ikamet izni olanlar için hızlı ve dikkatli bir alım prosedürü oluşturmaya yönelik adımları ele almıştır. 2015 sonbaharında, mültecileri Avrupa içerisinde yeniden yerleştirmeyi öngören plan kapsamında, Hollanda hükümeti 6.000 mülteciyi (ağırlıklı olarak Yunanistan ve İtalya’dan) yerleştirmeyi kabul etmiştir. Bu da, Avrupa’ya yerleştirilmesi öngörülmüş toplamda 160.000 mültecinin yaklaşık %4’üne denk gelmektedir. Eylül 2016 yılına gelindiğinde, Hollanda var olan kota’nın yaklaşık %11’ini yerleştirmiştir.³²³

Son olarak Hollanda Hükümeti, 2018 yılında insani ve etkili bir göç politikası oluşturma amacıyla kapsamlı bir yaklaşım ortaya koymuş ve uluslararası düzeyde,

---

³²² Klaver, s.5.

³²³ a.g.e., s.5.

Avrupa düzeyinde ve yerel düzeyde belirlenen hedeflere ulaşmak için altı kriter belirlemiştir. Bu kriterler:

1. Düzensiz göçü önleme,
2. Mültecilerin ve bölgedeki yerinden edilmiş insanların alım ve korunmasını geliştirme,
3. AB’de ve Hollanda’da, dayanışma temelli güçlü bir sığınma sistemi inşa etme,
4. Yasadışı konaklamayla mücadele ve dönüşleri hızlandırma,
5. Yasal göç yollarını teşvik etme,
6. Entegrasyon ve katılımı desteklemeyi içermektedir.³²⁴

Yukarıda da ifade edildiği gibi Hollanda, genel olarak göç politikalarında oldukça kısıtlayıcı bir politikaya sahip iken, bu durum 2013 yılından itibaren değişmeye başlamış ve daha ılımlı yaklaşım sergilenmiştir. Nitekim, Suriye ve Eritre gibi ülkelerde yaşanan gelişmeler nedeniyle, bu ülkelere gelen mültecilere kapılar açılmıştır. Aralık 2015’te yapılan araştırmalara göre, Hollanda nüfusunun büyük çoğunluğu, mültecilerin gelişine olumlu yaklaşmıştır. Buna göre, Hollandalıların %42’si kendi topluluklarında sığınmacı merkezlerinin bulunmasına karşı çıkmazken, %29’u belirli koşullar altında bu merkezleri kabul edilebilir bulmuştur. %21’i ise herhangi bir merkeze tamamen karşı çıkmıştır.³²⁵ Böyle bir süreçte, Hollanda’da hükümet ve toplumdaki bazı kesimler, genel olarak entegrasyon yanlısı yaklaşımlar sergilemiştir. Ancak bu yaklaşım tüm toplum içerisinde aynı düzeyde olmamıştır. Nitekim, toplum içerisinde önemli bir kesimin göç karşıtı yaklaşımları söz konusudur. Örneğin; mülteci merkezlerine kesik domuz başı göndermek, yerel belediyelerin konsey toplantılarına havai fişek fırlatmak, yetkililere kurye ile kurşun göndermek vb. göç karşıtı eylemler olmuştur. Toplum içerisinde bazı kesimler özellikle Müslümanların, var olan toplum kodlarını yeniden yazmaya çalıştığını şiddetle savunmuştur.³²⁶ Genel olarak Hollanda, 2017 yılına kadar göçmen-

³²⁴ “Comprehensive Agenda on Migration”, **Ministry of Justice and Security**, 28 March 2018, s.2-3. (Çevirimiçi) <https://www.government.nl/topics/asylum-policy/documents/parliamentary-documents/2018/07/10/comprehensive-agenda-on-migration> (17.08.2018).

³²⁵ Nick Vos, “Letter From the Netherlands: We Refugees are Like Chemical Waste”, **The Brooklyn Rail**, 11 July 2016.

(Çevirimiçi) <https://brooklynrail.org/2016/07/field-notes/refugees-like-chemical-waste> (17.08.2018).

³²⁶ Mackenzie, a.g.e.

leri kucaklayan bir yaklaşım sergilemiştir. Ancak, genel seçimlerde aşırı sağın yaratmış olduğu tehdit, iktidar partisini daha sert bir yaklaşıma itmiştir.³²⁷

3.6. Mülteci Krizinin Avrupa’da Siyasal Yansımaları ve Aşırı Sağ

Ulus devletinin ve milliyetçi emellerin kutsallığını tehdit eden durumlar (mülteci krizi gibi) milliyetçi söylemlerin artmasına neden olur. Göç artışının, milliyetçi tepkilere neden olmasının altında, göçmenlerin, toplumun birliğini ve homojenliğini tehdit ettiği düşüncesi yatmaktadır.³²⁸ Bu durum ‘ötekine’ duyulan korkuyu ortaya çıkarmakta ve yerel, milli ve Avrupalı kimliklerini koruma, vatandaşların güven ve uyum içinde hissettikleri topluluklar yaratma ihtiyacını doğurmaktadır.³²⁹ ASP’ler, yerel halkın korkularına ve göçmen karşıtı duygularına hitap ederek, farklı kültürlere sahip çok sayıda mültecinin halkta yarattığı memnuniyetsizlikten yararlanmaya çalışmaktadır.³³⁰

Bu çalışmanın temel argümanlarından biri, söz konusu ülkelerin mülteci krizine yönelik tutumlarının, toplumda milliyetçi tepkilere neden olduğu ve aşırı sağın yükselmesini etkilediğidir. Yukarıda ifade edildiği gibi, Almanya, Avusturya ve Hollanda, mülteci krizine yönelik tutarlı bir yaklaşım sergileyememiştir. Bu durum, toplumda huzursuzluk ve politikacılara yönelik memnuniyetsizliği ortaya çıkarmıştır. ASP’ler, parti programları, lider söylemleri ve seçim kampanyalarıyla, toplumda oluşan memnuniyetsizliği kendi lehine çevirmeye çalışmışlardır. Bu durum AfD, FPÖ ve PVV örneklerinde görülebilir.

---

³²⁷ Caroline O’Doherty, “The Migrant Crisis and the Very Different Approaches Adopted by the 28 EU States”, **Irish Examiner**, 25 June 2018.

(Çevirimiçi) <https://www.irishexaminer.com/ireland/the-migrant-crisis-and-the-very-different-approaches-adopted-by-the-28-eu-states-472296.html> (18.08.2018).

³²⁸ Mendelsohn, s.165.

³²⁹ Zaslove, s.108.

³³⁰ Andreas Steinmayr, “Exposure to Refugees and Voting for the Far-Right: (Unexpected) Results from Austria”, **Econstor**, March 2016, s.23.

3.6.1. Almanya İçin Alternatif Parti/Alternative für Deutschland (AfD)

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Almanya'da kurulan düzende, aşırı sağın parlamentoda temsilini engellemek için %5 barajı getirilmiştir.³³¹ Bu anlamda Almanya, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sağ popülist oluşumların yerleşik siyasete katılmaları için oldukça zor bir ülke olmuştur. Almanya'da sağcı popülist partiler, yerel ve eyalet düzeyinde başarı elde etseler de aynı başarıyı Federal Parlamento seçimlerinde sağlayamamış ve marjinal kalmışlardır.³³² Günümüzde, Almanya'da Federal Parlamento düzeyinde en büyük başarıyı ise AfD elde etmiştir.

AfD, 2012 sonlarında Alexander Gauland, Konrad Adam ve Bernd Lucke tarafından kurulan Seçim Alternatifi 2013'ten (Wahlalternative 2013) türemiştir. Alexander Gauland, eski bir Federal Çevre Bakanlığı Daire Başkanı, Konrad Adam, etkili *Frankfurter Allgemeine Zeitung* gazetesinin eski editörlerinden biri ve Bernd Lucke, Hamburg Üniversitesi'nde saygıdeğer bir makroekonomi profesörüydü. Hepsinin istihbarat ve etkileşim ağı kuvvetliydi ve Wahlalternative için hazırladıkları ortak bildiri kısa zamanda, çoğu CDU eski üyeleri olan ekonomistlerden, gazetecilerden, iş dünyasının önde gelenlerinden ve siyasi aktivistlerden oluşan etkileyici bir grubu etrafında toplamayı başarmıştır. 2013'ün ilkbaharına gelindiğinde, AfD'yi oluşturan bu yapı, Berlin'de ilk parti kongresini gerçekleştirmiştir. Kongrede, yönetim kadrosu resmi olarak seçilmiş ve bir parti programı oluşturulmuştur. Mayıs 2013'te AfD 16 Alman eyaletinin hepsinde, o yılın Eylül'ünde gerçekleşecek olan federal seçimlerde yarışmak için yerel örgütler oluşturmuştur.³³³

Şubat 2013'te, genel seçimlerden sadece yedi ay önce kurulan parti, Wahlalternative 2013 gibi kaynağını neoliberal siyasetten almaktadır.³³⁴ Genel olarak, hükümetin Euro'yu kurtarma politikasına karşı çıkan parti, Euro bölgesinin de

³³¹ Atikkan, s.131.

³³² Murat Çakır, "Sağ Popülizm: Neoliberal Dönüşümün Egemenlik Aracı", İçinde Elçin Aktoprak ve A. Celil Kaya (drl.), **21. Yüzyılda Milliyetçilik: Teori ve Siyaset**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016, s.237-238.

³³³ Charles Lees, "The AfD: What Kind of Alternative for Germany?", University of Bath, UK., Department of Politics, Languages, and International Studies, 2015, s.4. (Çevirimiçi) <https://www.psa.ac.uk/sites/default/files/conference/papers/2015/Lees%20AfD%20FINAL.pdf> (20.08.2018).

³³⁴ Carl C. Berning, "Alternative für Deutschland (AfD): Germany's New Radical Right-Wing Populist Party", **DICE Report**, Vol.15, No.4, 2017, s.17.

dağılmasını istemiştir. 22 Eylül 2013'teki Bundestag seçimlerinde AfD, oyların %4,7'sini alarak meclise girmeyi kıl payı kaçırmıştır. AfD, ekonomide büyük ölçüde liberal ve sosyal alanda muhafazakârlık yönünde kuvvetli bir eğilim sergilese de, tüm siyasi gruplardan seçmen almayı başarmıştır.³³⁵

AfD platformunun çerçevesi, ideolojik özgürlük üzerine inşa edilmiştir. Kendisini uzman ve ekonomik açıdan yetenekli bir parti olarak sunmuştur. Partinin lideri Bernd Lucke'un, makroekonomi profesörlüğü ve sıkı bir Reform Kilisesi üyeliğini harmanlayan biyografisi bile, partinin piyasa köktenciliği ile sağ kanat muhafazakârlığı yan yana getiren ideolojik bileşimine işaret etmektedir. AfD'nin ideolojisi, neoliberalizm ve muhafazakârlığın farklı düşünce ekollerinden çok farklı kesimleri bir araya getirmiştir. Fakat tüm bu kesimler piyasa köktenciliğini desteklemektedir ve hükümet müdahalesine, ayrıca eşitlikçi olmayan ve sosyal refah karşıtı pozisyonlara karşıdır. AfD'nin ideolojik temeli, sadece neoliberal değil, aynı zamanda muhafazakârlıktan çeşitli bileşenler almıştır. Böylece, piyasa köktenciliği, siyasi liberalizmle eşleşmemektedir. Piyasa serbestliği ve şirket kârı elde etme fırsatı kuvvetli biçimde teşvik edilirken (bankalar ve hükümete karşı komplo teorilerini de içeren kışkırtıcı bir tutum takınılırken) bireysel hakların hayli sınırlandırılması öngörülür-bunun izleri göç politikalarında, aynı cinsiyetten olanlara resmi nikâh hakkının reddedilmesinde ve geleneksel aile modelinin yüceltilmesinde görülebilir. AfD, fikir özgürlüğünü ancak, görünüşte kalan bir “siyasi doğruluğa” karşı olan kendi kampanyası lehineyse yüceltir; muhalifler tarafından bu fikir özgürlüğü, AfD'ye karşı gösteriler ve eylemlerde kullanıldığında ise parti buna karşı çıkmaktadır.³³⁶

AfD'nin Mart 2014'teki kongresinde, genel “seçim programının” ana unsurlarını koruyan bir Avrupa Parlamentosu seçim bildirgesi benimsemiş ve bu unsurları daha detaylı biçimde açıklamıştır. Mayıs 2014'teki Avrupa Parlamentosu seçim kampanyalarında AfD, temelindeki AB kurumlarının ve Euro bölgesinin

---

³³⁵ Marcel Lewandowsky, “Alternative für Deutschland (AfD): A New Actor in the German Party System”, **Friedrich Ebert Stiftung**, 2014, s.2.

³³⁶ Samuel Salzborn, “Renaissance of the New Right in Germany? A Discussion of New Right Elements in German Right-Wing Extremism Today”, **German Politics and Society**, Issue 119, Vol.34, No.2 Summer 2016, s.53.

eleştirilmesi ilkesine bağlı kalmıştır.³³⁷ AfD'nin, Euro karşıtlığı üzerine izlediği politika, 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde önemli bir destek almasına neden olmuştur. Avrupa Parlamentosu seçimlerinde Euro krizinin Almanya'nın en büyük sorunu olarak gösterilmesi, AfD'nin oylarını arttırmıştır.³³⁸ 2014 Avrupa Parlamentosu seçimleriyle birlikte AfD, Alman oylarının %7,1'ini alarak, yedi sandalye ile mecliste yerini almıştır. AfD'nin bu başarısı, aynı yıl yapılan üç eyalet meclisi seçimlerinde de devam etmiştir. AfD, Almanya'nın Doğu eyaletleri olan Saksonya'da %9,7 oy ve 14 sandalye, Brandenburg'da %12,2 oy ve 11 sandalye, Thuringia'da %10,6 oy ve 11 sandalye kazanmıştır.³³⁹ 2014'te yapılan üç eyalet seçiminde de AfD'nin oyları özünde, öncelikle sağa yönelik genel bir ideolojik eğilimin, ekonomik durumun mevcut ve geleceğe yönelik olumsuz görünüşünün ve göç karşıtlığının bir değerlendirmesinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle, AfD'nin 2013 başında federal seçim kampanyasıyla başlayan seçim macerasına bakıldığında, partinin destek tabanı, programlarının yeniden belirlenmesi ile paralel olarak, önemli ölçüde değişmiştir.³⁴⁰

2014'teki Avrupa Parlamentosu seçimleri sonrasında Bernd Lucke, parti içerisindeki nüfuzunu artırmaya çalışmıştır. 2015 yılında parti içi güç mücadelesi artmaya başlamış ve partinin, İslam karşıtı "Batı'nın İslamlaşmasına Karşı Yurtsever Avrupalılar" (Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes, PEGIDA)³⁴¹ hareketiyle olan bağları üzerine parti içinde gerçekleşen bir tartışma, çatışmanın ideolojik temelini gözler önüne sermiştir. AfD'nin eş-sözcüsü ve partinin

---

³³⁷ Lewandowsky, s.2.

³³⁸ Rüdiger Schmitt-Beck, "The 'Alternative für Deutschland in the Electorate': Between Single-Issue and Right-Wing Populist Party", **German Politics**, Vol.26, No.1, 2017, s.141.

³³⁹ Salzborn, s.53.

³⁴⁰ Schmitt-Beck, s.141-142.

³⁴¹ 20 Ekim 2014'ten itibaren dünya gündemine oturan PEGIDA hareketi, ilk olarak Almanya'da ortaya çıkmış olsa da sonraki dönemlerde İngiltere, Avusturya, Danimarka, Norveç, Çek Cumhuriyeti ve İsveç gibi ülkelerde de kendini göstermiştir. PEGIDA, adında anlaşılacağı üzere, İslamofobi üzerine odaklanmaktadır. Dresden Üniversitesi'nin Ocak 2015'te yayınladığı PEGIDA anketine göre, harekete destek verenlerin profili, ekonomik olarak orta sınıftan oluşan, iyi bir eğitim düzeyine sahip, meslek sahibi ve çoğunluğu erkeklerden oluşan, ortalama yaş oranı 48 olan kişilerden oluşmaktadır. Söz konusu kişiler, hiçbir parti ve dini inanca bağlı olmayan, Dresden ya da Saksonya eyaletinde yaşayan kişilerden oluşmaktadır. PEGIDA'ya destek veren katılımcılardan sadece %25'i İslam'ı bir tehdit ve korku unsuru olarak gördüklerini ifade ederken, Alman medyasının Pegida'nın kullandığı İslamofobik söylemleri etkilediği söylenebilir. Bu doğrultuda, çoğu PEGIDA destekçisinin Müslümanları tanımadığı halde, Müslümanlara yönelik İslamofobik söylemlerde bulunduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. PEGIDA hakkında daha detaylı bilgi için Bkz. M. Nail Alkan, "Avrupa'da Yükselen İrkçilik: Pegida Örneği", **Akademik Bakış**, Cilt.8, Sayı.16, 2015, s.283-286.

Saksonya'daki eyalet lideri olan Frauke Petry, PEGIDA hareketini desteklemiş ve ortak paydalar bulmuştur. Lucke, 2015'te Essen'deki parti kongresinde parti başkanı olmak için partiyi seçime götürmüş ve Frauke Petry'ye mağlup olmuştur.³⁴² Bu mağlubiyetle birlikte, partinin ideolojik olarak sağa doğru kaydığı söylenebilir. Nitekim, Frauke Petry, Temmuz 2015'ten beri partiyi açıkça ırkçı bir pozisyona getirmiş ve parti içerisindeki liberal izleri yok etmiştir.³⁴³ Partinin ekonomik açıdan liberal olan kanadı, ekonomist Bernd Lucke ve Alman Endüstri Federasyonu (Bundesverband der Deutschen Industrie, BDI) eski başkanı Hans-Olaf Enkel etrafında toplanmıştır. Bu grup, partiden koparak Temmuz 2015'te İlerleme ve Atılım İttifak'ını (Allianz für Fortschritt und Aufbruch, ALFA) kurmuştur.³⁴⁴ AfD'nin Temmuz 2015'teki parti kongresinin ardından bölünmesi, hem AfD'nin hem de eski AfD başkanı Bernd Lucke etrafında toplanan kesimin başarılı olmasına dair şüpheleri ortaya çıkmıştır. Çünkü, her iki grubun da hitap edeceği seçmen kesimi, AfD'nin bölünmeden önce hitap ettiği seçmen kesimi ile aynıdır.³⁴⁵ Nitekim, 2015'teki bölünmeden önce, AfD yaklaşık 20.000 üyeye sahip iken, AfD'nin kurucularından Bernd Lucke'nin takipçileri AfD'den ayrıldıktan sonra üye sayısı 2015 Aralık'ında 16.400'e inmiştir.³⁴⁶

Avrupa'daki mülteci krizi, 2015 yazından bu yana Almanya'daki en önemli gündem maddesi olmuştur. AfD, mülteci krizinin yarattığı pürüzleri koz olarak kullanmış, genel seçim kampanyalarında ve kamusal alanda göç ve göçmen kavramları üzerine odaklanmıştır.³⁴⁷ Bu bağlamda AfD, mülteci krizinin yaşandığı dönemlerde temel odak noktasını ekonomik konulardan, kimlik konusuna yönlendirmiştir. Parti, Almanya'ya gelen mültecilerin, 'Alman Değerlerini' ve 'çekirdek kültürünü' tehdit ettiğini ifade etmiş; Almanya'nın 'ulusal kültürünün' 'kendine has yapısına' inanmış ve kendilerinin, bu varlığı koruma sorumluluklarının olduğunu vurgulamıştır. Bunun yanı sıra Parti, çokkültürlülüğü tehdit olarak görmüş ve siyasi olarak desteklenen

---

³⁴² Berning, s.17.

³⁴³ Salzborn, s.57.

³⁴⁴ Uwe Backes, "The Radical Right in Germany, Austria and Switzerland", In Jens Rydgren (Ed.), **The Oxford Handbook of the Radical Right**, Oxford University Press, 2018, s.455.

³⁴⁵ Salzborn, s.57.

³⁴⁶ Backes, s.458.

³⁴⁷ Berning, s.18.

çokkültürlülük yerine, Alman ‘çekirdek kültürünü’ savunmuştur.³⁴⁸ Ayrıca, çoğu sağ kanat parti gibi AfD de İslam’ı, açık bir şekilde “farklı bir kültüre ait bir din” olarak reddetmiştir. Ancak, partiye göre bu, “İslam inancına sahip insanların bizimle barış ve bütünlük içerisinde yaşadıkları” sürece kabul edilebilmesi ihtimalini ortadan kaldırmamaktadır.³⁴⁹

Almanya’ya mülteci hareketine yönelik kamuoyu tartışmaları, toplumu önemli ölçüde kutuplaştırmıştır. Alman toplumunun bir kısmı, mültecilere kucak açıp onları desteklerken, bir taraftan da ırkçılığa karşı gelmiştir. Toplumun diğer kısmı ise gittikçe artan ırkçı yorumlara sahip olmuş, göçe karşı tavır takınmış ve partinin bölünmesinin ardından gücünü kaybetmiş AfD’nin, yeniden güç kazanmasına yardım etmiş ve ona seçimlerde başarı getirmiştir. Mart 2016’da AfD, üç eyalet meclisi seçimlerinde, Saksonya-Anhalt’da %24,3 oy ve 25 sandalye, Baden-Württemberg’de %15,1 oy ve 23 sandalye, Renanya-Palatina’da ise %12,6 oy ve 14 sandalye, kazanmıştır.³⁵⁰ AfD, kuruluşundan yalnızca dört yıl sonra, 16 Alman yerel meclisinin 10’unda sandalye kazanmıştır. 2016 yılındaki Berlin seçimlerinde de oyların %14’ünü elde etmesi (kaldı ki bu, İkinci Dünya Savaşı’ndan bu yana Almanya’da bir ASP’nin aldığı en yüksek orandır) partinin en çok ses getiren zaferi olmuştur.³⁵¹

Göçün sınırlandırılmasını isteyen seçmenler, AfD’ye oy verme konusunda güçlü bir eğilim göstermişlerdir.³⁵² 2015 mülteci krizi ve Merkel’in açık kapı politikasına ilişkin yaygın endişelerin yanı sıra Fransa, Belçika ve Almanya’daki terör saldırıları, AfD’nin oylarını arttırmıştır.³⁵³ Angela Merkel tarafından başlatılan ve Almanya’ya 2015’ten bu yana 1 milyondan fazla mültecinin girmesine olanak tanıyan açık kapı politikası, AfD’nin göç karşıtı söylemini güçlendirmiştir. Yabancılara yönelik bu tutum, mültecileri, Alman toplumunun yaşadığı tüm sıkıntıların ana kaynağı olarak tanımlanması üzerine inşa edilmiştir. AfD, göçmen ve mültecilerin, Alman milli

---

³⁴⁸ Inken Rommel, “We are the People. Refugee ‘Crisis’ and the Drag-Effects of Social Habitus in German Society”, **Historical Social Research / Historische Sozialforschung**, Vol.42, No.4, 2017, s.137.

³⁴⁹ Backes, s.457.

³⁵⁰ Salzborn, s.53-57.

³⁵¹ Adina-Elena Cincu, “Far Right Populist Challenge in Europe: Alternative for Germany and the National Front”, **Europolity**, Vol.11, No.1, 2017, s.30.

³⁵² Schmitt-Beck, s.141.

³⁵³ David F. Patton, “The Alternative for Germany’s Radicalization in Historical-Comparative Perspective”, **Journal of Contemporary Central and Eastern Europe**, Vol.25, No.2, 2017, s.172.

kimliğini değiştirdiğini, bu kişilerin yasadışı işlerle uğraşarak toplumda kargaşa yarattığını, aslında Almanya'nın yerlilerine ait olması gereken işleri aldıklarını ifade etmiştir. AfD liderleri, mülteci krizinin Almanya'yı kuşatma altındaki bir kaleye çevirdiği fikrini benimsetmeye yoğunlaşmışlardır. Parti, Alman değerlerinin, prensiplerinin ve fikirlerinin, mülteciler ve göçmenler tarafından tehdit edildiğini göstermeye çalışmıştır. Bu nedenle, Andre Poggenburg (Saksonya-Anhalt'taki AfD lideri) Fransa ve Belçika'daki terörist saldırıları hatırlatarak, Avrupa'nın kendini çokkültürlülük ve İslamlaşma tehlikelerinden korumak için bir kale gibi olması gerektiğini savunmuştur.³⁵⁴

Genel itibariyle, Euro karşıtları olarak farklı bir siyaset anlayışı iddiası ile kurulan AfD, zaman içerisinde, Almanya siyaseti ve kamuoyunda mülteci karşıtı, yabancı dışmanı ve İslam karşıtı, popülist ve ötekileştirici bir yaklaşım ile gündeme gelmiştir.³⁵⁵ AfD, 24 Eylül 2017 yılında yapılan genel seçimlere yönelik parti programını, Nisan 2017 yılında Köln'de gerçekleştirdiği kongrede kabul etmiştir. “Almanya için Program” (Programm für Deutschland) başlıklı seçim programında, başta ‘Göç ve İltica’ olmak üzere, ‘İslam ve Kimlik’ ile ‘Halkın Güvenliği’ başlıklarına önem verilmiştir. Göç, entegrasyon ve mültecilik konularının, hem dış politika hem de iç politika bağlamında yer verdiği parti programına göre, yabancılara Alman vatandaşlığı verilmemelidir. Alman vatandaşlığı sadece asimile olan kişilere verilmelidir. Alman vatandaşlığına geçen fakat suç işleyen yabancılara ise vatandaşlıktan çıkarılmaları gerekmektedir. Parti programına göre, Almanya'daki kontrolsüz göç ve beraberinde getirilen sosyal ağları durdurmak için sınırlar biran önce kapatılmalıdır. Aynı zamanda aile birleşimi engellenmelidir. Sadece kimlikleri hakkında şüphe duyulmayan kişilerin iltica talebinde bulunması gerektiğini belirten programa göre, sığınma talebine ilişkin gerekçeler ortadan kalktığı anda, mülteciler geri gönderilmelidir.³⁵⁶ AfD, mültecilere verilen teşviklerin, onların uyum sağlama arzusunu azalttığına inanmaktadır.³⁵⁷ Bu

---

³⁵⁴ Cincu, s.31-32.

³⁵⁵ M. Erkuť Ayaz, “2017 Almanya Federal Seçimleri: Sađ Popüliźmin Normalleřme Tehlikesi”, **SETA**, Sayı.216, Eylül 2017, s.27.

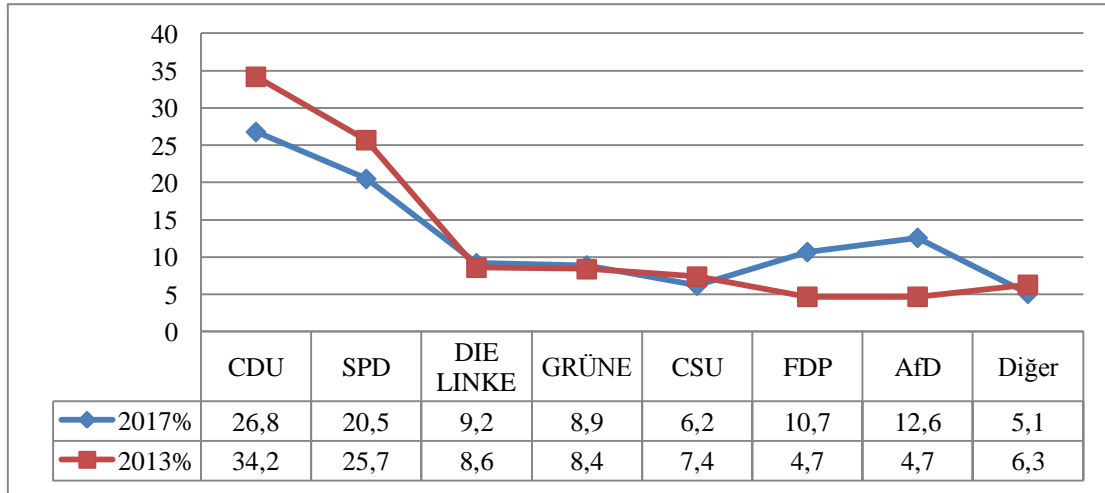
³⁵⁶ “Almanya için Alternatif Parti (AfD) 2017 Federal Seçim Programı”, **Göç Araştırmaları Vakfı (GAV)**, 14 Eylül 2017, s.1-2.

(Çevirimiçi) <http://gocvakfi.org/afd-2017-federal-secim-programi/> (29.08.2018).

³⁵⁷ Cincu, s.33.

nedenele, mültecilere ve göçmenlere yönelik maddi yardımların ve yatırımların azaltılmasını istemektedir. Ayrıca AfD, Euro yerine Alman Markının kullanılmasını hedeflemektedir.³⁵⁸ Parti programında, İslam'a yönelik katı bir tutum sergilenmiştir. AfD'ye göre, "İslam, Almanya'ya ait değildir ve ülkede artan Müslüman nüfus, Almanya için bir tehlike oluşturmaktadır."³⁵⁹ Türkiye'nin AB üyeliğine de karşı çıkan parti, Türkiye ile AB arasında imzalanan tüm anlaşmaların feshedilmesini istemektedir.³⁶⁰ Şekil 8'de, yıllara göre AfD'nin Alman genel seçimlerinde aldığı oy oranları gösterilmektedir.³⁶¹

Şekil 8: Yıllara göre AfD'nin genel seçimlerde aldığı oy oranları (2013-2017)

Kaynak: Veriler, Der Bundeswahlleiter'den alınarak derlenmiştir.

AfD, 2017 genel seçimlerinde %12,6 oy ve 94 sandalye kazanarak, 19. Alman Federal Meclisi'nin üçüncü büyük partisi olmuştur. AfD, Doğu Almanya'da, özellikle Saksonya'da, oldukça iyi bir sonuç elde etmiş, burada oyların %27'sini alarak CDU'yu geride bırakmıştır. AfD için en önemli yer Doğu Almanya olsa da Baviera ve Baden-Württemberg'in bazı bölgelerinde başarı kazanmıştır. AfD, Doğu Almanya'daki memnuniyetsizlik, sosyo-demografik yapı ve yapısal etkenlerin tümü nedeniyle çok iyi bir sonuç elde etmiştir. Batı Almanya'da ise AfD'nin ulusal ortalaması olan %12,6'dan daha çok oy aldığı birçok bölge vardır. Örneğin, Kuzey Ren-Vestfalya'da geleneksel bir

³⁵⁸ Ayaz, s.27.

³⁵⁹ a.g.e., s.29.

³⁶⁰ a.g.e., s.29.

³⁶¹ "Bundestag Election 2017, GermanyFinal Result", **Der Bundeswahlleiter**, 2017.

(Çevirimiçi) <https://www.bundeswahlleiter.de/en/bundestagswahlen/2017/ergebnisse.html> (30.08.2018).

işçi sınıfı şehri olan Gelsenkirchen’de oyların %17’sini almıştır. Gelsenkirchen’nin, Ruhr bölgesindeki ekonomik yapının değişmesinden etkilenmiş olması ve buna bağlı olarak işsizlik oranlarının artması, AfD’ye oy kazandırmıştır.³⁶² Ayrıca, Merkel hükümetinin mültecilere yönelik politikasına tepkiler AfD’ye oy kazandırmıştır. Nitekim AfD, CDU/CSU’dan 1 milyon, SPD’den 500 bin ve önceki seçimlerde sandığa gitmeyen kişilerden 1,2 milyon oy almıştır. Yapılan anketlere göre, Alman halkının %89’u, Merkel’in göç politikalarında ‘halkın kaygılarını’ görmezden geldiğini düşünmüştür. Bu da AfD’nin, göç konusunun bu seçimlerde en önemli sorun olduğu gerçeğinden açık bir şekilde yararlandığını göstermiştir.³⁶³

2017 genel seçimlerinden sonra Bundestag’ın en önemli unsurlarından biri olan AfD, seçimlerden yaklaşık 6 ay sonra (12 Mart 2018) kurulan koalisyon hükümetine (CDU/CSU ve SPD hükümeti) katılmamış ve muhalefette yer almıştır.³⁶⁴ Yine de, Almanya’da uzun yıllar sonra bir ASP’nin, Bundestag’da yer alması oldukça önemlidir. Bu nedenle, başta göç politikalarında olmak üzere, AfD’nin, koalisyon hükümeti üzerinde baskı yaratacağı ve Alman siyasetini etkileyeceği ifade edilebilir.

3.6.2. Avusturya Özgürlük Partisi/Freiheitliche Partei Österreichs (FPÖ)

Avusturya’da 19. yüzyılın sonlarına doğru oluşan parti sisteminin, Hristiyan/muhafazakâr, sosyal demokrat/sol ve Alman/milliyetçi kanat olmak üzere, üç ideolojik akım üzerine inşa edildiği ifade edilebilir.³⁶⁵ 13 Nisan 1945 yılında Viyana’nın Hitler rejiminden kurtuluşundan kısa bir süre sonra, Avusturya’nın ilk Cumhuriyetinde (1918-1933) var olan siyasi partiler yeniden kurulmuştur: Avusturya Sosyalist Partisi (Sozialistische Partei Österreichs-SPÖ), Avusturya Halk Partisi (Österreichische Volkspartei-ÖVP) ve Avusturya Komünist Partisi (Kommunistische Partei-KPÖ). Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi’nin (NSDAP) ise tekrar kurulması ve herhangi bir

³⁶² Berning, s.18-19.

³⁶³ Cas Mudde (d), “What the Stunning Success of AfD Means for Germany and Europe”, **The Guardian**, 24 September 2017.

(Çevirimiçi) <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/sep/24/germany-elections-afd-europe-immigration-merkel-radical-right> (01.09.2018).

³⁶⁴ “Almanya’da Yeni Hükümet İş Başında”, **Deutsche Welle (DW)**, 14.03.2018.

(Çevirimiçi) <https://p.dw.com/p/2uJyY> (01.09.2018).

³⁶⁵ Kemal Boztepe, “Avusturya’da ‘Aşırı Sağ’ın Önlenemeyen Yükselişi”, **Toplumbilim**, Sayı.7, Ekim 1997, s.96.

faaliyette bulunması yasaklanmıştır.³⁶⁶ Milliyetçi kanadın seçime girmesine izin verilmediği ilk seçimlerde ÖVP 85, SPÖ 76 ve KPÖ ise 4 milletvekili kazanmayı başarmıştır. Söz konusu bu üç partinin temsilcilerinden oluşan geçici bir koalisyon hükümeti kurulmuş³⁶⁷ ve bu geçici hükümet 27 Nisan'da Avusturya'nın bağımsızlığını ilan etmiştir.³⁶⁸

Bu ideolojik ayrışma içerisinde, 1955 yılında kurulan FPÖ, 1949 yılında kurulan Bağımsızlar Birliği'nin (Verband der Unabhängigen-VdU) siyasi halefi olmuştur.³⁶⁹ VdU, kendini Nazi partisinin (NSDAP) eski üyelerinin fikirlerini temsil eden bir parti olarak görmüş ve nasyonal sosyalist propagandayı yasaklayan bir yasa olan "Verbotgesetz"le mücadele etmiştir.³⁷⁰ VdU, 1955/1956 yılında FPÖ ismini almıştır. FPÖ, kuruluş yıllarında aşırı sağ yelpazede yer almış ve NSDAP-Avusturya'nın eyalet başkanlığını yapan ve FPÖ'nün ilk başkanı Anton Reinthaller gibi Hitler rejimi altında önemli görevlerde bulunmuş kişiler, parti yönetimine dahil edilmiştir.³⁷¹ Böylece FPÖ, VdU'nun programını, milliyetçi öğelere ağırlık vererek içselleştirmiş ve kısa süre içerisinde üçüncü kanadın baskın partisi haline gelmiştir.³⁷²

FPÖ, kuruluşundan itibaren uzun süre anaakım partiler tarafından dışlanmıştır.³⁷³ FPÖ, 1960'tan itibaren siyasi izolasyondan kurtulmanın yollarını aramış ve iktidara ortak olmak istemiştir. Bu dönemde hem ÖVP ile sorunlar yaşayan hem de sağı bölme hedefindeki SPÖ, FPÖ ile yakınlaşmaya başlamıştır. Söz konusu bu yakınlaşma, parti içi fikir ayrılıklarına ve sonuçta milliyetçi kanadın temsilcilerinden oluşan ve Neonaziler listesinde yer alan bir grubun, 1966/1967 yıllarında FPÖ'den

³⁶⁶ Brigitte Bailer, "The 'Ban on Re-Engagement in National Socialist Activity' as a Social and Political Counter-Strategy in Austria", In Ralf Melzer and Sebastian Serafin (Ed.), **Right-Wing Extremism in Europe: Country Analyses, Counter-Strategies and Labor-Market Oriented Exit Strategies**, Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2013, s.284-285.

³⁶⁷ Boztepe, s.96.

³⁶⁸ Bailer, s.285.

³⁶⁹ Reinhard Heinisch, "Austria: The Structure and Agency of Austrian Populism", In Daniele Albertazi and Duncan McDonnell (Ed.), **Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy**, New York: Palgrave Macmillan, 2008, s.71.

³⁷⁰ Natascha Strobl, "Right Wing Extremism in Austria", **The Far Right in Europe**, Rosa Luxemburg Stiftung Brussels Office, 2014, s.80.

(Çevirimiçi) http://www.rosalux.eu/fileadmin/user_upload/reader_far-right.pdf (18.12.2018).

³⁷¹ Boztepe, s.97.

³⁷² Vural, s.101.

³⁷³ Selcen Öner (a), "Different Manifestations of The Rise of Far-Right in European Politics: The Cases Of Germany And Austria", **Marmara Journal of European Studies**, Vol.22, No.2, 2014, s.99.

koparak, Norbert Burger liderliğinde Milli Demokratik Parti'yi (Nationaldemokratische Partei-NDP) kurmasına neden olmuştur.³⁷⁴ Bu parti, aynı dönemlerde Almanya'da başarılı olan NPD örnek alınarak kurulmuş ve Nasyonal Sosyalizme duyduğu yakınlığı inkâr etmeyen milliyetçi bir alternatif sunma amacı gütmüştür. Bu sebeple de Avusturya seçimlerinde genel ve yerel ölçekte yalnızca orta seviyede başarılı olabilmüş ve Nasyonal Sosyalizme yakınlığından ötürü 1988'de kapatılmıştır.³⁷⁵

FPÖ, liberal olan kanat (Harald Ofner) ile milliyetçi kanat (Norbert Steger) olmak üzere her zaman iki rakip kanada sahip olmuştur. 1970'lerden itibaren liberal olan kanadın parti içerisindeki ağırlığı artmıştır. 1980 yılında yapılan parti kongresinde, liberal kanat az bir farkla da olsa parti yönetimine sahip olmuştur. 1983 yılında yapılan seçimlerde, 13 yıllık iktidarını kaybeden SPÖ, ikinci bir parti ile birlikte iktidarı paylaşmak durumunda kalmış ve FPÖ ile birlikte koalisyon hükümeti kurmuştur.³⁷⁶ FPÖ'nün, SPÖ ile koalisyon hükümeti kurmasına tepki gösteren Dr. Otto Scrinzi, parti yönetimi ile fikir ayrılığına düşmüş ve milletvekili sandalyesini kaybetmiştir. Scrinzi liderliğindeki bir grup milliyetçi, 1984 yılında Milli-Özgürlükçü Aksiyon'u (National-Freiheitliche Aktion-NFA) kursa da bu parti marjinal düzeyde kalmış ve siyasi arenada varlık gösterememiştir.³⁷⁷

1970'lerden itibaren parti içerisinde liberal kanadın daha baskın olması ve akabinde SPÖ ile koalisyon hükümeti kurarak merkeze kaymasının önemli sonuçları olmuştur. Bunun en önemli göstergesi, parti tabanının bu durumdan memnuniyetsiz olması ve FPÖ ile özdeşleşen Jörg Haider'in, o dönemde milliyetçi kanadın sözcülüğünü üstlenerek parti içerisinde öne çıkmasıdır.³⁷⁸ Haider, henüz öğrencilik yıllarında FPÖ'nün içerisinde yer almış ve partinin Gençlik Örgütü Başkanlığını yapmıştır. Parti içerisinde hızlı bir yükseliş sergileyen Haider, Kärnten'de parti sekreterliğine seçilmiş, ardından 1979 yılında (29 yaşındayken) Federal Parlamenta girmiştir. 1983 yılına gelindiğinde FPÖ'nün Kärnten örgütünün başkanlığına seçilen

---

³⁷⁴ Boztepe, s.97.

³⁷⁵ Backes, s.459.

³⁷⁶ Boztepe, s.98.

³⁷⁷ a.g.e., s.96.

³⁷⁸ Vural, s.102-103.

Haider, 1986 yılında yapılan kongrede FPÖ'nün başkanı seçilmiştir.³⁷⁹ Haider'in parti başkanı olmasıyla birlikte FPÖ'de önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Hem genç hem de karizmatik bir lider olarak Haider, göreve geldikten sonra milliyetçi kesimin hassasiyetlerini ön plana çıkararak sağcı popülist stratejiler kullanmıştır. Başta ÖVP ve SPÖ'nün 'parti karteline' karşı olduğunu belirtmiş, liberal milliyetçi Norbert Steger'i partinin üst kademesinden atmıştır.³⁸⁰ Böylece Haider, parti içi sorunları ve değişen ortamı kendi lehine kullanarak partiyi yeni seçmen gruplarına açmaya çalışmıştır.

1980'lerin sonlarına doğru, Avusturya siyaseti önemli ölçüde dış gelişmelerin (Ortak Pazar'a giriş, Doğu Avrupa'nın değişimi, Balkanlar'da yaşanan krizler) etkisinde kalmıştır. Nitekim, bu gelişmeler neticesinde meydana gelen kitlesel göç hareketleri, ülke siyasetçilerinin çözüm üretmek zorunda kaldıkları birtakım siyasi sorunlar ortaya çıkarmıştır.³⁸¹ Bu dönemde yaşanan göç hareketleri, FPÖ'nün yükseliş dönemi ile eş zamanlı olmuştur. Özellikle Haider, FPÖ'nün liderliğini devraldıktan sonra göçün getirdiği suç, işsizlik, mahalle ve okullardaki çözülme 'tehlikelerini' hatırlatarak başarı elde etmeye çalışmış ve 1986 yılında girdiği ilk genel seçimlerde oyların %9,7'sini elde ederek bir önceki genel seçimlerde FPÖ'nün aldığı %5'lik oranı neredeyse ikiye katlamıştır.³⁸² Böylece, Haider liderliğindeki FPÖ, kuruluşundan bu yana en önemli oy oranını elde etmiştir.

Zaslove'a göre, FPÖ göç konusuna değinirken, *Asylumstrom* (sığınmacı akını), *Völkerwanderung* (halkların göçü), *Ausländerflut* (göç dalgası) ve *Überschwemmung durch Fremde* (yabancı seli) gibi 'abartılı' terimler kullanmaktadır.³⁸³ Haider ise, yüksek suç oranlarının, kontrol altına alınamayan bu göç 'akınından' kaynaklandığını iddia ederek, gecekondulaşmanın meydana gelmesi, konut yetersizliği ve yükselen

---

³⁷⁹ Robert Rauch, "Jörg Haider", **Encyclopaedia Britannica**.

(Çevirimiçi) <https://www.britannica.com/biography/Jorg-Haider#ref1006127> (24.12.2018).

³⁸⁰ Backes, s.459.

³⁸¹ Heinisch, s.73.

³⁸² Martin Halla, Alexander F. Wagner and Josef Zweimüller, "Immigration and Voting for the Far Right", 19 November 2015, s.7-8.

(Çevirimiçi) [https://www.econ.uzh.ch/dam/jcr:e4505c1f-b09b-4302-a8bd-](https://www.econ.uzh.ch/dam/jcr:e4505c1f-b09b-4302-a8bd-040f7b468818/WP_Immigration%20and%20Voting%20for%20the%20Far%20Right.pdf)

[040f7b468818/WP_Immigration%20and%20Voting%20for%20the%20Far%20Right.pdf](https://www.econ.uzh.ch/dam/jcr:e4505c1f-b09b-4302-a8bd-040f7b468818/WP_Immigration%20and%20Voting%20for%20the%20Far%20Right.pdf) (25.12.2018).

³⁸³ Andrej Zaslove, "Closing the Door? The Ideology and Impact of Radical Right Populism on Immigration Policy in Austria and Italy", **Journal of Political Ideologies**, 9(1), 2004, s.102.

işsizlik oranlarının altında yatan sebep olarak göçmenleri görmektedir.³⁸⁴ Nitekim Haider, 1989 ve 1992 yılları arasında 10.400 yeni iş imkanı yaratılmasına rağmen hepsinin, 1994'te ise 400.000 yeni iş imkânının yarısının ucuz işgücü oluşturan göçmenlere verildiğini, 1996 yılında da 300.000 insan işsizken 300.000 göçmenin çalışıyor olmasını doğru bulmadığını, bunun Avusturya halkına 'ihanet' olduğunu ifade etmiştir.³⁸⁵ Böylece Haider, popülist yaklaşımlarla değişen ortamı kendi lehine çevirmeyi başarmış ve FPÖ'nün oylarını da arttırmayı başarmıştır. Nitekim, Haider liderliğindeki FPÖ, 1990 yılında %16,6, 1994'te %22,5, 1995'te %21,9 ve 1999'da %26,9 oy almıştır.³⁸⁶

FPÖ, 1999 yılında yapılan seçimlerde aldığı oy oranı ile SPÖ'den sonra en fazla destek gören parti olmuştur. 2000 yılının Ocak ayında, ÖVP ile SPÖ arasında bir koalisyon kurma ihtimali kalmayınca ÖVP ile FPÖ arasında bir koalisyon hükümeti kurulmuştur.³⁸⁷ Bu gelişme üzerine, 31 Ocak 2000 tarihinde AB üyesi 14 ülke, koalisyon hükümetinde yabancı düşmanı ve popülist bir partinin yer almasına tepki göstermiş, Avusturya ile ikili ilişkilerini askıya alarak diplomatik yaptırımlarda bulunmuş³⁸⁸ ve bu yaptırımlar³⁸⁹ Eylül 2000'de kaldırılmıştır.³⁹⁰

FPÖ'nün koalisyon hükümetinde yer alması, ulusal düzeyde saygınlık kazanmasını sağlarken, partinin taban örgütlenmesinde memnuniyetsizlik yaratmaya başlamıştır. Çünkü, FPÖ artık hükümete saldırarak oy kazanamayacak, aksine kesintilerden sorumlu olduğu için başta yerel seçimler olmak üzere parti, oy kaybetmeye başlayacaktır.³⁹¹ FPÖ'ye olan destek, 2002 yılında yapılan genel seçim-

---

³⁸⁴ a.g.e., s.102.

³⁸⁵ a.g.e., s.107.

³⁸⁶ Marc Morjé Howard, "Can Populism Be Suppressed in a Democracy? Austria, Germany and the European Union", **East European Politics and Societies**, Vol.14, No.2, 2000, s.24.

³⁸⁷ Zaslove, s.100.

³⁸⁸ Howard, s.25.

³⁸⁹ AB yaptırımları sonrası, dönemin Avusturya Cumhurbaşkanı Thomas Klestil, Haider'in koalisyon anlaşmasına ek olarak kurulacak olan hükümetin tüm Avrupa ve Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerine bağlı kalacağına ilişkin bir deklarasyona imza atması gerektiğini belirtmiş ve bu deklarasyon sonrası AB üyesi ülkeler yaptırımları kaldırma kararı almıştır. Bkz. Martin Schulz, "Combating Right-wing Extremism as a Task for European Policy Making", In Nora Langenbacher and Britta Schellenberg (Ed.), **Is Europe on the 'Right' Path?: Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe**, Forum Berlin: Friedrich Ebert Stiftung, 2011, s.28.

³⁹⁰ a.g.e., s.31.

³⁹¹ Heinisch, s.81.

lerden sonra düşmüş (%10,1) ve parti düşüş aşamasına geçmiştir. Partinin siyasi ve örgütsel anlamda düşüşe geçmesi bölünmeye sebep olmuştur.³⁹² Parti içerisindeki güç savaşından sonra Haider liderliğindeki bir grup, FPÖ'den ayrılarak Avusturya'nın Geleceği İttifakı'nı (Bündnis Zukunft Österreich-BZÖ) kurmuştur. FPÖ'de ise, Heinz-Christian Strache liderliğe getirilmiştir.³⁹³ FPÖ ve BZÖ'nün Styria eyaletinde birbiriyle yarıştığı ilk seçimlerde, FPÖ yerel yasama meclisindeki tüm sandalyelerini kaybetmiş, yine de Haider'in BZÖ'sünden (%1,7) daha fazla bir oy elde etmiştir (%4,6). 23 Ekim 2005 yılında Viyana'da yapılan seçimlerde Strache, şiddetli bir yabancı düşmanı ve ırkçı bir propaganda ile beklentilerin aksine neredeyse %15 oy alarak, %1,2 oy alan BZÖ'den daha fazla başarılı olmuştur. Aynı stratejiyi kullanarak 1 Ekim 2006'daki genel seçimlerde ise %11'i garantilemiş ve ulusal düzeyde oyunu artırmıştır.³⁹⁴ Strache'in liderliğe gelmesiyle birlikte FPÖ, Haider döneminde olduğu gibi ırkçı ve milliyetçi rayına tekrar oturmuş ve yükselişe geçmiştir.³⁹⁵ BZÖ ise, Haider'in Ekim 2008'deki bir trafik kazasında ölmesiyle önemini yitirmiştir.³⁹⁶

Strache yönetiminde yeni bir yapılanmaya giden FPÖ, radikal, kimlik temelli, popülist ve sonuna kadar muhalefet etme formülüne geri dönerek başarılı sonuçlar elde etmiştir.³⁹⁷ 2008 yılında girdiği seçimlerden %17,5 oy alan FPÖ,³⁹⁸ sadece Avusturya seçimlerinde değil, Avrupa Parlamentosu seçimlerinde de gerek Haider gerek Strache yönetiminde önemli sonuçlar elde etmeyi başarmıştır. 1996 yılından itibaren katıldığı Avrupa Parlamentosu seçimlerinde %27,5 (1996), %23,4 (1999), %6,3 (2004), %12,7 (2009) ve %19,7 (2014) oy almayı başarmıştır.³⁹⁹ Strache yönetimindeki FPÖ, 2000 yılının ortalarından itibaren Avusturya seçimlerinde olduğu gibi, Avrupa Parlamentosu

---

³⁹² Patrick Moreau, "The State of the Right: Austria", **Fondapol**, February 2011, s.20. (Çevirimiçi) <http://www.fondapol.org/wp-content/uploads/2011/03/The-state-of-the-right-Austria1.pdf> (26.12.2018).

³⁹³ Strobl, s.80.

³⁹⁴ Heinisch, s.81-82.

³⁹⁵ Strobl, s.80.

³⁹⁶ Backes, s.459.

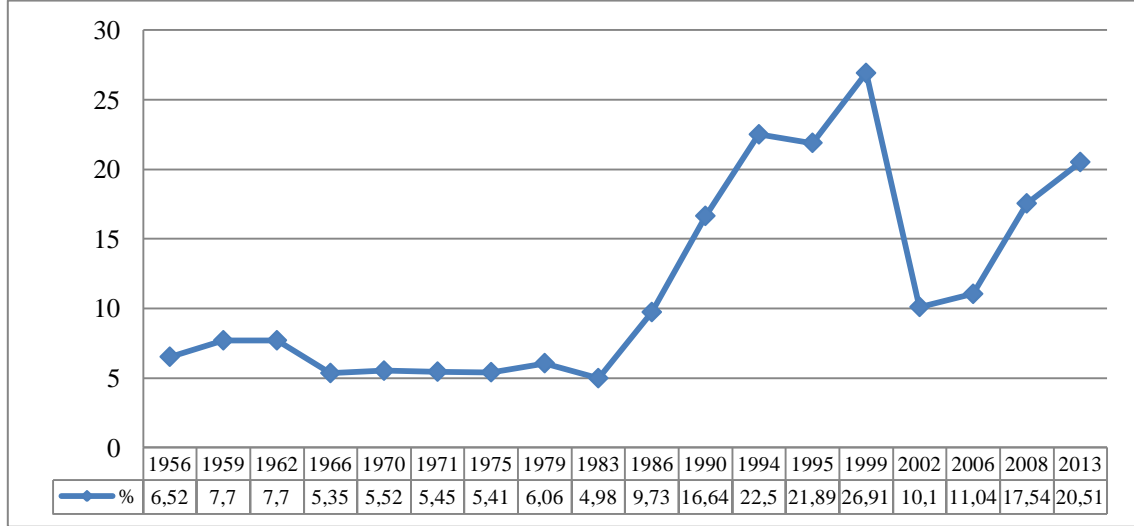
³⁹⁷ Heinisch, s.82.

³⁹⁸ Strobl, s.81.

³⁹⁹ Strobl, s.81.

seçimlerinde de oylarını arttırmıştır. Şekil 9’da, FPÖ’nün yıllara göre Avusturya genel seçimlerinde aldığı oy oranları verilmiştir.⁴⁰⁰

Şekil 9: Yıllara göre, FPÖ’nün genel seçimlerde aldığı oy oranları (1956-2013)

Kaynak: FPÖ, “Österreich Zuerst 1956–2016” 60. yıl kitabından derlenmiştir.

Genel olarak bakıldığında Avusturya’da aşırı sağ partilerin, Avusturya’nın göç politikalarını etkilediği ifade edilebilir. Özellikle, FPÖ’nün 1986’dan bu yana göçü siyasallaştırma noktasında başarılı olduğu söylenebilir. Başta kamusal alan olmak üzere ASP’ler, korku üretip, bu korkulardan yararlanarak göçü başarılı bir şekilde siyasi öncelik haline getirmiştir.⁴⁰¹ FPÖ, göçmenlere ev ve iş gibi ayrıcalıklar tanınırken, Avusturya vatandaşlarının bu haklardan mahrum bırakıldığını savunmaktadır.⁴⁰² Ayrıca, göç yasalarının ve yeni gelen göçmenlerin topluma uyum sağlama noktasındaki istek ve yetersizliğin, suça ve emniyetsizliğe neden olduğunu iddia etmektedir. Bu anlamda FPÖ, daha sert sığınma yasalarının çıkarılmasını, göç kotasının düşürülmesini, suç ile mücadele noktasında emniyet birimlerine daha fazla yetki ve kaynak verilmesini, misafir işçi ya da dönemsel göç modellerinin uygulanmasını talep etmektedir.⁴⁰³ FPÖ’nün özellikle, 1990’lardan itibaren ‘Önce Avusturya’, ‘Avusturya Avusturyalılarıdır’ ve ‘Göçü Durdurun’ gibi sloganlar kullanması, partinin göç

⁴⁰⁰ “Österreich Zuerst 1956 – 2016 (Önce Avusturya 1956-2016)”, FPÖ, 2016, s.12-13.

(Çevirimiçi) <https://www.fbi-politikschule.at/news-detail/artikel/60-jahre-fpoe-das-buch/> (30.12.2018).

⁴⁰¹ Fraser Duncan, “Immigration and Integration Policy and the Austrian Radical Right in Office: The FPÖ/BZÖ, 2000–2006”, *Contemporary Politics*, 16(4), 2010, s.350.

⁴⁰² Zaslove, s.107.

⁴⁰³ a.g.e., s.103.

politikalarına yaklaşımını göstermektedir.⁴⁰⁴ FPÖ'nün, AB karşıtlığı, göç ve çokkültürlülük karşıtlığının yanında üzerinde durduğu diğer bir konu ise İslam karşıtlığıdır. Özellikle, FPÖ'nün Aralık 2010'daki Kudüs Bildirgesi'nde, "Yahudi-Hristiyan kültür değerlerine" destek verilmiş, İslam ise, 'dünyayı fethetme amaçlı totaliter bir sistem' olarak ifade edilmiştir.⁴⁰⁵ Bu bağlamda, 11 Eylül saldırılarından itibaren, Avrupa'nın birçok ülkesinde olduğu gibi Avusturya'da da temel hedef Müslüman göçmenler olmuştur. Avusturya'da gittikçe artan Müslüman nüfus, güvenlikçi yaklaşımlarla İslamofobik söylemlerin hedefi haline gelmiştir.⁴⁰⁶ Özellikle, Müslüman mültecileri, Hristiyan Avusturya için tehdit oluşturan 'barbarlar' olarak yansıtan Strache, İslam karşıtlığını ulusun geleneksel yapısını korumak için gerekli görmektedir.⁴⁰⁷

FPÖ'nün parti programında, 'Avusturyalıların büyük çoğunluğunun dilsel ve kültürel anlamda Almanya halkının bir parçası olduğu' vurgulanmaktadır.⁴⁰⁸ 'Avusturya, bir göç ülkesi değildir' ifadesinin yer aldığı programda, Almanca konuşabilen, Avusturya değerlerini ve yasalarını kabul eden yasal göçmenlere, Avusturya'da kalma ve vatandaşlık hakkının verilebileceği belirtilmiştir.⁴⁰⁹ Buna karşılık, ulusal kimliğin, kültürün ve anavatanın korunması ve suç işleyen yabancıların sınır dışı edilmesi gerektiği de ifade edilmiştir.⁴¹⁰ 'Halkların Avrupa'sına bağlı olduklarının altının çizildiği programda, "çeşitli Avrupa dillerinin ve kültürlerinin zorlama bir çokkültürlülük, küreselleşme ve kitlesel göç sebebiyle yapay biçimde oluşturulmasını" şiddetle reddetmektedirler.⁴¹¹ Bu düşüncelerle kampanya yürüten FPÖ, 2013 yılında yapılan Avusturya genel seçimlerinde, bir önceki genel seçimlere göre oylarını arttırarak %20,5 oy almayı başarmıştır.⁴¹² Bu sonuçlardan sonra FPÖ, 'hükümet ortağı

---

⁴⁰⁴ Backes, s.461.

⁴⁰⁵ a.g.e., s.461.

⁴⁰⁶ Edip Asaf Bekaroğlu ve Diğerleri, **Avrupa'da Göç, Azınlıklar ve Siyaset: Avusturya Örneği**, 1. Basım, İstanbul: Vadi Yayınları, 2015, s.120.

⁴⁰⁷ Mendelsohn, s.163.

⁴⁰⁸ "Party Programme of the Freedom Party of Austria (FPÖ)", 18 June 2011.

(Çevirimiçi) <https://www.fpoe.at/themen/parteiprogramm/parteiprogramm-englisch/> (03.01.2019).

⁴⁰⁹ a.g.e.

⁴¹⁰ a.g.e.

⁴¹¹ a.g.e.

⁴¹² Backes, s.459.

olmaya hazır olduğunu' açıklasa da hem SPÖ hem de ÖVP, seçimlerden önce yabancı düşmanlığı ile gündeme gelen FPÖ ile birlikte çalışmayacaklarını belirtmişlerdir.⁴¹³

2015 yılına gelindiğinde, FPÖ'nün seçim kampanyasının odağında mülteciler yer almıştır. Başta Suriye olmak üzere, Irak ve Afganistan'dan gelen birçok mültecinin ülkeye girişi, partinin seçim kampanyasına hakim olan konu olmuştur. Bu dönemde, FPÖ kendini açık bir şekilde göç karşıtı bir parti olarak tanımlamıştır.⁴¹⁴ Parti, mültecilerin ağırlıklı olarak Orta Doğu ülkelerinden geldiklerini ve farklı bir gelenek, din ve değerlere sahip olduklarını, bu nedenle mültecilerin entegrasyonunun zor olacağını düşünmüştür.⁴¹⁵ Kriz boyunca, mültecilere yönelik sert söylemleri ile gündeme gelen FPÖ lideri Strache ise, "Irak, Suriye ve Afganistan bombalandı, geriye terörizm ve mülteci sorunu çıktı" diyerek, Avrupa'ya gelen sığınmacı hareketlerinden ABD ve NATO'nun sorumlu olduğunu dile getirmiştir.⁴¹⁶ Ayrıca Strache, göçmenlere yapılan maddi yardımların, Avusturya halkı için harcanması gerektiğini ifade etmiştir.⁴¹⁷ Strache, çoğu mültecinin savaş nedeniyle değil, ekonomik gerekçelerle Avrupa'ya geldiğini, Avrupa'nın kendi sınırlarını koruyamadığını, bu nedenle ülkenin sınırlarını çitlerle kapatılması gerektiğini dile getirmiştir.⁴¹⁸ Bununla birlikte, Suudi Arabistan ve Katar gibi zengin Arap ülkelerinin mültecilere sahip çıkmadığını belirten Strache, Avusturya'nın da mültecileri kabul etmemeleri gerektiğini dile getirmiştir.⁴¹⁹ Genel itibarıyla FPÖ, Kriz boyunca her türlü göçü reddetmiş, mültecilerin sınır dışı edilmesi çağrısında bulunmuş ve çokkültürlülük fikrine karşı çıkmıştır.⁴²⁰ Türkiye'nin AB'ye üyeliğine de karşı çıkan parti, Türkiye ile AB arasındaki her türlü işbirliğini

⁴¹³ "Avusturya'da Genel Seçimin İlk Sonuçları Belli Oldu", **Hürriyet**, 30.09.2013.

(Çevirimiçi) <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/avusturyada-genel-secimin-ilk-sonuclari-belli-oldu-24818737> (03.01.2019).

⁴¹⁴ Steinmayr, s.11.

(Çevirimiçi) <http://hdl.handle.net/10419/141549> (03.01.2019).

⁴¹⁵ Sherin Gharib, "Dealing with Refugee in Austria: A Crisis of Policy", **Foreign Policy Institute**, 11 April 2016. (Çevirimiçi) <http://foreignpolicy.org/tr/dealing-with-refugee-flows-in-austria-a-crisis-of-policy/> (03.01.2019).

⁴¹⁶ "Strache: Mültecilerin Sorumlusu ABD ve NATO", **Sputnik Türkiye**, 05.10.2015.

(Çevirimiçi) <https://sptnkne.ws/kUrY> (03.01.2019).

⁴¹⁷ a.g.y.

⁴¹⁸ a.g.y.

⁴¹⁹ a.g.y.

⁴²⁰ Matthias Falter and Verena Stern, "Fall Elections in Germany, Austria and the Czech Republic and Their Impact on European Migration Policies", **Friedrich Ebert Stiftung**, 2018, s.11.

(Çevirimiçi) <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/14036-20180117.pdf> (03.01.2019).

reddetmektedir. Bu kapsamda FPÖ, Türkiye ile AB arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşması'nı 'felaket' olarak tanımlamıştır.⁴²¹ Göçmen karşıtı kampanyayla, 2015 yılındaki eyalet seçimlerinde FPÖ, oyların %30,4'ünü almış ve Yukarı Avusturya'daki sandalye sayısını ikiye katlamıştır. Viyana'da tarihinin en yüksek oy oranını alan FPÖ'nün lideri Strache, bu sonucu büyük bir zafer olarak nitelendirmiştir.⁴²² Böylece Strache, milliyetçi bir gündem yaratarak başarılı bir sonuç elde etmiştir. Kendisini, Avusturya'nın kültürel mirasını ve sınırlarını koruyan bir siyasi parti olarak gören FPÖ,⁴²³ mülteci krizinden itibaren seçimlerde başarılı sonuçlar almaya devam etmiştir. 15 Ekim 2017 tarihinde yapılan Avusturya genel seçimlerinde FPÖ, göçmen karşıtı bir kampanya ile oyların %26'sını alarak, 2013 yılındaki seçimlere göre oylarını %5,5 arttırmış ve 3. parti olmuştur. ÖVP'nin, %31,5 oy alarak birinci olduğu seçimlerde SPÖ, %26,9 oy alarak ikinci olmuştur.⁴²⁴ Kurulacak hükümet için, SPÖ'nün muhalefette kalacağını açıklaması üzerine, ÖVP 24 Ekim 2017 tarihinde FPÖ ile resmi koalisyon görüşmelerine başlamış⁴²⁵ ve 15 Aralık 2017 yılında biten müzakereler sonucunda ÖVP ile FPÖ koalisyon hükümeti üzerine anlaşmış⁴²⁶ ve 5 yıllık hükümet programını⁴²⁷ açıklamışlardır.

15 Ekim 2017 tarihli Avusturya seçimlerinin en büyük galipleri sağ kanatta yer alan partiler olmuştur. Nitekim, ÖVP'nin lideri Sebastian Kurz, seçimlerden önce kampanyasını göçmen karşıtlığı üzerine kurarak, başta medyanın önünde olmak üzere seçmenlerin gözünde göçmenliğe karşı sert bir duruş sergileyerek siyasete yeni bir yaklaşım getirmiştir.⁴²⁸ Kurz'un böyle bir yaklaşım sergilemesinin nedeni, mülteci krizi dönemlerinde düşüş gösteren ÖVP'nin eski gücünü ve FPÖ seçmenlerini kazanmak

---

⁴²¹ Selcen Öner (b), "Avrupa'da Mülteci Krizi ve Aşırı Sağın Yükselişi: Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), Almanya için Alternatif (AfD) Partisi ve PEGIDA Hareketi Örnekleri", içinde Yaprak Gülcan, Sedef Akgüngör ve Yeşim Kuştepeli (Ed.), **Türkiye-AB İlişkilerinde Yeni Bir Konu: Mülteci Sorunu ve Türkiye-AB İşbirliği**, İstanbul: İKV Yayınları, Temmuz 2017, s.203.

⁴²² Mendelsohn, s.163.

⁴²³ Öner (b), s.204.

⁴²⁴ Carolina Plescia, Sylvia Kritzinger and Patricia Oberluggauer, "2017 Austrian Election: A Move to the Right", **CISE**, 3 November 2017. (Çevirimiçi) [https://cise.luiss.it/cise/2017/11/03/2017-austrian-election-a-move-to-the-right/\(04.01.2019\)](https://cise.luiss.it/cise/2017/11/03/2017-austrian-election-a-move-to-the-right/(04.01.2019)).

⁴²⁵ a.g.e.

⁴²⁶ Falter and Stern, s.10.

⁴²⁷ ÖVP ve FPÖ'nün 2017-2022 dönemi arasındaki hükümet programı için Bkz. "Zusammen. Für Unser Österreich. Regierungsprogramm 2017-2022". (Çevirimiçi) <https://www.dieneuevolkspartei.at/download/Regierungsprogramm.pdf> (04.01.2019).

⁴²⁸ Plescia, Kritzinger and Oberluggauer, a.g.e.

olmuştur. Bu bağlamda, ‘hem aşırı sağcı olup hem de toplumsal saygınlığı yitirmemek’ Kurz’un temel amacı olmuştur.⁴²⁹ Kendisini geleneksel politikaya yeni ve güvenilir bir alternatif olarak sunmayı başaran Kurz, ÖVP’yi seçimlerden birinci parti olarak çıkarmayı başarmıştır.⁴³⁰ Hem ÖVP’nin hem de FPÖ’nün göçmen karşıtlığı üzerine oluşturduğu kampanyaya, Avusturya seçmenleri kayıtsız kalmamış ve bu partileri desteklemişlerdir. Dolayısıyla ÖVP ve FPÖ’ye verilen her bir oyun göç karşıtı bir oy olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte, FPÖ’nün koalisyon hükümetinde yer alması, devletin göç ve sığınma politikaları üzerinde önemli bir etkiye sahip olacağı ifade edilebilir.

3.6.3. Özgürlük Partisi/Partij Voor de Vrijheid (PVV)

Hollanda, uzun yıllar boyunca siyasi dengenin ve toplumsal uyumun kalesi olmasına rağmen, Hollanda siyaseti 2000’li yılların başlarında önemli değişikliklere sahne olmuştur.⁴³¹ Bu dönemde yabancı basının fazla ilgi göstermediği Hollanda, 2002 yılında Pim Fortuyn’nun ve 2004 yılında film yapımcısı Theo van Gogh’un siyasi suikastleri, 2002, 2003 ve 2006 Hollanda genel seçimlerinin istikrarsızlığı ve 2005 yılında AB Anayasasına verilen ‘hayır’ oyu nedeniyle yabancı basının dikkatini çeken bir ülke konumuna gelmiştir.⁴³² Bu döneme kadar popülizm Hollanda’da etkili değildi. Fortuyn sahip olduğu karizma, renkli kişiliği, liberal-milliyetçi ideolojisi ve etkili bir medya kampanyası ile Hollanda popülizminin en etkili ismi olmayı başarmıştır.⁴³³ Ancak, Fortuyn’un suikaste kurban gitmesinin ardından LPF’nin elde ettiği seçim başarısı, parti içi anlaşmazlıklar ve yönetim hataları nedeniyle kısa süreli olmuş ve partinin önemini kaybetmesine neden olmuştur.⁴³⁴ Bu durum, Hollanda popülizminin önemini kaybetmesine ve gerilemesine neden olmuştur.

---

⁴²⁹ Kazım Keskin, “Avusturya Seçimleri ve Aşırı Sağın Merkeze Yerleşmesi”, **SETA**, Sayı.180, Ekim 2017, s.2.

⁴³⁰ Falter and Stern, s.9.

⁴³¹ Koen Vossen (a), “Populism in the Netherlands After Fortuyn: Rita Verdonk and Geert Wilders Compared”, **Perspectives on European Politics and Society**, Vol.11, No.1, April 2010, s.22.

⁴³² a.g.e., s.22.

⁴³³ Paul Lucardie, “The Netherlands: Populism Versus Pillarization”, In Daniele Albertazi and Duncan McDonnell (Ed.), **Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy**, New York: Palgrave Macmillan, 2008, s.164.

⁴³⁴ Lucardie, s.164.

Pim Fortuyn sonrası popülist cephenin Hollanda'daki en önemli ismi Geert Wilders'tir.⁴³⁵ Wilders, 1998-2004 yılları arasında Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi'nde (Volkspartij voor Vrijheid en Democratie-VVD) milletvekilliği yapmıştır. Wilders, 2002 seçimlerinden sonra göç, uyum ve İslam tartışmalarında önemli bir ses haline gelmiş ve siyasileri büyüyen İslam tehdidini göz ardı etmekle suçlamıştır.⁴³⁶ Bununla birlikte Wilders, 2004 yılında partisi VVD'nin sağa kaymasını savunan ve başta 'İslami terörle' mücadele olmak üzere, ciddi suçları için cezaların arttırılması ve yabancılara yardımların azaltılmasını isteyen bir kitapçık hazırlamıştır. VVD, kitapçığın toplatılmasını istemiş ancak Wilders reddetmiştir.⁴³⁷ Partisi ile arası açılan Wilders'in, VVD ile arasındaki asıl kırılma noktası ise, VVD'nin Türkiye'nin olası AB üyeliğine verdiği destek olmuştur.⁴³⁸ VVD'nin, bu desteği yüzünden, Eylül 2004'te partisinden ayrılan Wilders, bağımsız bir milletvekili olarak ilk konuşmasını 23 Eylülde yapmış ve Batılı olmayan göçmenlerin entegrasyonunun başarısız olduğunu savunmuştur.⁴³⁹ İslam'a yönelik sert eleştirileri nedeniyle sürekli tehdit alan Wilders, 2 Kasım 2004'teki Theo van Gogh cinayetinden sonra tehditlerin ciddiyetini anlamış ve güvenliği için korumalar tutmuştur.⁴⁴⁰

Wilders, 22 Şubat 2006'da genel seçimlerden birkaç ay önce PVV'yi kurmuştur.⁴⁴¹ PVV, ilk kez 2006 yılında girdiği genel seçimlerden oyların %5,9'unu kazanarak 150 sandalyeli meclise 9 sandalye ile girmeyi başarmıştır.⁴⁴² PVV, kuruluş dönemlerinde ideolojik olarak milliyetçi, İslam karşıtı, popülist, muhafazakar ve liberal bir parti olmuştur. Ancak liberal değerler zamanla zayıflarken, milliyetçilik, İslam

---

⁴³⁵ Ronald Eissens and Suzette Bronkhorst, "Right-wing Extremism and Populism in the Netherlands - Lessons not learned", In Nora Langenbacher and Britta Schellenberg (Ed.), **Is Europe on the 'Right' Path?: Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe**, Forum Berlin: Friedrich Ebert Stiftung, 2011, s.128.

⁴³⁶ Simon Otjes and Tom Louwse, "Populists in Parliament: Comparing Left-Wing and Right-Wing Populism in the Netherlands", **Political Studies**, Vol.63, 2015, s.67.

⁴³⁷ Paul Lucardie and Gerrit Voerman, "Geert Wilders and the Party for Freedom in the Netherlands: A Political Entrepreneur in the Polder", In Karsten Grabow and Florian Hartleb (Ed.), **Exposing the Demagogues: Right-wing and National Populist Parties in Europe**, Brussel/Berlin: Centre for European Studies and Konrad-Adenauer-Stiftung, 2013, s.192.

⁴³⁸ Otjes and Louwse, s.67.

⁴³⁹ Sjoerdje Van Heerden and Bram Creusen, "Responding to the Populist Radical Right: The Dutch Case", In Clara Sandelind (Ed.), **European Populism and Winning the Immigration Debate**, FORES&ELF, 2014, s.184-185.

⁴⁴⁰ a.g.e., s.184.

⁴⁴¹ a.g.e., s.185.

⁴⁴² Vossen (a), s.23.

karşıtlığı ve popülizm güçlenmiştir.⁴⁴³ Wilders, komünizm ve faşizmden sonra Batı Medeniyeti için en büyük üçüncü tehlike, ‘totaliter bir ideoloji’ olarak nitelediği İslam’ı görmektedir.⁴⁴⁴ Bu nedenle, Wilders özellikle 2004 yılından itibaren ‘İslamofaşizm’ terimini kullanmaya başlamıştır.⁴⁴⁵

Wilders, artan popülaritesi sayesinde İslam’a yönelik eleştirilerini sertleştirmiştir. Şubat 2007’de İslamcılara karşı Hollanda sınırlarının kapatılmasını savunmuştur. Ayrıca, suç işleyen Müslümanların ise sınırdışı edilmesi gerektiğini dile getirmiştir.⁴⁴⁶ Wilders, aynı yıl Kur’an’ı, Hitler’in ‘Kavgam’ (Mein Kampf) kitabına benzeterek, Kur’an’ın yasaklanması gereken ‘faşist bir kitap’ olduğunu belirtmiştir.⁴⁴⁷ Wilders, “Kur’an, şiddeti körükleyen, nefreti ve cinayeti savunan ‘faşist bir kitap’tır. Bu nedenle bizim yasal düzenimizde (Hollanda) yeri yoktur” ifadelerini kullanmıştır.⁴⁴⁸ Ayrıca, Wilders, İslam’ın Batı Medeniyeti açısından tehlikelerini göstermek için Kasım 2007 yılında ‘Fitna’ isimli bir film projesi duyurmuştur. Hollandalı TV kanallarının yayınlamak istemediği film, internetten yayınlanmıştır. Dünya çapında tartışmalara neden olan film, İslam’ı şiddet içeren emperyalist bir ideoloji olarak yansıtmıştır.⁴⁴⁹ Wilders, Müslüman karşıtı önyargılarla seçmenleri ile arasında bir iletişim kurmaya çalışmaktadır. İslam’ı bir dinden çok bir ideoloji olarak yansıtarak, Camileri ve İslami okulları kapatma, Kur’an’ı yasaklama, Müslüman ülkelerden gelen mültecileri reddetme, mevcut mültecileri sınırdışı etme ve haklarını ellerinden alma planlarına inandırıcılık kazandırmaya ve seçmenlerini ikna etmeye çalışmaktadır.⁴⁵⁰

Eissens ve Bronkhorst’a göre, Wilders’in söylem tarzı ve tartışma biçimi fazlasıyla Nazi dönemini andırmaktadır.⁴⁵¹ Wilders, Viyana’nın 1938 yılında Hitler tarafından ilhak edilmesinden sonra Yahudilerin küçük fırçalarla sokakları temizlemeye

⁴⁴³ Lucardie and Voerman, s.191.

⁴⁴⁴ Koen Vossen (b), “Classifying Wilders: The Ideological Development of Geert Wilders and His Party for Freedom”, **Politics**, Vol.31(3), 2011, s.183.

⁴⁴⁵ Vossen (a), s.26.

⁴⁴⁶ Heerden and Creusen, s.186.

⁴⁴⁷ a.g.e., s.186.

⁴⁴⁸ Ayhan Kaya and Ayşe Tecmen, “Islam Versus Europe: Populist Discourse and the Construction of a Civilizational Identity”, 29.03.2018, s.14.

(Çevirimiçi) <https://eu.bilgi.edu.tr/media/files/Kaya-and-Tecmen-Critical-Analysis-Tool-3.pdf> (05.01.2019).

⁴⁴⁹ Heerden and Creusen, s.186.

⁴⁵⁰ Kaya and Tecmen, s.14.

⁴⁵¹ Eissens and Bronkhorst, s.129.

mecbur bırakılması gibi, Müslümanların da sokakları dış fırçalarıyla temizlemeye mecbur bırakılması gerektiğini düşünmektedir. Bu düşüncesine karşı çıkanları, ‘saçmalamak’ ya da ‘akli dengeleri bozuk’ olmakla suçlayarak tartışmaya girmekten kaçınmaktadır.⁴⁵² Yine de, Neonazilerle hiçbir bağı kabul etmeyen Wilders, ‘Yahudi dostu’ olduğunu ifade ederek İsrail’e düzenli olarak seyahatte bulunmaktadır.⁴⁵³

2009 yılında Wilders, ‘baş paçavraları’ ifadesini kullanarak başörtüsü takma vergisi alınmasını teklif etmiştir. Aynı yıl, tartışmalı söylemleri için nefret ve ayrımcılık yaptığı gerekçesiyle Wilders’in yargılanmasına karar verilmiştir.⁴⁵⁴ Ekim 2010’da başlayan duruşmaya medya büyük ilgi göstermiştir. Sonunda, Haziran 2011’de ilgili davadan beraat eden Wilders, beraatini herşeyden önce ifade özgürlüğü için bir zafer olarak nitelemiştir.⁴⁵⁵ Wilders adına tartışma yaratan başka bir konu ise 12 Şubat 2009’da Birleşik Krallık’a girişinin yasaklanmasıdır. Birleşik Krallık İçişleri Bakanlığı’nın, ‘toplumun temel hassasiyetlerini tehdit ettiği’ gerekçesiyle ülkeye giriş yasağı koyduğu Wilders, yasağın kalkması sonrası 16 Ekim 2009 tarihinde Birleşik Krallık’a ziyaretini gerçekleştirmiştir.⁴⁵⁶ Böylelikle, Hollanda meclisinde orta ölçekli bir partinin lideri olmasına rağmen Wilders, ulusal ve uluslararası basının dikkatini çekmiştir.⁴⁵⁷

2009 yılında yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerinde PVV, 4 sandalye kazanmayı başarmıştır.⁴⁵⁸ 3 Mart 2010’da yapılan yerel seçimlerde sadece Almere ve Lahey’de seçime katılan PVV, Almere belediye meclisinde 9, Lahey’de ise 8 sandalye kazanmıştır. Parti açısından önemli bir başarı olmasına rağmen diğer partiler, PVV ile koalisyon kurmamıştır.⁴⁵⁹ Aynı yıl yapılan genel seçimler için taviz vermeden çalışan Wilders, oyların %15,4’ünü alarak sandalye sayısını 24’e yükseltmiştir.⁴⁶⁰ VVD’nin 31 sandalye kazanarak birinci çıktığı seçimlerde PvdA, 30 sandalye kazanmış, Hristiyan

---

⁴⁵² a.g.e., s.129.

⁴⁵³ a.g.e., s.129.

⁴⁵⁴ Heerden and Creusen, s.186.

⁴⁵⁵ a.g.e., s.186.

⁴⁵⁶ Eissens and Bronkhorst, s.128.

⁴⁵⁷ Vossen (a), s.23.

⁴⁵⁸ Lucardie and Voerman, s.190.

⁴⁵⁹ Eissens and Bronkhorst, s.133.

⁴⁶⁰ Gijs Schumacher and Matthijs Rooduijn, “Sympathy for the ‘Devil’? Voting for Populists in the 2006 and 2010 Dutch General Elections”, **Electoral Studies**, Vol.32, No.1, 2013, s.126.

Demokrat Parti (Christian Democratic Appeal-CDA) ise, bir önceki genel seçimlerde kazandığı 41 sandalyenin yarısını kaybederek 21 sandalyeye düşmüştür.⁴⁶¹ VVD lideri Mark Rutte, seçim kampanyası boyunca ‘PVV seçmeninin göz ardı edilmemesi’ gerektiğini ifade etmiştir. Böylece, hem kaybedilen VVD seçmenini geri kazanmayı hem de İslam, uyum ve güvenlik konularında PVV’yi gözden düşürmeyi amaçlamıştır.⁴⁶² 2010 yılında yapılan genel seçimlerde ekonomik ve mali konular partilerin odak noktası haline gelmiştir. Ancak, PVV İslam ve göçmen karşıtı duruşuyla seçmenlerden destek almayı başarmıştır.⁴⁶³ Seçimlerden sonra CDA lideri Jan Peter Balkenende istifa ederken, VVD ile CDA arasında Mark Rutte liderliğinde koalisyon konusunda anlaşmıştır. Rutte tarafından 14 Ekim 2010 tarihinde kurulan hükümet, PVV tarafından dışardan desteklenen ve Hollanda’da kurulan ilk azınlık hükümeti olmuştur.⁴⁶⁴ PVV, hükümeti göç, güvenlik, emeklilik hakkı ve mali politika olmak üzere, dört ana başlıkta destekleme sözü vermiştir.⁴⁶⁵ Buna göre, göç ve güvenlik politikalarının sertleştirilmesi, emeklilik haklarının azaltılması yerine geliştirilmesi gerektiği kararlaştırılmıştır. Din konusunda ise fikir ayrılıkları konusunda anlaşılmıştır. VVD ve CDA, İslam’ı bir din olarak, PVV ise siyasi bir ideoloji olarak kabul etmiştir.⁴⁶⁶

PVV, VVD ve CDA koalisyonuna verdiği desteği, hükümetin emekli maaşları, refah seviyesi ve bütçe gibi alanlarda daralmaya gitmesi üzerine çekmiştir.⁴⁶⁷ Wilders, yapılan kesintileri reddetmiş ve bu kesintilerin Brüksel’in baskısı nedeniyle gerçekleştirildiğini belirtmiş ve koalisyona olan desteğini geri çekmiştir. Böylece, mecliste çoğunluğu kaybeden hükümet, erken seçim kararı almış ve yeni seçimlerin 12 Eylül 2012 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.⁴⁶⁸ Wilders, seçim kampanyasını

---

⁴⁶¹ “Hollanda Seçimlerinden Liberal Parti Birinci Çıktı”, **Deutsche Welle**, 10.06.2010.

(Çevirimiçi) <https://p.dw.com/p/NmeT> (07.01.2019).

⁴⁶² Eissens and Bronkhorst, s.135.

⁴⁶³ Kees Aarts and Henk van der Kolk (a), “Economy and Culture in the 2010 Dutch Election”, **Institute for Innovation and Governance Studies**, 2010, s.13-14.

(Çevirimiçi) http://www.cses.org/plancom/2010TelAviv/CSSES_2010TelAviv_Aarts.pdf (07.01.2019).

⁴⁶⁴ Kees Aarts and Henk van der Kolk (b), “The Dutch Parliamentary Election of June 9, 2010”, **Electoral Studies**, Vol.30, No.3, 2011, s.580.

⁴⁶⁵ Lucardie and Voerman, s.199.

⁴⁶⁶ a.g.e., s.199.

⁴⁶⁷ Joop J.M. Van Holsteyn, “The Dutch Parliamentary Elections of September 2012”, **Electoral Studies**, Vol.34, 2014, s.322.

⁴⁶⁸ a.g.e., s.322.

ulusal çıkarların korunması için güçlü bir AB karşıtlığı üzerine oluşturmuştur.⁴⁶⁹ PVV, “öteki partiler İslam’ı ya da AB milliyetçiliğini seçerken biz Hollanda’yı seçiyoruz” diyerek, farklı bir milliyetçilik tanımı yapmış, Brüksel’deki bürokratların, göç, çevre koruma, iş ile ilgili ve mali konularda Hollanda’ya müdahale etmemesini istemiştir.⁴⁷⁰ Genel olarak, ekonomi, AB’nin geleceği, Avrupa entegrasyonu ve Yunanistan’ın ekonomik durumunun hakim olduğu seçimlere, Wilders, “Brüksel onların, Hollanda bizim” sloganıyla, Hollanda’nın AB ve Euro Bölgesi’nden çekilmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁴⁷¹ Wilders, Hollandalıların verdiği vergilerle, Yunanistan’ın kurtarılmasına karşı çıkmıştır. Bu nedenle, stratejisini değiştiren Wilders, İslam karşıtlığı yerine AB karşıtlığını savunmuştur.⁴⁷²

Wilders’in, AB karşıtlığı üzerine oluşturduğu kampanya, İslam karşıtlığı kadar verimli olmamıştır. Wilders, Eylül 2012’de yapılan erken genel seçimde %10,1 oy almış ve meclisteki sandalye sayısı 24’ten 15’e düşmüştür.⁴⁷³ Seçimlerden sonra muhalefette yer alan Wilders, İslam, göç ve entegrasyon konularına dönüş yapmaya başlamıştır.⁴⁷⁴ Wilders’e göre, ‘İslam Avrupa’daki Truva atı’dır. Avrupa’da İslamlaşmanın durdurulmaması durumunda ‘Avrasya’ (Eurabia) ve ‘Hollanbiya’ (Netherabia) olmalarının kaçınılmaz olduğunu savunmaktadır.⁴⁷⁵ Wilders’in odak noktalarından biri de Hollanda’daki Faslılar’dır. Wilders, genç Faslı suçluları,⁴⁷⁶ ‘sokak teröristleri’ ya da ‘Müslüman sömürgeciler’ olarak nitelendirmektedir.⁴⁷⁷ 2013’ün başlarında mecliste ‘Faslı sorunu’ hakkında tartışma başlatan Wilders, Lahey’deki bir mitinginde ise seçmenlerine “daha az Faslı mı? yoksa daha çok Faslı mı istiyorsunuz?” sorusunu yöneltmiş, seçmenlerin “daha az Faslı” demesi üzerine, “Güzel, o halde bu sorunu çözeceğiz” demiştir.⁴⁷⁸ Parti içi ve parti dışındaki insanlardan tepki alan Wilders’in

---

⁴⁶⁹ a.g.e., s.323.

⁴⁷⁰ Lucardie and Voerman, s.193.

⁴⁷¹ Holsteyn, s.323.

⁴⁷² Atikkan, s.126.

⁴⁷³ Heerden and Creusen, s.187.

⁴⁷⁴ a.g.e., s.187.

⁴⁷⁵ Kaya and Tecmen, s.15.

⁴⁷⁶ Hollanda’da yaşayan Faslıların suç oranları için Bkz. Soeren Kern, “Dutch Multiculturalism: Half of Young Moroccans are Criminals”, 28 November 2011.

(Çevirimiçi) <http://soerenkern.com/2011/11/28/dutch-multiculturalism-half-of-young-moroccans-are-criminals/> (09.01.2019).

⁴⁷⁷ Vossen (a), s.29.

⁴⁷⁸ Heerden and Creusen, s.188.

yorumu, Adolf Hitler'in Nazi Almanya'sındaki Yahudilerle ilgili görüşleri ile kıyaslanmıştır.⁴⁷⁹

2015 yılına gelindiğinde, Avrupa'daki mülteci krizi, AfD ve FPÖ'de olduğu gibi PVV'nin de en önemli gündem maddesini oluşturmuştur. Hemen hemen her platformda İslam karşıtlığını dile getiren Geert Wilders'in mülteci krizine yaklaşımı, İslam karşıtlığı üzerinden olmuştur. Wilders, Avrupa'ya olan mülteci hareketlerini, "güvenliğimizi, refahımızı, kültürümüzü ve kimliğimizi tehdit eden İslami bir İstila" şeklinde ifade etmiştir.⁴⁸⁰ Wilders, bu nedenlerden dolayı Hollanda sınırlarının mültecilere kapatılmasını ve Müslümanların Hollanda'ya daha fazla göç etmesinin önlenmesini talep etmiştir.⁴⁸¹ Bununla birlikte Wilders, Almanya'nın Köln kentinde meydana gelen ve sığınmacılar tarafından işlendiği iddia edilen cinsel saldırı haberleri üzerine özellikle Müslümanlar için sert söylemlerde bulunmuştur. Yaşanan olay sonrası Wilders, Kadınların "testosteron bombaları'dan korunmaları ve 'cinsel cihad'ın durdurulması için Müslüman erkek mültecilerin sığınmacı merkezlerinde tutulması gerektiğini" dile getirmiştir.⁴⁸² Ayrıca, göçmenlerin suç oranlarını arttırdığını belirten Wilders, Paris'te meydana gelen terör olayları sonrası, sınırların acilen kapatılması isteğini tekrarlamış ve aynı zamanda yönetimi, göçmenlerin terörizmle olan mevcut bağlantıları itiraf etmemekle suçlamıştır.⁴⁸³ Genel itibariyle, PVV'nin mülteci krizine yaklaşımının, parti programında yer alan ilkeler çerçevesinde gerçekleştiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

PVV, 15 Mart 2017 yılında yapılan Hollanda genel seçimleri için kısa bir bildiri yayınlamış, İslam, göç ve AB karşıtlığı söylemlerini tekrarlamıştır. 11 maddeden

---

⁴⁷⁹ a.g.e., s.188.

⁴⁸⁰ Yörük Bahçeli, "Wilders Tells Dutch Parliament Refugee Crisis is Islamic Invasion", **Reuters**, 10 September 2015.

(Çevirimiçi) <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-netherlands/wilders-tells-dutch-parliament-refugee-crisis-is-islamic-invasion-idUSKCNORA0WY20150910> (10.01.2019).

⁴⁸¹ Yusuf Özkan, "Hollanda: Mülteci Karşıtlığı Şiddete Dönüşüyor", **BBC**, 28 Ekim 2015.

(Çevirimiçi) https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151028_yusuf_multeci (10.01.2019).

⁴⁸² Alexandra Sims, "Far-right Dutch Politician, Geert Wilders, Says Male Refugees must be Kept in Asylum Camps to Stop 'Sexual Jihad'", **Independent**, 23 January 2016.

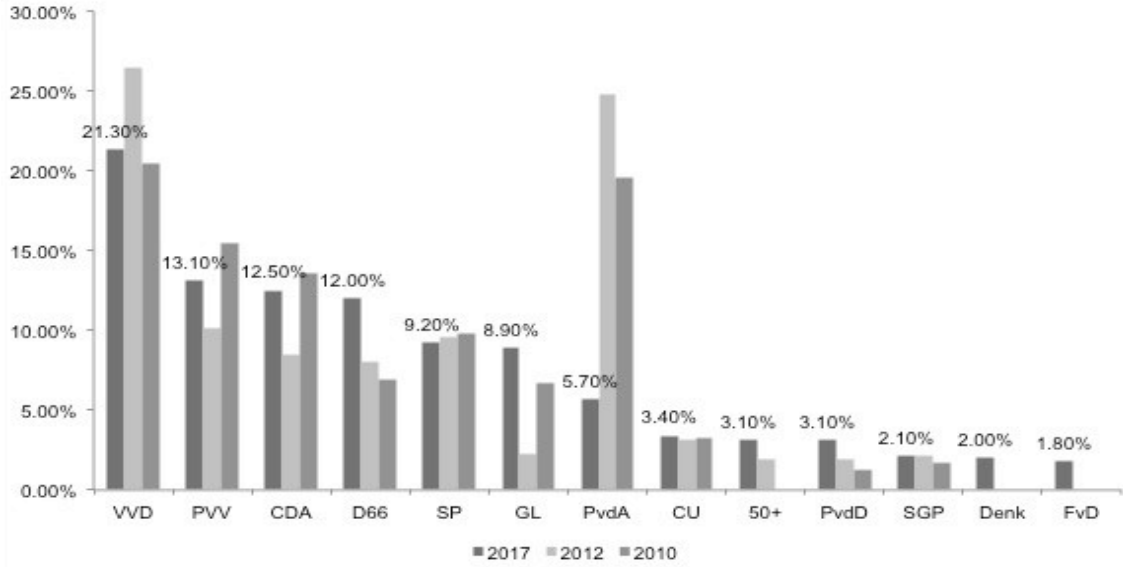
(Çevirimiçi) <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/far-right-dutch-politician-geert-wilders-says-male-refugees-must-be-kept-in-asylum-camps-to-stop-a6828891.html> (10.01.2019).

⁴⁸³ Nurlan Aliyev, "Avrupa Birliği'nde Göçmen Sorunu ve Radikal Sağ Partiler İçin Yeni Fırsatlar", **Uluslararası Politika Akademisi**, 3 Kasım 2016.

(Çevirimiçi) <http://politikaakademisi.org/2016/11/03/avrupa-birliginde-gocmen-sorunu-ve-radikal-sag-partiler-icin-yeni-firsatlar/> (10.01.2019).

oluşan bildiri ‘Hollanda Yeniden Bizim’ (The Netherlands Ours Again) başlığını taşımaktadır.⁴⁸⁴ Bildirinin en önemli maddesi olan birinci madde, ‘Hollanda’nın İslam’dan arındırılması’ vaadini içermektedir. Bunun için, yukarıda ifade edildiği gibi ‘kamu hizmetlerinde İslami başörtülerinin, toplumsal düzeni bozacak İslami ifadelerin, İslami usul Cami ve okulların kapatılmasını, Kur’an’ın yasaklanmasını, sığınmacılar ve Müslüman ülkelerden gelen göçmenlerin engellenmesini, suç işleyen Müslümanların tutuklanmasını ve vatandaşlıktan çıkarılmasını’ talep etmektedir.⁴⁸⁵ Diğer maddelerde; Hollanda’nın AB’den ayrılması, sağlık kesintilerinin kaldırılması, savunma ve güvenlik için daha fazla kaynak yaratılması, vergiler, emeklilik yaşının düşürülmesi gibi refah seviyesi ile ilgili sorunlar ele alınmaktadır.⁴⁸⁶ Ayrıca PVV, gey ve lezbiyen hakları, cinsiyet eşitliği, kürtaj ve ötenazi gibi haklar da savunulmaktadır.⁴⁸⁷

Şekil 10: Yıllara göre PVV’nin genel seçimlerde aldığı oy oranları (2010-2017)

Kaynak: De Sio and van Ditmars, s.54.

Şekil 10’da görüldüğü gibi PVV, 15 Mart 2017 yılında yapılan Hollanda genel seçimlerinde %13,1 oy alarak mecliste 20 sandalyenin sahibi ve meclisteki en büyük

⁴⁸⁴ “Preliminary Election Program PVV 2017-2021”, 26 August 2016.

(Çevirimiçi) <https://www.geertwilders.nl/index.php/94-english/2007-preliminary-election-program-pvv-2017-2021> (11.01.2019).

⁴⁸⁵ a.g.y.

⁴⁸⁶ a.g.y.

⁴⁸⁷ Wouter P.C. van Gent, Elmar F. Jansen and Joost H.F. Smits, “Right-wing Radical Populism in City and Suburbs: An Electoral Geography of the Partij Voor de Vrijheid in the Netherlands”, *Urban Studies*, 2013, s.5.

ikinci parti olmuştur. VVD, oy kaybetmesine rağmen birinci parti (%21,3) olmayı başarmıştır. İşçi Partisi (Partij van de Arbeid-PvdA) ise bir önceki seçime göre önemli bir oy kaybı yaşamıştır.⁴⁸⁸ 2017 yılında yapılan seçimlerin önemli bir sonucu PVV'nin diğer partiler üzerinde bıraktığı etkidir. Nitekim, seçimlerde birinci olan VVD ile üçüncü olan CDA, son derece korumacı ve milliyetçi bir kampanya yürütmüşlerdir.⁴⁸⁹ VVD lideri Mark Rutte, "Hollanda'nın Ortadoğu'dan gelen mültecileri kabul etmesi durumunda, ülkesinin hazır olmadığı bir göç dalgasıyla karşı karşıya kalacağını" savunmuştur.⁴⁹⁰ En önemlisi, hem VVD hem de CDA, 'Hollanda kimliğini' ve Batı'nın kültürel değerlerini kaybetme korkusuna dayalı bir kampanya yürütmüşlerdir. Kampanyalarında, Hollanda doğumlu Müslümanlardan bile radikal İslam'a dayalı bir tehditin devam ettiği konusunda ısrar etmişlerdir.⁴⁹¹ Bu da, PVV'nin savunduğu aşırı sağcı görüşlerin anaakım partiler arasında normalleştiğini göstermektedir. Sadece PVV değil, yukarıda da belirtildiği gibi, AfD ve FPÖ de, anaakım partilerin söylemlerini ve krize yönelik yaklaşımlarını etkilemiştir. Bu anlamda, ASP'lerin sahip olduğu söylemlerin, anaakım partilerin söylemlerini etkilemeye başladığı argümanının desteklendiği görülmektedir.

Sosyal inşacı perspektiften söz konusu üç partinin politikalarını değerlendirmek mümkündür. Sosyal inşacılığa göre, devamlılık arz eden ve çift taraflı işleyen bir süreçte insanlar toplumu, toplumlar da insanı olduğu 'şey' yapmaktadır. Bu süreçte insanları birarada tutan şey kurallardır.⁴⁹² Kuralları ise amiller belirlemektedir. Burada amiller, diğer insanlar adına faaliyet gösteren bireyler olabildiği gibi, belli bir sosyal yapının izdüşümü olarak bir ülkenin hükümeti de olabilir.⁴⁹³ Kurallar ile amiller arasında yakın bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Kurallar, amillere faaliyetleri açısından tercihte bulunma fırsatı vermektedir. Yani bir kurala uymak ya da uymamak

---

⁴⁸⁸ Lorenzo De Sio and Mathilde van Ditmars, "It's the Culture, Stupid! Issue Competition in the 2017 Dutch Election", In Lorenzo De Sio and Aldo Paparo (Ed.), **The year of Challengers? Issues, Public Opinion, and Elections in Western Europe in 2017**, CISE, Rome, 2018, s.54.

⁴⁸⁹ Dirk Witteveen, "The Rise of Mainstream Nationalism and Xenophobia in Dutch Politics", **Journal of Labor and Society**, Vol.20, September 2017, s.375.

⁴⁹⁰ a.g.e., s.375.

⁴⁹¹ a.g.e., s.375-376.

⁴⁹² Sezgin Kaya (b), "Sosyal İnşacılık (Konstruktivizm)", İçinde Tayyar Arı ve Elif Toprak (Ed.), **Uluslararası İlişkiler Kuramları II**, Birinci Basım, Eskişehir: AÖF Yayınları, 2013, s.73.

⁴⁹³ a.g.e., s.74-75.

amillerin tercihine bağlıdır.⁴⁹⁴ Kurala uymak, devletler için düşünüldüğünde, AB gibi ulusüstü nitelikteki bir birliğe ya da uygar devletler topluluğuna katılmak, önemli avantajlar doğurabilmektedir. Fakat amiller, kurala uymamayı da tercih edebilirler. Çünkü, amiller faaliyetlerinin sonuçlarını kestirebilme kabiliyetine sahiptirler.⁴⁹⁵ Bu anlamda, incelenen üç partinin AB'den ayrılma talepleri, kurala uymama olarak değerlendirilebilir. Sosyal inşacılık açısından önemli bir diğer husus güvenlik kavramıdır. Burada güvenlik, kimliklerle bağlantı kurularak incelenmektedir. Bu bakış açısına göre, “güvende olma ya da olmama durumu, aslında bir ilişkinin niteliği olup, bu ilişkinin taraflarının kimliklerindeki istikrarı veya değişimi yansıtmaktadır.”⁴⁹⁶ Bu noktada kimlik ve çıkar ilişkisine de değinmekte yarar vardır. Daha önce, kimliklerin karşılıklı etkileşim yoluyla oluşmasında ‘öteki’nin rolünün’ önemi vurgulanmıştı. Wendt’e göre, bu karşılıklı etkileşim sürecinde oluşan kimliklendirmede, ötekinin rolü olumlu veya olumsuz olabilmektedir. Olumlu kimliklendirmede öteki, ‘biz’in bir uzantısı olarak tasavvur edilir. Olumlu kimliklendirmenin olmadığı durumlarda ise çıkarlar, ötekine saygı duyulmadan tanımlanmaktadır. Burada öteki, daha çok ‘biz’in memnun edilmesi için manipüle edilen bir nesne olarak görülmektedir.⁴⁹⁷ Kimlik-çıkâr ilişkisini bu şekilde ele alan sosyal inşacılık, her şeyden önce devletlerin kimliklerini ve çıkarlarını sorunsallaştırmaya ve bunların nasıl sosyal bir biçimde inşa edildiğini göstermeye çalışmaktadır.⁴⁹⁸ Bu anlamda, AfD, FPÖ ve PVV’nin benimsediği politikaları Wendt’in görüşleriyle ilintilendirmek mümkündür.

---

⁴⁹⁴ a.g.e., s.75.

⁴⁹⁵ a.g.e., s.75.

⁴⁹⁶ a.g.e., s.83-84.

⁴⁹⁷ Alexander Wendt (c), “Collective Identity Formation and the International State”, **The American Political Science Review**, Vol.88, No.2, 1994, s.386.

⁴⁹⁸ Ruggie, s.879.

SONUÇ

Bu çalışma, 1980'lerden günümüze gelene dek istikrarlı bir biçimde varlıklarını sürdüren ASP'lerin ideolojik tutumlarını, seçmen kitlelerinin niteliklerini ve bu partilerin başarı elde etmesine yardımcı olan etkenleri irdelemektedir. Bu doğrultuda, 2015'te yaşanan mülteci krizinin, Avrupa Birliği'nin (AB) üç önemli üyesi Almanya, Avusturya ve Hollanda'da aşırı sağın yükselmesine olan yansımaları sosyal inşacı perspektiften incelemektedir. Bu kapsamda, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde ASP'ler ideolojik olarak nasıl bir dönüşüm geçirmişlerdir? ASP'lerin yükselişini etkileyen ve Avrupa'da göçmenlere/mültecilere karşı hoşgörüsüzlüğün altında yatan etkenler nelerdir? Küreselleşmenin getirdiği siyasi, ekonomik ve kültürel sorunların yaratmış olduğu kırılğan ortam, 11 Eylül ve devamında meydana gelen terör saldırıları ve küresel finansal krizin yaratmış olduğu etkiler, ASP'ler açısından nasıl bir avantaj sağlamıştır? ASP'lerin seçmen kitleleri kimlerden oluşmaktadır? ASP'lerin, başta mülteci krizine yönelik olmak üzere temel politikaları nelerdir? sorularına cevap aranmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde, aşırı sağın kavramsal ve kuramsal incelemesi yapılmış ve ASP'lerin ideolojik olarak bir dönüşüme girdikleri tespit edilmiştir. Buna göre, Soğuk Savaş öncesi dönemde yer alan ASP'ler, ultra milliyetçi, hiyerarşik bir biçimde lider kültü etrafında organize edilmiş, şiddet ve paramiliter eylemler ile herhangi bir sınırlama olmaksızın düşmanları yenmeyi hedefleyen siyasal bir ideolojiye sahip olmuş ve İki Dünya Savaşı'nın ortaya çıkmasına yol açmıştır. 1980'lerden itibaren konjonktürel gelişmelerin de etkisiyle, ideolojik olarak bir değişim sürecine giren ASP'ler, geleneksel faşizm ve Nazizm ile bağlantıları reddederek, yabancı düşmanlığı, çokkültürlülük ve göçmen karşıtlığı, küreselleşme, AB karşıtlığı, İslam düşmanlığını parti programlarının odak noktası haline getirmişlerdir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası göç deneyimi ve bu dönemdeki ASP'ler ele alınmıştır. Sömürgecilik sonrası dönemde işgücü piyasasının kademeli bir biçimde uluslararasılaşmasının bir etkisi olarak geliştirilen göç modelleri ve küreselleşmeyle bağlantılı gelişmelere bağlı olarak, göç kabul eden ülkelerde göçmenler, iş ve kamu hizmetlerinde rakip olarak görülmüşlerdir.

Bu durum, göçmenlere yönelik tepkilere ve devletin kendi vatandaşlarını yabancılara karşı daha iyi korunmasını talep eden sosyal ve politik bir iklimin oluşması sonucunu doğurmuştur. Özellikle, ASP'ler tarafından, Avrupa'da nüfusun önemli bir kesimini oluşturan göçmenler, ötekileştirilmeye başlanmış ve buna bağlı olarak bu partiler, kendilerini küreselleşmenin olumsuz yanlarını tecrübe eden insanların temsilcisi olarak görmüşlerdir. Böyle bir ortamda, anaakım partiler, aşırı sağın yükselişini etkileyen faktörleri inceleyip, seçmenlerin ASP'lere neden yöneldiğini araştırmak yerine, bu partileri Soğuk Savaş öncesi dönemdeki faşizmle ilişkilendirerek, marjinalleştirmeyi tercih etmişlerdir. Ancak, ASP'ler ideolojik olarak bir değişim sürecine ve göç konusunu siyasi malzeme haline getirerek meşru zeminde kendilerine yer edinmeyi başarmışlardır. Bu noktada küreselleşmenin aşırı sağ üzerindeki etkisini belirtmekte yarar vardır. Küreselleşmenin beraberinde getirdiği siyasi, ekonomik ve kültürel sorunlar çoğu zaman birbiriyle bağlantılı bir şekilde gelişmiştir. Siyasal alandaki etkilere bakıldığında, AB gibi ulus üstü yapılanmaların oluşturulmasıyla birlikte ulus devletin işlev ve yetkilerinde daralma meydana geldiği görülmektedir. ASP'ler ve Avrupa vatandaşları tarafından ulusal egemenliğin sınırlandırıldığı, yetki alanlarına müdahale edildiği izlenimine neden olmuştur. Bu durum, AB karşıtlığının oluşması sonucunu doğurmuştur. Kültürel etkilere bakıldığında, Avrupa toplumları, göçmenlerin gelmesiyle birlikte farklı kültür, etnik ve dine mensup gruplarla bir arada yaşamayı deneyimledikleri görülmektedir. Farklı kültür, etnik ve dini grupların bir arada yaşaması, kültürel çatışmaların yaşanmasına; yerel halkın, kendi kültürünü, etnik yapısını ve dinini, diğer kültürlerden ve dinlerden üstün görmesine neden olmuştur. Ekonomik etkilere bakıldığında ise, işsizliğin arttığı dönemlerde, göçmenlerin yerel halk tarafından suçlandığı görülmektedir. Ekonomik göstergelerin olumlu olduğu durumlarda göçmenler sorun olarak değerlendirilmezken, durgunluk ya da gerileme dönemlerinde göçmenler refah devleti üzerinde 'yük' olarak görülmeye başlanmıştır. Böylece, küreselleşmenin beraberinde getirdiği problemler, ASP'lerin seçimlerde hareket alanını genişleten bir fırsat yaratmıştır.

ASP'lerin göçmen karşıtlığı yeni bir durum değildir. Avrupa'nın göç deneyimine bağlı olarak tarihsel bir sürecin sonucunda meydana gelmiştir. Avrupa'nın karşı karşıya kaldığı kriz dönemleri ise göçmen karşıtlığını körükleyen önemli dönüm

noktaları olmuşlardır. Avrupa'nın karşı karşıya kaldığı kriz dönemlerinde aşırı sağın yükselişe geçtiği gözlemlenmiştir. 11 Eylül saldırıları ve devamında meydana gelen terör saldırılarıyla birlikte, küresel finansal kriz gibi dönemler, aşırı sağın hareket alanını genişletmesi sonucunu doğurmuştur. Bunun altında yatan temel nedenlerden biri de anaakım partilerin ve AB'nin söz konusu krizlere çözüm üretememelerinden kaynaklanmaktadır.

Çalışmanın son bölümünde ise mülteci krizinin Avrupa'da aşırı sağın yükselmesini etkileyip etkilemediği incelenmiştir. Mülteci krizinin yaşandığı dönemde Avrupa ülkeleri tutarlı bir yaklaşım sergileyememiştir. Almanya, krizin çözümüne yönelik olarak, diğer ülkelere göre ön plana çıkmış ve Euro krizinde olduğu gibi lider bir rol üstlenmiştir. Mülteci kriziyle birlikte Almanya diğer ülkelere göre açık bir farkla en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke olmuştur. Almanya'nın bu yaklaşımı hem iç hem de dış siyasette önemli etkiler yaratmıştır. Avusturya ve Hollanda ise mülteci krizinden etkilenen diğer ülkelerden farklı bir yaklaşım sergileyememiştir. Mülteci krizinin mevcut ülkeleri etkilemeye başlamasıyla birlikte krize verilen ortak tepki, katı sınır kontrolleri, sığınma politikaları ve sığınmacı karşıtı yasaların çıkarılması olmuştur. Bu durum, ülkelerin krize yönelik yaklaşımlarında mülteciliğin asıl gerçeklerini göz ardı ettikleri sonucunu doğurmuştur.

Mülteci krizi, son dönemlerde Avrupa'da çoğu şeyi temelden değiştirmiştir. Öyle ki, Schengen krizinde olduğu gibi AB tasarruflarının yeniden değerlendirilmesine sebep olmuştur. Ayrıca, ülkelerin krize yönelik yaklaşımları, AB'nin insan hakları, çokkültürlü toplum ve İkinci Dünya Savaşı sonrası inşa edilen mülteci hakları gibi değerlerin tartışılmasına yol açmıştır. Üstelik, Brexit örneğinde olduğu gibi AB'nin geleceği de tartışma konusu olmuştur.

Mülteci krizi, Avrupa'da siyasi dengeleri değiştirdiği gibi toplumda milliyetçi tepkilerin yükselmesine de neden olmuştur. ASP'lerin parti programları, lider söylemleri ve seçim kampanyalarında, ülkelerinde yaşanan olumsuzluklardan göçmenlerin sorumlu tutuldukları gözlemlenmiştir. AfD, mülteci krizinin yaşandığı dönemde temel odak noktasını ekonomik konulardan, kimlik konusuna yönlendirerek, mültecileri, çokkültürlü toplum yapısını ve İslam'ı, Alman değerleri ve kültürü

açısından tehlike olarak görmüştür. Almanya'nın mülteci krizine yönelik yaklaşımı, AfD'nin göç karşıtı söylemini güçlendirmiş ve göçün sınırlandırılmasını isteyen seçmenlerin AfD'ye destek olmasına neden olmuştur. AfD'nin, Alman meclisinde yer alması, Alman aşırı sağ için bir dönüm noktası niteliğindedir. Bu da mülteci krizinin Alman siyaseti üzerindeki etkisini göstermektedir.

FPÖ açısından göçün siyasallaştırılması yeni bir olgu değildir. FPÖ'nün uzun yıllar boyunca Avusturya siyasetinin bir parçası olması, Avusturya'nın göç politikalarını etkilemiştir. Bu durum, mülteci krizinde de kendisini göstermiştir. Mülteci krizinin yaşandığı dönemde FPÖ, açık bir şekilde göç karşıtı bir yaklaşım sergilemiştir. Çokkültürlü toplum modelini reddetmek, 'Avusturya bir göç ülkesi değildir' ve 'Önce Avusturya', bu yaklaşımda öne çıkan söylemler olmuştur. Bununla birlikte, Hristiyan değerlerini korumak ve İslam karşıtlığı FPÖ'nün parti programı, seçim kampanyaları ve lider söylemlerinde öne çıkan konular olmuştur. Avusturya seçmeninin, FPÖ'nün söylemlerine kayıtsız kalmadığı alınan seçim sonuçlarında gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, ÖVP'nin de 2017'de yapılan seçimlerde göçmen karşıtlığı üzerine kampanya yürütmesi, aşırı sağın anaakım partiler üzerindeki etkisini göstermektedir. Bu da, Avusturya açısından daha katı sınır kontrolleri, sığınma ve göç karşıtı politikalar sonucunu doğurmaktadır.

Hollanda ise, 2000'li yılların başına kadar aşırı sağın etkili olmadığı bir ülke olmuştur. Ancak Pim Fortuyn ile birlikte etkili olan aşırı sağ cephe, Fortuyn sonrası boşluğa düşmüştür. Bu boşluk, Geert Wilders ile doldurulmuştur. Wilders'in seçim propagandası İslam düşmanlığı üzerine kurulmuştur. Hemen hemen her platformda İslam'a yönelik sert eleştirilerini dile getiren Wilders, Hollanda aşırı sağ için önemli hale gelmiştir. Müslüman göçmenler başta olmak üzere, katı bir göçmen karşıtlığını savunan Wilders'in söylemi, 2017 yılında yapılan seçimlerde anaakım partilerin söylemlerini de etkilemiştir.

Mülteci krizine verilen milliyetçi tepkilerin, seçim sonuçlarına yansdığı ve Avrupa'da aşırı sağın yükselmesine neden olduğu, bu çalışmaya konu olan üç ülke ve

bu ülkelerde incelenen partiler üzerinde gözlemlenmiştir.⁴⁹⁹ Söz konusu partiler, Avrupa siyasetinin bir parçası olarak, ülke politikalarını etkileyen önemli bir bileşen haline gelmiştir. Ayrıca, bu partilerin söylemleri ve yaklaşımları,⁵⁰⁰ anaakım partilerin tutumlarını etkilemeye başlamıştır. Dolayısıyla bu partiler, marjinallikten çıkıp, normalleşmeye başlamıştır. Bu durum, Avrupa siyaseti ve AB'nin geleceği için yeni ve sonuçları açısından belirsiz bir döneme girildiğinin göstergesidir.

Bu çalışmada, ASP'lerin göçmen karşıtlığının, mülteci krizinden öncesine dayandığı, Avrupa'nın karşı karşıya kaldığı kriz dönemlerinde, ASP'lerin hareket alanlarının arttığı, söz konusu ülkelerin mülteci krizine yönelik tutumlarının, toplumda milliyetçi tepkilere neden olduğu ve aşırı sağın yükselmesini etkilediği ve ASP'lerin sahip olduğu söylemlerin anaakım partilerin söylemlerini etkilemeye başladığına ilişkin argümanlar, yukarıda belirtilen bulgular tarafından desteklenmiştir.

Son olarak, mülteci krizi ve Avrupa'da aşırı sağın yükselişi, Avrupa ülkelerinin tek başına çözebileceği bir sorun değildir. Bu anlamda:

- Katı sınır kontrolleri ve sığınma karşıtı politikalar yerine, daha adil ve göçmenliğin asıl gerçeklerini göz ardı etmeden, AB düzeyinde kapsamlı politikalar geliştirilmelidir.
- Mülteci krizinin çözümünde sivil toplum kuruluşları daha aktif rol almalıdır.
- Avrupa devletleri, mevcut nüfusunun önemli bir kısmının göçmenlerden oluştuğu gerçeğini göz ardı etmeden, hoşgörüyü ve insan haklarına dayalı yaklaşımlar geliştirmelidir.

⁴⁹⁹ Mülteci krizi ile Avrupa'da aşırı sağın yükselmesi arasında 'pozitif korelasyon' olmakla birlikte, küreselleşme, 9/11 saldırıları ve devamında meydana gelen terör saldırıları, küresel finansal krizin yaratmış olduğu etkiler vb. gibi faktörlerin, Avrupa'da aşırı sağın yükselmesindeki etkisi de göz ardı edilmemelidir.

⁵⁰⁰ Günümüz ASP'lerin sahip olduğu söylemler, anaakım partilerin söylemlerini ve tutumlarını etkilediği gibi, söz konusu partiler, siyasi söylemlerini başarılı bir şekilde çeşitlendirerek, küreselleşme, sanayisizleşme, uluslararası ticaret ve Avrupalılaşıma süreçlerinden olumsuz etkilenen işçi sınıfı ya da işsizlerin gerekli ihtiyaçlarını gidermek adına refah politikalarına, sadece işçi sınıfı erkekler için değil, toplumdaki bütün kadınlara, LGBTİ gruplara, orta sınıf ve radikal Selefi İslam tarafından tehdit edildiğini düşünen üst orta sınıf laik gruplara yönelik söylemlere yatırım yaparak, anaakımlaşmaya başlamıştır. Bkz. Ayhan Kaya, "Avrupa'da Sağ Popülizmin Anaakımlaşması", İçinde Milena Dragicevic Šešić ve Jonathan Vickery (drl.), **Kültür Politikası ve Popülizm**, 1. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları, 2018, s.14-16.

- Anaakım partiler, daha demokratik ve daha şeffaf bir yönetim anlayışı geliştirerek, seçmenler arasındaki güven bağlarını yeniden kurmalıdır.
- Göç konusunun aşırı sağ seçmeni çeken tek konu olmadığı gerçeğini gözönünde bulundurarak, anaakım partilerin aşırı sağ seçmenin korku ve endişelerini dikkate alarak, aşırı sağın yükselişini etkileyen faktörleri minimize edecek alternatif ve yapıcı çözümler üretmelidir. Bu anlamda, siyasete yabancılaşan seçmenler tekrar kazanılmalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar ve Makaleler

- Aarts, Kees and Henk van der Kolk. "The Dutch Parliamentary Election of June 9, 2010", **Electoral Studies**. Vol.30, No.3, 2011, ss.577-580.
- Akdemir, Erhan. **Avrupa Birliği'nde Kimlik, Kültür Tartışmaları ve Türkiye**. 1. Basım, Bursa: Ekin Yayınları, 2013.
- Akın, Şeyma. "The Effects of the Syrian Crisis on German Politics", **Turkish Journal of Middle Eastern Studies**. Special Issue, 2017, ss.81-103.
- Aliboni, Roberto. "The EU, Islamophobia and Immigration", **Conflict in Focus**. Issue.11, February 2006.
- Alkan, M. Nail. "Avrupa'da Yükselen İrkçilik: Pegida Örneği", **Akademik Bakış**, Cilt.8, Sayı.16, 2015, ss.275-289.
- Anderson, Benedict. **Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması**. 2. Basım, İstanbul: Metis Yayıncılık, 1995.
- Atikkan, Zeynep. **Avrupa Benim: Batı Avrupa'da Aşırı Sağın Yükselişi**. 1. Basım, İstanbul: Metis Yayınları, 2014.
- Ayaz, M. Erkut. "2017 Almanya Federal Seçimleri: Sağ Popülizmin Normalleşme Tehlikesi", **SETA**, Sayı.216, Eylül 2017, ss.1-36.
- Backes, Uwe. "The Radical Right in Germany, Austria and Switzerland", In Jens Rydgren (Ed.). **The Oxford Handbook of the Radical Right**. Oxford University Press, 2018, ss.452-478.
- Bade, Klaus J. "Legal and Illegal Immigration into Europe: Experiences and Challenges", **European Review**. Vol.12, No.3, 2004, ss.339-375.
- Bailer, Brigitte. "The 'Ban on Re-Engagement in National Socialist Activity' as a Social and Political Counter-Strategy in Austria", In Ralf Melzer and Sebastian Serafin (Ed.). **Right-Wing Extremism in Europe: Country Analyses, Counter-Strategies and Labor-Market Oriented Exit Strategies**. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2013, ss.281-306.
- Balibar, Etienne ve Immanuel Wallerstein. **İrk Ulus Sınıf: Belirsiz Kimlikler**. Nazlı Ökten (çev.). 6. Basım, İstanbul: Metis Yayınları, 2017.
- Bayraklı, Enes ve Kazım Keskin. "Türkiye, Almanya ve AB Üçgeninde Mülteci Krizi", **SETA**, Sayı.143, Kasım 2015, ss.1-30.

- Bekaroğlu, Edip Asaf, vd. **Avrupa'da Gc, Azınlıklar ve Siyaset: Avusturya rneği**. 1. Basım, İstanbul: Vadi Yayınları, 2015.
- Berning, Carl C. "Alternative für Deutschland (AfD): Germany's New Radical Right-Wing Populist Party", **DICE Report**. Vol.15, No.4, 2017, ss.16-19.
- Betz, Hans-Georg (b). "The Radical Right and Populism", In Jens Rydgren (Ed.). **The Oxford Handbook of the Radical Right**. Oxford Universty Press, 2018, ss.86-104.
- Betz, Hans-George (a). "The New Politics of Resentment: Radical Rigt-Wing Populist Parties in Western Europe", **Comparative Politics**. Vol.25, No.4, 1993, ss.413-427.
- Boztepe, Kemal. "Avusturya'da 'Aşırı Sağ'ın Önlenemeyen Yükseliş", **Toplumbilim**. Sayı.7, Ekim 1997, ss.95-102.
- Breuer, Stefan. **Milliyetçilikler ve Faşizmler: Fransa, İtalya ve Almanya Örnekleri**. Çiğdem Canan Dikmen (çev.). 2. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları, 2017.
- Büyüktanır, Derya. "Toplumsal İnşacı Yaklaşım ve Avrupa Bütünleşmesinin Açıklanmasına Katkıları", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**. Cilt.14, No.2, 2015, ss.1-24.
- Canovan, Margaret. "Populism For Political Theorists", **Journal of Political Ideologies**. Vol.9, No.3, October 2004, ss.24-252.
- Castle, Stephen and Mark Miller. **Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri**. Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut (çev.). 1. Basım, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.
- Celep, döl. **Aşırı Sağ ve Demokrasi**. 1.Basım, İstanbul: Tasam Yayınları, 2009.
- Checkel, Jeffrey T. "Social Construction and Integration", **Journal of European Public Policy**. Vol.6, No.4, 1999, ss.545-560.
- Checkel, Jeffrey T. and Andrew Moravesik. "A Constructivist Research Program in EU Studies?", **European Union Politics**. Vol.2, No.2, 2001, ss.219-249.
- Cincu, Adina-Elena. "Far Right Populist Challenge in Europe: Alternative for Germany and the National Front", **Europolity**. Vol.11, No.1, 2017, ss.21-50.
- Çakır, Murat. "Sağ Popülizm: Neoliberal Dönüşümün Egemenlik Aracı", **21. Yüzyılda Milliyetçilik: Teori ve Siyaset**. Elçin Aktoprak ve A. Celil Kaya (drl.). İstanbul: İletişim Yayınları, 2016, ss.231-248.

- Çöpoğlu, Muhammed Onur. “Avrupa’da Yükselen Popülist Aşırı Sağ Partiler: Özgürlükler ve Uluslar Avrupası (ENF) Grubu Üzerine Bir İnceleme”, **Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi**. Cilt.4, Sayı.7, 2017, ss.1-17.
- De Fontette, François. **İrkçılık**. Haldun Karyol (çev.). 1. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları, 1991.
- De Sio, Lorenzo and Mathilde van Ditmars. “It’s the Culture, Stupid! Issue Competition in the 2017 Dutch Election”, In Lorenzo De Sio and Aldo Paparo (Ed.). **The year of Challengers? Issues, Public Opinion, and Elections in Western Europe in 2017**. CISE, Rome, 2018, ss.53-59.
- Demir Oğuzhan Ömer ve Yusuf Soyupek. “Mülteci Krizi Denkleminde AB ve Türkiye: İlkeler, Çıkarlar ve Kaygılar”, **Global Politika ve Strateji**. Global Analiz 6, Aralık 2015, ss.1-40.
- Đukanović, David. “Populist Parties in Selected European Countries”, University of Turku, Centre for Parliamentary Studies, 2014.
- Duncan, Fraser. “Immigration and Integration Policy and the Austrian Radical Right in Office: The FPÖ/BZÖ, 2000–2006”, **Contemporary Politics**. 16(4), 2010, ss.337-354.
- Dunn, Kris. “Preference For Radical Right-Wing Populist Parties Among Exclusive-Nationalist and Authoritarians”, **Party Politics**. Vol21. No.3, 2015, ss.367-380.
- Dustmann, Christian. “Return Migration: the European Experience”, **Economic policy**. Vol.11, No.22, 1996, ss.213-250.
- Eissens, Ronald and Suzette Bronkhorst. “Right-wing Extremism and Populism in the Netherlands-Lessons not learned”, In Nora Langenbacher and Britta Schellenberg (Ed.). **Is Europe on the 'Right' Path?: Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe**. Forum Berlin: Friedrich Ebert Stiftung, 2011, ss.123-140.
- Elmas, Fatma Yılmaz, **Avrupa ‘Kapı Duvar’: Göç Yaklaşımında Söylem-Eylem Tutarsızlığı**. 1. Basım, Ankara: USAK Yayınları, 2016.
- Elmas, Fatma Yılmaz ve Mustafa Kutlay. “Avrupa’yı Bekleyen Tehlike: Aşırı Sağın Yükselişi”. **Uluslararası stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK)**. Analiz No.11, Temmuz 2011, ss.1-22.
- Erhan, Çağrı ve Erhan Akdemir. “Avrupa Bütünleşmesi”, içinde Belgin Akçay, Sevilay Kahraman ve Sanem Baykal (Ed.). **Avrupa Birliği’nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler**. 1. Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008, ss.15-50.

- Ertem, Helin Sarı. “Kimlik ve Güvenlik İlişkisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: Kimliğin Güvenliği ve Güvenliğin Kimliği”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**. Yıl.8, Sayı.16, 2012, ss.177-236.
- Fassmann, Heinz and Rainer Munz. “Patterns and Trends of International Migration in Western Europe”, **Population and Development Review**. Vol.18, No.3, 1992, ss.457-480.
- Ferris, Elizabeth and Kemal Kirişçi. **The Consequences of Chaos: Syria’s Humanitarian Crisis and the Failure to Protect**. Washington DC: Brooking Institution Press, 2016.
- Golder, Matt. “Far Right Parties in Europe”, **Annual Review of Political Science**. Vol.19, 2016, ss.477-497.
- Goodwin, Matthew j. and James Dennison. “The Radical Right in the United Kingdom”, In Jens Rydgren (Ed.). **The Oxford Handbook of the Radical Right**. Oxford Universty Press, 2018, ss.520-547.
- Gözler, Kemal. **Anayasa Hukukunun Genel Teorisi**. Cilt.1, Birinci Basım, Bursa: Ekin, 2011.
- Greussing, Esther and Hajo G. Boomgarden. “Shifting the Refugee Narrative? An Automated Frame Analysis of Europe’s 2015 Refugee Crisis”, **Journal of Ethnic and Migration Studies**. Vol.43, No.11, 2017, ss.1749-1774.
- Griffin, Roger. **Faşizmin Doğası**. Ali Selman (çev.). 1. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.
- Güzel, M. Şeyhmus. **Fransa’da Aşırı Sağ ve Irkçılık**. 1. Basım, İstanbul: Belge Yayınları, 1995.
- Halikiopoulou, Daphane, Kyriaki Nanou and Sofia Vasilopoulou. “The Paradox of Nationalism: The Common Denominator of Radical Right and Radical Left Euroscepticism”, **European Journal of Political Research**. Vol.51, No.4, 2012, ss.504-539.
- Hampshire, James. “Europe’s Migration Crisis”, **Political Insight**. Vol.6, No.3, November 2015, ss.8-11.
- Hansen, Randall. “Migration to Europe Since 1945: Its History and Its Lessons”, In Sarah Spencer (Ed.). **The Politics of Migration: Managing Opportunity, Conflict and Change**. Oxford: Blackwell Publishing, 2003, ss.25-38.

- Heinisch, Reinhard. "Austria: The Structure and Agency of Austrian Populism", In Daniele Albertazi and Duncan McDonnell (Ed.). **Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy**. New York: Palgrave Macmillan, 2008, ss.67-83.
- Heywood, Andrew. **Siyasal İdeolojiler: Bir Giriş**. Ahmet Kemal Bayram, Şeyma Akın vd. (çev.). 5. Basım, Ankara:Adres Yayınları, 2013.
- Hilpold, Peter. "Unilateralism in Refugee Law: Austria's Quota Approach Under Scrutiny", **Human Rights Review**. Vol.18, No.3, 2017, ss.305-319.
- Hobswam, Eric J. **Milletler ve Milliyetçilik**. 5. Basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2014.
- Holmes, Seth M. and Heide Castañeda, "Representing the 'European Refugee Crisis' in Germany and Beyond: Deservingness and Difference, Life and Death", **American Ethnologist**. Vol.43, No.1, 2016, ss.12-24.
- Howard, Marc Morjé. "Can Populism Be Suppressed in a Democracy? Austria, Germany and the European Union", **East European Politics and Societies**. Vol.14, No.2, 2000, ss.18-32.
- Ignazi, Pierro. "The Silent Counter-Revolution", **European Journal of Political Research**. Vol.22, no.1, 1992, ss.3-34.
- Ivarsflaten, Elisabeth and Frøy Gudbrandsen. "The Populist Radical Right in Western Europe", *Europa Regional Surveys of the World: Western Europe*, 2012, ss.1-5.
- Kallis, Aristotle. "The Radical Right and Islamophobia", In Jens Rydgren (Ed.). **The Radical Right**. Oxford Universty Press, 2018, ss.42-61.
- Karakaş, Adem. "Küresel Kriz ve Avrupa Birliği: Sosyo-Ekonomik Etkiler", içinde Mehmet Dikkaya ve Mustafa Acar (Ed.). **Ekonomik Perspektiften Küresel Kriz Sonrası Avrupa Birliği**. Ankara: Savaş Yayınevi, 2016, ss.103-127.
- Karapın, Roger. "Radical-Right and Neo-Fascist Political Parties in Western Europe", **Comparative Politics**. Vol.30, No.2, 1998, ss.213-234.
- Katz, Bruce, Luise Noring and Nantke Garrelts. "Cities and Refugees: The German Experience", **Brookings Institution: Washington D.C.** 18 September 2016, ss.1-29.
- Kaya, Ayhan. "Avrupa'da Sağ Popülizmin Anaakımlaşması", İçinde Milena Dragicevic Šešić ve Jonathan Vickery (drl.), **Kültür Politikası ve Popülizm**. 1. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları, 2018, ss.14-31.

- Kaya, Sezgin (a). “Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivist Yaklaşımlar”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**. Cilt.63, Sayı.3, 2008, ss.83-111.
- Kaya, Sezgin (b). “Sosyal İnşacılık (Konstrüktivizm)”, İçinde Tayyar Arı ve Elif Toprak (Ed.). **Uluslararası İlişkiler Kuramları II**. Birinci Basım, Eskişehir: AÖF Yayınları, 2013, ss.70-91.
- Kedikli, Umut ve Mehmet Akça. “Soğuk Savaş Sonrası Avrupa’da Artan İslamofobi”, **TESAM Akademi Dergisi**. Cilt.4, Sayı.1, Ocak 2017, ss.57-95.
- Kedourie, Elie. **Nationalism**. London, 1961.
- Keskin, Kazım ve Hacı Mehmet Boyraz. “Fransa’da Aşırı Sağın Yükselişi ve Cumhurbaşkanlığı Seçimleri”, **SETA**, Sayı.200, Nisan 2017, ss.1-29.
- Keskin, Kazım. “Avusturya Seçimleri ve Aşırı Sağın Merkeze Yerleşmesi”, **SETA**, Sayı.180, Ekim 2017, ss.1-7.
- Kitschelt, Herbert. “Growth and Persistence of the Radical Right in Postindustrial Democracies: Advances and Challenges in Comparative Research”, **West European Politics**. Vol.30, no.5, 2007, ss.1176-1206.
- Knigge, Pia. “The Ecological Correlates of Right-Wing Extremism in Western Europe”, **European Journal of Political Research**. Vol.34, No.2, 1998, ss.249-279.
- Küçük, Mustafa. “Uluslararası İlişkiler Kuramında ‘Konstrüktivist Dönüşü’ Anlamak”, **Ege Akademik Bakış**. Cilt.9, Sayı.2, 2009, ss.771-795.
- Lewandowsky, Marcel. “Alternative für Deutschland (AfD): A New Actor in the German Party System”, **Friedrich Ebert Stiftung**. 2014, ss.1-7.
- Lewis, Bernard. **Semitizm ve Anti-Semitizm: Çatışma ve Önyargıya Dair**. Hür Güldü (çev.). Ankara: Akılçelen Kitaplar, 2016.
- Lucardie, Paul and Gerrit Voerman. “Geert Wilders and the Party for Freedom in the Netherlands: A Political Entrepreneur in the Polder”, In Karsten Grabow and Florian Hartleb (Ed.). **Exposing the Demagogues: Right-wing and National Populist Parties in Europe**. Brussel/Berlin: Centre for European Studies and Konrad-Adenauer-Stiftung, 2013, ss.187-203.
- Lucardie, Paul. “The Netherlands: Populism Versus Pillarization”, In Daniele Albertazzi and Duncan McDonnell (Ed.). **Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy**. New York: Palgrave Macmillan, 2008, ss.151-165.
- Mann, Michael. **Fascists**. Cambridge University Press, 2004.

- Mendelsohn, Rebecca. "The European Refugee Crisis: Nationalist Backlashes within the European Union", **MJUR**. Issue.7, 2017, ss.150-176.
- Milles, Robert. **Irçılık**. Sibel Yaman (çev.). 1. Basım, İstanbul: Sarmal Yayınları, 2000.
- Minkenberg Michael ve Pascal Perrineau. "The Radical Right in the European Elections 2004", **International Political Science Review**. Vol.28, No.1, 2007, ss.29-55.
- Mudde, Cas (a). "The War of Words Defining the Extreme Right Party Family", **West European Politics**. Vol.19, No.2, 1996, ss.225-248.
- Mudde, Cas (b). **The Ideology of the Extreme Right**. Manchester: Manchester University Press, 2002.
- Mudde, Cas (c). **The Relationship Between Immigration and Nativism in Europe and North America**. Washington DC: Migration Policy Institute, 2012.
- OECD- SOPEMI. "Trends in International Migration", Annual Report 2001. Paris.
- Otjes, Simon and Tom Louwse. "Populists in Parliament: Comparing Left-Wing and Right-Wing Populism in the Netherlands", **Political Studies**. Vol.63, 2015, ss.60-79.
- Öner, Selcen (a). "Different Manifestations of The Rise of Far-Right in European Politics: The Cases Of Germany And Austria", **Marmara Journal of European Studies**. Vol.22, No.2, 2014, ss.85-106.
- Öner, Selcen (b). "Avrupa'da Mülteci Krizi ve Aşırı Sağın Yükselişi: Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), Almanya için Alternatif (AfD) Partisi ve PEGIDA Hareketi Örnekleri", İçinde Yaprak Gülcan, Sedef Akgüngör ve Yeşim Kuştepeli (Ed.), **Türkiye-AB İlişkilerinde Yeni Bir Konu: Mülteci Sorunu ve Türkiye- AB İşbirliği**, İstanbul: İKV Yayınları, Temmuz 2017, ss.185-210.
- Övet, Talha. "Avrupa Öteki'si", **TASAM Stratejik Araştırmalar Dergisi**. Sayı.11, 2007, ss.94-103.
- Özkırımlı, Umut (a). **Milliyetçilik Üzerine Güncel Tartışmalar: Eleştirel Bir Müdahale**. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Basım, 2010.
- Özkırımlı, Umut (b). **Theories of Nationalism: A Critical Introduction**. London: Palgrave, 2000.
- Patton, David F. "The Alternative for Germany's Radicalization in Historical-Comparative Perspective", **Journal of Contemporary Central and Eastern Europe**. Vol.25, No.2, 2017, s.163-180.

- Paxton, Robert O. **The Anatomy of Fascism**. New York: Alfred A. Knopf, 2004.
- Rheindorf, Markus and Ruth Wodak. "Borders, Fences, and Limits Protecting Austria From Refugees: Metadiscursive Negotiation of Meaning in the Current Refugee Crisis", **Journal of Immigrant & Refugee Studies**. Vol.16, No.1-2, 2018, ss.15-38.
- Rommel, Inken. "We are the People. Refugee 'Crisis' and the Drag-Effects of Social Habitus in German Society", **Historical Social Research / Historische Sozialforschung**. Vol.42, No.4, 2017, ss.133-154.
- Ruggie, John Gerard. "What Makes the World Hang Together? Neo-Utilitarianism and the Social Constructivist Challenge", **International Organization**. Vol.52, No.4, 1998, ss.855-885.
- Ruzza, Carlo. "The Radical Right in Southern Europe", In Jens Rydgren (Ed.). **The Oxford Handbook of the Radical Right**. Oxford : Oxford University Press, 2018, ss.505-520.
- Rydgren, Jens (a). "Is Extreme Right-wing Populism Contagious? Explaining the Emergence of a New Party Family", **European Journal of Political Research**. Vol.44, No.3, 2005, s.413-437.
- Rydgren, Jens (b). "France: The Front National, Ethnonationalism and Populism", In Daniele Albertazzi and Duncan McDonnell (Ed.). **Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy**. New York: Palgrave Macmillan, 2008, ss.166-181.
- Rydgren, Jens (c), "The Sociology of the Radical Right". **Annual Review of Sociology**. Vol.33, 2007, ss.241-262.
- Rystad, Goran. "Immigration History and the Future of International Migration", **International Migration Review**. Vol.26, No.4, 1992, ss.1168-1199.
- Salzborn, Samuel. "Renaissance of the New Right in Germany? A Discussion of New Right Elements in German Right-Wing Extremism Today", **German Politics and Society**. Issue 119, Vol.34, No.2, Summer 2016, ss.36-63.
- Sandıklı, Atilla ve Ali Semir (hızl.). "Bütün boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye", **Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM)**, Rapor No.52, Kasım 2012, ss.1-57.
- Schmitt-Beck, Rüdiger. "The 'Alternative für Deutschland in the Electorate': Between Single-Issue and Right-Wing Populist Party", **German Politics**. Vol.26, No.1, 2017, ss.124-148.

- Schulz, Martin. "Combating Right-wing Extremism as a Task for European Policy Making", In Nora Langenbacher and Britta Schellenberg (Ed.). **Is Europe on the 'Right' Path?: Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe**. Forum Berlin: Friedrich Ebert Stiftung, 2011, ss.27-36.
- Schumacher, Gijs and Matthijs Rooduijn. "Sympathy for the 'Devil'? Voting for Populists in the 2006 and 2010 Dutch General Elections", **Electoral Studies**. Vol.32, No.1, 2013, ss.124-133.
- Smith, Anthony D. **Milli Kimlik**. Bahadır Sina Şener (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları, 1994.
- Stalker, Peter. "Migrations Trends and Migration Policy in Europe", **International Migration**. Vol.40, No.5, 2002, ss.151-176.
- Steinmayr, Andreas. "Exposure to Refugees and Voting for the Far-Right: (Unexpected) Results from Austria", **Econstor**. March 2016, ss.1-39.
- Şener, Bülent. "Küreselleşme Sürecinde Ulus-Devlet ve Egemenlik Olguları", **Tarih Okulu Dergisi (TOD)**. Yıl.7, Sayı.XVIII, Haziran 2014 ss.51-77.
- Taş, Mehmet. **Avrupa'da Irkçılık: Göçmenler ve Aşırı Sağ Partiler**. 1. Basım, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1999.
- Tekin, Uğur. "Avrupa'ya Göç ve Türkiye", **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**. No.37, Ekim 2007, ss.43-56.
- Toksöz, Gülay. **Uluslararası Emek Göçü**. 1. Basım, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Topić, Martina. "Nations and Nationalism: Questioning Ernest Gellner's Theory", **Intersticios: Revista Sociológica de Pensamiento Crítico**. Vol.5, No.1, 2011, ss.47-65.
- Ultan, Mehlika Özlem. **Avrupa Birliği'nde Yasa Dışı Göçün Önlenmesi ve Ülke Uygulamaları**. 1. Basım, Ankara: Nobel Yayınları, 2016.
- Ünver, Can. **Alman Kışı: Neo-Liberal Çağın Almanya'sında Irkçılığın Hedefindeki Göçmenler**. 1. Basım, Ankara: Nika Yayınevi, 2015.
- Ünver-Noi, Aylin. **Avrupa'da Yükselen Milliyetçilik**. 1. Basım, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007.
- Van Gent, Wouter P.C., Elmar F. Jansen and Joost H.F. Smits. "Right-wing Radical Populism in City and Suburbs: An Electoral Geography of the Partij Voor de Vrijheid in the Netherlands", **Urban Studies**. 2013, ss.1-20.

- Van Heerden, Sjoerdje and Bram Creusen. "Responding to the Populist Radical Right: The Dutch Case", In Clara Sandelind (Ed.). **European Populism and Winning the Immigration Debate**. FORES&ELF, 2014, ss.179-210.
- Van Holsteyn, Joop J.M. "The Dutch Parliamentary Elections of September 2012", **Electoral Studies**. Vol.34, 2014, ss.321-326.
- Vardar, Deniz. **Aşırı Sağ'dan Popülist Radikal Sağ'a: Fransa Örneği**. 1. Basım, İstanbul: Bağlam Yayınları, 2004.
- Vatandaş, Selim. "Avrupa'ya göçmen Akışı ve Türkiye'de Göçmen Politikaları", **İlim Kültür Eğitim Derneği (İLKE)**. Sayı.3, Mart 2016, ss.1-19.
- Vossen, Koen (a). "Populism in the Netherlands After Fortuyn: Rita Verdonk and Geert Wilders Compared", **Perspectives on European Politics and Society**. Vol.11, No.1, April 2010, ss.22-38.
- Vossen, Koen (b). "Classifying Wilders: The Ideological Development of Geert Wilders and His Party for Freedom", **Politics**. Vol.31(3), 2011, ss.179-189.
- Vural, Hasan Saim. **Avrupa'da Radikal Sağın Yükselişi**. 1. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.
- Weber, Bodo. "The European Refugee Crisis, the Balkan Route and the EU-Turkey Deal", **Democratization Policy Council**. September 2016, ss.1-45.
- Wendt, Alexander (a). "Constructing International Politics", **International Security**. Vol.20, Issue.1, 1995, s.71-81.
- Wendt, Alexander (b). "Anarchy is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics", **International Organization**. Vol.46, No.2, 1992, ss.391-425.
- Wendt, Alexander (c). "Collective Identity Formation and the International State", **The American Political Science Review**. Vol.88, No.2, 1994, ss.384-396.
- Witteveen, Dirk. "The Rise of Mainstream Nationalism and Xenophobia in Dutch Politics", **Journal of Labor and Society**. Vol.20, September 2017, s.375.
- Yanık, Celalettin. "Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi", **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi**. Cilt.20, 2013, ss.225-237.
- Yıldırım, Müşerref. "Aşırı Sağ ve Çok Kültürlülük: Avrupa'da Ötekileştirilen Göçmenler", **Akademik İncelemeler Dergisi**. Cilt.12, Sayı.2, 2017, ss.217-234.
- Yılmaz, Fatma. **Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı**. 1. Basım, Ankara: USAK Yayınları, 2008.

Yılmaz, Gaye. “Emek Göçünün Tarihsel Arka Planı AB’deki Göçmen İşçilerin Durumu”, **Mesleki ve Sağlık Güvenlik Dergisi (MSG)**. Cilt.6, Sayı.23, 2005, ss.1-7.

Yücel, Sümeyra Yıldız. “Avrupa’nın Mültecilerle İmtihani”, **SETA**. Sayı.221, Kasım 2017, ss.1-29.

Yücel, Yunus. “Kapitalizmin Enkazı, Neo-Faşizmin Yükselişi”, **Ayrıntı Dergi**. Sayı.21, Mayıs-Haziran 2017, ss.23-34.

Zaslove, Andrej. “Closing the Door? The Ideology and Impact of Radical Right Populism on Immigration Policy in Austria and Italy”, **Journal of Political Ideologies**. 9(1), 2004, ss.99-118.

Zimmermann, Klaus F. “Tackling the European Migration Problem”, **Journal of Economic Perspectives**. Vol.9, No.2, 1995, ss.45-62.

İnternet Kaynakları

Aarts, Kees and Henk van der Kolk. “Economy and Culture in the 2010 Dutch Election”, *Institute for Innovation and Governance Studies*, 2010. http://www.cses.org/plancom/2010TelAviv/CSES_2010TelAviv_Aarts.pdf (07.01.2019).

“Akdeniz’deki Kaçak Trajedisi”, *Haberler.com*, <https://www.haberler.com/akdeniz-deki-kacak-trajedisi-5183993-haberi/> (18.07.2018).

Aliyev, Nurlan. “Avrupa Birliği’nde Göçmen Sorunu ve Radikal Sağ Partiler İçin Yeni Fırsatlar”, **Uluslararası Politika Akademisi**, 3 Kasım 2016. <http://politikaakademisi.org/2016/11/03/avrupa-birliginde-gocmen-sorunu-ve-radikal-sag-partiler-icin-yeni-firsatlar/> (10.01.2019).

“Almanya’da Yeni Hükümet İş Başında”, *Deutsche Welle (DW)*, 14.03.2018. <https://p.dw.com/p/2uJyY> (01.09.2018).

Aras, Osman Nuri. **Akıyla Kararıyla Güney Afrika**, Bakü, 2004. https://www.academia.edu/34135419/Ak%C4%B1yla_Karas%C4%B1yla_G%C3%9CNEY_AFR%C4%B0KA (11.04.2018).

Aras, İlhan ve Akın Sağıroğlu. “Almanya ve Suriyeli Mülteci Krizi”, *Researchgat*. 2018. <https://www.researchgate.net/publication/326356915> (02.08.2018).

Arens, Marianne. “Austria Closes its Borders to Refugees”, *Global Research*, 26 January 2016, <http://www.globalresearch.ca/austria-closes-its-borders-to-refugees/5503754> (10.08.2018).

- Arısoy, Alper. “İtalya’da Kuzey Bölgeselciliği ve Kuzey Ligi Hareketi”, *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 2010, Cilt.1, sayı.1. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/esam/article/view/5000127176> (08.06.2018).
- “Avrupa’daki Terör Saldırıların Kronolojisi”, *Deutsche Welle (Türkçe)*, 17.08.2017. <http://p.dw.com/p/2dPZU> (14.06.2018).
- “Avusturya’da Genel Seçimin İlk Sonuçları Belli Oldu”, *Hürriyet*, 30.09.2013. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/avusturyada-genel-secimin-ilk-sonuclari-belli-oldu-24818737> (03.01.2019).
- Bahçeli, Yörük. “Wilders Tells Dutch Parliament Refugee Crisis is Islamic Invasion”, **Reuters**, 10 September 2015. <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-netherlands/wilders-tells-dutch-parliament-refugee-crisis-is-islamic-invasion-idUSKCN0RA0WY20150910> (10.01.2019).
- Berry, Mike Inaki Garcia Blanco and Kerry More. “Press Coverage of the Refugee and Migrant Crisis in the EU: A Content Analysis of Five European Countries”, 2016. <http://orca.cf.ac.uk/87078/> (20.07.2018).
- Boyle, Danny. “Calais Crisis: How Does Britain Deal With Migrants Arriving From France”, *The Telegraph*, (31 July 2015). <https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/immigration/11773030/Calais-crisis-How-does-Britain-deal-with-migrants-arriving-from-France.html> (23.07.2018).
- British National Party. Reversing Islamisation. <https://bnp.org.uk/policies/reversing-islamisation/> (18.06.2018).
- British National Party. Stopping All Immigration. <https://bnp.org.uk/policies/immigration/> (18.06.2018).
- Buber-Ennsner, Isabella, Judith Kohlenberger, Bernhard Rengs and Others. “Human Capital, Values and Attitudes of Persons Seeking Refuge in Austria in 2015”, *PLoS ONE*, Vol.11, No.9, 2016, e0163481. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0163481> (06.08.2018).
- Bundesministerium Inneres. Asylanträge 2002 bis 2017. <http://www.bmi.gv.at/301/Statistiken/start.aspx#jahr> (06.08.2018).
- “Bundestag Election 2017, Germany Final Result”, **Der Bundeswahlleiter**, 2017. <https://www.bundeswahlleiter.de/en/bundestagswahlen/2017/ergebnisse.html> (30.08.2018).
- Conte, Michele. “Far-Right Identities in Italy: An Analysis of Contemporary Italian Far-Right Parties”, 2006, Lund University, Department of Political Science. <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1325661&fileId=1325662> (23.05.2018).

- Davis, Rochelle. "Syria's Refugee Crisis", *Great Decisions*, No.115, 2015. <https://www.jstor.org/stable/44214795> (13.07.2018).
- "Dansk Folkeparti". *Parties and Elections in Europe*. <http://www.parties-and-elections.eu/denmark.html> (17.06.2018).
- Edwards, Catherina. "What You Need to Know About Italy's 2018 Election", *The Local It*. 17.12.2017. <https://www.thelocal.it/20171215/what-you-need-to-know-about-italys-upcoming-2018-election> (20.06.2018).
- Eren, Selvi. "AB'nin Aşıl Topuğu: İtalya'da Kartlar Yeniden Dağıtılıyor", *İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV)*, Sayı.226, Mart 2018. http://www.ikv.org.tr/ikv_dergi/ikv_mart_2018/html/index.html (20.06.2018).
- European Commission. Country Responsible for Asylum Application (Dublin). Migration and Home Affairs. https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en (02.08.2018).
- European Migration Network (EMN). Austria Annual Policy Report 2016. <https://www.emn.at/en/publications/annual-reports/> (06.08.2018).
- Eurostat (a). Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Monthly data (rounded). <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (26.07.2018).
- Eurostat (b). Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Annual aggregated data (rounded). <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (26.07.2018).
- Falter, Matthias and Verena Stern. "Fall Elections in Germany, Austria and the Czech Republic and Their Impact on European Migration Policies", *Friedrich Ebert Stiftung*, 2018. <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/14036-20180117.pdf> (03.01.2019).
- FPÖ. Österreich Zuerst 1956 – 2016 (Önce Avusturya 1956-2016). 2016. <https://www.fbi-politikschule.at/news-detail/artikel/60-jahre-fpoe-das-buch/> (30.12.2018).
- Garson, Jean-Pierre and John Salt. "50th OECD Anniversary: International Migration and the SOPEMI". *International Migration Outlook: SOPEMI*, In **Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD)**, 12 Jul. 2011. <https://www.oecd.org/migration/48342373.pdf> (29.05.2018).
- Gharib, Sherin. "Dealing with Refugee in Austria: A Crisis of Policy", **Foreign Policy Institue**, 11 April 2016. <http://foreignpolicy.org.tr/dealing-with-refugee-flows-in-austria-a-crisis-of-policy/> (03.01.2019).

- Göç Araştırmaları Vakfı (GAV). Almanya için Alternatif Parti (AfD) 2017 Federal Seçim Programı. 14 Eylül 2017. <http://gocvakfi.org/afd-2017-federal-secim-programi/> (29.08.2018).
- Göç Araştırmaları Vakfı (GAV). Calais Kampı. 25 Ekim 2017. <http://gocvakfi.org/tag/calais-kampi/> (23.07.2018).
- Halla, Martin Alexander F. Wagner and Josef Zweimüller. “Immigration and Voting for the Far Right”, 19 November 2015. https://www.econ.uzh.ch/dam/jcr:e4505c1f-b09b-4302-a8bd-040f7b468818/WP_Immigration%20and%20Voting%20for%20the%20Far%20Right.pdf (25.12.2018).
- “Hırvatistan Sınır Kapılarını Kapattı”, *Radikal*, 23.09.2015. <http://www.radikal.com.tr/dunya/hrvatistan-sinir-kapilarini-kapatti-1436184/> (23.07.2018).
- “Hollanda Seçimlerinden Liberal Parti Birinci Çıktı”, *Deutsche Welle*, 10.06.2010. <https://p.dw.com/p/NmeT> (07.01.2019).
- International Organization for Migration (IOM). 2015 Global Migration Trends Factsheet. 2015. <http://gmdac.iom.int/global-migration-trends-factsheet> (15.07.2018).
- Italian Elections: What is the Five Star Movement?*, 05.03.2018. <http://www.theweek.co.uk/italian-elections/92081/italian-elections-what-is-the-five-star-movement> (20.06.2018).
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme. http://www.goc.gov.tr/icerik3/multecilerin-hukuki-durumuna-iliskin-sozlesme_340_341_641 (20.01.2019).
- İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV). “Britanya Referandumu ve Sonrası: AB Entegrasyon Sürecinin Geleceği ve Türkiye”, Yayın No: 284, İstanbul, 2016. [http://www.ikv.org.tr/images/files/IKV_Brexit_Yayin%20no%20284\(1\).pdf](http://www.ikv.org.tr/images/files/IKV_Brexit_Yayin%20no%20284(1).pdf) (18.06.2018).
- “İngiltere ve Fransa’nın Göçmen Krizi”, *Aljazeera Türk*, 3 Ağustos 2015. <http://www.aljazeera.com.tr/haber/ingiltere-ve-fransanın-gocmen-krizi> (23.07.2018).
- Jessen, Anne. “The Far Right in North Europe”, *Rosa Luxemburg Stiftung Brussels Office*, 2014. http://www.rosalux.eu/fileadmin/user_upload/reader_far-right.pdf (26.05.2018).

- Kaya, Ayhan and Ayşe Tecmen. “Islam Versus Europe: Populist Discourse and the Construction of a Civilizational Identity”, 29.03.2018. <https://eu.bilgi.edu.tr/media/files/Kaya-and-Tecmen-Critical-Analysis-Tool-3.pdf> (05.01.2019).
- Kern, Soeren. “Dutch Multiculturalism: Half of Young Moroccans are Criminals”, 28 November 2011. <http://soerenkern.com/2011/11/28/dutch-multiculturalism-half-of-young-moroccans-are-criminals/> (09.01.2019).
- Klaver, Jeanine, Arend Odé and Bertine Witkamp, “DUTCH SOPEMI REPORT 2017: Migration Statistics and Migration Policies in the Netherlands”, **REGIOPLAN**, Publication Number.14097, Amsterdam, 12 January 2018. <https://www.regioplan.nl/project/dutch-sopemi-report-2017-migration-statistics-and-migration-policies-in-the-netherlands-2/> (14.08.2018).
- Klaver, Jeanine. “Local Responses to the Refugee Crisis in the Netherlands: Reception and Integration”, *Institute of Public Affairs*. Warsaw, 2016. http://www.forintegration.eu/uploads/drive/publikacje/pdf/holandia_1.pdf (15.08.2018).
- Lees, Charles. “The AfD: What Kind of Alternative for Germany? ”, 2015, University of Bath, UK., Department of Politics, Languages, and International Studies. <https://www.psa.ac.uk/sites/default/files/conference/papers/2015/Lees%20AfD%20FINAL.pdf> (20.08.2018).
- Louis, Tina “The Far Right in France Today”, In **The Far Right in Europe**, *Rosa Luxemburg Stiftung Brussels Office*, 2014, ss.2-9. http://www.rosalux.eu/fileadmin/user_upload/reader_far-right.pdf (20.05.2018).
- “Macaristan, Hırvatistan Sınırına Tel Örgü Çekmeye Başladı”, *Radikal*, (22.09.2015). <http://www.radikal.com.tr/dunya/macaristan-hirvatistan-sinirina-tel-orgu-cekme-basladi-1436209/> (23.07.2018).
- Mackenzie, Sam. “The Netherlands Response to the Current Migrant Crisis”. <https://glst490.atavist.com/the-netherlands-role-in-the-current-migrant-crisis-clone-mpjhv> (14.08.2018).
- Mayer, Matthias M. “Germany’s Response to the Refugee Situation: Remarkable Leadership or Fait Accompli?”, *Bertelsmann Foundation*, 1 May 2016. <https://www.bfna.org/research/germanys-response-to-the-refugee-situation-remarkable-leadership-or-fait-accompli/> (01.08.2018).
- Ministry of Justice and Security. Comprehensive Agenda on Migration. 28 March 2018. <https://www.government.nl/topics/asylum-policy/documents/parliamentary-documents/2018/07/10/comprehensive-agenda-on-migration> (17.08.2018).

- Moreau, Patrick. “The State of the Right: Austria”, *Fondapol*, February 2011. <http://www.fondapol.org/wp-content/uploads/2011/03/The-state-of-the-right-Austria1.pdf> (26.12.2018).
- “Movimento 5 Stelle”, *Parties and Elections in Europe*, <http://www.parties-and-elections.eu/italy.html> (22.06.2018).
- Mudde, Cas. “What the Stunning Success of AfD Means for Germany and Europe”, *The Guardian*, 24 September 2017. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/sep/24/germany-elections-afd-europe-immigration-merkel-radical-right> (01.09.2018).
- O’Doherty, Caroline. “The Migrant Crisis and the Very Different Approaches Adopted by the 28 EU States”, *Irish Examiner*. 25 June 2018. <https://www.irishexaminer.com/ireland/the-migrant-crisis-and-the-very-different-approaches-adopted-by-the-28-eu-states-472296.html> (18.08.2018).
- Özkan, Yusuf. “Hollanda: Mülteci Karşıtlığı Şiddete Dönüşüyor”, **BBC**, 28 Ekim 2015. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151028_yusuf_multeci (10.01.2019).
- Park, Jeanne. “Europe’s migration Crisis”, **Council on Foreign Relations (CFR)**, 23 September 2015. <https://www.cfr.org/backgrounders/europes-migration-crisis> (24.07.2018).
- Party Programme of the Freedom Party of Austria (FPÖ)*, 18 June 2011. <https://www.fpoe.at/themen/partieprogramm/partieprogramm-englisch/> (03.01.2019).
- PEW Research Center. Europe’s Growing Muslim Population. 29.11.2017. <http://www.pewforum.org/2017/11/29/europes-growing-muslim-population/> (14.06.2018).
- Plescia, Carolina, Sylvia Kritzinger and Patricia Oberluggauer. “2017 Austrian Election: A Move to the Right”, *CISE*. 3 November 2017. <https://cise.luiss.it/cise/2017/11/03/2017-austrian-election-a-move-to-the-right/>(04.01.2019).
- Preliminary Election Program PVV 2017-2021*, 26 August 2016. <https://www.geertwilders.nl/index.php/94-english/2007-preliminary-election-program-pvv-2017-2021> (11.01.2019).
- Rauch, Robert. “Jörg Haider”, **Encyclopaedia Britannica**. <https://www.britannica.com/biography/Jorg-Haider#ref1006127> (24.12.2018).

- Runnymede Trust, “Islamophobia: Still A Challenge for Us All”, London: Runnymede Trust, November 2017. <https://www.runnymedetrust.org/projects-and-publications/equality-and-integration/islamophobia.html> (04.06.2018).
- Saveljeff, Sigrid. “New Questions and New Answers: Strategies Towards Parties With a Radical Right-Wing Populist Profile”, Malmö University, Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare (MIM), 2011. <http://muep.mau.se/handle/2043/11763> (15.06.2018).
- Sims, Alexandra. “Far-right Dutch Politician, Geert Wilders, Says Male Refugees must be Kept in Asylum Camps to Stop ‘Sexual Jihad’”, **Independent**, 23 January 2016. <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/far-right-dutch-politician-geert-wilders-says-male-refugees-must-be-kept-in-asylum-camps-to-stop-a6828891.html> (10.01.2019).
- Statista (a). Anzahl der neu Registrierten Flüchtlinge in Deutschland von 2014 bis 2018. <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/663735/umfrage/jaehrlich-neu-registrierte-fluechtlinge-in-deutschland/> (02.08.2018).
- Statista (b). Anzahl der Asylanträge (insgesamt) in Deutschland von 1995 bis 2018. <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/76095/umfrage/asylantraege-ingesamt-in-deutschland-seit-1995/> (02.08.2018).
- “Strache: Mültecilerin Sorumlusu ABD ve NATO”, **Sputnik Türkiye**, 05.10.2015. <https://sptnkne.ws/kUrY> (03.01.2019).
- Strobl, Natascha “Right Wing Extremism in Austria”, In **The Far Right in Europe**. *Rosa Luxemburg Stiftung Brussels Office*, 2014. ss.79-85. http://www.rosalux.eu/fileadmin/user_upload/reader_far-right.pdf (18.12.2018).
- “These Are the Promises Italy’s Political Parties Have Made to Voters”, *The Local It*, 23.01.2018. <https://www.thelocal.it/20180123/italian-election-2018-party-pledges-manifesto-democratic-m5s-northern-league-forza-italia> (20.06.2018).
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü. “Millet”. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=MİLLET, (08.04.2018).
- Trines, Stefan. “Lessons From Germany’s Refugee Crisis Integration, Costs and Benefits”, *World Education News and Reviews (WENR)*, 2 May 2017. <https://wenr.wes.org/2017/05/lessons-germanys-refugee-crisis-integration-costs-benefits> (02.08.2018).
- UNHCR(a). Global Trends: Forced Displacement in 2014. <http://www.unhcr.org/statistics/country/556725e69/unhcr-global-trends-2014.html> (14.07.2018).

- UNHCR(b). Global Trends: Forced Displacement in 2016. <http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5943e8a34/global-trends-forced-displacement-2016.html> (15.07.2018).
- UNHCR(c). Global Trends: Forced Displacement in 2017. <http://www.unhcr.org/5b27be547.pdf> (16.07.2018).
- UNHCR(d). Refugees/Migrants Emergency Response-Mediterranean. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/46752> (22.07.2015).
- UNHCR(e). Refugees and Migrants Entering and Crossing Europe via the Mediterranean and Western Balkans Routes. February 2017. <http://www.unhcr.org/news/updates/2017/2/58b449f54/desperate-journeys-refugees-migrants-entering-crossing-europe-via-mediterranean.html> (22.07.2018).
- UNHCR(f). Arrivals in Europe. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/62326> (25.07.2018).
- UNHCR(g). Mediterranean Situation. <http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean> (25.07.2018).
- UNHCR(h). Global Report 2015. http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/GR_2015_Eng.pdf (26.07.2018).
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). “Xenophobia”. <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/glossary/xenophobia/> (16.04.2018).
- Vos, Nick. “Letter From the Netherlands: We Refugees are Like Chemical Waste”, *The Brooklyn Rail*, 11 July 2016. <https://brooklynrail.org/2016/07/field-notes/refugees-like-chemical-waste> (17.08.2018).
- Yıldız, Emre. “Fransa Cumhurbaşkanlığı Seçimleri: Le Pen’e Oy Veren 11 Milyon Seçmen”, *Perspektif*, 1 Haziran 2017. <http://www.perspektif.eu/2017/06/01/fransa-cumhurbaskanligi-secimleri-le-pene-oy-veren-11-milyon-secmen/> (17.06.2018).
- Zusammen. Für Unser Österreich. Regierungsprogramm 2017-2022.* <https://www.dieneuevolkspartei.at/download/Regierungsprogramm.pdf> (04.01.2019).